

76. Tiistaina 12 päivänä kesäkuuta 1990

kello 10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestuksen

jatketaan ulkoasiainvaliokunnan Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990 koskevasta valtioneuvoston selonteosta antaman lausunnon käsittelyä 2379

Mainittu selonteko

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi alkoholilain 3 §:n ja keskioluesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta 2413

Hallituksen esitys n:o 56
Talousvaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 68

2) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain 12 §:n ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n sekä yrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta 2414

Hallituksen esitys n:o 68
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 17
Suuren valiokunnan mietintö n:o 67

3) Ehdotukset laeiksi rikoslain muuttamisesta ja laeiksi eräiden siihen liittyvien rikoslainsäädännön kokonaisuus-

distuksen ensimmäisen vaiheen käsittävien muiden lakien muuttamisesta 2415

Hallituksen esitys n:o 66/1988 vp.
Lakialoite n:o 46/1989 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 56

4) Ehdotukset laiksi rakennuslain muuttamisesta 2420

Hallituksen esitys n:o 135/1989 vp.
Lakialoitteet n:ot 137/1987 vp. ja 18
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11
Suuren valiokunnan mietintö n:o 65

5) Ehdotus tuotevastuulaiksi 2424

Hallituksen esitys n:o 119/1989 vp.
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 63

6) Ehdotus laiksi asunto-olojen kehittämisrahastosta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 60
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 66

Ainoa käsittely:

7) Valtiontilintarkastajain kertomus Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnan tukemisesta „

Mainittu kertomus (K n:o 3)
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22

Siv.

Siv.

	Siv.		Siv.
Ensimmäinen käsittely:			
8) Ehdotus laiksi etuostolain muuttamisesta	2444	16) Hallituksen esitys n:o 75 laiksi erään Helsingin kaupungissa sijaitsevan asuinkiinteistön myymisestä Rakennus- toimisto A. Puolimatka Oy:lle	2485
Hallituksen esitys n:o 104/1989 vp. Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12		17) Hallituksen esitys n:o 77 työso- pimustalain muuttamisesta	„
9) Ehdotus laiksi rakennuslain muuttamisesta	2466	18) Ed. Donnerin lakialoite n:o 37 laiksi valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n ku- moamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 103/1989 vp. Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 13		19) Ed. Donnerin lakialoite n:o 38 laiksi investointivarauslain 9 §:n muut- tamisesta	„
10) Ehdotus laiksi kiinteän omaisuu- den ja erityisten oikeuksien lunastuk- sesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta	„	20) Ed. Donnerin lakialoite n:o 39 laiksi video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain muutta- misesta	„
Hallituksen esitys n:o 157/1989 vp. Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 14		21) Ed. Hietalan ym. lakialoite n:o 42 laiksi työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta	„
11) Ehdotukset laiksi ammatillisesta aikuiskoulutuskeskuksesta ja eräksi sii- hen liittyviksi laeiksi	„	22) Ed. Laaksosen lakialoite n:o 43 laiksi vuodelta 1991 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista ve- roasteikoista ja veroprosenteista ja laiksi perintö- ja lahjaverolain muutta- misesta	„
Hallituksen esitys n:o 12 Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4		Pöydällepanoa varten esi- tellään:	
12) Ehdotus laiksi työvoimapolitiitti- sesta aikuiskoulutuksesta	2468	23) Puolustusasiainvaliokunnan mie- tintö n:o 2 sen johdosta, että eduskun- nan tietoon on saatettu asetus sisä- asiainministeriön hallinnonalaan kuu- luvan rajavartiolaitoksen eräiden soti- lasvirkojen lakkauttamisesta ja perusta- misesta (A n:o 6)	2488
Hallituksen esitys n:o 20 Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5		24) Puolustusasiainvaliokunnan mie- tintö n:o 3 sen johdosta, että eduskun- nan tietoon on saatettu asetus sisä- asiainministeriön hallinnonalaan kuu- luvan rajavartiolaitoksen eräiden virko- jen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 7)	„
13) Ehdotukset laiksi tieliikennelain muuttamisesta	2469	25) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä Pohjois- maiden ympäristörahoitusyhtiön perus- tamista koskevan sopimuksen eräiden	
Hallituksen esitys n:o 8 Lakialoite n:o 6 Liikennevaliokunnan mietintö n:o 4			
14) Ehdotukset laiksi asumisoikeus- asunnoista ja laeiksi eräiden siihen liit- tyvien lakien muuttamisesta	2480		
Hallituksen esitys n:o 59 Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 6			
Esitellään:			
15) Hallituksen esitys n:o 74 laiksi aluevaihdosta Suomen valtion ja Hel- singin kaupungin välillä	2485		

	Siv.
määräysten hyväksymisestä (HE n:o 70)	2488
26) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23 hallituksen esityksen johdosta laiksi leimaverolain 10 ja 12 §:n muuttamisesta (HE n:o 24)	„
27) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24 hallituksen esityksen johdosta laeiksi verotuslain 131 §:n 3 momentin ja perintö- ja lahjaverolain 65 §:n 3 momentin kumoamisesta ja laiksi liikevaihtoverolain 80 §:n muuttamisesta (HE n:o 51)	„
28) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi opintotukilain muuttamisesta (HE n:o 44)	„

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
H e t e m ä k i - O l a n d e r.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Andersson, Astala, Bärlund, Hämäläinen, Ikonen, Jaakonsaari, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Juhantalo, Kankaanniemi, Kasurinen, Kauppinen, Kautto, Kuuskoski-Vikatmaa, Kärhä, Laitinen, P. Leppänen, Louvo, Melin, Myller, Nieminen, Niinistö, Ollila, Paakkinen, Paavilainen, Pekkarinen, Puhakka, Puolanne, Pystynen, Särkijärvi, Taxell, Tiuri, Varpasuo, Wasz-Höckert ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Juhantalo, Alho, Varpasuo, Pekkari-
nen, Paakkinen, Niinistö, Andersson, Särki-
järvi, Jaakonsaari, Kauppinen, Jansson,
Wasz-Höckert, Bärlund, Myller, Hämäläinen
ja Ollila.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Nieminen, virkatehtävien takia edustajat Hämäläinen,

Kasurinen, Suominen ja Taxell sekä yksityis-
asioiden vuoksi edustajat Kuuskoski-Vikat-
maa, Melin, Myller, Wasz-Höckert ja Väy-
rynen sekä tästä ja huomisesta päivästä
virkatehtävien takia edustajat Bärlund, Pu-
hakka ja Pystynen sekä yksityisasioiden
vuoksi ed. Paavilainen.

Valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautu- misesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehityk- seen 1990

Mainittu selonteko

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen varapuhemies: Ul-
kopuolella päiväjärjestyksen jatketaan ulkoa-
siainvaliokunnan Suomen suhtautumista
Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen
1990 koskevasta valtioneuvoston selonteosta
antaman lausunnon käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Väänänen: Rouva puhemies! Nyt
on päästy siihen, että valiokunnat ovat kä-
sitelleet hallituksen selonteon, kirjoittaneet
siitä omat mietintönsä ja panneet niihin
tahdonilmaisunsa. Ulkoasiainvaliokunta on
koordinaattorina käsitellyt hallituksen anta-
man selonteon ja sisällyttänyt erikoisvalio-
kuntien tahdonilmaisut omaan mietintöönsä.
Näitä tekstejä tutkimus epäilemättä aika-
naan tulee selvittämään ja varmaan osoitta-
maan huomiota mm. sille mielenkiintoiselle
yksityiskohdalle, että perustuslakivaliokunta
mietintönsä ponsissa edellyttää eduskunnan
edustusta neuvotteluissa, kun taas ulkoasi-
ainvaliokunta kirjaa asian pehmeämmässä,
ettei sanoisi laimeammassa, muodossa. Pal-
jon riippuu tulevien tutkijoiden mielenkiinto
siitä, syntyykö tästä todellinen Eta-prosessi
myönteisine tuloksineen vai valuvatko pyrki-
mykset tällä kertaa hiekkaan.

Huolimatta siitä, että erikoisvaliokuntien
jäsenet eivät kaikissa yksityiskohdissa olisi-
kaan täysin tyytyväisiä ulkoasiainvaliokun-
nan mietintöön, täällä salissa kuitenkin on
havainnut tietynlaisen tyytyväisyyden vallit-
sevan siitä, että eduskunta on nyt saanut
sanoa tahtonsa julki ja että — tapahtuu lähi-
vuosien aikana mitä tahansa — tämän suu-
ren ja valtakunnalle merkittävän hankkeen ei

annettu mennä läpi vain virkamiesten ja hallituksen suppean piirin asiana.

Kaikki tiedämme, miten hanakasti ja käsitteeksi muodostuneessa eurohuumassa maamme jotkin teollisuuspiirit ovat halunneet yhdentyvään Eurooppaan. Ennen sitä ovat tässä maassa halunneet Eurooppaan yhdentymistä lähinnä vain kulttuuripiirit, jotka ovat vaatineet ”ikkunoita auki Eurooppaan”. Niitä, jotka ovat suhtautuneet maltilla ja kriittisesti asiaan, on arvosteltu jarrutuksesta, kansallisesta jälkijättöisyydestä, jopa impivaaralaisuudesta. Näiden päivien eduskuntakeskustelunkin aikana ovat erottuneet joukosta ne, jotka lippua heiluttaen ovat barrikadilla laulaneet yhdentymisen marseljeesia, ja ne, jotka ovat edelleen varovaisia, ylen rauhallisia, ehkä hieman vastahakoisiaakin.

Tosiasiata lieenee, että nyt, kun on saatu tieto, suodatettu se ja todettu omat näkökohdat mietintöihin ja vastalauseisiin, mielialat toki salissa ovat rauhallisemmat. Mutta on välttämätöntä, että innokkaitten etujoukkojen rinnalla on kulkenut maltin ja harkinnan joukko, joka on kyseenalaistanut ja siten varmistanut tärkeitä asioita.

Koko käsittelyn ajan mieleen on tullut se, että Efta-maat ovat prosessissa morsian. Efta ei ole köyhä eikä kipeä, niin että sen millä kulla tulisi pyrkiä rikkaisiin naimisiin EY:n kanssa. Päinvastoin se on vauras ja komea, vaikka kohta onkin pienemmän paikan tytär, ja sillä on toki mahdollisuus panna omat ehtonsa tulevan avioliiton suhteen. Integraatioministerimme on vain ollut kovin innokas, ettei sanoisi hätäinen, puhemies. Hän on alati muistuttanut, että morsioilla ei ole muuta tulevaisuutta ja ettei pidä kulkea onnensa ohi. Sulhasen osapuolikin on osannut pelotella ja osoittaa, että ellei nyt ja ehdoitta sano ”kyllä”, ovet sulkeutuvat. Tässä tilanteessa morsiamen osapuolen toki on säilytettävä terve itsetuntonsa. Se voi osoittaa halukkuutensa, mutta sen sopii myös panna tietyt ehdot, joiden yli ei mennä. Ne on eduskunta nyt lausunut julki.

Kiintoisaa on, että Efta yhtä kaikki on ainakin tähän asti kuitenkin puhunut yhdellä äänellä.

Täällä on viitattu siihen, että useat tärkeät yhteiskunnan osa-alueet jäävät Efta-neuvotteiluissa ulkopuolelle mutta että siitä huolimatta yhdentymisprosessilla on ratkaiseva mer-

kitys niitten tulevaisuudelle. Näiden joukossa on mm. ja etenkin Suomen maatalous.

Integraatioministerimme on ollut tyytymätön maatalouteemme. Hänen mielestään esimerkiksi puhe suomalaisten elintarvikkeiden puhtaudesta on täysi myytti, vaikka me olemme sitä mieltä, että nämä, jos mitkään, ovat nyky-Euroopassa puhtaita. Maatalouden tulee hänen mukaansa kiireesti ja peruuttamattomasti supistua ollakseen hovikelpoinen, kun varsinaiset yhdentymisneuvottelut aloitetaan.

Suomi ja muut Efta-maat eivät tule osallistumaan Euroopan yhteisön maatalouspolitiikkaan. Silti neuvotellaan siitä, miten elintarvikkeiden vapaakauppa voitaisiin laajentaa ja miten elintarviketeollisuus sopeutetaan avautuvaan kilpailutilanteeseen. Gattin osapuolena ja Oecd:n jäsenenä Suomi on jo lupautunut vähentämään maataloustuotantoaan ja poistamaan kaupan esteitä. Sitä edellyttää myös oma hallituksemme, joka ohjelmassaan ilmoittaa toimivansa ylituotannon poistamiseksi ja vientituen supistamiseksi. Siihen maatalouskin on sitoutunut. Vientitukea esimerkiksi vähennetään tänä vuonna 3,5 miljardia markkaa.

Kehitystä kuitenkin vielä vauhditetaan sillä, että julkisuudessa toistetaan toistamisen jälkeen slogania siitä, miten kalliita elintarvikkeet Suomessa muka ovat ja miten tärkeää on, että ulkoa saadaan halpoja elintarvikkeita tilalle. Edellytetään, että maatalouden harjoittajat lopettavat yrittämisensä, ainakin rajoittavat tuotannon mahdollisimman vähiin. Maatalouden harjoittajat, joiden osuus vuoden 1940 40 prosentista on vähentynyt 8:aan, Uudellamaalla jopa 2 prosenttiin väestöstä, ovat puun ja kuoren välissä. Tämä on Suomen maatalouden tähänastisen historian kriittisin ja uhanalaisin vaihe.

Maatalousväestön ajolähdössä tulee miettiä, miten jatkossa on tarkoitus hoitaa maaseudun ja kehitysalueitten tulevaisuus. Integraatiokeskustelussa on moneen kertaan todettu, että se ainoa ja pääasiallinen tuote, jonka varaan Suomen kansantalous jatkossakin nojaa, ovat metsät. Olemme jo hinnoitelleet itsemme ulos esimerkiksi tekstiilien tuottajina. Metalliteollisuudelle näyttää käyvän samoin. Puu ja puunjalostusteollisuus ovat ainoat päävalttimme. Miten jatkossa hoidamme metsien tuottavuuden ja mistä saamme metsiin tarvittavan työvoiman?

Maaseudun nyt autioituessa ja perheviljelmien lopettaessa maaseudun väestökehitys alenee hälyttävästi. Mistä siis väki metsiin?

Parasta aikaa maaseutua jo autioitetaan hallituksen toimin, kun koululaitos, posti, pankit ja kaupat vähentävät palvelupisteitään. Meillä on kyllä istunut maatalouden ja elintarviketeollisuuden komiteoita. Ne ovat päätyneet riitaisiin tai uusiksi pantaviin ehdotuksiin. Suomalaista ajattelua vaivaa maaseudun tulevaisuuden suhteen näköalattomuus ja pessimismi. Ikääntyvä maatalousväestö on tyytyväistä, ettei ole näkemässä elävän maaseudun häviämistä. Nuoret eivät enää jää isien ammattiin. Kuitenkin jo — toistan vielä — yksin metsien hoidon ja korjuun vuoksi maaseutu tulisi säilyttää toimivana. Sen mahdollisuuksia menestyä uudessa tilanteessa tulisi kannustaa.

Meiltä puuttuvat suunnitelmat siitä, kuinka Suomi hoitaa sen suuren kokonaisuuden, joka koostuu metsä-, maatalous- ja maaseudun oheiselinkeinoista, miten hoidetaan aluepolitiikka, elintarviketuotannon omavaraisuus, valtakunnan tasainen asuttuna pitäminen, palvelujen tasapuolinen jako, miten suojellaan ympäristö, jonka saastuminen vain tehostuu tuotannon ja kulutuksen yhä kiihtyessä.

Hallituksen tulisi nyt jos koskaan integraation rinnalla kiinnostua tästä sisäpolitiikan oleellisesta sektorista. Tarvitaan yleisvisiota tälle asiakokonaisuudelle.

On todettu, että lopulliset päätökset joudutaan integraatiossa tekemään hyvinkin nopeasti samalla, kun ulkoiset olosuhteet koko ajan jopa yllättäen saattavat muuttua. Euroopan tila on ollut jo ennalta aavistamattomien mullistusten alainen, eikä kehitys ole vielä asettunut rauhallisiin uomiin. Kaukana siitä. Sen vuoksi kotimaankaan osalta ei tule ryhtyä äkkinäisiin ja peruuttamattomiin ratkaisuihin. Odotettavissa saattavat olla vielä monenlaiset vaiheet.

On ollut mielenkiintoista seurata niitä ajatuskulkuja, joita integraatiosta kansalaisten keskuudessa esiintyy. On niitä, jotka suhtaututtuaan erityisen innokkaasti yhdentymiseen ovat nyt yrityksensä kalkkyylien valmistuttua alkaneet suhtautua vähemmän innokkaasti suureen hankkeeseen. On niitä, jotka pelättyään vierastyöläisten invaasiota Suomeen nyt miettivät, kuinka runsaasti korkealle koulutettu suomalainen työvoima vie-

hättyykään jättämään kotimaansa, viemään tietonsa ja taitonsa hyödyntämään muita maita.

Monet ongelmat ovat siis edessä: Etan politisoituminen, puolueettomuuden tuleva sisältö, parlamentarismien rooli. On kuitenkin hyvä, että olemme Suomessa päässeet tähän vaiheeseen, että eduskunta on sanonut julki tahtonsa. Kun ja jos eduskunta jatkossa seuraa aktiivisesti tulevia vaiheita ja hoitaa valvovan tehtävänsä neuvotteluissa, ollaan oikealla tiellä. Eduskunnan valvonta ja seuranta on hallitukselle tuki eikä riesa.

Tässä vaiheessa myös tulee tiivistää Pohjoismaiden neuvoston työtä ja olemassaoloa. Se on arvokas instituutio puolustamaan kaikkea sitä myönteistä, mihin Pohjoismaissa on menneitten vuosisatojen ja viime vuosikymmenten aikana ylletty osana yhteistä Eurooppaa.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies, herra pääministeri, herra ulkomaankauppaministeri, hyvät muut euro-optimistit! Tunnustan syntini. Olen syyllistynyt markkinoiden toiminnan hyvien puolien aliarvioimiseen. Markkinat eivät nimittäin ole mikään kapitalismin erityispiirre. Markkinat ovat olleet olemassa jo tuhansia vuosia ennen kapitalismia. Markkinoiden tulee kuulua sosialismiin yhtä lailla kuin ne kuuluvat kapitalismiin. (Ed. Sasi: Hyvä!) Se, että luotiin synteettinen talousjärjestelmä ilman markkinoita, järjestelmä, jota kutsuttiin reaaliosialismiksi, oli epäjumalanpalvontaa, dogmin palvontaa. Ensimmäiset kommunistit olivat markkinapakanoita ja myöhemmät kommunistit perässä. (Ed. Perho: Poika, alat oppia!)

Lännen porvaristo on tehnyt ristiretkiä kapitalismista sosialismiin muka markkinoiden puolesta. Ne ovat kuitenkin olleet ristiretkiä kapitalismin puolesta sosialismia vastaan, ei markkinoiden puolesta, ei oikeudenmukaisuuden puolesta, ei tasa-arvon puolesta, ei markkinavoimien hallitun sääntelyn ja ohjailun puolesta, vaan ristiretkiä raa'an omanvoitonpyyteen kapitalismin puolesta. Lännen porvaristo ei ole ristiretkillään sosialismia vastaan kääntynyt idän aasialais-mongolialaisperusteisia sosialisteja reaalikapitalismiin, siihen, mikä on syntynyt myös lännen vasemmiston ansiosta ja myös lännen vasemmiston työn tuloksena porvariston pannessa vastaan.

Markkinat eivät ole nimittäin puhtaan kapitalismin ilmiö. Useissa reaalikapitalismin maissa markkinoita säännellään. On nähty tarve panna markkinavoimaita järjestykseen. Jos markkinoita ei suojella, kapitalistit pyrkivät tappamaan kilpailun. Kilpailu on hyvä asia, ja kilpailu on markkinoiden ominaisuus, ei kapitalismin ominaisuus. Aina, missä kaksi kapitalismia kohtaa, siellä puhutaan kilpailun rajoittamisesta.

Manaani avuksi marxismia, joka ei joudu romukoppaan maailman selittämisen ja muuttamisen metodina realisocialismin konkurssin perusteella, leninismiin en ota tässä yhteydessä kantaa. (Ed. Sasi: Turvallisinta onkin!) Marxhan opetti, että tajunta ei määrää elämää, vaan elämä määrää tajunnan. Me voimme soveltaa Marxia luovasti ja todeta, että kun sallitaan markkinavoimien sokea leikki, ihmiset eivät määrää markkinoista, vaan markkinat määräävät ihmisistä, eikä sitä paitsi vain ihmisten tajunnasta vaan myös ihmisten elämästä. Pienen ihmisen on turha pyristellä markkinavoimia voimia vastaan: loukussa on ja pysyy. Pieni ihminen on tuomittu häviämään siinä etujen taistelussa. Markkinoilla raha ratkaisee, ja markkinoiden demokratia on rahan valta. (Ed. Jokinen: Periksi ei anneta!)

Ongelma on, että kosmopolitisoituneessa maailmassa myös kukaan suvereenit valtiot eivät voi helposti säännellä markkinavoimien toimintaa. Tämä nykyinen Euroopan integraatio, josta Suomen hallitus puhuu, on sitä, että annetaan lisää tilaa ja toimintaedellytyksiä sekä -mahdollisuuksia markkinavoimille sen periaatteen mukaan, että jos niiden toimintaa rajoitetaan, ne eivät silloin ole markkinavoimia.

Markkinoiden toiminnan turvaamiseksi on siis sallittava markkinavoimien vapaa toiminta, muutoin ei synny tervettä kilpailua. Dilemma on, että terve kilpailu muuttuu sairaaksi kartelloitumiseksi ja sairaaksi monopolisoitumiseksi, jos sallitaan markkinavoimien vapaa toiminta. Kaikkea hyvää ei voikaan saada samalla kertaa, ei markkinoiden vapautta ja kilpailua.

Nyt kutsun apuun Engelsin. Vapaus on välttämättömyyksen tunnustamista. Emme voi sallia sellaista markkinavoimien vapautta, joka johtaa kilpailun rajoituksiin. Idea vapaasta markkinataloudesta kaatuu siihen, että reaalikapitalisteilla on niin huono mo-

raali, ja kansankapitalismihan taas kaatuu omaan mahdollittomuuteensa, ja sitähan europorvarit eivät edes halua.

Lukuisat pienomistajat eivät saa taloudellisen vallan keskittymistä, institutionalisointia ja omistusrutusta kuriin markkinoiden keinoin. Apuun tarvitaan valtiovaltaa. Nyt manaani tuekseni John Maynard Keynesin, jota moni ei syytä sosialistiksi. Kun 1930-luvulla elettiin suurin piirtein samanlaisia Eurooppa-integraatiohysterian päiviä kuin nytkin, Keynes ehdotti porvareille jäiden panemista hattuun. Valtiovaltaa nimittäin tarvitaan. Hänen mukaansa valtiovaltaa tarvitaan jopa siihen, että uudet investoinnit otetaan yhteiskunnan haltuun eli sosialisoidaan. Hän sanoi ensimmäisenä, että yhteiskuntaa ei pidä kehittää siihen suuntaan, että se toimii kuin kasino. —Arvoisa puhemies! Voisivatko ministerit pitää kokouksiaan muualla? — Keynes sanoi ensimmäisenä, että yhteiskuntaa ei pidä kehittää siihen suuntaan, että se toimii niin kuin kasino. On siis myös porvarillisia klassikkoja, jotka varoittavat meitä sääntelemättömien markkinavoimien vallasta. Ihmiset eivät määrää markkinoista, vaan markkinat määräävät ihmisten elämästä.

Arvoisat porvarit! Tämä on haukkumasaana nyt. Te olette euro-optimismissanne ja euromaniassanne unohtaneet eurovaarat ja euron riskit. Te levitätte ihmisten mieleen eurosmogia, te kylvätte yhteiskuntaan euromyrkyä, te syyllystytte virheeseen, josta jo Marx varoitti teitä. Ihmiset eivät määrää markkinoista, vaan markkinat määräävät ihmisten elämästä.

Ed. Björklund on eilisessä puheessaan kehottanut tunnustamaan välttämättömyydet sanoessaan, että itsenäiset valtiot menettävät suvereniteettia kansainvälisessä integraatiossa. Näin on! Integraatio ei ole integraatiota, jos itsenäiset valtiot eivät siinä menetä suvereniteettiaan. Mutta vaikka näin on, asia ei ole ongelmaton. Niistä ongelmista Suomen hallitus ei nyt halua puhua.

Olen hämmästellyt, kuinka Suomen porvaristo on viimeisen puolenkymmenen vuoden aikana unohtanut Johan Vilhelm Snellmanin, Suomen markan isän, suomalaisuuden puolestapuhujan. Hän huomasi jo varhain, että jos Suomen kansa ei ylläpidä valtiollista ja sivistyksellistä itsetuntemusta, se on kuoleva kansa. Snellmanin mukaan

kansallisuus on oikeus. Itse asiassa Suomen perustuslakiin pitäisi lisätä jokamiehen ja -naisen oikeus, jokaiselle suomalaiselle kuuluu oikeus suomalaisuuteen. Sitä oikeutta punamusta valtiovalta ei saa murentaa markkinavaimien vapauden vakeavun suojassa.

Tärkeämpi kuin markkinavaimien vapaus on sittenkin henkinen vapaus. Ihminen on ainoa luotu olento, sanoo Snellman, joka voi asettaa elämänsä vaaralle alttiiksi säilyttääkseen henkisen vapautensa. Siihen, että ei ollut henkistä vapautta, ja sitten tietysti ihan Marxin oppien mukaan siihen, että aineellinen perusta ei vastannut poliittista menestyspropagandaa, että superstruktuuri ei määrännyt infrastruktuuria, että päällysrakenne joutui ristiriitaan perusrakenteen kanssa, mutta ennen muuta siihen, että ei ollut henkistä vapautta, mureni reaalisosialismi.

Jos se yhdenmukaistamisen ja samanlaistamisen paine, minkä puolesta Suomen porvarit ja vähän demaritkin tänä päivänä puhuvat levittäessään kansan pariin omaa punamustapropagandaansa, sitä myrkyä, jos se latteus ja tyhjäänpäiväisyys saa suomalaisten mielissä pysyvän paikan, ja miksi ei saisi, kun samoilla piireillä on hallussaan suomalaiset tajunnantuotantovälineet, informaation monistamisen, jakelun kanavat, se yhdenmukaistaminen, samanlaistaminen, tuhoaa Snellmanin unelman suomalaisten oikeudesta suomalaisuuteen.

Kansallishengen pohjana ja perustana on isänmaallisuus, sanoo Snellman. Isänmaallisuus on hänen mukaansa sitä, että saman kansan yksilöt rakastavat kaikkea, mikä esi-isiltä perittynä on ollut heidän ajallisen ja henkisen olemassaolonsa elinehtona: esi-isien kieltä, isien maata, syntymämaan tapoja, lakeja ja laitoksia. (Ed. Virolainen: Snellman kannatti kapitalismia!) — Ed. Virolainen, tämä ei kai ole kapitalismia eikä kapitalismin avulla ole oikeutta omia näitä arvoja, joiden puolesta myös suomalainen työväestö ja suomalaiset työtä tekevät ihmiset ovat taistelleet. — Nämä ideat Suomen porvaristo on nyt panemassa myyntiin, ja Suomen keskusta, ed. Virolainen, muiden porvareiden mukana.

Suomen keskusta ei ole sanonut pahaa sanaa siitä, että Suomi on ilman demokraattisia päätöksiä kytketty lännen ylikansallisiin pääomamarkkinoihin. Se prosessi ei ole kesken, niin kuin Eta-prosessi. Se on lähes

loppuun viety asia. Siitä asiasta, joka on paljon tärkeämpi kuin tämä Eta-prosessi sen takia, että markkinat määräävät ihmisistä eivätkä ihmiset markkinoista, siitä ei ole päättänyt eduskunta eikä edes hallitus, vaan Suomen Pankin johtokunta. Suomen keskusta tekee itsestään hallituskelpoista seuraavien vaalien jälkeen olemalla hiljaa siitä, mitä tapahtuu Suomelle pääomamarkkinoilla, vaikka sen hinta olisi suomalaisuuden mureminen.

Pääomamarkkinaintegraatio ei ole EY-prosessi, vaan pitää sisällään myös Pohjois-Amerikan ja Kaukoidän, ja siinä merkityksessä se on globaalinen prosessi enemmän kuin EY-yhteistyötä. Siinä mielessä Suomi on jälkijunassa, että täällä käsitellään jotain, mikä on toisarvoista verrattuna siihen, mitä täällä ei käsitellä ja mikä on ensiarvoista. Pääomamarkkinaintegraatio on markkinavaimien valtaa, ja siihen liittyen markkinat murentavat valtion. Markkinat murentavat suomalaisuuden, jos valtio ei puolusta suomalaisia markkinoita vastaan. Markkinavaimat murentavat valtion, jos me emme puolusta valtiota euro-optimisteja vastaan.

Marxismin klassikkojen mukaan valtionhan pitikin kuoleentua, mutta ei sen näin pitänyt käydä, että suuryhtiöt tekevät sen omaksi edukseen. Se piti ihmisten itsensä tehdä purkamalla itse itseensä kohdistuvaa alistamiskoneistoa, ja siitähän tässä eurohysteriassa ei ole kysymys. Tällä ei luoda ihmiselle vapautta purkaa alistus- ja suostuttelukoneistoja, joiden purkamisen jälkeen hänellä olisi paremmat toimintamahdollisuudet päättää itse omasta elämästään, parempi toimintakyky.

Pääomamarkkinaintegraatio on Goljatin vapautta Davidiin, pääomamaiden rahapiirien — ed. Zyskowitz varmaan ymmärtää tämän vertauksen (Ed. Zyskowitz: Oikein hyvin!) — pääomamaiden rahapiirien valtaa pienen Suomen talouteen. Se on kovan rahan määräysvaltaa itsenäisten valtioiden asioissa ohi parlamentaaristen päätöksentekijöiden. Se on mukavuuslippulaivojen ohella mukavuuslippuautoja, mukavuuslippukasinoita ja mukavuuslippupankkeja. Se on tulojen ja varallisuuden uusjakoa tavalla, jonka vaikutuksia ei tutkita.

Suomessa ei ole tutkittu tämän taloudellisen integraation taloudellisia vaikutuksia, ja tässä mielessä suomalainen yhteiskunta on

hyvin heikoissa kantimissa ottaessaan myönteisen kannan sellaiseen taloudelliseen integraatioon, jonka taloudellisia vaikutuksia ei tunneta.

Minkä kannan Suomen keskusta muuten ottaa siihen, että Suomen metsäteollisuus ollaan myymässä ulkomaisille kapitalisteille? Minkä kannan Suomen keskusta ottaa siihen, että Suomessa on nyt 15 miljardia markkaa ulkomaisten pankkien markkatallektuksia, jotka voidaan viedä maasta ulos hyvin lyhyessä ajassa, mikä taas pakottaa Suomen nostamaan lyhytaikaiset korot pilviin ja ennen pitkää pakottaa Suomen devalvoimaan markan, mikä ei välttämättä ole huono asia? Mutta se on toista kuin se, mitä suomalaiset kansalliset päätöksentekuelimet tänä päivänä haluavat.

Suomen keskusta puhuu vaihtotaseen vajeen ongelmasta, mutta nykyintegraatioasenteella sillä ei ole vaihtoehtoa Suomen ongelmiin. Kepu makaa nyt hallituskipeydessään rähmällään Suomen euro-optimistien edessä.

Suomessa kuullaan ääniä maamme liittamisestä ems-valuuttajärjestelmään, mikä merkitsisi raha- ja talouspoliittisen itsemääräämisoikeutemme kaventumista vielä nykyistäänkin. Niillä, joita isänmaan asia ei kiinnosta, on suunta selvä: lisää pääomavapautta ja sen mukana lisää tuloeroja, lisää luopumista sosiaalisen pahoinvoinnin torjunnasta ja vähemmän ihmisten suojelua rahan vallalta.

Ems-kirjainyhdistelmää ei ole käsitelty tässä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä eikä ole otettu kantaa sellaiseen perustavaa laatua olevaan kysymykseen, miten Suomen markan arvo määräytyy Eta-prosessin jälkeen ja yhteydessä. Olen syvästi hämmästynyt siitä, että niin tärkeä ja Suomen itsenäiseen päättäväisyytensä ratkaisevasti vaikuttava asia kuin markan, jonka isä oli Suomen J. V. Snellman, arvon määräytymisen perusteista ei ole kantaa Suomen hallituksella nyt eikä sitä näytä olevan myöskään muodostumassa tämän prosessin yhteydessä. Ems-järjestelmään olisi ehdottomasti pitänyt ottaa kantaa tässä yhteydessä, jotta me tietäisimme, millaisia vaihtoehtoja markan arvon määräytymisen perusteeksi hallitus tarjoaa.

Liikemiesten myönteinen kanta EY-jäsenyydelle, joka on tutkittu asia, vaikka ei olekaan tutkittu EY-integraation taloudellisia vaikutuksia Suomeen, on rikos suomalai-

suutta kohtaan, mutta eiväthän liikemiehet ole kiinnostuneita suomalaisuudesta ja isänmaallisuudesta, vaan vain rahasta. (Ed. Virolainen: Björklundkin oli tätä mieltä!)

Hallituksen EY-kanta on unihiekkaa eduskunnan silmille. Siinä ei käsitellä integraatiota kaikessa laajuudessaan, vaan siinä typistetään yleiset globaalit ongelmat euro-ongelmiksi, maailman yhden nurkkakunnan erityisongelmiksi. Hallituksen integraatiose-lonteko ei ota riittävästi kantaa maailman muuttumiseen. Ei riitä, että tutkitaan vain Länsi-Euroopan ongelmia, mutta ei tutkita niitä ongelmia, jotka aiheutuvat Länsi-Euroopan ongelmien tuomisesta Suomeen.

Arvoisa puhemies! Ihmiskunta hukkuu saastaan. Tällä menolla Suomella on tietty rooli Länsi-Euroopassa. Suomen rooli on valmistaa se paperi, jonka avulla eurosaastaa kylvetään Suomen ilmaan, maaperään ja vesiin ja valmiina tuotteena eurooppalaisten ihmisten mieleen.

Arvoisa puhemies! Tulen kannattamaan kaikkia sellaisia esityksiä, jotka tähtäävät euro-optimistien täällä esittämän optimismin rajoittamiseen sillä tavalla, että eurointegraatio ei olisi uhka Suomelle ja suomalaisten oikeudelle säilyttää kansallisuutensa, niin kuin J. V. Snellman jo vaati.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän nostalgiaa ja konservatismia pakahduttavasti esittäneen vetoituksen jälkeen on syytä todeta kaksi seikkaa. Moni sellainen asia, jonka ed. Seppänen sanoi, pitää paikkansa, kuten se, että monet meidän perinteiset kansalliset, demokraattiset instituutiomme ja niiden vaikutusvalta ovat murentuneet. Suomen Pankki on hyvä esimerkki siitä ihan konkreettisesti korkepolitiikan ja valuuttakurssipolitiikan osalta.

Samalla kun tähän analyysiin yhtyy, on vaikea ymmärtää sitä taaksepäin katsovaa perusvirettä, joka ed. Seppäsen puheessa oli. Sekö on edistyskellisten voimien tehtävä tässä nyt: itkeä menneen perään, kun pitäisi olla siellä, missä nyt tapellaan siitä, kuinka vallataan takaisin demokraattisten instituutioiden vaikutusvalta. Ja jos se kansallisesti on murentunut, silloin on lähdettävä kansainvälisille areenoille, joilla tällä hetkellä tappelua käydään. Siinä tappelussa kaivattaisiin myös ed. Seppästä yhdessä esimerkiksi italialaisten

kommunistikollegoiden kanssa, jotka siellä ovat, eikä itkemässä Snellmanin perään.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen on vastustanut kaikkea edistystä. Aikoinaan hän vastusti markkinavoimia ja niiden edelleenkehittämistä ja nyt hän vastustaa Euroopan yhdentymistä. Muistan varsin hyvin, kun aikoinaan presidentti Reagan hyvin voimakkaasti toi esille, että markkinavoimat ovat ainoa mielekäs tapa kehittää taloudellista toimintaa. Tuolloin ed. Seppänen voimakkaasti arvosteli presidentti Reaganin esittämiä ajatuksia. Totuus kuitenkin tänä päivänä on, että ne ovat lyöneet 1980-luvulla läpi itsensä kaikkialla Euroopassa ja myös maailmalla. Tämä on ollut yksi voimakas tekijä, joka on johtanut siihen, että sosialismi on romahtanut.

Toinen seikka, joka on johtanut sosialismin romahtamiseen Euroopassa, on se, että Euroopan yhdentymisen on saanut uutta puhtia ja myös luonut edellytyksiä voimakkaammalle taloudelliselle kasvulle. Itä-Saksassa on nähty Euroopan yhentyessä, millä tavalla ero Länsi-Saksan ja Itä-Saksan talouden välillä kehittyy. On voitu todeta, että sosialismilla yksinkertaisesti ei enää voida jatkaa eteenpäin.

On myös syytä todeta se, että toisaalta ed. Seppänen vaatii aina monopolien purkamista, mutta täällä hän vaatii, että taloudellista kilpailua mm. rahoitusinstrumenttien suhteen ei saisi olla suomalaisten ja ulkomaisten yritysten välillä, koska hän pyrkii kieltämään taloudellisen pääomamarkkinoiden yhdentymisen. Myös hän vaatii, että taloudellisilla ja poliittisilla päätöksillä pitäisi markan arvo ja korko määrätä. Jos halutaan markkinapolitiikkaa, se merkitsee sitä, että sekä korko että Suomen markan arvo määräytyvät markkinoilla ja tällä tavalla saavat oikean hintansa. Jos ed. Seppänen todella kannattaa markkinoita, niin kannattaisi myös teoissa ja puheissa tehdä näin.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Seppänen pani asioita siinä mielessä sekaisin, että hän sekoittaa kiistämättä olemassa olevia ongelmia, jotka eivät kuulu Ees-järjestelyn piiriin, vaan ovat olleet meidän omia kansallisia ratkaisujamme niin Suomen Pankin kuin monen muunkin asian osalta. Ainakin eräät näistä ongelmista, joita hän esitti, ovat voineet ja voivat tulla esille siitä riippumatta, minkälaisen ratkaisun me teemme.

Esimerkiksi Itä-Eurooppa, jonka hän toi esille, on varmasti ongelma ja haaste Suomelle, mutta se on ongelma ja haaste siitä riippumatta, minkälaisen ratkaisun me Etäkysymyksessä teemme.

Vertaus J. V. Snellmaniin on minusta historiallisestikin outo siinä mielessä, että silloin Suomi oli osa Venäjää. Oli täysin toisenlainen tilanne. J. V. Snellman pyrki siihen, missä me nyt olemme: olemme itsenäinen, suhteellisen vahva kansakunta. Päinvastoin Snellman oli yksi niistä, joka euroopalaisuutta toi tänne Euroopan pohjoiskolkkaan matkustaessaan hyvin paljon nimenomaan Keski-Euroopassa ja valisti tässä mielessä suomalaisia.

Sosiaalivaliokunta on antanut tästä yksimielisen lausunnon, kuten monet muutkin valiokunnat, joiden lausuntoihin ed. Esko Seppänen ei puuttunut, hän puhui vain hallituksen selonteosta. Kannattaisi lukea myös valiokuntien lausunnot. Erityisesti muistan, kun olimme Eestissä, missä silloinen ja nykyinenkin presidentti Rüütel lounaspuheessaan käsitteli Suomen ja Eestin tilannetta 50 vuotta sitten. Hän totesi: ”Me olemme nyt Eestissä tässä tilanteessa. Te olette 50 vuotta kehittäneet omaa kansakuntaanne ja olette paljon meitä edellä.”

Kyllä jokainen itsenäinen kansakunta tarvitsee haasteita. Mikä on ed. Seppäsen vaihtoehto? Olisin odottanut, että hän olisi edes muutaman minuutin ajan luonut jonkinlaista omaa maailmankuvaa siitä, mitä Suomen pitäisi nyt tehdä.

Ed. Varpasuo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Almgren (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänä Eskon päivänä haluan muistuttaa ed. Seppästä, että ulkoa-

siainvaliokunnan keskustelussa olen antanut henkilökohtaisesti voimakkaan tukeni hallitukselle niissä ponnisteluissa, jotka tähtäävät taloudellisen hyvinvoinnin lisäämiseen Suomessa.

Samalla olen kuitenkin, ja se käy, ed. Seppänen, vastalauseesta ilmi, kiinnittänyt huomiota siihen vakavaan asiaan, jota ed. Seppänen puheenvuoronsa eräessä kohdassa sivusi. Se koskee Euroopan rahaunionia ja sitä poliittista unionia, joka yhä kiinteytyvämmin on muotoutumassa. Tämän vakavan asian halusin nostaa keskustelun kohteeksi. Kun en kuitenkaan saanut tälle yksityiskohdalle kannatusta, jouduin kirjoittamaan mm. tästä syystä vastalauseen, johon ed. Seppäsellä on mahdollisuus yhtyä. Se kuuluu:

”Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että EY:n sisällä pyritään yhteisen rahaunionin luomiseen. Samalla tähdätään yhä kiinteämpään poliittiseen unioniin, joka käsittää toisaalta sekä ulko- että sisäpoliittisen komponentin kuin myös ajatuksen sisäpoliittisesta liitosta.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä Suomi ei voi olla osallisena mainittujen unionien luomisessa eikä niiden jäsenenä.”

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Seppäsen puheenvuoro ei ollut ollenkaan hänen huonoimpiaan eikä sitä minusta mitenkään huonontanut sekään, että siinä pääosin lainattiin edesmenneitä ihmisiä Marxia, Engelsiä, Keynesiä, Snellmania. Kuitenkin siitä jäi varsin sekava kokonaiskuva.

Ed. Skinnari jo viittasi siihen, että valiokuntien lausunnoissa oli oikeastaan sen tyyppisiä vastauksia, joita ed. Seppäsen peräsi. Kun itse osallistuin sivistysvaliokunnan lausunnon muotoiluun ja ed. Seppänen tosin vähän hehtaaritavalla kaipaile oikeutta suomalaisuuteen ja henkiseen vapautumiseen, niin toteaisin, että sivistysvaliokunta minusta hyvin voimaperäisesti ja sanoisin ainutlaatuisesti edellytti, että integraatiokehityksen vastalääkkeeksi maahamme tulee luoda 90-luvun kulttuurin kehittämisohjelma, jossa otetaan huomioon Euroopan yhdentymiskehitys. Samoin ulkoasiainvaliokunta on yhtynyt käsitykseemme siitä, että kansallisen kulttuurin elinvoimaisuuden sekä maamme keskeisen kulttuuriteollisuuden toimintamahdollisuudet ja kehittämisedellytykset turvataan suomalaisten enemmistöomistuksin. Tältä

osin henkiseen vapautumiseen edellytyksiä ja ilmatilaa säilyy.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen iloinen, koska olen onnistunut lyömään salissa istuvia porvareita Snellmanilla päähän vaatimalla oikeutta kansallisuuteen, oikeutta suomalaisuuteen Suomen perustuslakiin ja sillä tavalla kirjatavaksi säilytettävien arvojen luetteloon ja turvattavaksi vähintään yhtä lujalla tavalla kuin yksityinen omistusoikeus on turvattu Suomessa kansaa vastaan, mutta josta omistusoikeudesta ollaan luopumassa ulkomaalaisten omistajien hyväksi nyt käsillä olevassa europrosessissa.

Olen myös iloinen siitä, että onnistuin lyömään Suomen keskustaa metsäteollisuuden ulkomaisomistuksella päähän. Eipä ollut Suomen keskustalla mitään sanomista siihen, että atomisähköllä tuotetaan entistä enemmän paperia ja tulevaisuudessa sitten myös ulkomaalaisten omistajien hyväksi.

Ed. Sasille toteaisin, että on mielenkiintoista, että maailman kaikkien mainitsemieni klassikoiden joukkoon, Marxin, Engelsin, Snellmanin ja Keynesin joukkoon, hän liitti Ronald Reaganin. Eli tässä on ero sivistyksen ja historiallisuuden tuntemuksessa, mikä ero euro-optimisteilla on niihin, jotka tarkastelevat asioita syvällisemmin. Reagan ei mielestäni kuulu tähän sarjaan. Kuka ei kuulu sarjaan: Marx, Engels, Snellman, Keynes, Reagan? Ed. Sasi voi valita siitä sopivan henkilön, joka ei kuulu joukkoon.

Samalta pohjalta arvostelen myös ed. Björklundia. Hänen maailmansa näyttää nyt olevan historiaton. Silloin kun ed. Björklund oli vielä toista puoluetta kuin hän on tänä päivänä, niin hänelläkin oli historiallinen maailma ja maailmankatsomus, joka piti sisällään myös sen, että ajatuksilla on historia ja tapahtumilla on historia. Mutta tänä päivänä ed. Björklund elää jossakin sellaisessa maailmassa, jossa hän kieltää oman menneisyytensä ja historian. Minusta tämä jälkimmäinen on vakavampi asia.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos historiasta keskustellaan, niin sitaatti vapauden ymmärtämisestä välttämättömyytenä on tosiaan Hegeliltä eikä Engelsiltä. Mutta kyllähän tämä filosofia löytyy Suomestakin: ”Tietä kulkein tien

oot vanki, vapaa on vain umpihanki.” Se on Aaro Hellaakoskea ja kertoo ihan saman idean. Jos haluaa edetä, ei pidä lähtee tarpomaan umpihankeen, jossa sitten tulee se itkuinen olo, joka ed. Seppäsellä on, vaan pitää katsoa, missä on ne tiet. Siinä on se historian linja. Missä on ne tiet, joita on edettävä?

Kyllä edistyksellisen liikkeen pitää nyt katsoa eteenpäin ja olla Euroopassa tappele-massa sosiaalisesta dimensiosta, kansalaisten Euroopasta, antaa siellä panos siihen yhteisesti muokattavaan Eurooppaan, joka joka tapauksessa tulee säätelemään meidänkin historiallisen kehityksemme reunaehdot, eikä jäädä tuijottamaan taaksepäin vanhoja hyviä aikoja, vaikka — tässä tietysti yhdyen Esko-
jen asennekonservatiiviseen akseliin — niissä vanhoissa ajoissa on tietysti paljon miellyt-tävää muistelemista, niin, ed. Seppänen, myös minun poliittisessa historiassani.

Ed. Pekkarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen yritti todeta, että presidentti Reagan olisi ekonomisti. Sitä hän ei missään tapauksessa ole. Mutta ne ajatuk-set, mitä hän on tuonut esille pohjautuvat nykyaikaisten arvostettujen ekonomistien ajatuksiin, joista voin mainita mm. Lafferin ja Friedmanin esimerkkeinä. Mitä tulee esi-merkkiin taloustieteilijä Marxista, niin voi-daan todeta, että se epäonnistuminen, mikä Itä-Euroopassa on tapahtunut, osoittaa, että hän on varmasti yksi epäonnistuneimpia ekonomisteja, mitä tänä päivänä voidaan esittää.

Haluan vielä muistuttaa ed. Seppästä niis-tä keskusteluista, joita täällä parlamentissa ja muuallakin yhteiskunnassa käytiin 1970-lu-vulla. Silloin kaikin keinoin todettiin, että markkinat missään tapauksessa eivät voi toimia ja johtavat mahdottomaan taloudelli-seen kehitykseen. 1980-luvulla ajattelu on täysin kääntynyt. Nyt jopa Neuvostoliitossa puhutaan siitä, että markkinat ovat ainoa keino pelastaa neuvostotalous. Haluan ko-rostaa sitä, että tässä ajattelun muutoksessa presidentti Reaganilla on ollut se keskeinen merkitys, että hän on kyennyt markkinoi-

maan, korostan: markkinoimaan, ajatuksen markkinoista ja niiden toimivuudesta.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sikäli kuin ed. Björklund esitti virallista demaripuolueen kantaa runoi-lija Hellaakosken sanoin, niin pyytäisin hän-tä huomioimaan ed. Rinteen käsityksen asiasta: Ne olivat Lauri Viidan sanoja. (Ed. Rinne: En ole aivan varma!) — Mutta, jospa ed. Björklund tarkistaisi asian tältä osin. — Minä lupaan katsoa Engels — Hegel-jutun, eikö muka Engelsiltä löydy vastaavaa sите-
rausta.

Mitä tulee itse asiaan, minusta ed. Björk-lund on ruvennut saarnaamaan latteaa de-maripropagandaa Euroopan integraatiosta, euro-optimismista. Ed. Björklund on liittynyt niihin apologeettisiin voimiin, jotka tuovat esille kansainvälisen sosialidemokratian yhte-näistä linjaa, johon ei sisälly tippaakaan omaa aloitteellisuutta, omatoimisuutta eikä kansallista identiteettiä Suomen ja EY:n suhteiden järjestämiskysymyksissä. Tältä osin olen hämmästynyt, että niin kyvykäs polii-tikko kuin ed. Björklund sortuu kansainvä-liseen demaripropagandaan.

Mitä tulee ed. Sasiin, niin edelleenkin olen sitä mieltä, että Ronald Reagan ei kuulu mainittuun joukkoon. Sitä paitsi hän mainit-si kaksi taloustieteilijää, Friedmanin ja Laf-ferin. Ainakin Lafferin käyrä on osoittautu-nut vääräksi. Lafferin käyrä on sen tyyppi-nen taloudellinen asia, että sillä ei ole todel-lista perustaa. Kuitenkin todellisuus määrää teorian pätevyuden. Tältä osin Reagan on ollut totaalisesti väärässä. Hän perusti toi-mintansa Lafferin käyrään. Presidentti Rea-ganin olisi ollut kyllä hyvä tutustua vähän klassikoihin, jolloin olisi voinut tämänkin virheen välttää.

Mutta on sitten yleinen asia, johon haluan lopuksi puuttua: Markkinat eivät ole kapita-lismin ominaisuus.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En Viidasta aivan varma ole, mutta rytmi on Viidan. En ole aivan varma sisällöstä.

Sen verran sanon ed. Sasin tulkintaan Marxista, että Marx oli väärässä tai oikeas-sa, sitähan emme vielä tiedä. Marxhan esitti vain, että kapitalismin viimeisen vaiheen jälkeen syntyy sosialismi. Emme tiedä, käykö

näin. Kaikki tähänastiset sosialismit ovat syntyneet feodaaliyhteiskuntiin. Ei ole yhtään esimerkkiä. Mutta meillä on muutamia esimerkkejä, mm. Harlemissa on miesten keski-ikä alempi kuin yhdessäkään kehitysmaassa. Lapsiprostituutio on huipussaan. Siis kapitalismin viimeinen vaihe lähenee, mutta uskon, että kapitalismi kestää sen takia, että hyvät ihmiset tulevat auttamaan syrjäytyneitä ihmisiä. Nämä joutuvat tietenkin nöyrytymään, ja on huono tie joutua nöyrytymään hyvien ihmisten edessä, jotka auttavat, kuten hyväntekeväisyysjärjestöt jne. Emme tiedä, oliko Marx väärässä vai oikeassa. Minusta tuntuu, että tässä salissa ei ole ketään, joka eläisi niin kauan, että pystyisi sen todistamaan.

Ed. Holvitie: Rouva puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Tässä yhdentymiskeskustelussa on nyt edetty niin pitkälle, että ollaan käsitelty lähes koko inhimillisen elämän alue Marxin Kallea myöten, johon vielä joku tuntuu täällä uskovankin.

Keskustelu on kuitenkin tapahtunut tavalla, josta Suomessa asuvan eurooppalaisen on ollut vaikea löytää vastausta kysymykselleen, miten minun käy, miten elämäni muuttuu. Tämä on ollut kuin keskustelua siitä tunteesta kalastussopimuksesta Venäjän ja Japanin välillä vuodelta 1860, jossa käsiteltiin molempia puolia erittäin tarkasti, mutta unohdettiin käsitellä asiaa kalan kannalta. Mielelläni puuttuisin tähän kysymykseen tavallisen ihmisen kannalta.

Yhdentymisen seuraukset, toisin kuin täällä on väitetty, eivät ole yksiviivaisesti kielteisiä tai myönteisiä. Esimerkiksi jollekin yritykselle Euroopasta tuleva kilpailu voi olla Suomessa uhka, mutta kuluttajan kannalta etu, sillä hän hyötyy kilpailun mukaan tuomista halvemmista hinnoista.

Jokainen meistä kohtaa yhdentyvän Euroopan vaikutukset. Siitä kai olemme samaa mieltä. Tavaroiden tarjonta kaupoissa lisääntyy, kun uusien kansainvälisten tuotteiden on entistä helpompi löytää tiensä tänne kaukaiseen Suomeen. Erilaiset eurotunnukset yleistyvät mainoksissa, tavaroissa ja vaatteissa.

Suomen omista, alleviivaan sanaa omista, päätöksistä tietenkin riippuu, kuinka syvälle Euroopan yhdentymiskehitys vaikuttaa Suomeen. Mitä läheisemmän suhteen luomme Euroopan yhteisöön, sitä syvällisempiä ovat

tietenkin vaikutukset. Kysymys ei mielestäni kuitenkaan ole mistään euroriskistä, joka voisi aiheuttaa todellisen euromyrskyn, jota täällä on vedetty pelottelun omaisesti esille eurohysterian nimellä.

Me odotamme, että työvoimaa ja eurooppalaisia yrityksiä tulee nykyistä enemmän Suomeen. Se merkitsee samalla, että kielitaitovaatimukset kasvavat. On sopeuduttava tulemaan toimeen vieraiden kulttuurien kanssa. Niille, jotka haluavat opiskella tai työskennellä ulkomailla, yhdentyvä Eurooppa avaa aivan uusia mahdollisuuksia. Monet EY:n koulutusohjelmat tarjoavat jo nyt lisää koulutuspaikkoja myös suomalaisille.

Suomella on käsitykseni mukaan hyvät taloudelliset lähtökohdat menestyä yhdentyvässä Euroopassa. Suomi kuuluu näet Euroopan rikkaiden maiden joukkoon. EY:n maista vain Saksan liittotasavallassa ja Luxemburgissa on henkeä kohti laskettu bruttokansantuote suurempi kuin Suomessa. Pysymällä yhdentymiskehityksessä mukana suomalaiset turvaavat elintasonsa ja myös työllisyyden.

On huomattava, että yhdentymisen vaikutukset vaihtelevat huomattavasti eri alojen ja toimialojen välillä. Viime kädessä mielestäni riippuu yritysjohton taitavuudesta, miten kukin yritys uudessa tilanteessa selviää.

Rouva puhemies! Yhdentymisen suurin merkitys on kuitenkin ehkä aatteellinen. EY:ssä puhutaan yhteisestä eurooppalaisesta kulttuurialueesta. Eurooppalaiset ovat löytämässä yhteiset etunsa. Sillä voi olla mittavat vaikutukset myös kansainväliseen politiikkaan. Se asettaa myös Suomen uuden tilanteen eteen.

Suurvaltasuhteiden jatkuva parantuminen on ollut keskeistä eurooppalaisen ilmapiirin vapautumiselle. Eurooppa on tänään monien yhteiskunnallisten, taloudellisten ja rakenteellisten muutosten tapahtumapaikka. Muutosvauhti vain on ollut nopeampi kuin meistä kukaan olisi voinut ikinä uskoa.

Itä-Euroopan tapahtumat osoittavat, että yhteistyön aloittaminen Atlantilta Uralille tulee olemaan lähiajan suurimpia haasteita. Yhteistyö on luonteeltaan moninaista. Taloudellisten kysymysten ohella rauhanomaisen tulevaisuuden varmistaminen ja inhimillisten suhteiden edistäminen saavat jatkuvasti ja yhä enemmän painoarvoa. Yhteistyön merkitystä ympäristöongelmien ratkaisuisissa,

kuten täällä monessa puheenvuorossa on todettu, ei voi myöskään kylliksi korostaa.

Rouva puhemies! Suomalainen yhteiskuntajärjestelmä ja kulttuuriperusta ovat vahvasti eurooppalaisia. Maamme on aina ollut eurooppalaisten aatteiden, uudistusten ja vaikutteiden vastaanottaja. Arvonantoa nauttiva puolueeton asemamme ja vakaat poliittiset oloimme ovat mahdollistaneet sen, että maamme on kehittynyt myös yhteistyön antavaksi osapuoleksi.

Niin sanottu kansallinen etu on yhdentymiskeskustelussa haluttu joskus tulkita toisin kuin kansamme enemmistö sen selkeästi ymmärtää. Tänä vuonna on tuotu voimakkaasti esille näkemys, että kansallinen etu ja yhdentyminen olisivat ristiriidassa keskenään. On esitetty edelleen, että Suomen tulisi olla mukana yhdentymiskehityksessä yksinomaan silloin, kun se merkitsee Suomelle hyötyjä ilman kustannuksia. Ajattelutapa on mielestäni epärealistinen ja kestämaton. Toteutuneena linjavalintana se johtaisi auttamattomasti Suomen jäämiseen eurooppalaisen yhdentymiskehityksen ulkopuolelle, ja sitähan me emme halua.

Eristäytyminen olisi kohtalokasta maamme taloudelle, sillä se johtaisi pian taloudellisen kasvun hiipumiseen, hyvinvoinnin laskuun ja vakaviin työllisyysongelmiin. Tällaisen vaihtoehdon toteutuminen olisi varmuudella kansallisen etumme vastaista. Rouva puhemies! Niissä olosuhteissa meistä tulisi Pohjolan Albania.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Holvitien puheenvuoroa kuunnellessa todella tuli sikäli vähän surulliseksi, että ed. Holvitiellä on aika ruusuinen käsitys Suomen nykyisestä taloudellisesta tilanteesta. Ehkä tämä ruusuisuus selittyy sillä, että hallituksen piirissä ei ole haluttu avoimesti myöntää sitä tilannetta, jossa Suomen kansantalous tänä päivänä on.

Kyllä näen, että on todella vakava ongelma, että meillä tällä hetkellä inflaatiotasoa on kohtalaisen korkealla, korkotasoa on erittäin korkealla, työvoimakustannukset ovat tietyllä tavalla riistäytyneet käsistä. Eli aivan niin kuin Casimir Ehrnrooth sunnuntain Uudessa Suomessa totesi, meillä eivät taloudelliset edellytykset ole kunnossa. Siihen olisin toivonut hallituspuolueen kansanedustajan, ed. Holvitien puuttuvan, koska epäkohtien kor-

jaaminen alkaa siitä, että me tiedostamme ongelmat.

Ed. Holvitie (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä käsitelin tätä aihetta heti alussa mainitulla tavalla näkökulmasta, joka oli tavallisen kansalaisen näkökulma. Ymmärrän hyvin, ettei ed. Anttila sitä ymmärtänyt.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenkiintoista on, että tähän ihmiskunnan suurten ajattelijoiden joukkoon, jossa aikaisemmin olivat Marx, Engels, Keynes, Snellman ja sen jälkeen Ronald Reagan, nyt on lisätty Casimir Ehrnrooth. Olen kyllä hämmästynyt tästä Suomen keskustan linjanvedosta. Suomen keskusta ei siis makaa rähmällään vain hallituksen edessä näissä euro-ongelmissa, vaan näyttää makaavan rähmällään Suomen Evingien edessä, kun tulee kysymys talouselämän johtamisesta ja hoitamisesta. Olen kyllä syvästi hämmästynyt, että Suomen keskusta täällä vaatii sellaista talouspolitiikkaa, jota Casimir Ehrnrooth vaatii maassa noudatettavaksi. Onko Suomen kokoomus niin kauan vasemmistolainen, ettei tiedä taloudenhoidon ja -johdon periaatteista yhtään mitään?

Minä ihmettelen, mikä on Suomen keskustan strategia, jolla näissä euro-olosuhteissa päästään irti vaihtotaseongelmasta, johon Suomi on ajautunut. Pyytäisin ed. Anttilaa esittämään tässä Suomen keskustan strategian, jolla Euroopan yhtenäistyminen ja Etan muodostaminen pystyisi auttamaan Suomen vaihtotaseongelman ratkaisemista siinä muodossa kuin Casimir Ehrnrooth sitä ehdottaa.

Ed. Paakkinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei ilmeisesti kannata ed. Seppäsen kanssa kovin paljon jatkaa keskustelua, koska minä toisaalta varsin hyvin tiedän ed. Seppäsen asenteen Casimir Ehrnroothia kohtaan, ja se selittyy taas ihan muilla asioilla.

Mutta toteaisin sen, että keskustan eilissä ryhmäpuheenvuorossa oli otettu selkeästi

kantaa tähän tilanteeseen, joka Suomen taloudessa tällä hetkellä on. On aivan kylmä tosiasia se, että kun olemme luomassa taloudellista yhteistoiminta-aluetta, niin totta kai siellä pärjää parhaiten sellainen kansantalous, jolla asiat ovat kunnossa, eivätkä ne Suomessa valitettavasti tänä päivänä ole kunnossa.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Täällä on kovasti näitä ongelmia Suomen osalta tuotu esille. Kuten äsken vastauspuheenvuorossa totesin, ne pitävät tietysti paikkansa. Mutta kun kysyin ed. Seppäseltä, mikä on vaihtoehto, ei hän siihen vastannut. Kun me sosiaalivaliokunnassa omaa lausuntoamme teimme, niin käytimme myös aikaa opintomatkoilla niin Neuvostoliitossa, Moskovassa, Tallinnassa, kuin Keski-Euroopassa EY-jäsenmaassa Tanskassa, Brysselissä ja Strasbourgissa miettien sitä, mikä olisi Suomen vaihtoehto. Jos Suomi jäisi ulkopuolelle, niin ne ongelmat, joita nyt on, on ne sitten kerrottu valtiovarainministeriön salaisissa tai julkisissa raporteissa, ovat metalliteollisuudessa ja tekstiiliteollisuudessa vastassa joka tapauksessa. Ei siitä mihinkään päästä. Suomen maatalouden ongelmat ovat joka tapauksessa olemassa siitä huolimatta, vaikka me jäisimme ulkopuolelle.

Eli mikä on vaihtoehto, kun täällä eräitten puolueitten taholta on heitetty eräitä kieltämättä näkyviä uhkia tämän tilanteen osalta? Mikä on vaihtoehto? Siinä yhteydessä kysyn, mikä on se porukka, jonka kanssa Suomi jää odottelemaan, että meitä tullaan jossain vaiheessa hakemaan, viisimiljoonaista kansaa, joka EY-kaupassa on Islannin jälkeen seuraavaksi heikoin. Ei meillä ole kovin paljon valtteja.

Minusta eduskunnassa selonteko on käsitelty sillä asianmukaisuudella kuin pitää, ja tässä mielessä se on minusta luonut aika tavalla pohjaa myös sille organisaatiopohdiskelelle, mikä on eduskunnan ja sen valiokuntien rooli tulevaisuudessa. Mielestäni Suomen eduskunnan ja sen erikoisvaliokuntien on oltava ajan tasalla Eta-neuvotteluissa, mihin myös ministeri Salolainen on myöntävästi viitanut.

Ulkoasiainvaliokunnan lisäksi keskeiseksi elimeksi voisi nykyisestäään nousta eduskunnan puhemiehen johdolla toimiva eri valiokuntien puheenjohtajista koostuva puhemies-

neuvosto. Minusta sillä on liian arkipäiväinen, tekninen rooli. Se voisi ottaa myös poliittista roolia nykyistä enemmän. Suomen eduskunnan olisi pyrittävä ainakin alkuvaiheessa tulemaan toimeen nykyisellä organisaatiolla ilman erityistä Tanskan tapaista markkinavaliokuntaa käsitellessään Euroopan yhdentymisasiota. Tanskan malli on sikälikin vajavainen, että markkinavaliokunta pyytää EY-asioissa lausunnon vain ympäristövaliokunnalta.

Euroopan yhdentyminen tulee olemaan jatkuvaa prosessia, jatkuvaa säännösten muuttamista. Se ei poikkea yhtään siitä lainsäädäntötyöstä, mitä me Suomessa teemme tällä hetkellä, tosin vain näissä kansallisissa puitteissa enemmänkin. Tähän vaikuttavat yksistään eri maiden siirtymäajat ja varaukset, kansalliset painotukset ja tilanteiden muuttuminen Euroopassa. Neuvottelupöytään tulee jatkuvasti uusia kysymyksiä kuten Suomenkin politiikassa. Etan noin 350 miljoonan ihmisen joukossa kysymyksiä on tietysti enemmän kuin Suomen noin 5 miljoonan kansalaisen keskuudessa. Suomessa lainsäädännön ristiriitatilanteet, poikkeamiset vastavuoroisuudesta ja lainsäädännön aukot voivat tulla esille esimerkiksi valituksilla EY-tuomioistuimeen.

Näin on käynyt mm. Tanskalle Suomen eduskunnankin tärkeänä pitämässä lomakiinteistöjen omistusasianssa. Tullessaan EY:n jäseneksi Tanska kirjoitti loma-asuntoja koskevan säännöksen suurin piirtein seuraavasti: "Lomakiinteistön Tanskassa voi omistaa ainoastaan pysyvästi Tanskassa asuva." Näin tahdottiin epäsuorasti estää ulkomaalaisten mahdollisuus omistaa lomakiinteistöjä Tanskassa. Nyt lähes 20 vuoden jälkeen tästä asiasta on valitettu EY-tuomioistuimeen. Jos tanskalainen voi omistaa lomakiinteistön Ranskassa, Italiassa, Kreikassa ja Espanjassa, ei tietenkään ole vastavuoroista, jos muiden EY-maiden kansalaiset eivät voisi omistaa lomakiinteistöjä Tanskassa. Tästä seuraa, että Tanskan täytyynee aika varmasti muuttaa säännöksensä EY-maiden kaltaiseksi, eikä tarvitse olla mikään ajatusten Päijänne ymmärtääkseen, että Suomelle saattaa käydä samalla tavoin. Tehokkaammaksi keinoksi vastustaa ulkomaalaisomistusta loma-asuntojen osalta jääneekin Suomessa se, että me emme myy lomakiinteistöjä ulkomaalaisille.

Sosiaalivaliokunnan lähtökohtana on ollut

se, että Ees-sopimuksen tulee tukea ja vahvistaa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyttämistä ja kehittämistä. Erilaisten kompromissien ja äänestystenkin jälkeen sosiaalivaliokunta päätyi lausuntoon, johon mukaan valiokunnan jäsenistä ei jättänyt eriävää mielipidettä.

Sosiaalivaliokunta on pannut painopisteen niihin etuuksiin sosiaaliturvan osalta, jotka aiheuttavat suurimmat kustannukset Suomelle, ja nämä ovat eriteltyinä kansaneläke ja työkyvyttömyyseläkkeen ns. tulevan ajan huomioon ottaminen eläkettä laskettaessa. Sosiaaliturvan osalta sosiaalivaliokunta on käynyt läpi etuudet kehdestä hautaan. Siinä on ollut ed. Holvitien peräänkuuluttama tavallisen ihmisen asema.

Sosiaaliturvamme taso on kansallisista päätöksistä kiinni. Voimme rakentaa niin hyvän sosiaaliturvan kuin haluamme. Vastavuoroisuuden perusteella meidän on kuitenkin annettava tietyin edellytyksin sosiaaliturva Euroopan talousalueen jäsenmaiden kansalaisille.

Sosiaalivaliokunta edellyttää sosiaaliturvaa koskevassa ainoassa ponnessaan, että suomalaisen sosiaaliturvan taso on säilytettävä. Sinänsä EY-säännökset eivät estä Suomea parantamasta sosiaaliturvaa. Esimerkiksi suhteessa Ruotsiin ja pohjoismaisiin sopimuksiin Eta-järjestely antaisi Ruotsissa työskennelleelle suomalaiselle mahdollisuuden siirtyessään eläkkeellä ollessaan Suomeen saada eläketurvansa Ruotsin eläketurvajärjestelmästä. Tällä hetkellä tämä asia on pohjoismaisissa sopimuksissa ongelma.

Muutoinkin sosiaaliturvan, kuten muidenkin Pohjoismaiden sopimusten osalta, Eta-ratkaisu toisi uuden tilanteen, jolloin niin pohjoismaisten sopimusten kuin kahdenkeskistenkin sopimusten kohdalla olisi puhdas pöytä eli runsaitten keskinäisten ja Pohjoismaisten sopimusten tilalle tulisi yksi yhtenäinen Eta-sopimus, jota voidaan sitten neuvotella joko täydentää tai lisätä ja tehdä vastaavanlaisia järjestelyjä kuin tähänkin mennessä.

Entä perusturva ja julkiset palvelut? Euroopan talousalue Eta ei sinänsä tuo uhkaa valtion ja kuntien taloudelle. Tuloverotus on jokaisen kansan oma ratkaisu, mutta on täysin selvää, että jos meillä Suomessa esimerkiksi tuloverotuksen osalta toteutettaisiin kokoomuksen suurituloisista lähtevä tulove-

rotuksen alennuspaketti, noin 10 miljardia markkaa, niin se merkitsisi varmasti uhkaa kunnille ja valtiolle, mutta tämä ratkaisu ei ole millään tavoin riippuvainen siitä, mitä Suomi tekee Etan osalta.

Kulutuksen verotuksen eli arvonlisäveron harmonisointiin on ollut haluja, mutta ei käytännössä EY:n piirissä kykyä. Kun on keskusteltu arvonlisäveron katosta, esimerkiksi 19 prosentin tasosta, olisi tämä merkinnyt mm. Tanskan 24 prosentin tasoisen arvonlisäveron alentamista ja noin 50 miljardin Tanskan kruunun eli noin 30 miljardin Suomen markan tulojen menetystä Tanskan valtiolle. Vastaavanlaisista syistä arvonlisäveron katosta keskusteleminen on vaimentunut. Todettakoon kuitenkin, että Suomen 17 prosentin liikevaihtovero vastannee noin 23 prosentin arvonlisäveroa. Ihanalta tuntuva tuloverotuksen alentaminen ilman vastaavia varmoja veropohjan laajennuksia uhkaa eniten peruspalveluitamme sosiaali- ja terveys- ja koulutussektoreilla, jotka ovat valtion suurimmat menoerät. Liikevaihtoveron laajentaminen taas esimerkiksi palveluihin Suomessa korottaisi muutoinkin korkeahintaisia palvelujamme.

Työelämän suuri ongelma on työmarkkinajärjestöjen ja niiden tekemien sopimusten asema. Pääsääntöisesti EY edellyttää lakitasoa. Sosiaalivaliokunnan mietinnössä on lähdetty siitä, että työsopimuslain tarkoittamat valtakunnalliset sopimukset ovat lainsäädäntöön verrattavia. Jos näin ei tapahtuisi, olisi tämä työntekijöiden kannalta katastrofi, koska he ovat saavuttaneet monet työsuojelun, työterveyden tai työolojen paremmat edut valtakunnallisissa sopimuksissa osana palkkaratkaisuja. Tällaisia ns. saavutettuja etuja ei Eta-järjestely voi missään tapauksessa pyyhkäistä pois. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävä myös sosiaalivaliokunnan toinen ponsi — meillä oli kaksi pontta — siitä, että työsuojelun ja työterveyden taso on säilytettävä.

Työmarkkinajärjestöjen asema kansallisesti ja Eta-organisaatiossa on säilytettävä Efta mukaan luettuna. EY:n piirissä on silmiinpistävää mm. kuluttaja- ja pienyritysjärjestöjen mukanaolo EY:n valmistelukoneistossa. Työmarkkinajärjestöille, erityisesti ammattiyhdistysliikkeelle, on turvattava henkilölliset ja taloudelliset resurssit osallistua työlääseen, mutta myös kustannuksia vie-

vään Eta-valmisteluun ja päätöksentekoon.

Eräässä kokouksessa laskeskelimme ammattiyhdistysliikkeen puolesta, että jos he aktiivisesti osallistuisivat näihin kokouksiin, niin pitäisi olla noin tuhat ihmistä matkustamassa Brysseliin ja valvomassa ammattiyhdistysliikkeen etuja. Jos tämä jaetaan Efta-maiden kesken, niin se vähentää Suomen osuutta, mutta kuvastaa sitä tilannetta, minkälainen kulku-ura Suomesta Brysseliin on pikkuhiljaa syntymässä. Vaatinee kai jonkinlaisen ilmasillan.

Eta merkitsee mahdollisuutta muuttaa toisesta Eta-maasta toiseen työtä hakemaan. Pohjoismailla on tästä pitkäaikaiset kokemukset. Suurta tulvaa Suomeen tuskin tulee Keski-Euroopasta. Yksikään asiantuntija ei ole tähän uskonut. Arviot Itä-Euroopan osalta ovat epävarmemmat, mutta tämä on Eta-neuvotteluista riippumaton ongelma. Itä-Euroopan tilanne on tietysti EY:n piirisäkin asia, joka keskusteluttaa niin puolalaisen liikkuvan työvoiman osalta kuin siltä kannalta, mitä Saksan ratkaisu tulee merkitsemään EY:n piirissä.

Pohjoismaiset sopimukset ovat koskeneet pääosin suomalaisia, sillä tällä vuosisadalla noin miljoona suomalaista on muuttanut pois tästä maasta, noin neljännesmiljoona on palannut. Tämä kuvastaa sitä, kuinka me suomalaiset olemme liikkuvaa kansaa tähän mennessä olleet ilman minkäänlaista Eta-sopimusta.

Eta-järjestely merkitsee uusia haasteita suomalaisille, erityisesti nuorille. Monipuolinen Euroopan kielten hallitseminen tulee entistä tärkeämmäksi Keski-Euroopassa mutta myös Suomessa työpaikoilla, yritysten hallinnossa, samoin myös valtionhallinnossa työvoima-, sosiaali- ja terveyssektoreilla. Tällä hetkellä tähän asiantilaan ei ole Suomessa sillä tavoin valmistauduttu kuin pitäisi. Pelkällä englannilla ei tulevaisuudessa enää pärjätä.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimus hyvin toteutettuna merkitsee Suomelle uusia haasteita. Itsenäinen kansakunta tarvitsee näitä haasteita kehittyäkseen ja pysyäkseen eurooppalaisessa kehityksessä. Tässä yhteydessä viittaen vielä kerran siihen puheenvuoroon, joka mieleeni jäi maaliskuussa Eestissä Eestin nykyisen presidentin Arnold Rüütelin kertomana siitä tilanteesta, missä Suomi oli heinäkuussa 1940 ja Eesti heinäkuussa 1940

taloudellisesti tasavertaisina, yhtä vahvoina ja missä Eesti on nyt, missä Suomi on nyt. Itsenäiselle kansakunnalle ja sen kansalaisille haasteet mahdollisimman terveesti toteutetuina ovat parempia vaihtoehtoja kuin se, että minkäänlaisia haasteita ei ole ja työn tekeminen ja työn tekemisen ilo, jos sitäkin voi olla, pikkuhiljaa unohtuu, ja 50 vuodenkin kehityksen kääntäminen uuteen nousuun ei ole niin kovin helppoa.

Suomi on nyt toivottavasti riittävän vahva ottamaan vastaan nämä haasteet. Tämä edellyttää meillä edelleenkin henkilöstön aseman parantamista työelämässä, koska kansainvälistyminen tuo yrityksille uusia tehtäviä. Ammattiyhdistysliikkeen aseman vahvistaminen kansallisella ja eurooppalaisella tasolla, tämä pohjoismainen erikoisuus, jos niin voidaan sanoa, on edelleen säilytettävä. Samalla eduskunnan työtä on tehostettava kansainvälisissä asioissa erityisesti erikoisvaliokunnat huomioon ottaen. Nythän meillä kansainvälisten asioiden hoito tapahtuu liiaksi ulkoasiainvaliokuntakeskeisesti. Yhtenä esimerkkinä totean vain sen, että niin kauan kuin Pohjoismaiden neuvostonkin kertomusta eduskunnassa on käsitelty, koskaan siitä ei ole pyydetty sosiaalivaliokunnan lausuntoa, millä tavoin me näkisimme sosiaaliturvan kysymykset, työvoiman kysymykset järjestettäväksi.

Näillä ehdotuksilla Ees-haasteet uhkineen voidaan ratkaista niin hyvin kuin se inhimillisessä elämässä on mahdollista.

Edustajat Niinistö ja Andersson merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari kuulutti niitä vaihtoehtoja, joita on olemassa. Voisimme aloittaa: Jos on vain yksi vaihtoehto, ei liitytä emsiin, jos yhden tällaisen tärkeän asian saa esittää varauksena. Jos kaksi saa esittää, säilytetään maanomistuksen ja metsäteollisuuden ulkomaalaisrajoitukset nykyisellään. Jos vielä sallittaisiin kolmas varaus, säilytetään suomalainen perusturva. Jos tämä ohjelmani käy vaihtoehdosta, eikä tässä, ed. Skinnari, paljon muuta sitten enää tarvittaisikaan, kun Eta-vaihtoehto alkaisi jo

muodostua huomattavasti kiinnostavamaksi kuin se tänä päivänä on.

Eihän ole vaihtoehtoa sille, ettei Suomi joutuisi järjestämään suhteitaan Euroopan yhteisöön, mutta ne riskit, joista te ette puhu, joista me puhumme, ovat erittäin tärkeitä. Tämä eurokonservatiivisuuteni on sitä, että minä haluan kannattaa täällä tehtyjä sellaisia perustelulausumaehdotuksia, jotka kiinnittävät huomion niihin riskeihin, joihin hallitus ei kiinnitä huomiota.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä en malta olla vielä heittämättä palloa Suomen keskustalan suuntaan. Täällä ei ole Suomen keskustalaisia käyttämässä puheenvuoroja näistä asioista, ei ole puolustamassa keskustan sitä strategiaa, joka keskustalla tuntui olevan viime syksynä tässä asiassa. Haluan edelleenkin huomauttaa siitä, ja korostaa sitä, että keskusta tekee tässä asiassa hallituspolitiikkaa eikä uskalla puolustaa suomalaisia ja snellmanilaista kansallisuutta siihen tapaan kuin keskusta teki vielä syksyllä. Kyllä on kauhea hallituskipeys.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Seppänen, vastauspuheenvuoron pitäisi kohdistua edelliseen puheenvuoroon, ed. Skinnarin puheenvuoroon.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen kohdalla täytyy todella todeta se, että tämän keskustelun aikana on ilmennyt, että hän ei ole jaksanut lukea valiokuntien mietintöjä, sillä kaikki asiathan on käsitelty näissä valiokuntien mietinnöissä. Minun käsittääkseni erikoisvaliokunnissa nimenomaan on kiinnitetty huomiota eikä ainoastaan kiinnitetty huomiota vaan vaadittu juuri niitä asioita, joita ed. Seppänen haluaa. Mutta hänen rooliinsa tietysti kuuluu, että sama asia pitäisi sanoa täysistunnossakin ja tuoda tällä tavoin esille, mutta valiokunnan mietinnöissä nämä on tuotu esille.

Jos Suomi lähtisi neuvottelemaan jokaisen 17 Eta-maan kanssa erikseen, sekin on tietysti teoreettinen ja mielenkiintoinen asia, jota ed. Seppänen varmaankin sitten tarkoitti, mutta miten Suomi tämän asian tätä kautta järjestäisi? Ed. Seppänen voisi minusta käyttää nyt sen 15 minuutin puheenvuoron, jossa hän vähän laajemmin valottaisi sitä, mikä on hänen vaihtoehtonsa, miten

Suomen työllisyys ja monet muut asiat turvattaisiin hänen esittämällään vaihtoehdolla. On tavattoman helppo heittää varjoja, niin kuin täällä on tehty. Suomessa tällä hetkellä on paljon sellaisia, sanoisinko ammattimaisia, luennoitsijoita, jotka käyvät juuri puhumassa yleistasosta ja sen jälkeen heittävät varjoja erityissektoreiden ympärille, joihin he eivät ole kovin hyvin perehtyneet. Minusta ed. Seppäsestä on nyt tulossa yksi tällainen auguuri tälle uhkien alalle. Hän mainostaa aurinkoisella ilmalla, että sadepilviä on tulossa. Varmaan niitä joskus tuleekin.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin pahoillani ed. Seppäsen puheenvuorosta siitä yksinkertaisesta syystä, että eilispäivänä ja eilen illalla käydyssä keskustelussa kuusi keskustan edustajaa käytti yhdentymismietinnöstä varsin ansiokkaan puheenvuoron. Olen pahoillani, että ed. Seppänen ei ollut eilen paikalla kuuntelemassa, mitä keskustan edustajilla oli sanottavaa. Toivoisinkin, että perehtyisitte näihin puheenvuoroihin. Ne saa pöytäkirjatoimistosta pyytämällä. Sieltä näkyy keskustan linja.

Pääministeri Holkeri: Arvoisa puhemies! On syytä lausua kiitokset eduskunnalle siitä keskustelusta, jota täällä on eilen ja tänään käyty. Se osoittaa sen, että eduskunta on aika tiiviiden työviikkojen aikana pystynyt hyvin perusteellisesti perehtymään siihen aineistoon, joka hallituksella on Länsi-Euroopan taloudellisen yhdentymiskehityksen osalta ollut annettavana. Samalla myös eduskunta on voinut määritellä Suomen kansallista linjaa varsin yhtenäisenä. On syytä todeta, että tieto on lisännyt asiassa selvästi konsensusta, yhteistä pyrkimystä tämän asian hoitamiseen, mikä on vastaus ulkoiseen meille esitettyyn haasteeseen.

Pyysin, arvoisa puhemies, puheenvuoron kuitenkin lähinnä repliikiksi sen johdosta, että äsken osittain kuulemassani keskustelussa ja jo aikaisemmin käytetyissä puheenvuoroissa tässä salissa on vaadittu hallituksen kannanottoa ems-asiaan, siis Euroopan rahajärjestelmään. Kysymys emsistä ei ole tänään vähimmässäkään määrin ajankohtainen. Suomelta ei ole pyydetty kannanottoa tähän kysymykseen, eikä Euroopan rahajärjestelmän tulevaisuutta ylisummaankaan voi-

da käsitellä siltä pohjalta kuin selontekoa sisältävää aineistoa nyt on voitu tarkastella. Ems ei ole esittänyt Suomelle minkäänlaisia neuvotteluehdotuksia, eivätkä ne EY:n ulkopuoliset maat, jotka ovat pyrkineet lähestymään emsiä, myöskään ole päässeet edes neuvottelemaan emsin kanssa.

Yleisesti tiedossa on, että pyrkimyksenä ei suinkaan olekaan kehittää Euroopan rahajärjestelmää emsin puitteissa sellaisenaan vaan tähtäyspiste on jo pidemmällä, Euroopan rahaunionissa Emussa. Jos tämä problematiikka joskus tulee eteemme, siitä varmasti käydään tässä salissa huomattavasti perusteellisempi keskustelu kuin se, mihin meillä tänä päivänä on tällaisen huulenhieton pohjalta aihetta.

Arvoisa puhemies! Hallituksella ei ole ollut tarvetta ottaa ems-problematiikkaa esille, koska sitä ei Suomen kannalta tänä päivänä ole kuin teoriassa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisan pääministerin äskeinen puheenvuoro oli varsin selventävä ja sisälsi selvän kannanoton ems-problematiikkaan, mutta totean omien havaintojeni perusteella sen, että Eta — ems-kytkentää on pitänyt yllä valtiovarainministeriön virkamieskunta ylijohtaja Sixten Korkmanin johdolla pohdiskelemalla julkisuudessa kerta toisensa jälkeen, onko olemassa jotakin yhteyttä emsin ja Etan välillä. Eilen käsitelin tätä aihetta omassa puheenvuorossani ja päädyin siihen tulokseen, että niiden ei tarvitse olla kytkeydessä toisiinsa millään tavoin eikä Suomen juuri niillä perusteilla, jotka ed. Seppänen äsken julki toi, pitäisi myöskään emsiin liittyä, ja lisäksi esitin joitakin muita perusteluja sille, miksi näin pitäisi käyttäytyä.

Erittäin selventävää on se, että hallituksen taholla on katsottu — niin ymmärsin arvoisan pääministerin puheenvuoron — että ems-asia ei ole millään tavalla ajankohtainen Eta-keskustelun yhteydessä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarille sanon, että ems-asia ei ole papereissa, niin kuin pääministeri juuri todisti. Hänen äskeinen lausumansa, että kaikki asiat löytyvät näistä papereista, oli väärä.

Mitä tulee pääministerin sanontaan, vähän hämmästelen sitä, että hallitus vastaa vain sellaisiin kysymyksiin, joita sille esitetään, mutta ei vastaa, kun ei kysytä, eikä ota kantaa, kun ei kysytä. Jos kerran vain kysymyksiin vastataan, minäpä esitän kysymyksen: Mikä on Suomen kanta emsiin? Jos ei sitä kysytä Eta-neuvottelujen yhteydessä, se kysytään tässä ja nyt. Se on ajankohtainen asia. Pääjohtaja Rolf Kullberg vastusti aikoinaan emsiin liittymistä. Nyt hän on muuttanut kantansa myönteiseksi. Minusta se kuvastaa Suomen Pankin linjaa ja on siinä mielessä mielenkiintoinen linja, että Suomen Pankki tekee silläkin tavalla itseään tarpeettomammaksi.

Sitten ylijohtaja Korkmanin puheenvuoro, jossa hän puolustelee Suomen etujen säilyttämistä dollarialueen suuntaan sillä, ettei emsiin liitytä. Mielestäni Eta-keskustelun yhteydessä joudutaan ottamaan kantaa niiden maiden kanssa tehtävään kauppapolitiikkaan, jotka eivät ole EY:n jäseniä, eli tässä tapauksessa Yhdysvaltojen suuntaan, varsinkin kun kaikki paperi laskutetaan dollareissa. Tietty kanta tässä yhteydessä täytyy olla myös valuuttakurssien muotoutumiseen ja kauppapoliittisten etujemme säilyttämiseen muuallakin kuin Eta-alueella.

Ehdottomasti olen sitä mieltä, jos hallitus haluaa antaa suomalaisille selvän käsityksen siitä, mihin ollaan menossa, hallituksella täytyy olla ems-kanta. Muuten tulkitsemme niin, että Suomen Pankin pääjohtaja edustaa myös hallituksen kantaa tässä kysymyksessä. Siinä mielessä asia on erittäin tärkeä.

Pääministeri Holkeri: Arvoisa puhemies! Hallituksella on täysin selkeä kanta, mitä tulee ems-järjestelmään. Siitä asiasta ei ole kysymys nyt, kun Eta-neuvotteluja käydään. Ems-systeemi on luonnollisesti ollut Suomessa ja sen tuleekin olla alan asiantuntijoiden teoreettisen pohdinnan kohteena esimerkiksi siltä osin, mihin se tulee johtamaan jatkossa. Tuleeko se johtamaan Euroopan monetariunioniin vai ei. Se on eräs EY:n sisäisen kehityksen keskeisiä asioita.

Mutta hallitus on täysin avoimesti halunnut keskustella niistä kysymyksistä, joista Suomi yhtenä Euroopan vapaakauppa-alueen maista joutuu nyt keskustelemaan EY:n kanssa. Tätä kysymystä ei ole esitetty muualla kuin täällä teoreettisena kysymykse-

nä, joka sinänsä tietenkin on mielenkiintoinen.

Ed. Seppänen, minä olen valmis muussa yhteydessä keskustelemaan ems-problematiikasta sinänsä, koska jollakin tavalla Suomen valuuttakurssit täytyy jatkossakin määrätä sen jälkeen, kun Bretton-Woodsin sopimus tunnetulla tavalla mureni 1970-luvun alussa. Olemme luoneet oman valuuttamme arvon määrittämiseksi aika lailla historiallisen valuuttakorimenettelyn, joka on ylläpitänyt valuuttapolitiikan kurinalaisuutta.

Mutta onko meidän valuuttakorimme edelleen käyttökelpoinen tapa jatkossa tulevina vuosina, tulevana aikoina, vai onko siihen tarjolla ensiä tai muita vaihtoehtoja, sitä emme tänä päivänä pysty ratkaisemaan. Mutta sen keskustelun paikka on siinä maailmassa, kun esimerkiksi Eta-neuvottelut ovat johtaneet joihinkin sellaisiin ratkaisuihin, että nähdään, mikä Euroopan tilanne ylisummaan on ja mikä on se taloudellinen kokonaisuus ja rahataloudellinen maailma, jossa silloin eletään.

Vielä kerran ed. Seppänen: Siitä nimenomaisesti nyt ei ole kysymys. Lähdemme kohti neuvotteluja ja neuvottelujen ala on täysin rajattu.

Ed. Rusanen: Arvoisa puhemies! Eilen käytetyissä ryhmäpuheenvuoroissa yhteisenä kysymyksenä nousi esiin huoli eduskunnan aseman kehittymisestä. Tähän seikkaan meidän kansanedustajien, jotka Suomen hallitusmuodon mukaisesti edustamme kansalle kuuluvaa valtiovaltaa, onkin syytä kiinnittää huomiota.

Toistaiseksi integraatio on näyttänyt, toisin kuin on pelätty, lisänneen eduskunnan merkitystä ja vaikutusvaltaa. Sitä osoitti mielestäni jo lähetekeskustelu ja edelleen laaja ja syvälinen asiantuntijakuuleminen. Erikoisvaliokunnissa ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on määritelty erikoisalueisiin kohdistuvat vaikutukset ja tässä palautekeskustelussa määritellään eduskunnan antama mandaatti jatkoneuvotteluihin. Kaikki nämä seikat mielestäni ovat nostaneet eduskunnan keskeiseen asemaan yhdentymisstrategiassa. Näinhän asian on oltavakin.

Samalla tavalla kuin lainsäädäntövalta on hallitusmuodossa määritelty eduskunnan käytettäväksi kuuluu ylin toimeenpanovalta tasavallan presidentille ja valtioneuvostolle.

Eduskunnan antaman mandaatin toteuttaminen on valtioneuvoston ja sen neuvottelijoiden asia, joka ei käytännön toimeenpanona kuulu eduskunnan toimialaan. Tässä asiassa jotkut tahot ovat olleet menossa puurot ja vellit sekoitettuna koko parlamentin voimin Eta-neuvottelupöytään.

Tämän vallanjaon periaatteen hyväksyminen ei saa tarkoittaa sitä, että eduskunta jäisi tai jätettäisiin integraationeuvotteluista pimentoon. Eduskunnan valiokunnilla tulee olla jatkuvasti mahdollisuus seurata aktiivisesti neuvottelujen kehitystä ja hyödyntää sitä asiantuntemusta ja tiedollista valmiutta, joka selonteon valiokuntakäsittelyn yhteydessä on syntynyt.

Ulkomaankauppaministeri Pertti Salolaisen eilisen puheenvuoron mukaisesti hallituksen on huolehdittava siitä, että eduskunta saa kaiken tarpeellisen tiedon kulloisestakin neuvottelutilanteesta ja sen näkemyksiä tullaan kuulemaan. Nyt ei ole ollenkaan liian aikaista miettiä niitä hallinnollisia ratkaisuja, jotka parantaisivat eduskunnan mahdollisuuksia osallistua jo mahdollisen Eta-sopimuksen synnyttyä poliittiseen valmistelutyöhön ja päätöksentekoon.

Väheksymättä nykyisen integraatiovalmistelukoneiston laajapohjaisuutta ja asiantuntemusta tämän tavoitteen turvaamiseksi Suomessa on edelleen kehitettävä Eta-valmistelumekaniikkaa. Eräs ratkaisu voisi olla Tanskan hallintomallin soveltaminen suomalaisen päätöksentekoon. Tanskan EY-asiain seuranta- ja päätöksentekomekanismi on valmisteluvaiheiden osalta varsin saman tyyppinen kuin Suomen. Tanskassa on sen lisäksi luotu mekanismi, jolla parlamentti pidetään jatkuvasti informoituna ja luodaan kansanedustajille mahdollisuus osallistua asioiden käsitteilyyn jo valmisteluvaiheessa. Tämä malli on osoittanut myös käytännössä toimivuutensa.

Mallin soveltaminen Suomeen voisi tarkoittaa, että Eta-lainsäädännön ja erityyppisten kannanottojen valmistelutyön Suomen osalta suorittaisivat nykykäytännön mukaisesti asianomaisen hallinnonalan ministeriöt. Eta-sopimuksen myötä tämän organisaatiomekanismin päälle on kehitettävä järjestelyjä, jotka takaisivat tiiviimmän vuoropuhelun valmistelijoiden, hallituksen ja eduskunnan välillä niin, että se mahdollistaa joustavan poliittisen kannanmuodostuksen ristiriitailanteessa.

Eduskunnan osallistumismahdollisuuksia parantaa sellaisen elimen luominen, jota kautta eduskunnan asiantuntemus kanavoituu parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä voitaisiin toteuttaa perustamalla esimerkiksi erityinen integraatiovaliokunta. Hallituksen informaatio kulkisi integraatiovaliokunnan kautta, ja tämän parlamentaarisen elimen kautta samalla voitaisiin selvittää, että hallituksen esitys saa aikanaan puolelleen eduskunnan enemmistön. Tässä mallissa yhdistyisivät sekä eduskunnan mahdollisuus vaikuttaa asioihin valmisteluvaiheessa, eduskunnan poliittisen tietämyksen hyödyntämien että päätöksenteon toimivuus.

On tietyllä tavalla ironista, että EY-parlamentti on pyrkinyt nostamaan profiiliaan juuri Eta-mandaatin määrittelyn yhteydessä. Eta-sopimuksen syntyminen voidaan nähdä myös yhtenä keinona vahvistaa parlamentaarista rakennetta niin EY:ssä, Efta-maiden kesken kuin Euroopan talousalueella.

Suvereniteettiin kohdistuvien muutosten merkitystä voidaan tarkastella sekä periaatteelliselta että käytännölliseltä kannalta. Periaatteelliselta kannalta voidaan ajatella, että Eta-sopimukseen sisältyvien yhteismarkkinoiden koskevien määräysten etusija suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön rajoittaa keskeisesti kansallista suvereniteettia. Käytännön vaikutuksia arvioitaessa merkitys saattaa jäädä hyvinkin vähäiseksi. Varsin usein unohdetaan, että yhteisön lainsäädäntö koskee vain harvoja osa-alueita ja muilla alueilla kansallisen lainsäätäjän vaikutusmahdollisuus pysyy entisellään.

Eduskunnan osittainen suvereniteetin vapaaehtoinen rajoittaminen on tosiasia Eta-sopimuksen syntyessä. Tässä asiassa kolikon toinen puoli on se, että luopuessamme jostakin saavutamme haluamiamme tavoitteita yhteistoiminnan avulla paremmin kuin ilman luopumista.

Suomi jakaa pitkälti muiden Euroopan maiden kanssa yhteiset arvot. Instituutiomme ja materiaalisen lainsäädäntömme esikuvat ovat useimmissa tapauksissa lähtöisin läntisestä Euroopasta. Yhteisymmärryksen saavuttaminen Eta-alueella olisi käytännössä yhteisten arvojen toteuttamista. Tätä viitekehystä vasten ihmettelen eräiden tahojen nihkeää suhtautumista Eta-neuvotteluja kohtaan.

Esimerkiksi ympäristönsuojelu on sellainen koko Euroopalle yhteinen arvo, jonka

toteutuminen ei näyttäisi olevan mahdollista kansallisten toimien kautta. Kansainväliset sopimukset esimerkiksi ympäristöverojen osalta mahdollistavat sen, että ympäristönsuojelua laiminlyövät maat eivät saa ansiotonta kilpailuetua. Eräänlaisten Euroopan kaatopaikkojen syntyminen voidaan estää vain normien yhtenäistämisen kautta. Etajärjestely ei itsearvoisesti lisää ympäristöhaittoja. Taloudellisen kasvun ympäristölle kohdistama rasitus voidaan estää yhteisten normien ja rajoitusten kautta.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan asema voidaan taata parhaiten pitämällä eduskunnan integraatiotietämys ja -tuntemus korkealla tasolla. Kansanvallan toteutumisen kannalta pitäminen itsetarkoituksellisesti kynsin hampain kiinni kansallisen päätösvalan rajoittamattomuudesta ei ole kansainvälistyvässä maailmassa järkevää. Sen sijaan meidän kansanedustajien tehtävänä on sellaisten päätösten tekeminen, joilla taataan kansalaisten hyvinvointi parhaalla mahdollisella tavalla.

Ed. Vähäkangas: Arvoisa puhemies! Eduskunta on pikavauhtia käynyt läpi valtioneuvoston selonteon Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdyntymiseen. Vaikka valiokuntakäsittelyssä on pyritty perusteelliseen keskusteluun ja vaikka valiokunnat ovatkin esittäneet perusteltuja reunaehtoja ja varauksia hallituksen selontekoon nähden, jää avoimeksi, missä määrin hallitus todella ottaa ne omakseen. Huolestuttavilta tuntuvat jo etukäteen myös ne tiedot, joiden mukaan Euroopan yhteisö ei soisi suuriakaan poikkeuksia.

Tätä taustaa vasten on korostettava, että valiokunnat ovat varauksensa ja reunaehdonsa asettaneet huolellisen harkinnan jälkeen. Hallituksen tulee siis pyrkiä sellaiseen neuvottelutulokseen, jossa nyt eduskunnan kannanotoiksi tulevia valiokuntien kantoja kunnoitetaan.

Henkilökohtaisesti minua huolestuttaa kysymys ulkomaalaisomistuksesta. Ei ole yhdenkään, tuleeko ulkomaalaisille mahdolliseksi maan ja yritystoiminnan rajoittamaton omistus. Minua huolestuttaa myös se, että samaan aikaan hallituspuolueilla näyttää olevan halua luopua myös valtionyhtiöiden valtiollisesta omistuksesta, jolloin nekin olisivat ulkomaalaisten ostettavissa, aluksi il-

meisesti osaksi, mutta jos ministeri Suomisen lausuntoihin on uskomista ja hänen tahtonsa toteutuu, niin myöhemmin jopa kokonaan.

Ulkomaalainen omistus on vaarallista silloin, jos samalla omistajalla on tuotantoa monessa maassa. Silloin sillä on erityisesti laskusuhdanteessa mahdollisuus valita, missäpäin tuotantoa jarrutetaan ja väkeä lomautetaan. Toki yhä useampi suomalainen yritys on ulkomaanostoillaan tavoittelemassa asemaa, jossa tämä käy mahdolliseksi. On syytä asettaa kysymys, miten voimme turvata, ettei ulkomaalainen pääoma yritysostoillaan Suomesta merkitse uhkaa kansallisille eduille. Minusta on tärkeätä, että esimerkiksi maa- ja metsätalousvaliokunta sekä myös ulkoasiainvaliokunta ovat kiinnittäneet ulkomaalaisomistuksen ongelmaan huomiota.

Nykyinen hallitus näyttää sopimuksesta riippumattakin olevan halukas luopumaan ulkomaalaisen omistuksen rajoituksista. Siinä mielessä sen tulisi omaa politiikkaa suunnitellessaan kiinnittää huomiota eduskunnan tässä asiassa ilmaisemaan varaukselliseen kantaan. En halua ennakkoon asettua tyrmäämään neuvotteluja. Yhteistyöllä on toki saavutettavissa tiettyjä kiistattomia etuja, mutta samalla hallituksen tulee varmistaa se, ettei Efta-maiden ja Euroopan yhteisön välinen sopimus uudesta Euroopan talousalueesta tuota mukanaan ikäviä yllätyksiä. Valiokuntien määrittelemät reunaehdot on otettava vakavasti, erityisesti ne, joissa kiinnitetään huomiota maanomistukseen ja keskeisimmän osan elinkeinoelämää säilyttämiseen kansallisissa käsissämme.

Ed. Elo: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin haluaisin muutamalla sanalla kosketella ulkoasiainvaliokunnan työskentelyä, kun se valmisti käsiteltävänä olevan mietinnön.

Ensinnäkin haluan kiitollisena todeta, että ilmapiiri valiokunnassa oli varsin innostunut. Kaikki valiokunnan jäsenet olivat motivoituneita asian perusteelliseen käsittelemiseen. Myös haluan todeta, että kokeilu, joka tässä yhteydessä suoritettiin erikoisvaliokuntien osalta, onnistui mielestäni hyvin. Erikoisvaliokunnat paneutuivat kiitettävästi työhönsä.

Ilahduttavaa on myös, että ulkoasiainvaliokunta pitkien keskustelujen jälkeen pystyi mietintönsä saamaan aikaan yksimielisesti. Tässä yhteydessä haluaisin erityisesti osoittaa kiitoksen sanat valiokunnan puheenjohtajalle

Markus Aaltoselle, jolla oli hyvin konstrukttiivinen ote asian käsittelyssä, ja toisaalta myös opposition edustajille, jotka aivan kiitettävästi pyrkivät yksimielisen mietinnön aikaansaamiseen.

Rouva puhemies! Huomenna alkaa Göteborgissa Eftan 30-vuotiskokous ja siihen liittyvät juhlallisuuudet. Voidaan sanoa, että 30-vuotias Efta, vaikka se on varmasti osittain kriisissäkin, on yllättävän yhtenäinen ainakin ulospäin. Ristiriitoja epäilemättä järjestön sisällä on, mutta ne eivät sittenkään näy ulospäin erityisemmin näkyvästi.

Kysymys tietysti voidaan esittää niin kuin tämän päivän päälehdessämme esitettiin, viettäkö Efta 40-vuotisjuhlaansa. Meistä tuskin kukaan pystyy sanomaan sitä, meneekö meistä mahdollisesti joku sitä juhlaa viettämään 10 vuoden kuluttua.

Tällä hetkellä kuitenkin on aivan selvää, että Efta tai niin kuin minä mieluummin sanoisin Ees, Euroopan talousalue, on ainoa realistinen vaihtoehto Suomelle. Hallituksen kuten hallitus itse toteaa ja ulkoasiainvaliokunta myös ei ole syytä spekuloida erilaisilla vaihtoehtoilla tässä yhteydessä. Sen sijaan olen sitä mieltä, että me yksittäiset kansanedustajat voimme jonkin verran kuitenkin spekulointejakin harrastaa.

Kun on seurannut julkisuudesta eri Efta-maiden kannanottoja Eftaan ja toisaalta EY-jäsenyyteen, niin voidaan sanoa, että ehkä Suomi kaikkein yhtenäisimmin on tänä päivänä Eftan takana. Esimerkiksi Ruotsissa oppositiojohtajat Carl Bildt ja Bengt Westerberg puhuvat avoimesti EY-jäsenyydestä, moittivat hallitusta ja sen pääministeriä siitä, ettei Ruotsin hallitus ota selvää kantaa EY-jäsenyyden puolesta. Ruotsin keskusta taas, kuten tiedetään, on kaikkein vähiten eurohenkinen tällä hetkellä Ruotsin merkittävistä puolueista.

Myös Norjassa EY-jäsenyys yhä vahvemmin on nousemassa esille ainakin puolueitten johtolimissä, samoin on käymässä Sveitsissä, ja kuten tiedetään, Itävalta on kovaa vauhtia menossa EY:hyn niin nopeasti kuin EY vain sen sallii.

Tässä yhteydessä haluaisin aivan lyhyesti todeta, että kun Eftan kansanedustajat pitivät kokousta Wienissä toukokuun lopulla, niin Itävallan talousministeri Wolfgang Schüssel ei nähnyt minkäänlaista ristiriitaa toisaalta EY-jäsenyyshakemuksen ja toisaal-

ta Eta-sopimuksen neuvottelujen välillä. Kyllä me muut vähän ihmettelimme, miten on yhteensovittavissa, että Itävalta toisaalta on jättänyt anomuksensa ja toisaalta sitten aktiivisti on luomassa myös Euroopan talousaluetta.

Eftan yhtenäisyydestä huolimatta voidaan sanoa, että Euroopan talousalueen tulevaisuus ja toteutuminen on tällä hetkellä epävarmaa. Kuten me tiedämme, Euroopan yhteisöjen parlamentin velvollisuutena ja oikeutena on hyväksyä sopimus, ja viime viikkojen aikana selvästi EY:n parlamentti on nostanut profiiliaan nimenomaan Euroopan talousalueen sopimuksen kohdalla.

Sekä komission puheenjohtaja Jacques Delors että Euroopan yhteisön parlamentti ovat moittineet Efta-maita runsaista varaumista. Niinpä EY:n parlamentin Rex-komitean eli ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Willy de Clercq totesi Wienissä, että EY-parlamentin on mahdotonta hyväksyä 54 sivun pituista varaumalistaa. Tosin minä en ainakaan ole nähnyt tätä 54 sivun listaa, mutta joka tapauksessa tämän pituisesta varaumalistasta on keskusteltu.

Herra puhemies! Haluaisin aivan lyhyesti myös esittää omia arvelujani siitä, mitä mahdollisuuksia meillä olisi, jos tämä Eta-sopimus sittenkin epäonnistuu, mitä me suomalaiset varmasti emme toivo.

EY-jäsenyys on yhä useammin esillä myös Suomessa. Kuitenkin me tiedämme, että EY:stä jotkin maat erityisesti EY:n sisällä pyrkivät luomaan poliittisen unionin, jolla on yhteinen ulkopoliittikka ja puolustuspolitiikka. Jos EY 1990-luvulla kehittyy tähän suuntaan muodostaen siis poliittisen unionin ulkopoliittikan ja puolustuspolitiikankin osalta, mielestäni Suomella ei ole minkäänlaisia edellytyksiä EY-jäsenyyden harkitsemiseen.

Jos sitten toteutuu se mahdollisuus, että EY luopuu tavoitteistaan muodostaa poliittinen unioni, jolla olisi yhteistä ulkopoliittista ja puolustuspoliittista päätöksentekoa, mielestäni tilanne on aivan toinen. Tarkoitin sitä, että jos Euroopan yhteisöt keskittyvät taloudelliseen integraatioon ja jättää poliittisen yhteistyön EY:n ulkopuolelle esimerkiksi Etykin ympärille, niin silloin mielestäni kaikki mahdollisuudet on harkita Suomessakin Euroopan yhteisöjen jäsenyyttä.

Kerran vielä haluan todeta sen, että vain sillä ehdolla, että Euroopan yhteisöt keskit-

tyy mahdollisimman laajaan eurooppalaiseen taloudelliseen integraatioon ilman poliittisia tavoitteita, me suomalaiset voisimme EY-jäsenyyttä tässä vaiheessa harkita. Kaikki merkit viittaavatkin siihen, että Etykistä on lähivuosien aikana muodostumassa se eurooppalainen rakennelma, jonka ympärille eurooppalainen poliittinen yhteistyö sekä ulko- että puolustuspolitiikan osalta voidaan rakentaa. Toisin sanoen puolueettomuus ei ole yhdistettävissä EY-jäsenyyteen nykyoloissa.

Tässä yhteydessä haluan myös todeta, että Euroopan yhteisöjen sisälläkin eri puolueiden välillä on selviä näkemyseroja siitä, miten puolueettomuus ja EY-jäsenyys olisivat yhdistettävissä. Wienin kokouksessa Rex-komitean kanssa keskusteltaessa mm. Englannin Labour-puolueen edustaja Michael Elliot totesi, ettei hän näe minkäänlaista estettä sille, että puolueettomat maat olisivat EY:n jäseniä. Toisaalta Englannin konservatiivien edustaja Moorehouse oli päinvastaista mieltä ja sillä kannalla, etteivät puolueettomuus ja EY-jäsenyys ole yhteensovittavissa.

Mitä tulee Itävaltaan, niin siitäkin on hyvin erilaisia spekulatioita, miten Itävallan puolueettomuus on sovitettavissa yhteen EY-jäsenyyden kanssa. Kun EY:n komission varapuheenjohtaja Bangemann kävi joitakin viikkoja sitten Suomessa, hän antoi lausunnon, jonka mukaan Itävallan jäsenyys on mahdollista aikaisintaan vuonna 2000. Kuitenkin Wienissä toukokuun lopulla Itävallan edustajat hyvin arvovaltaiselta tasolta antoivat tiedoksi, että Itävallan on annettu ymmärtää, että Itävalta saattaisi tulla EY:n jäseneksi jopa jo ennen sisämarkkinoiden luomista eli ennen vuoden 1992 loppua.

Herra puhemies! Aivan lopuksi otan esille kysymyksen, jota täällä on jo jonkin verran ainakin eilisessä keskustelussa sivuttu. Se liittyy ylikansalliseen päätöksentekoon. Meidän olemme Suomessa hyvin vahvasti kaih-taneet jopa keskustelua ylikansallisesta päätöksenteosta. Olemme vain todenneet sen, että ylikansallinen päätöksenteko on jotain semmoista, jota me suomalaiset emme hyväksy, ja siihen kohtaan on yleensä sitten asetettu piste.

Olen aikaisemminkin täällä puhunut Pohjoismaiden neuvoston kertomuksen yhteydessä siitä, että mielestäni Pohjoismaiden neu-

vosto ja varsinkin sen nykyolotila on selvä osoitus siitä, minkälaiseksi muodostuu yhteistyöelin, jolla ei ole ylikansallista päätöksentekoa. Kuten Pohjoismaiden neuvoston osalta on käynyt, on aivan selvästi nähtävissä, että Pohjoismaiden neuvosto riutuu, ja tämä on henkilökohtainen tulkintani. Sen sijaan Euroopan yhteisöt on ollut ehkä kaikkein dynaamisin yhteistyöelin Euroopassa viime vuosien aikana, ja Euroopan yhteisöt, kuten me hyvinkin tiedämme, omaa ylikansallista päätöksentekoa.

Toisaalta Suomen näkökulmasta katsottuna Euroopan yhdentyminen jatkuu Suomesta riippumatta. Muiden tekemät ja, korostan, ylikansalliset päätökset vaikuttavat vääjäämättä jokapäiväiseen elämäämme. Tämän johdosta, rouva puhemies, minun mielestäni meidän suomalaisten onkin syytä asettaa kysymys, onko parempi, että me itse olemme mukana päätöksenteossa, vai hyväksymmekö me vain muiden tekemät päätökset ilman että me itse pystyisimme vaikuttamaan päätöksentekoon.

Edustajat Särkijärvi, Jaakonsaari ja Kauppinen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Karkinen: Arvoisa puhemies! Rahamarkkinoiden vapautuminen on Suomessa tapahtunut varsin hankalien seurausvaikutusten myötä. Ulkomaisen rahan pääsy Suomeen on tunnetusti vaikuttanut korottavasti mm. asuntojen hintoihin, ja sen jälkeen valuuttavarannon korjaamiseen tähtäävä korkojen nousu on pysäyttänyt normaalinkin kaupankäynnin. On edetty liian rajuin askelein molempiin suuntiin. Haittavaikutukset tuntuvat koko yhteiskunnassa.

Eduskunnassa parhaillaan käsittelyssä olevassa pankkilainsäädäntöpaketissa muutokset pankkien toiminnassa on pyritty tekemään Euroopan yhdentymisen vaatimalla tavalla, ei kuitenkaan vielä täysin yhdenmukaisesti. Ongelman muodostaa se, että Suomessa on maan pääomamarkkinoihin nähden liikaa pankkeja, liian pieniä pankkeja ja liian paljon yksipuolista luotonantoa harjoittavia pankkeja. Tiheä konttoriverkosto ja päällekkäistoiminnot nostavat pankkipalvelujen hintaa. Kuluttajan kannalta ulkomais-

ten pankkien tulo Suomeen todennäköisesti laskisi pankkipalvelujen hintaa.

Kun pääomat pääsevät vapaasti siirtymään maasta toiseen, kasvavat riskit ja luottotappioiden vaarat. Pankkien vakavaraisuudelle on tulevaisuudessa asetettava entistä suuremmat vaatimukset. Siitä huolimatta, että vakavaraisuussäännösten kiristäminen saattaa hankaloittaa eräiden pankkien asemaa ja muuttaa kotimaisia kilpailuasetelmia, on vakavaraisuusvaatimuksesta pidettävä kiinni.

Kun yksityiselle kuluttajallekin kohta avautuvat ulkomaiset luottomarkkinat, on kuluttajan suojelun ja kilpailun edistämisen tarvetta entisestään korostettava. Pankkien kannalta yhdentymiskehityksellä on myönteisiäkin puolia. Yhdentymiskehitys jouduttaa pankkien edessä joka tapauksessa olevaa rationalisointiprosessia ja avaa suomalaisille pankeille mahdollisuudet osallistua kansainväliseen kilpailuun. Sen vuoksi uudistushankkeita olisi pikemminkin kiirehdyttävä kuin jarruteltava. On luultavaa, että mittavan pankkilakipaketin hyväksymisen jälkeenkin joudumme nopeaan tahtiin korjaamaan lainsäädäntöön vielä jääviä eroja.

Paitsi vakavaraisuusvaatimusten lisääntyminen muodostavat pankkien omistussuhteet toisen kysymyksen, johon on piakkoin määriteltävä kanta. EY-periaatteiden mukaan suomalaiset pankit ovat saaneet jokseenkin vapaasti perustaa sivukonttoreita ulkomaille. Vastavuoroisesti ulkomaalaisille luottolaitoksille on sallittava sivukonttorin perustaminen Suomeen.

Suomalaisesta pankista ulkomaiset saavat omistaa 20 prosenttia, valtioneuvoston erityisluvalla enemmänkin. Ulkomaiset pankit saavat jo nyt hankkia suomalaisyhtiöistä 20 prosenttia ja erityisluvalla jopa 40:kin prosenttia. Pankkien omistuksen välityksellä on mahdollista, että osa suomalaisesta keskeisestä teollisuudesta siirtyy ulkomaisiin käsiin. Tämä uhkakuva samoin kuin peruskysymys siitä, missä määrin omistusoikeuden yleensä sallitaan keskittyä, vaatii hallitukselta pikaisista kannanottoa.

Ratkaisematta ovat myös vielä monet pankkien toimialaa lähellä olevat kysymykset, esimerkiksi pankkien ja vakuutuslaitosten toiminnan yhtenäistäminen, kysymys yhdestä kansainvälisestä rahayksiköstä ja keskuspankista.

Näkymät uusien taloudellisten valtaryhmittymien syntymiseen ovat maailman laajuiset. EY-maiden osuus Oecd-maiden bruttokansantuotteesta on vain noin kolmannes. Ei ole mitään syytä uskoa, että yhteisön kilpailijat, USA, väestöltään 244 miljoonaa asukasta, mutta bruttokansantuotteeltaan enemmän kuin EY-maat yhteensä, ja Japani, asukkaita 122 miljoonaa, bruttokansantuote asukasta kohden USA:n luokkaa, ja vastateollistuneet Kaukoidän maat jäisivät passiivisesti odottamaan Euroopan integraatiota.

Rahamarkkinoiden kasvukeskukset ovat nykyään Tyynenmeren ympärysvaltioiden, so. Yhdysvaltain länsirannikon, Japanin ja Singaporen, kohdalla. Tavaratuotannossa näihin voidaan vielä lisätä Taiwan, Thaimaa ja Etelä-Korea. Vaihtoehtona eivät siis ole vain nykytilanne ja yhdentyminen EY:hyn.

Suomenkin on aiheellista suunnata talouden avaaminen Euroopan yhteisön ohella myös muihin maihin. Tällä tavalla voitaisiin lieventää monia EY-integraatioon liittyviä riskejä. Yhteisön ulkopuoliset taloudet ovat nykyisellään paljon EY-maita kasvuhakuisempia. Myös teollistuneimmat kehitysmaat edustavat tällä hetkellä merkittävää kaupallista ja finansiaalista potentiaalia. Euroopan yhdentymisen vaikutuksesta olisi alettava käydä paljon moniulotteisempaa keskustelua kuin tähän mennessä on käyty.

Eduskunnan roolin on oltava keskeinen. Vaikka yhdentymisneuvottelut vievätkin aikataulun mukaisesti niin kauan, että tämä eduskunta ehtii vaihtua toiseksi ennen lopullisia päätöksiä, on hallituksen ja eduskunnan tehtävä suunnittelutyötä yhdessä. Kansan valitsemien edustajien on saatava päättää, mihin saakka toteutetaan yhdentymistä, joka merkitsee, niin harmillista kuin se onkin, aina myös kansallisen päätösvallan kaventumista.

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään valiokuntien kokoontumista varten ja sitä jatketaan kello 13.15.

Täysistunto keskeytetään kello 11.58.

Täysistuntoa jatketaan

kello 13.15.

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990

Keskustelu jatkuu:

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Kansalaisten vaikuttamisesta ja demokratiasta puhutaan ja kirjoitetaan näinä aikoina paljon, mutta samanaikaisesti ajetaan Suomessa ylinopeutta demokratian kaikenpuoliseen kivistämiseen. Se, jos mikä, on kansalaisten pettämistä. Vielä pahempaa, jos se on huijausta ja hämäystä. Suomen itsenäisyys ei ole vain vaarassa. Se on jopa kauppatavaraa ja myytävänä alennushintaan.

Ed. Pekka Haavisto pohti asiaa puheenvuorossaan eilen täällä kiinnittäen huomiota myös luonnon- ja ympäristönsuojeluun, joka niinkään on yhä suuremmissa vaaroissa, vaikka toista voimakkaasti puhutaan.

Suomi ja suomalaiset seuraavat huolestuneina, mihin Suomea ollaan viemässä. Uhkana on, että lopulta EY nielee Suomen, sen itsenäisyyden ja päätösvallan, jopa maan omista asioista päättämisen. Kuitenkin tuohon "autuuteen" ollaan tohinalla ajamassa maatamme. Tältä vaikutelmalta ei voi välttyä.

Maan hallitus on ottanut itselleen sellaisen vallan, josta on aihetta huolestua. Mitä sen piirissä milloinkin ollaan suunnittelemassa ja päättämässä, siitä on yllättävän vähän tietoa Suomen kansan valitsemalla eduskunnalla. Tämä on todella vakavaa huolta aiheuttava tilanne. Halutaanko tietoa edes hankkia? Joka tietoa lisää, se tuskaa lisää. Näin täällä on myös todettu.

Mitä enemmän saadaan tietoja Euroopan yhdentymisen kaikista näkymistä ja odotettavissa olevista tekijöistä ja niihin perehdytään, sitä enemmän nousee esiin huolestuttavia näkymiä ja epävarmuustekijöitä. Lopulta totuutta ja turvallisuutta lisääviä näkymiä ei löydy miltään suunnalta. Kuitenkin tätä tietä kuljetaan eteenpäin, kun mitään

muuta tietä ei ole edes etsitty eikä millään tavoin keskusteltu muista vaihtoehdoista.

EY:n ylikansallinen hallitus on ottanut oikeudekseen olla otteenpitäjä, päättäjä ja hallitsija. Miten sellainen onkaan voinut muodostua nykyaikana, joka niin paljon puhuu vapaudesta, demokratiasta ja kansalaisten päätösvoimasta?

Tiedetäänkö Suomessa, mikä EY oikeastaan on? Tuskinpa. Tiedetäänkö edes sitä, mitä merkitsee mahdollinen itsenäisen päätösvallan menettäminen monissa hyvinkin tärkeissä kysymyksissä? Tuskinpa tiedetään sitäkään. Kuitenkin ollaan menossa yhä tiukempaan syleilyyn. Askel askeleelta on edetty ja näyttää edelleen mentävän suuntaan, joka tuo lisää epävarmuustekijöitä.

Euroopan yhdentymisen ja kansainvälisen yhteistyön ei tarvitse välttämättä olla itsenäisyyden menettämistä ja kaupallisuuden ehdoilla tapahtuvaa yhteistyön rakentamista, jota se tällä hetkellä valitettavasti on. Kuitenkin tätä se näyttää nykyisellään olevan, ja siitä tulee vastuun kantamaan nimenomaan nykyinen hallituksemme. Sen piirissä ei ole edes sallittu pohdittavan minkäänlaisia vaihtoehtoja. Tällaisen vaikutelman pakostakin saa. Edes oppositiossa oleva kepu ei tässä kohdin ole osoittautunut itsenäisyyden säilyttäjiksi. Kokoomuksen isänmaallisuus on jälleen kerran selvääkin selvemmin osoittautunut rahavallan etujen ajamiseksi. Siinä eivät Suomen kansan ja maan edut ole ensi sijalla. Kysymys on siis perustaltaan siitä, kenen ehdoilla yhtenäiseen Eurooppaan ollaan matkalla.

Se ei olekaan vähäinen asia käsittelyssä olevan asian kohdalla. Laaja valiokuntakäsittely on ollut välttämätön ja arvokas. Sen aikana esiin nousseet kysymykset ja pohdinta osoittavat laajaa vastuuta. Kysymys on nyt siitä, otetaanko jatkossa huomioon se, mitä valiokuntien piirissä on noussut esiin. Se on nyt sellaista evästä hallitukselle, että sen on otettava huomioon valiokunnissa esiin nousseet asiat ja niiden pohjalta tehty mietinnöt sekä myös mietintöihin liitetyt täydentävät mielipiteet.

Tässä yhteydessä on tarpeen muistuttaa ministeri Pertti Salolaisen puheesta 14.3.1990. ”Tutkijoiden, talousmiesten ja poliittisten päättäjien kuin myös kaikkien valvutuneiden kansalaisten on voitava tuoda ilmoille omat ajatuksensa, pelkonsa ja miel-

tymyksensä, jotta varsinaiseen päätöksentekoon olisi mahdollisimman paljon ainespuuta. Nyt on sen keskustelun hetki ja aika tullut”, totesi tuolloin ministeri Salolainen.

Niin tuli aika, ja asiakirjoja on kertynyt sekä tietoa lisääntynyt. Kysymys onkin siitä, otetaanko se tieto vastuulla hallituksen piirissä huomioon, joka tähän tietopakettiin sisältyy. Kiitokset joka tapauksessa on lausuttava siitä, että eduskunta sai paneutua huolella tähän laajaan asiakokonaisuuteen, joka käsittää kulttuuri-, koulutus-, sosiaali-, liikenne-, terveydenhuolto-, luonto-, ympäristö- ym. asiat eli sen kokonaisuuden, josta lainsäätäjänkin on vastuussa.

Rikoslakiemme alueella oli pohdinta varsin tarpeen ja ajankohtaista. Ehkä tällä alueella myönteisiäkin puolia on näkyvissä. Eräitä ratkaisevia etuja puolestaan tuovat suomalaisen lainkäyttöön ne sopimukset, jotka edellyttävät sata vuotta vanhan rikoslakimme ja muidenkin vanhentuneiden lakiemme uudistumista.

Edessä olevat näkymät ovatkin jo antaneet vauhtia kauan valmisteilla olleille uudistuksille. Meidän mainostamamme suomalainen oikeusvaltio onkin osoittautunut kummallisen kompuroivaksi. Jatkuvasti nousee esiin tapauksia, joissa oikeuskäytäntö on osoittautunut kansalaisten oikeustajun vastaiseksi. Ehkä lopulta saadaan aikaan myös vuosikymmeniä hiertänyt ja pysähdyksissä ollut konkurssilain uudistusten valmistelu. Toisaalta on syytä pelätä jopa päinvastaista, sillä rahavalta on käyttänyt nykyisiä konkurssilakeja omaksi edukseen ja pyörittää miljardeja vuosittain omiin kukkaroihinsa juuri tämän lain avulla.

Integraatiokeskusteluun liittyvien asioiden lista on laaja. Nopeasti muuttuvassa ajassamme on jopa syytä kantaa huolta siitä, miten tässä ajassa hallitaan näin laaja asiakokonaisuus, vaikka vastuun yritys olisi hyvinkin laaja. Kun se on kapea, kuten näyttää, se taso, jossa lopullisesti asioita päätetään, on sittenkin tämä eduskunta kokonaisuudessaan vastuussa siitä, mihin me kuljemme.

Edustajat Jansson ja Wasz-Höckert merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yllätyin kuunnellessani ed. Jokisen mielestäni hyvin negatiivista ja ainakin sangen ristiriitaista puheenvuoroa. Itseleni oli matkan varrella keskustelua kuunnellessani syntynyt se mielikuva, että eduskunnassa oli yleisesti ottaen tieto siitä, missä mennään aika laajalle levinnyt, ja se mystiikka, joka aikaisemmin verhosi tätä keskustelunaihetta, oli hävinnyt. Nyt kuitenkin näyttää siltä, vaikka ed. Jokinen antoi toisaalta tunnustuksen siitä, että valiokunnat olivat saaneet tehdä työtä tämän asian puitteissa, niin se tieto ei kuitenkaan ollut siirtynyt valiokuntakäsittelystä ainakaan hänen tiedokseen.

Totta kai on niin, että tämä oli vasta alkeiskurssi tässä aiheessa ja jatkokurssi on välttämätön, koska prosessi etenee koko ajan. Siitäkin esimerkiksi ulkoasiainvaliokunta on selkeästi lausunut, että eduskunta on pidettävä informoituna asiasta. Mutta murheelliselta näyttää, jos se tieto, minkä me olemme asiantuntijoilta hankkineet ja mitä olemme keskinäisissä keskusteluissa saaneet, ei ole tämän syvällisemmin vielä perille mennyt. Toivottavasti jatkossa näin tapahtuu.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oikeastaan ed. Hilpelä puuttui asiaan, johon täällä puuttui ministeri Salolainen eilen. Hän nimittäin sanoi, että täsmennyksiä erilaisiin kysymyksiin on mahdollon tässä vaiheessa antaa, koska on niin paljon avoimia kysymyksiä. Ulkoasiainvaliokunta myös toteaa kannanotossaan, että monet ratkaisevat periaatteelliset kysymykset ovat edelleen avoimia kehityksen samalla jatkuessa nopeana. Tällä perusteella valiokunta toteaa, että sen kannanotot ovat lähökohtia ja tavoitteita Eta-neuvotteluja varren.

Kyllä on aivan varmaa, että samalla kun valiokuntakäsittely on lisännyt tietoa Etajärjestelyistä eduskunnassa ja todellakin lisännyt sitä hyvin perusteellisesti kaikissa valiokunnissa, se on samalla tuonut esiin ongelmat aivan toisenlaisina kuin ne ovat näkyneet hallituksen selonteossa, jossa useimmin ongelmia vähäteltiin. Tosin mainittiin, että määrättyissä asioissa Suomella on vaikeuksia sopeuttaa lainsäädäntöään, taikka todettiin, että Suomen osalta tulee olemaan ongelmia jne. Mutta yleensä niitä

selonteossa vähäteltiin. Siltä kannalta valiokuntakäsittely on tuonut hyvin paljon uusia avoimia kysymyksiä esiin ja on varmasti sillä tavoin tilannetta hämmentänyt.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Hilpelälle toteaisin, että hän kyllä on mukana kaikissa näissä asioissa ja tuntee myöskin näitä hyvin paljon, mutta on tosiasiassa, että kun enemmän tunnetaan ja tiedetään ja perehdytään, niin huomataan myös, että epäselvyyksiä ja epävarmuutta on. Mitään lopullista tietoa ei voida tänä päivänä miltään taholta antaa. Mitä enemmän perehdytään, sitä enemmän huomataan heikkouksia. Siltä pohjalta toteaisin ed. Hilpelälle, ettei tämä niin selvä asia ole kuin hän puheensa alussa totesi.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vasemmistoliitto, SKDL, miksi sitä kulloinkin nimitetäänkin, on ajanut aatteellisesti kärryensä täysin kivele. Samaa puhetyyliä olen kuullut täällä kohta 25 vuotta. Jos niitä ohjenuoria olisi noudatettu mitä edustajat Jokinen ja Wahlström täällä edustavat, niin minä vain kysyn, missä tilanteessa Suomen talous tänä päivänä olisi. On tavattoman hyvä asia, että me olemme kytkeytyneet Eec-liitännäissopimuksilla ja muilla länsimaiseen kauppaan, jota koko ajan samat henkilöt ovat olleet vastustamassa aatteen perusteella, jonka vankimmatkin kannattajat ovat tänä päivänä hylkäämässä. Mutta sanojen sävy on edelleen sama, niin kuin muinaisuuden kammioista tulevaa ääntä.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Euroopassa ei taida olla tämänhetkistä tilannetta ajatellen yhtään sellaista ihmistä, jota voitaisiin pitää ehdottomana asiantuntijana, joka voisi sanoa, miltä tilanne Euroopassa ylimalkaan tulee näyttämään esimerkiksi vuoden kuluttua. Siitä syystä olisi aivan ällistytävää, jos tässä voitaisiin tuoda ehdottomia faktoja, jotka pitävät varmasti paikkansa. On turha vaatia täydellisyttä. Mehän tiedämme, että paras on hyvän vihollinen melkein jokaisessa asiassa.

Kuitenkin minulle ainakin on käynyt tämän eduskuntakäsittelyn aikana selväksi, että ne samat ongelmat, jotka me tiedostamme ja jotka asetamme samalle lähtöviivalle,

kun me Eta-ratkaisua olemme lähdössä tekemään, tulisivat joka tapauksessa meitä vastaan, vaikka me jättäytyisimme täysin syrjään tästä kuviosta. Ne tulisivat vastaan yksitellen, ja silloin me todennäköisesti pysyisimme niihin vaikuttamaan paljon vähemmän kuin tällä hetkellä. Tämä on siis oikea ratkaisu tässä tilanteessa, eikä todellekään täydellisyyttä ole aihetta tavoitella, koska se ei ole millään tavalla mahdollista eikä realistista.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäki-Hakola käytti puheenvuoron, jollaisia hän on varmasti käyttänyt 25 vuoden ajan, mutta hyvähän se on, että Suomella on Pohjanmaan miehet varalla niin kuin munkilla munat.

Mitä tulee tulevaisuuteen, niin kyllä on tärkeä hoitaa muitakin asioita kuin Euroopan yhdentymisen Suomen kauppapoliittisena strategiana. On kysymys myöskin siitä, että Suomi käy dollaripohjaista kauppaa Euroopan ulkopuolelle. Kaikki metsäteollisuuslaitosten kauppa on dollaripohjaista. Tältä osin strategian pitää olla laajempi kuin vain eurostrategia tarkasteltaessa sitä, miten Suomen taloutta pitää hoitaa. Globaalimpien ongelmien mukaantuntu tähän kysymykseen on se näkökulma, jota hallitus ei ole ottanut, ja siltä osin hallituksen kertomusta täytyy täydentää ja myöskin varoittaa niistä euronriskeistä, joista muun muassa ed. Jokinen varoitti.

Mitä tulee ideologisiin lähtökohtiin, haluaisin sanoa ed. Mäki-Hakolalle, että on hyvä asia, että Suomea ei ole kehitetty sillä tavalla kuin kokoomus on halunnut sitä kehittää, vaan että on ollut työväenliikettä lähellä olevat ihmiset, jopa työväenliikkeessä mukana olevat ihmiset, jotka ovat halunneet tehdä Suomesta sellaista reaalkapitalismia, jonka takia Suomi on niin hyvä maa tällä hetkellä kuin se on huolimatta siitä, että ed. Mäki-Hakola olisi halunnut tehdä Suomesta sellaista puhdasta kapitalismia, jossa ei ole tasa-arvoa, ei ole oikeudenmukaisuutta, jossa ihmisten pahoinvoinnin sallitaan vapaasti lisääntyä markkinavoimien suosimisen varjolla, jollaisessa Suomessa ei olisi niin hyvää perusturvaa kuin se tänä päivänä on.

On siis erinomainen asia, että on ollut vastavoima eduskunnassa sellaisille ajatuksille, joita ed. Mäki-Hakola on 25 vuoden ajan

esittänyt ja joista huolimatta ja työväneliikkeen ansiosta Suomesta on kehitetty niin hyvä maa kuin tämä on.

Toinen varapuhemies: Huomautan ed. Seppäselä, että edustajan tulee käyttää valtiopäiväjärjestyksen 58 §:n edellyttämää puhetapaa.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallitus pyrkii maailman laajuisiin yhteyksiin kaupan alalla. Parasta aikaa neuvotellaan mm. Gattin sopimuksista, jotka koskettavat Suomea varsin keskeisellä tavalla.

Mitä tulee puheeseen reaalkapitalismista, niin haluan huomauttaa ed. Seppäselä, ettette te emmekä me ole ajaneet reaalkapitalismia. Te olette ajaneet reaaliosialismia, joka on kärsinyt konkurssin, kuten äsken sanoin. Lisäksi totean, että elinkeinoelämän menestys, suomalaisen yritystoiminnan menestys ja markkinatalouden menestys, on tuonut Suomelle sen hyvinvoinnin, jota se tänä päivänä nauttii. Se ei nauti sitä reaaliosialismin ajajien ansiosta suinkaan, ed. Seppänen.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Mäki-Hakolan puheenvuoron johdosta, johon ed. Seppänen oikeastaan jo vastasi.

Mutta haluan palata vielä siihen, mistä puhuin varaumien suhteen. Ei minun tarvitse käyttää mitään muita puheenvuoroja kuin ne, mitä valiokunnat lausunnoissaan ovat esittäneet. Jos ed. Mäki-Hakola niihin suvaitsee tutustua, niin niistä käyvät hyvin paljon esille ne ongelmat ja epäilyt, joita tähän asiaan liittyy. Se on hyvä, koska ei meidän pidä suin päin lähteä neuvottelemaan minkäänlaisesta järjestelmästä ottamatta huomioon omia näkemyksiämme, omia etuja. Ed. Mäki-Hakola on aina esiintynyt kovin isänmaallisena ja väittänyt, että tärkein asiamme on puolustaa omia etujamme. Eikö nyt pitäisi myös tehdä sillä tavoin?

Erikseen vielä, aivan riippumatta siitä, mitä tapahtuu integraatiokehityksessä, meidän pitää hoitaa omat asiamme hyvin. Jotta ne hoidettaisiin hyvin, siinä tulevaisuudessa tarvitaan niin kuin menneisydessäkin on tarvittu vasemmiston käsityksiä. Mikäli todellakin täällä olisi sitä linjaa noudatettu,

jota ed. Mäki-Hakola ja kokoomus ovat noudattaneet, ei meillä olisi peruskoulua, ei meillä olisi kansanterveysjärjestelmää, ei meillä olisi sitä sosiaalista turvallisuutta, mitä nyt on. Eivätkä suomalaiset yritykset ole toimineet pelkästään suomalaisten yritysjohtajien ansiokkaan ammattitaidon ansiosta, vaan nimenomaan suomalaisen työmiehen ja -naisen erittäin hyvän ammattitaidon ja kovan työn ansiosta. Sille pitää antaa arvo eikä sen työn tuottamia arvoja myydä tai jopa luovuttaa ulkomaille.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valiokuntien kannanottoja ed. Mäki-Hakola näyttää täällä vastustavan, koska siellähän ne asiat ovat, joita jo totesin puheenvuorossani. Yhtyisin myöskin tähän, mitä ed. Wahlström jo sanoi. Järkeä ja vastuu onkin aina ollut nimenomaan vasemmiston suunnalla. Kansamme hyvinvointi ja sosiaalinen turvallisuus on aikaansaatu nimenomaan vasemmiston yhteistyöllä. Siinä ovat olleet myöskin keskustavoimat aikanaan mukana tekemässä näitä ehdotuksia. Ed. Mäki-Hakola puolestaan on ollut jatkuvasti vuosikymmenestä toiseen viivyttnyt näiden uudistusten voimaantuloa. Tämä hänelle tiedoksi, jos sattuu unohtuneen.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Seppänen puhui kansainvälisen kaupan dollaripohjaisuudesta, niin hän oli siinä epäilemättä aivan oikeassa. Mutta kun hänen logiikkansa sitten jatkui sillä tavalla, että meidän pitäisi dollaripohjaisuuden takia ikään kuin hypätä yli lähin viitekehiksemme eli Eurooppa, niin sehän johtaa täydellisesti mahdottomaan tilanteeseen.

Muutoin, herra puhemies, kun edellisiä puheenvuoroja on kuunnellut, niin tästähän on kehkeytynyt suoranainen reformistisen työväenliikkeen ylistyslaulu. Tästä katsottuna oikealla veljet ja sisaret ovat ylistäneet työväenliikkeen yhteistyötä. Käsittämätöntä on, miksi he eivät nyt halua sitä tehdä. Tästä katsottuna vasemmalla on yritetty vesittää sitä kapitalistista katsomusta, joka on kaikkialla maailmassa osoittautunut aika lailla sudeksi. On todella ollut hyvin herkullista ja sympaattista kuunnella tätä sosialidemokraattisen työväenliikkeen sosiaalisen oman-tunnon politiikan ylistyslaulua.

Ed. Rinne: Herra puhemies! Mitä aikaa tässä on eletty? On eletty reaaliosialidemokratiaa Pohjoismaissa hyvin kauan. Oli iloinen uutinen kuulla, kun idästä on tällaisia viestejä tullut, että sosialismi on pisimmälle toteutunut nimenomaan Pohjoismaissa sosialidemokraattien vetämänä. Tällaisessa olen kovin mielelläni mukana, kriittisenä, hyvin kriittisenä, mutta mukana. (Ed. Seppänen: Vahinko, etteivät unkarilaiset tiedä sitä!) — Siellä tuli niin kova vastareaktio, että siinä ei enää huomattu, että sellaista kuin sosialidemokratia on olemassakaan.

Vastaus eurooppalaiseen kutsuhuutoon voi täällä Pohjan perillä olla vain myönteinen. Se voisi itse asiassa olla vain yhden sanan pituinen, ja se sana on: tahdon. Asiat ovat niin pitkällä, ettei muuta mahdollisuutta enää ole. (Ed. Wahlström: Pakkoavioliitto!) — Kun morsian on vähintään kuudennella kuukaudella, mitä muuta voi sanoa kuin "tahdon"?

Työväenliike on aina ollut hyvin kansainvälinen liike. Lappeenrannassa laulettiin Kansainvälistä niin paljon, että en ryhdy sen sanoja tässä toistamaan. Kaikki ovat varmasti suurella hartaudella niitä kuunnelleet, kuunnelleet sitä kaiken lisäksi hyvin laulettuna.

Muutama sana, kun on kansainvälisestä yhteistyöstä kysymys. Sellainen liike kuin kansallinen kokoomus — sehän on kansallinen kokoomus. Se ei ole mikään kansainvälinen kokoomus, vaan se on kansallinen kokoomus. Kepu on ajamassa nyt jonkinlaisia vastustusta. Ainoa yhteistyökumppani taitaa olla Romanian talonpoikaismuutto, joka aikoinaan teki niin, että punaisia tapettiin keihäillä ja seipäillä sen takia, ettei patruunoita hukattu. RKP:n kansainvälisyydestä puheen ollen voi sanoa, että on erinomaisen hyvä asia, että se lähinnä ruotsinkielisen väestön puolesta puhuu, mutta melkein siihen se kansainvälisyys jää. Liberaaleilla, joita täällä enää ei kai oikein ole, on kansainvälistä aspektia ollut aina niin kuin työväenliikkeelläkin. (Ed. P. Lahtinen: Kuka niitä punaisia Suomessa lahtasi?) — Se olisi niin pitkä lista, että menisi tämä 15 minuuttia varmasti täyteen.

Olen siis kansainvälisen yhteistyön kannattaja. En todellakaan ymmärtänyt aikoinaan tovereita, jotka sanoivat "ei Eec". En voinut sitä käsittää siitä syystä, että siinä ikään kuin

torjuttiin joitakin mahdollisuuksia. Minua ei voi syyttää varmasti kapitalismin ihailusta. Olen varmasti viimeinen tässä talossa, joka ylistää kapitalismin saavutuksia, koska tulokset ovat niin murheellisia. Me tiedämme, että Keski-Euroopassa uusköyhyys on kovassa jamassa ja monenlaisia ongelmia. Suuria vaikeuksia on tiellä, mutta on kuitenkin lähdeittävä liikkeelle. Meidän on pakko joka tapauksessa lähteä liikkeelle, koska on kaksi mahdollisuutta: joko jäädään tähän tai lähdetään mukaan. Muita vaihtoehtoja ei ole. Silloin on pakko lähteä mukaan, tulee sieltä sitten eteen melkein mitä tahansa.

Onneksi ihmisen elämä on niin lyhyt, että yhdentymisiä ja eriytymisiä ei ehdi nähdä kuin yhden tai korkeintaan kaksi. Itä-Euroopassa tapahtuu eriytymistä, niin kuin kaikki oikein hyvin tiedämme, siellä tapahtuu eriytymisprosessi, ja nyt lännessä yhdistymisprosessi. Jos me eläisimme 50 vuotta, niin me näkisimme, että tämä integraatio taas hajaantuu. Mutta onneksi elämä on niin lyhyt, ettei turhaa työtä tarvitse nähdä monta kertaa. Se on ainoa pelastus. Tällaista tämä on, jos hiukankin pitemmällä aikavälillä katsotaan.

Toinen on se, millainen byrokratia tulee: kymmeniätuhansia sivuja holhousta ja säännöksiä. Ei Neuvosto-Venäjäkään kyennyt tällaiseen byrokratiaan, mitä Ees-puitteissa on jo tullut. Sairaalloisinkaan Venäjän tsaari ei keksinyt sellaista holhousta, pikkutarkkaa sääntelyä ja byrokratiaa, mikä tämän mukana nyt tulee. Kaiken kaikkiaan tilanne on suurin piirtein tällä tavalla.

Minkä takia sinne on pakko lähteä? Niin kuin jo sanoin, se on pakkoavioliitto. Tekisi mieli sanoa jokin muunkinlainen sana, mutta on juuri rajoilla, voiko sitä sanoa. On parempi, etten kuitenkaan sano, kun täällä on kuitenkin paras pitää pyörä tällä puolella, etteivät molemmat pyörät putoa kuiluun.

Ensimmäinen on ihmisoikeuksien tilan parantaminen. Minä uskon siihen. Tällaiset eurooppalaiset tuomioistuimet ovat varsin hyviä, joissa yksilön erilaisia oikeuksia tutkaillaan vähän kauempaa. Se on kovin terveellistä. Melkein sanoisin, että se on lähestulkoon välttämätöntä. Omin avuin monet asiat ilmeisesti jäisivät läpivalaisematta.

Toinen asia: Epäilyksistä huolimatta uskon kuitenkin siihen, että kansainvälinen yhteistyö ympäristökysymyksissä on ihan

välttämätön. Minä en voi käsittää, että muulla tavalla kuin menemällä mukaan voidaan saada jotakin positiivisempaa. Kun näyttää nyt tulevan tällaista, että pyssyjä vähennellään ja aseriisunta etenee ja sitä kautta saadaan rahaa luonnonsuojeluun, tietysti meidänkin kannattaisi olla siinä vähän mukana, että jollakin tavalla rahoja siirretään maanpuolustuksesta Maan puolustukseen vähän tehokkaammin.

Toinen asia on työllisyys ja sitä kautta tietysti kansantalous välittömästi. Kyllä siinäkin suhteessa meillä on pakko olla yhteistyötä. Tosin siihen sisältyy valtavia vaaroja. Ainut ongelma, mikä on, on se, että meiltä lähtee osaava, hyvin koulutettu, nuori, aktiivinen työvoima pois. Se on todellinen uhka. Muut uhat ovat kansakunnan kannalta lähestulkoon naurettavia. Sen sijaan se ei ole naurettavaa, jos meiltä lähtevät ne, jotka osaavat, haluavat ja kykenevät, pois. Sen jälkeen meillä ollaan kyllä toden teolla liemessä. Se on uhka. Mutta minä en pelkää yhtään näitä ranskalaisia sosialisteja enkä demokraattisen perestroikan edustajia.

Yksi kuriositeetti: Päästään eläinrääkkäyksestäkin pikkukihlajaa irti, kun kanat tiputetaan maan pinnalle. Sieltä on tulossa sellaista säännöstöä, joka estää tämän eläinrääkkäyksen ja sitä kautta lopettaa ylituotannon myös. Ja kananmunat rupeavat taas maistumaan kananmunilta, sekin on ihan mukava asia.

Toinen, vielä laajempi asia: Jos ajatellaan pitemmälle eurooppalaista yhteistyötä, niin kyllä meidän täytyy siitä ruveta pikkukihlajaa pääsemään irti, että tammipakkasella lämmitetään lasinaluksia. Minä tein kysymyksen täällä, kun kuulin, että Sipoon nurkilla oli ryhdytty lämmittämään perunamaita sähkövirralla. (Ed. Jokinen: Mitä ne vastasivat?) — Vastasivat tällä tavalla, että se ei nyt niin kovin suuri ongelma ole. — Jos ajatellaan, että meidän perunamaamme kaikki, vain sen takia että saadaan viikko aikaisemmin perunat, ei mitään muuta, lämmitetään, niin joka ainoaan pitääjään tarvitaan vähintään 500 megawatin ydinvoimala, siis jos me lämmitämme vain perunamaat. Tämähän on aivan rajaton ja mahdoton tilanne.

Kun nopeat suprajunat tulevat — 15 vuoden päästä ne kulkevat Etelä-Euroopasta Leningradin, taitaa silloin olla jo Pietari, kautta tänne — sieltä tulee halvalla ja

ekologisesti kestäväällä tavalla tammipakkasella myös nelijalkaisten ruokaa eli vihanneksia ihmisten syötäväksi tänne. Tässä vaaditaan jonkin näköistä työnjakoa. Koska me olemme täällä pohjoisessa, niin meidän pitää olla yhteistyössä mukana, jolloin myös säästetään energiaa. Aivan ehdottomasti meidän täytyy olla tässä mukana.

Sitten elintarvikkeitten hintakysymys. Ei sitä omin avuin täällä pystytty ratkaisemaan. Punapääoma on aivan samassa narussa kuin kaikki muutkin pääomat tässä maassa. Ei se korjaannu, se ei ilman ulkopuolista apua korjaannu. Minä todella tämän kolmen vuoden perusteella uskon, että se on ihan pelkkää keskustelua ja se jää siihen.

Lopuksi, herra puhemies, tältä paikalta: On selvää, että eurotiellä on suuria vastuksia. Siellä on raakaa kapitalismin viimaa. Siellä on vastoinkäymisiä. Mutta matkaan on joka tapauksessa lähdettävä. Emme me voi jäädä tänne haikailemaan rusinapullasta, jota ei koskaan leivottu. Menestystä, ministeri Salolainen, merellä myrskyävällä!

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rinteen puheenvuoro oli monessa mielessä erittäin hyvä. Ainoa asia, mihin haluaisin puuttua, on pelko siitä, miten käy Suomen nuoren, koulutetun, kielitaitoisen työvoiman.

Tanskassahan oli saman tyyppinen pelko, miten käy Tanskan, joka on vielä lähempänä EY:n keskustaa kuin on syrjäinen Suomi, miten sen nuoren, koulutetun henkilöstön käy. Pelko oli turha. Syntyi sellainen järjestelmä vuosien mittaan, joka erityisesti näinä vuosina on alkanut pelata. Nuoret tanskalaiset miehet ja naiset menivät todellakin EY-maihin opiskelemaan. Esimerkiksi nyt, jos suomalainen opiskelee Englannissa, se maksaa kymmenen kertaa enemmän nuorelle opiskelijalle, kuin jos oltaisiin EY:n jäseniä. Eli opiskelu on paljon halvempaa. Vaihdetaan maata, yliopistoa, saa vielä erilaista koulutusta. Mutta Tanskassa se on merkinnyt sitä, että tanskalaiset nuoret ovat palanneet omaan kotimaahansa. Tässä on tietysti erittäin merkittävä haaste suomalaiselle työelämälle. Tässä mielessä meillä on varmasti kehittämisen aihetta.

Edelleen korostan sitä, mitä varsinaisessa puheenvuorossakin, että meillä on hyvin paljon heikkoja teollisuuden sektoreita. Jos

paperi pärjää, niin kuitenkin me olemme Euroopassa Efta-maista Islannin jälkeen heikoin, siis vähän ennen Islantia. Eli jos ollaan rehellisiä, on Itä-Eurooppa, sitten tulee Islanti, sitten tulee Suomi. Niin kuin eräässä asuntoselvityksessä todettiin, Suomessa asuminen taso on korkeaa itäeurooppalaista tasoa. Me olemme monessa muussakin asiassa korkeaa itäeurooppalaista tasoa. Sen takia me tarvitsemme näitä haasteita, että emme jäisi tähän heikompaan tilanteeseen, kun katsotaan, mikä se itäeurooppalainen taso on esimerkiksi Baltian maissa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ed. Skinnarin lennokaisiin ajatuksiin halua minkäänlaista vetä heittää, mutta toivon, että äskeiseen sanomaan sisältyi automaattisesti ilmoitus siitä, että kotimaassa opiskelijoiden opintoraha korotetaan välittömästi kaksinkertaiseksi vielä lisäbudjetilla tänä vuonna ja 2 000 markkaan ensi vuoden budjetissa, jolloin meillä on hyvä pohja lähteä myös esimerkiksi Englantiin opiskelemaan EY:n todella korkeatasoisiin yliopistoihin, sillä siellä sitä rahaa kuluu vielä enemmän, vaikka saisi 10 prosentilla hommat hoidettua, niin kuin äsken esitettiin.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Olen tehnyt ehdotuksen, että valiokunnan mietinnön ponsiosaan otettaisiin lausuma, joka sisältyy IV vastalauseeseen. Koska on ilmennyt, että tuo ehdotus ei tulisi saamaan riittävää kannatusta, luovun ehdotuksesta. Olen ilmoittanut tämän kannattajalleni, jota kiitän, jotta hän, jos haluaa, voi tehdä ehdotuksen omissa nimissään.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Ed. Aittoniemi on joskus käyttänyt ulkoasiainvaliokunnasta nimitystä Yhtäköyttäyhdistys. Kun ottaa huomioon kansallisen ulkopoliittikkamme perustan, tätä nimitystä kyllä jossain määrin voi pitää oikeutettuna. Ilokseni ed. Aittoniemi kuitenkin löysi köydestä säikeen, jonka hän puki sanoiksi: "Turvataan rajatarkastuksia koskien oikeudet siltä osin kuin se on tarpeen huumekaupan, terrorismin ja muun yhteiskunnalle erityisen vaarallisen rikollisuuden ehkäisemiseksi."

Kun hän esitti aikaisemmassa puheenvuorossaan, että hän haluaa pysyä tämän vasta-

lauseensa takana, ja ehdotti sen myös eduskunnan päätettäväksi, niin ilomielin tietenkin ryhdyin häntä kannattamaan. Minulle käsitämättömästä syystä hän on saanut lisävalaistusta jostakin ja luopunut kaikkien kuulen tästä erinomaisesta ehdotuksesta.

Herra puhemies! Minä teen tämän IV vastalauseessa esitetyn ehdotuksen eduskunnan päätettäväksi.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Kantanan tätä hyvää ehdotusta.

Jälleen voidaan todeta, että huutaa saa, kunhan ei liiku. Tässä on tämän määräyksen mukainen poliittinen manööveri jälleen tahtunut.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Eilisiltana myöhäisinä tunteina näytti jo siltä, että keskustelu lopahtaisi eikä saisi puhtia lainkaan, mutta täytyy sanoa, että tänään keskustelu on kovasti virkistynyt ja täällä on käsitelty hyvin laajalti tätä kysymystä. Kaikki historialliset merkkihenkilötkin on mainittu Bobrikovia ja Sinebryhoffia lukuun ottamatta. Myös huumoria on harrastettu. Kun ed. Väänänen totesi, että morsian vielä empii, niin ed. Rinne totesi, että morsian onkin jo kuudennella kuukaudella. Minä vain toivon, että ehdittäisiin viettää häät ennen kuin lapsi syntyy.

Keskustelu on ollut erinomaisen hyvä ja monipuolinen. Haluaisin muutamalla kommentilla puuttua käytyyn keskusteluun.

Ensinnäkin on syytetty hallitusta jonkinlaisesta hurraa-eurooppalaisuudesta ja valtavasta Eurooppa-innosta. Haluan todeta, että tällaisesta ei ole kysymys. Kysymys on todella realistisesta tilanneanalyysistä eli siitä, että maailma meidän ympärillämme on muuttumassa ja jo muuttunut, ja meidän on pakko löytää keinot, millä me pystymme tähän kehitykseen parhaalla ja kansallisen edun mukaisella tavalla sopeutumaan. Voin sanoa, että olin hieman loukkaantunut ed. Jokisen siitä kommentista, että hallitus ei toimisi maan edun mukaisella tavalla. Kyllä siitä voi jo hieman loukkaantua. Kyllä lähikohdalla hallituksella on ehdottomasti se, että me ajamme emme pelkästään maan etua vaan myös isänmaan etua koko tässä prosessissa sillä ymmärryksellä, joka meillä on.

Täällä on käytetty muutamia erinomaisen hyviä puheenvuoroja.

Mielestäni ed. Väänänen osui puheenvuorossaan tavattoman oikeaan, kun hän asetti kysymyksenalaiseksi sen, teemmekö ja olemmekö tehneet Suomessa riittävästi Suomen virittämiseksi vastaanottamaan sen tilanteen, joka joka tapauksessa tulee, sitä kautta että globaalisesti tilanne muuttuu, Gattin Uruguayn kierros tuo meille muutoksia ja myös tämä Eta-järjestely tuo meille monia syvällisiä muutoksia. Itse olen — ja tässä harjoitan nyt huomattavaa rehellisyyttä — hieman empiväinen siinä, olemmekö parhaassa mahdollisessa vireessä tällä hetkellä vastaanottamaan niitä tavattoman suuria haasteita.

Ensinnäkin ajankohtainen tilanne, meidän taloutemme. Meidän vientimme kilpailukyky on erittäin ikävällä tavalla laskenut, ja me olemme valitettavalla tavalla käpertymässä metsä-, puu- ja siihen integroituneen tuotannon ympärille, ja meidän tuotantomme ja vientimme diversifikaatio on vähenemässä. Me olemme aikamoisten kansallisten haasteitten edessä. Meidän kilpailukyky on heikko monilla aloilla, ja monilla aloilla, jotka ovat erittäin sensitiivisiä, se on suorastaan huoletuttava.

Kansantaloudellisissa Ees-symposiumissa, joka pidettiin 23 ja 24 päivänä toukokuuta Turussa, tuotiin esille joitakin näkökohtia meidän valmiudestamme. Kun EY:ssä on tehty laajoja tutkimuksia, vastaava tutkimus on käynnistynyt myös Eftan puitteissa. Siinä on toteutettu ensimmäinen vaihe ja toinen vaihe on meneillään. Luen ihan lyhyesti pari referaattia:

”Myös Eftan piirissä toteutettavassa tutkimuksessa ensimmäisenä vaiheena oli yhdentymisen kannalta herkkien alojen tunnistaminen. EY:n tutkimusten tulosten täydentämiseksi suoritettiin suppea asiantuntijakysely, jolla pyrittiin arvioimaan, mihin toimialoihin kaupan esteiden poistaminen tuntuvimmin vaikuttaisi suomalaisessa teollisuudessa. Tämän selvityksen perusteella muodostettiin kansallinen lista herkeistä aloista. Tällä listalla on 39 toimialaa, ja se kattaa noin 31 prosenttia teollisuuden jalostusarvosta ja 34 prosenttia työllisyydestä. Nämä osuudet ovat pienempiä kuin EY:ssä. Tämä aiheutuu siitä, että metsäteollisuus jää herkkien alojen ulkopuolelle. Sen sijaan esimerkiksi valtaosa konepajateollisuudesta, noin 75 prosenttia, on luokiteltavissa herkkiin aloihin kuuluvaksi.”

”Toisesta vaiheesta alustavina tuloksina voidaan esittää seuraavia johtopäätöksiä: Herkillä aloilla kilpailukyvyyn taso näyttäisi käytettyjen indikaattorien mukaan olevan keskimäärin melko heikko. Toisaalta näiden mittareiden käyttöä erityisesti kilpailukyvyyn tason arvioimiseen voidaan kritisoida. Kilpailukyky näyttäisi 1980-luvun aikana parantuneen herkillä aloilla keskimääräistä enemmän. Rakennemuutos teollisuudessa on ollut voimakas ja ainakin herkillä aloilla myönteiseen suuntaan. Edellistä tulosta vahvistaa myös se, että vientimenestys näyttää olleen keskimääräistä parempi niillä herkillä katsotuilla aloilla, joilla kysynnän kasvu on ollut voimakkainta 1980-luvun aikana.”

Nyt tässä ei heijastu vielä kokonaisuudessaan se, että me olemme menettämässä aika vahvasti Neuvostoliiton ja itämarkkinoita monista syistä, jotka eivät johdu vain meistä vaan myös esimerkiksi Neuvostoliiton sisäisestä kehityksestä. Meidän teollisuutemme ei ole pystynyt adaptoitumaan vielä totaalisesti, siirtämään tuotantoaan esimerkiksi teva- ja nake-teollisuudessa länsimarkkinoille. Meillä on aika paljon herkkiä, sensitiivisiä aloja tällä hetkellä Suomessa, jotka joutuvat erittäin koville haasteille alttiiksi, ja eräs syy siihen on se, että me olemme olleet aika protektionistinen maa. Me suojaamme aika rajusti eräitä teollisuudenaloja, ja nyt kun kansainvälinen kilpailu kiristyy ei pelkää Ees:n kehityksen vaan kuten sanoin globaalin kehityksen seurauksena joudumme kovin haasteelliseen tilanteeseen joka tapauksessa.

Tämän haluan eduskunnan tietoon saattaa myös omana analyysinäni siitä, missä vaiheessa me todellisuudessa olemme. Meillä on rakenteellisia heikkouksia, ja sitten meillä on tilanneheikkoutta, kilpailukyvyyn puutetta, joka tilanne on huononemassa. Tästä olen huolissani, koska nyt me tarvitsisimme nimenomaan vahvuutta tässä vaiheessa, jossa markkinat alkavat muutaman vuoden sisällä avautua. Sen takia me tarvitsemme tehostettua kansallista politiikkaa ihan riippumatta siitä, mitä me teemme kansainvälisesti. Vahvistaaksemme ensinnäkin kilpailupolitiikkaamme meidän täytyy ennakkoluulottomasti ajaa kilpailua kaikille aloille. Elintarviketeollisuudesta alkaen rakennusaineteollisuuteen meillä on paljon suojeltua tässä maassa, enemmän kuin ehkä yleisesti tiedetäänkaan,

tavalla tai toisella suojeltua elinkeinotoimintaa.

Ed. Anttila kysyi minulta pariinkin otteen, montako poikkeusta me saamme. Emme me, hyvänä aika, voi lähteä arvioimaan sitä, kuinka monta poikkeusta me saamme. Mehän pyrimme tietenkin kaikki Suomen näkökohdat ottamaan vahvasti esille neuvotteluissa, mutta meidän on mahdoton sanoa, mikä on neuvottelujen lopputulos. Aika moni muikin on kysynyt, miten hallitus suhtautuu eduskunnan tekemiin varauksiin ja päätöksiin. Hallitus suhtautuu niihin tietysti äärimmäisellä kunnioituksella, koska parlamentti on tärkein valtioelin Suomessa, ja niitä pyritään mahdollisimman hyvin noudattamaan ja kunnioittamaan ja seuraamaan. Mutta haluan korostaa, että me olemme kuitenkin menossa neuvotteluihin, joissa kummallakin osapuolella on omia tavoitteita. Lopputulos hioutuu paljolti monista syistä: Mitä EY vaatii, mistä Efta pystyy olemaan loppujen lopuksi yksimielinen ja kuinka paljon todellista kansallista liikkumavaraa kukin Efta-maa voi saada kuviossa?

Aika paljolti on kysymys siitä, kuinka yhtenäisesti me loppujen lopuksi Eftana voimme mennä neuvotteluihin. Se selviää tänään, huomenna ja ylihuomenna aika paljon, kun lähdän kello 17 Göteborgiin Eftan ministerineuvoston kokoukseen, joka on aika historiallinen, siinäkin mielessä historiallinen, että se on 30-vuotisjuhlakokous, mutta se on myös subtanssikkysymysten osalta erittäin tärkeä kokous. Siellä ovat virkamiehet valmisteelleet nyt kahden päivän ajan kaikkein kriittisimpiä kysymyksiä, ja me näemme tänä iltana lopputuloksen, miten he ovat onnistuneet yhteensovittamaan eri Efta-maiden näkökantoja ja näköaloja.

Ed. Rusanen käsitteli ansiokkaassa puheenvuorossaan kysymystä siitä, miten me ylipäätään kehitämme suomalaisia valmiuksia integraatiokehityksen osalta. Hän viittasi Tanskan malliin, miten parlamentti näitä asioita käsittelee. On myös mielenkiintoinen Norjan malli, joka on laajennettu ja vahvennettu puhemiesneuvosto, joka käsittelee tämän kaltaisia kansainvälisiä kysymyksiä. Meillä ei ole parlamentissa vielä mielestäni riittävästi kiteytynyt se, perustetaanko uusia elimiä vai vahvistetaanko ja tehostetaanko vanhojen toimia antamalla resursseja, fasilitteja, lisää toimihenkilöitä ja muita. Mie-

lestäni on välttämätöntä parlamentin herätä nyt vaatimaan entistä voimakkaammin itselleen jonkin verran valmistelukoneistoa ja seurantakoneistoa, jotta pelkästään jo fasilitetit ja materiaalit pystytään toimittamaan tulevaisuudessa tehokkaasti ja käsiteltyinä edustajien käyttöön. Tämä on sellainen kysymys, joka täytyy nopeasti ratkaista. Tietenkään se ratkaisu ei ole välttämättä aivan sama kuin täysjäsenmaissa, kuten Tanska on, mutta ilmeisesti Efta-maille täytyy luoda oman tyyppisensä järjestelyt.

Minua jäi kovasti vaivaamaan se eilinen keskustelu, joka oli hyvä keskustelu, näistä ympäristönäkökohdista, koska se keskustelu oli todella, niin kuin täällä puhuttiin, eräällä tavalla kauhean haastava ja skitsofreeninen luonteeltaan siinä mielessä, että itse asiassa nyt me olimme oikeastaan kaikki yksimielisiä, että integraatio tuottaa juuri sellaisia asioita kuin taloudellista kasvua, tuotannon järkevää sijoittumista ja hyötyä.

Mutta se skitsofrenia syntyi siitä, että katsottiin, että nämä ovat juuri toisaalta niitä pahoja asioita. Siis me viime kädessä joudumme määrittelemään kantamme filosofisesti itse asiassa taloudelliseen kasvuun emmekä integraatioon, koska integraatio, niin kuin eilen totesimme ja olimme aika pitkälle yksimielisiä, ei ole syyllinen siihen, että tulee lisää ympäristösaasteita. Jos tuotanto säilytetään entisellä tasolla ja se tuotetaan entistä rationaalisemmin, tulee vähemmän ympäristösaasteita.

Mutta kun integraatio tuo lisäksi sen, että se tuo lisää taloudellista kasvua, totta kai, vaikka keskimääräinen polluutiotaso on alhaisempi mutta tulee lisää taloudellista kasvua, se tuo aina myös lisää ympäristörasituksia. Tämä on sellainen kysymys, jota me emme voi älyllisesti sivuuttaa, vaan se on nähtävä reaalisesti, eikä sen pohjalta voi myöskään tehdä mitään erityisempää propagandaa, koska silloin me otamme kantaa itse asiassa kasvuhakuisen markkinatalousjärjestelmään. Itse kuulun niihin reformisteihin, jotka katsovat, että markkinatalouden ori on maailman paras ori ajaa mutta se tarvitsee erittäin kovat suitset. Markkinatalouden ori tarvitsee kovemmat suitset kuin nykyiset, jotta sen kielteiset ilmiöt saadaan rajoitetuiksi.

Tämä on erinomaisen tärkeä näkökohta, ja halusin puuttua tähän sen takia, että

tämän asian ympärillä ei harjoitettaisi väärää demagogiaa ja yhdistettäisi sitä väärällä tavalla integraatioprosessiin, koska siis intellektuellilla tavalla lähestyttäessä tilanne näyttää vähän toisenlaiselta: Integraatio pystyy tuottamaan teorian tasolla järkevällä tuotannon sijoittumisella, niukkojen hyödykkeiden järkevällä käytöllä hyödykkeet järkevämmin ja myös ekologiselta kannalta paremmin, jos lähdetään siitä, että normitaso säilytetään ennallaan.

Herra puhemies! Mielestäni keskustelu eduskunnassa on ollut todellakin erinomaisen hyvä, ja edelleenkin toistan, että tämä on ollut meille kaikille — ministereille, eduskunnalle, virkamiehille — erinomaisen tärkeä pedagoginen prosessi ja se on ollut välttämätön nyt, kun me menemme näitä suuria haasteita kohtaamaan ja tekemään Suomen historian kannalta hyvin tärkeitä ja perustavaa laatua olevia ratkaisuja.

Totta kai hallitus haluaa pitää eduskunnan koko ajan informoituna ja mukana tässä prosessissa. Hallitushan tekisi erittäin typerästi omalta kannaltaan, jos se huseeraisi vain omalla tahollaan eikä informoisi eduskuntaa koko ajan ja pitäisi eduskuntaa tietoisena siitä, mitä on tapahtumassa. Voi olla, että tapaamme täällä vielä kesän aikana ainakin valiokuntalaitosten tasolla.

Kiitoksia hyvästä keskustelusta!

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhdyn ministeri Salolaiseen siinä, että keskustelu on ollut avartava ja hyödyllinen joka suhteessa. Mutta mitä tulee ympäristöasiaan, siinä olen eri mieltä, sillä kun taloudellisessa integraatiossa, niin kuin ministeri Salolainen sanoi, pyritään aika yksipuolisesti lisäämään taloudellista kasvua, sehän tuhoaa ympäristöä. Eihän siitä päästä mihinkään.

Jos ruvetaan perimmäistä filosofiaa harjoittamaan ympäristöasiassa, meidän pitäisi suomalaisina ja eurooppalaisina asettua vastustamaan liian voimakasta taloudellista kasvua, koska se tuhoaa ympäristön. Mutta siihen ei ole vielä päästy jopa niin, että eräät suuret eurooppalaiset valtiot eivät anna arvoa esimerkiksi sille, mitä Suomi on tehnyt ympäristönsuojelussa, vaan kun me menemme Euroopan markkinoille, meidän täytyy ilmeisesti luopua niistä erikoismääräyksistä, joita me olemme omalta kohdaltamme esit-

täneet. Siis tämä filosofia, jota ministeri Salolainen esittää ympäristöasioista, että Euroopan yhteismarkkinat edistäisivät ympäristöä, ei pidä alkuunkaan paikkaansa.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen otti vielä puheeksi ympäristön. Vaikka en olisi niin fundamentalistinen tässä kysymyksessä kuin ed. Virolainen, haluan kuitenkin huomauttaa, että juuri Eta-neuvottelujen yhteydessä Suomen hallitukselle ja Suomelle tarjoutuisi ilmeisesti mahdollisuus luoda sellaista ympäristöpolitiikkaa, joka ehkä poistaisi skitsofreniaa talouskysymysten ja ympäristöpolitiikan väliltä esimerkiksi esittämällä sellaisia Euroopan kattavia ympäristömääräyksiä ja -järjestelyjä, jotka tehostaisivat taloudellista toimintaa myös ympäristön kannalta järkevään suuntaan.

Se, mitä ymmärtääkseni eduskunta on esittänyt ja mistä monet edustajat ovat puhuneet, on toivomus siitä, että Suomen hallitus olisi tässä vieläkin aktiivisempi, ja kuten täällä on todettu hallituksen omassa selonteossa, tähän ei vielä kovin paljon ollut puututtu. Nyt eduskunnan vastauksessa sitä asiaa on korostettu erityisesti, enkä usko, että se tavoite on kovin erilainen muilla Efta-mailla. Tietysti eduskunnan toivomus on, että se tavoite otetaan neuvotteluissa vakavasti myös Suomen hallituksen puolelta ja ne tavoitteet, jotka liittyvät eduskunnan tekstissä energian säästöön tai paremman ympäristötekniikan käyttöönottoon, tulisivat kiinteäksi osaksi koko Eta-neuvotteluja, Eta-prosessia ja tehtävää Eta-sopimusta. Nyt on tavallaan mahdollisuus yhdistää ympäristöajattelu talousajatteluun. Myöhemmin sen ymmärtäminen tähän prosessiin voi olla huomattavasti vaikeampaa.

Ed. Bärlund merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Aika mielenkiintoista on seurata ministeri Salolaisen selvitystä isänmaallisuudesta. Hän väittää, ettei sitä oltaisi täällä vasemmalla. Kuitenkin uskallan sanoa, että juuri täällä ovat ne, jotka ovat tämän maan ja kansan puolella kaikkein eniten. He ovat täällä vasemmalla. Se, miten oikeisto ja ministeri Salolainen väittävät olevansa isänmaallisia, on kau-

pallisuuden ja talouselämän puolustamista sekä sen etujen ajamista. Näin asia on yksinkertaisesti.

Siinähan onkin ministeri Salolainen ongelmien edessä, koska hän toisaalta on ollut ympäristöasioissakin mukana. Mutta se on selvästi kahdella tuolilla istumista, koska käytännön tomissaan ministeri Salolainen on koko ajan vienyt eteenpäin juuri niitä asioita, jotka ovat talouselämän edun mukaisia. Eli nyt myydään tämä maa eniten tarjoavalle. Se on kaupan.

Eivät ole tämän maan ja kansan etujen mukaisia myöskään tämän luonteiset sopimukset, joita ollaan tekemässä ja valmistele-massa. Niistä on selvästi tullut julkisuutta niin paljon, että sen jokainen tajuaa. Mutta tässä ollaan skitsofreenisia. Voidaan sanoa, että se on sairasmielistä keskustelua, jossa väitetään olta- van todella tämän maan ja kansan asialla. Käytännössä toimitaan kai-kin puolin toisin. Sitten myös pöntöstä myönnetään tämä vastakkaisuus, että ollaan viemässä etuja pois tältä kansalta. Siitä on kysymys. Voisi ottaa joskus selkeän puhe- vuoron ja osoittaa, miten kahta vastakkaista asiaa voidaan ajaa samalla puheenvuorolla. Näinhän ministeri Salolainen on tehnyt jat- kuvasti.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Otan nyt hyvin selkeän puheenvuoron. Pannaan nyt asiat järjestykseen.

Ed. Jokinen sanoi, että hallitus ei aja maan etua integraatiokysymyksessä. Minä en sanonut, ettei vasemmisto ajaisi maan etua. Minusta vasemmisto on Suomessa ollut aina yhtä isänmaallista kuin mikä muu väestöryh- mä tahansa ja lunastanut sen myös kalliisti vaikeina aikoina. Siihen en aseta kysymy- siä.

Sitten palaan keskusteluun, jota äsken käytiin, ihan lyhyesti ympäristöön. Olen iloi- nen, että ed. Haavisto on periaatteen tasolla samaa mieltä probleemista. On hyvä, että tällainen yksimielisyys on nähty, että olemme pystyneet kristalloimaan tämän ongelman. Se ongelma on tietysti siinä, että Suomen ja kaikkien eurooppalaisten valtioiden täytyy pyrkiä sellaiseen regionaaliseen ympäristöy- teistyöhön, joka poistaisi pahimpia epäkoh- tia.

Suomi on ollut varsin aktiivinen, niin kuin tiedetään. Suomi on ollut kaikkein aktiivi-

simpia, ellei aktiivisin maa sekä Itä- että Länsi-Euroopan suuntaan ympäristökysymysten ajamisessa. Oltakoon ministeri Bärundista mitä mieltä tahansa, mutta jonkin verran alaa harrastavana sanon, että hän on tehnyt hyvää työtä tällä sektorilla myös kansainvälisesti.

Ed. Myller merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Ministeri Salolaisen puheenvuoroon skitsofreenisesta suhtautumisesta taloudellisen kasvun ja ympäristön kestävävyyden välillä: Mielestäni on välttämätöntä, vaikka ja kun puhutaan integraatiosta, ottaa kantaa myös taloudelliseen kasvuun eli siihen, minkälaista kulutusta ja minkälaista kasvua maapallon resurssit kestävät.

Tässä mielessä olen ed. Haaviston kanssa samaa mieltä, että nyt Suomella olisi mahdollisuus vaikuttaa näihin kysymyksiin ottamalla Eta-neuvotteluissa esille ja myös tavoitteeksi siinä toiminnassa, jota Euroopan puitteissa tehdään, että ne yhä vähenevät resurssit, jotka koko maapallolla on käytettävissään, pystytään jakamaan entistä tasaisemmin ja harrastamaan sellaista yhteiskuntapolitiikkaa, joka merkitsee vähentyvien resurssien entistä tasaisempaa jakamista.

Ottaisin myös kantaa siihen, miten suomalaiset ovat valmistautuneet yhdentyvään Eurooppaan. Sanoisin, että ehkä yksi väline on jäänyt tässä keskustelussa huomaamatta, ja se on Suomen laajimmalle levinnyt kulttuuri-instituutio, nimenomaan Yleisradio. Sen toimintaresursseja kehittämällä meillä on mahdollisuus päästä tässäkin asiassa parempiin tuloksiin.

Ed. Paloheimo: Puhemies! Ministeri Salolainen on puhunut skitsofreniasta, joka vallitsee ympäristökysymysten ja taloudellisen kasvun välillä. Ed. Virolainen puuttui samaan asiaan, samoin ed. Haavisto. Haluaisin vielä pikkuisen jatkaa.

Taloudellinen kasvu voidaan jakaa joko määrälliseen tai laadulliseen taloudelliseen kasvuun. Jos kysymys on määrällisestä taloudellisesta kasvusta, silloin käytetään enemmän uusiutumattomia materiaaleja, enemmän uusiutumattonta energiaa ja saas-

tutetaan entistä enemmän luontoa. Jos taas kysymys on laadullisesta taloudellisesta kasvusta, silloin pyritään kehittämään uudenai-kaista tekniikkaa, joka usein on kallista, mutta huomattavasti puhtaampaa kuin vanhanaikainen ja halvempi tekniikka.

Näin ollen olennainen kysymys nähdäkseen on se, johtaako integraatio Euroopassa vanhanaikaiseen, määrälliseen taloudelliseen kasvuun, joka todellakin on ristiriidassa ympäristötavoitteiden kanssa, vai johtaako se uudenaikaiseen laadulliseen, usein kalliimpaan tekniikkaan ja laadulliseen taloudelliseen kasvuun, joka ei ole ristiriidassa ympäristökysymysten kanssa, vaan sopusoinnussa niiden kanssa.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ministeri Salolaisen puheenvuorossa kiinnitti huomiota ilmaisu viennin kilpailukyky heikentynyt ja viennin diversifikaatio on heikko. Tämä on totta, mutta välttämättä tässä ei ole kysymyksessä rakenteellinen ongelma, niin kuin ministeri antoi ymmärtää, vaan kysymyksessä on myöskin mahdollisesti väärä valuuttakurssi, jolla mitataan Suomen viennin kilpailukykyä. Meillä on tällä hetkellä yliarvostettu markka, eikä se ole rakenteellinen ongelma, vaan se on suomalaisten itsensä päätettävässä oleva asia, ja suomalaiset pitävät itse tarkoituksella väärää valuuttakurssia. Se asia on myöskin suomalaisten korjattavissa.

Ongelma on sitten se, että jos valitaan euro-strategia, joka johtaa kansallisen itsemääräämisoikeuden totaaliseen vähenemiseen, niin sitten markan valuuttakurssikin määrätään ulkoa, ja silloin meillä ei ole mitään mahdollisuutta valita sen välillä, pidetäänkö väärää valuuttakurssia niin kuin nyt vai otetaanko kenties oikea valuuttakurssi, mikä olisi viisasta. On ongelma, että Suomessa ei ole tutkittu taloudellisia vaikutuksia, niin että tiedettäisiin, mitkä ovat rakenteellisia ongelmia ja mitkä ovat suomalaisten itsensä käsissä ja muutettavissa olevia ongelmia.

Kaiken kaikkiaan sanoisin, että Eta-tavoite, jota Suomi tällä hetkellä näyttää ajavan, on vähän kuin eurosammakko, jota suudellaan ja toivotaan, että tulisi ihme. Mutta eivät sammakot yleensä muutu miksikään, vaikka niitä suutelisi, sammakot ovat sammakoita. Tähän ajatukseen liittyy se, että Suomi bongaa joka ainoaa sellaista suhteellista etua suomalaisessa talouselämässä, joka

suosii suomalaista. En voi ymmärtää, että on viisasta eurostrategiaa sellainen, että ehdoin tahdoin etsitään kaikki ne seikat, jotka ovat Suomessa edullisempia kuin muualla ja poistetaan muiden hyväksi ja meidän oman teollisuutemme vahingoksi.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Olen ilahtunut siitä, että ministeri Salolainen tämän käsittelyn aikana vuoden ajan on pitänyt eduskunnan eri valiokuntia niiden niin halutessa ajan tasalla ja haluaa tätä linjaa jatkaa, koska eduskunnan asema on erittäin tärkeä.

Mielestäni on parempi, että vahvistamme nykyisiä organisaatioitamme. Tarvitsemme lisää henkilöstöresursseja; Eurooppa-tiedoston tänne; tulkkaus, kielenkääntö, ei ole Suomessa tässä suhteessa läheskään ajan tasalla. Esimerkiksi kaikista valiokuntien puheenjohtajista muodostunut puhemiehen johdolla toimiva puhemiesneuvosto voisi tässä asiassa ja yleensä Euroopan kehityksessä saada keskeisemmän roolin.

Käsittely eduskunnassa on minusta osoittanut, että kun asiantuntemus on lisääntynyt, niin tässä vaiheessa ei enää, kuten muutama kuukausi sitten, heitetä kysymyksiä esimerkiksi siitä, että kun kymmenen lapsen kreikkalainen isä tulee Suomeen, niin pitääkö maksaa lapsille Kreikkaan. No, pitäähän sinne maksaa, mutta se on hyvin paljon edullisempaa, kuin se, että koko perhe tulisi Suomeen. Sveitsi nimenomaan on rajoittanut sitä, että perheet eivät saa matkustaa. Joten keskustelun taso on selvästi lisääntynyt, vaikka kieltämättä, kun tieto lisääntyy, niin myös tuska lisääntyy.

Lopuksi haluaisin ottaa esille mielestäni erittäin tärkeän asian. Se on 518-jäsenisen EY-parlamentin hoitaminen. Toivon, että nyt Göteborgissa nimenomaan tämä asia otetaan esille, koska viime kädessä EY-parlamentti päättää sopimuksen hyväksymisestä ja sen kansanedustajien mielipiteet ja asenteet vaikuttavat asiaan koko ajan. Se on tietysti erityisesti kansanedustajien tehtävä. Siinä mielessä Efta-parlamentaarikkojen asema tulee olemaan kovin tärkeä, että tätä ei voi jättää yksin virkamiesten asiaksi.

Ed. Hämäläinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen puheenvuorossaan totesi, että ainakin teoriassa voitaisiin päästä tulokseen, jossa integraatio ei lisää ympäristöongelmia. Olen miettinyt, millä tavalla tämä teoreettinen ajatusrakennelma voitaisiin pukea loppukonklusion muotoon. Se voisi kuulua näin: "Suomen tasavallan eduskunta on neljän perusvapauden lisäämisen kannalla, mikäli sillä ei aiheuteta luonnon sietokyvyn ylittymistä ja luonnon terveydentilan vaarantumista."

Jos tästä päästään yksimielisyyteen, tämä yleisvarauma asetetaan, arvoisa ministeri Salolainen, olen samaa mieltä integraatioprosessista.

Ed. Laine: Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron auttaakseni ministeri Salolaista pääsemään irti siitä kehästä, jonka hän on eilen ja tänään useaan kertaan ilmaissut nimenomaan siltä osin, että tuotanto- ja ympäristöpolitiikan keskenään sovittaminen muodostaa sen ongelmavyöhykkeen, josta hän ei pääse ulos. Mutta kun edustajat Haavisto, Myller ja Paloheimo ovat tämän tehtävän mielestäni hyvin suorittaneet, valaisseet tätä asiaa, haluan vain todeta nimenomaan sen, että siitä, minkälaista ympäristöpolitiikkaa, minkälaista energiapolitiikkaa, minkälaista liikennepolitiikkaa Eta-sopimus pitää mahdollisena, sallittavana, olennaisesti riippuu tietysti se, mitkä ovat tuotannon kasvun vaikutukset yhteiskunnassa. Meillä siis täytyy säilyä oikeus tiukempiin ympäristönormeihin. Toivottavasti hallitus ja ministeri Salolainen tästä pitävät huolen, niin kuin valiokunta mietinnössään on edellyttänyt.

Ministeri Salolainen, te ette ole tämän keskustelun aikana ottanut lainkaan kantaa kysymykseen poliittisen yhdentymisen vaatimuksen vaikutuksista Eta-sopimuksen kautta Suomen asemaan. Te ette ole esittänyt näkemyksiä siitä, miten suhtaudutaan niihin EY-direktiiveihin, jotka säädetään mahdollisesti solmittavan sopimuksen ja sopimuksen voimaantulon välillä.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Kaikki pahat asiat maailmassa eivät kuitenkaan johdu integraatiosta. Esimerkiksi Suomen viennin yksipuolistuminen johtunee mielestäni juuri siitä syystä, jonka ed. Seppänen jo ehtikin ottaa esille, eli Suomen hallitus on

noudattanut sellaista finanssipolitiikkaa ja sen seurauksena tai rinnalla Suomen Pankki sellaista rahapolitiikkaa, joka on nostanut Suomen markan täysin yliarvostetuksi, mikä aiheuttaa kohtuuttomia kuluja vientiteollisuudellemme. Sen takia esimerkiksi telakat eivät täällä enää kovin hyvin menesty. Jos valuutta on 20 prosenttia yliarvostettu, se vastaa 20 prosentin subvention puutetta. Sillä jo telakatkin pystyissä pysyisivät.

Kysymys ympäristöstä on kai juuri sellainen, miksi tässä keskustelussa se on lopulta muodostunut. Sitä, miten integraatio siihen vaikuttaa, ei ole vielä päätetty. Se riippuu juuri siitä, mitä päätöksiä tehdään. Yleensäkin integraation hyvin syvälliset vaikutukset suomalaiseen ja eurooppalaiseen yhteiskuntaan tulevat olemaan sen mukaisia, mitä päätöksiä tehdään. Sen takia nyt on hyvin ratkaisevat vaiheet.

Sen takia myös toivoisi, että suomalaiset poliitikot ja erityisesti kaikki edistyselliset sekä humania, pehmeitä ja miellyttävää yhteiskuntaa haluavat lopettavat valittamisen ja yrittäisivät miettiä, mitä tässä voitaisiin tehdä. Minusta tällä hetkellä jokaisen isänmaallisen suomalaisen politiikon tehtävä on tehdä se, mitä Erkki Liikanen onkin jo tekemässä. Kannattaa matkustaa Brysseliin ja puhua siellä veljespuolueiden kanssa jne., yrittää vaikuttaa asioihin.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Ed. Laine esitti vielä kaksi kysymystä, joihin haluan vastata, ensinnäkin kysymyksen siitä, millä tavalla päätöksiä tehdään kehityksen eri vaiheissa. Jos me saamme Eta-sopimuksen aikaan, ensimmäisen vaiheen rajana on 1.1.1993. Sitä ennen päätökset ja ratkaisut tehdään samalla tavalla kuin tähänkin asti. Voi sanoa, että Luxemburgin deklaratiion prosessi on voimassa siihen asti, kunnes uusi sopimus astuu voimaan, eli voidaan tehdä erillissopimuksia. Meillä on vuodesta 1984 ollut voimassa Luxemburgin deklaratiion mukainen systeemi, jonka puitteissa on voitu tehdä tiettyjä erityissopimuksia, jotka ovat olleet eduskunnassa käsiteltävinä. Tätä voidaan periaatteessa jatkaa, jos valmistelukoneistoa ja energiaa riittää. Jos tulisi valmista päätettävää, niin se voitaisiin toteuttaa samalla tavalla.

Sitten tulisi sopimus, joka tulisi käsittelemään eduskuntaan. Tarkkaan emme tiedä, milloin

se tulisi. Se riippuu siitä, kuinka kauan neuvottelut kestävät ja miten ne onnistuvat. Aikatauluarviohan on, että itse neuvotteluprosessi on valmis joskus ensi vuoden alkupuolella. Sitten sen mukainen uusi päätöksentekojärjestelmä astuisi voimaan 1.1.1993, jonka jälkeen päätökset tehtäisiin uuden päätöksentekojärjestelmän mukaisesti Ees-tasolla.

Näin voidaan sanoa, että tässä on tavaltaan kolme vaihetta: ennen 1.1.1993, sitten sopimus astuu voimaan ja sen mukana kaikki se, mitä siinä sovittu. Siitä eteenpäin uusista asioista päätettäisiin uudelleen sovittavan prosessin pohjalta, siis sen prosessin pohjalta, joka on määritelty itse sopimuksessa, millä tavalla uusia päätöksiä tehdään yhdessä. Tämä oli vastaus ensimmäiseen kysymykseen.

Lisäksi ed. Laine kysyi poliittisesta prosessista tai, niin kuin sitä on kutsuttu, poliittisesta dialogista. Sehän ei ole tähän astikaan merkinnyt eikä sen ole kaavailutakaan merkitsevän muuta kuin sitä, että aika ajoin esimerkiksi Etan ulkoministerit kokoontuvat keskustelemaan ja vaihtamaan mielipiteitä. Missään yhteydessä ei ole ollut sellaista ajatusta, että he ryhtyisivät tekemään varsinaisia päätöksiä, vaan kyseessä olisi dialoginkäymisprosessi. Kuinka usein tämä tulisi tapahtumaan, kerran tai kaksi vuodessa, sekin on vielä auki, samoin, mitä muotoja siihen liittyisi. Mutta idea on kuitenkin selvä, että ulkoministeritasolla käytäisiin poliittista dialogia aika ajoin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi alkoholilain 3 §:n ja keskioluesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 56

Talousvaliokunnan mietintö n:o 5

Suuren valiokunnan mietintö n:o 68

Puhemies: Toisessa käsittelyssä pääteyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Almgren ed. Kankaanniemen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahde, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Alho, Andersson, Anttila, Antvuori, Apukka, Backman, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Dromberg, Elo, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Heikkinen, Helle, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Ikkala, Jansson, Joenpalo, Joutsensaari, Juhantalo, Junnila, Jurva, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalima, Kalliomäki, Karkinen, Kauppinen, Kekkonen, Kemppainen, Kettunen, Knuutila, Korkia-Aho, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, P. Lahtinen, Lamminen, Lapiolahti, Laurila, Lax, Liikanen, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Luttinen, Löyttyjärvi, Maijala, Malm, Metsämäki, Myller, Mäki-Hakola, Mäkipää, Männistö, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nyman, Paakkinen, Paloheimo, Pekkarinen, Peltari, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Rauramo, Rehn, Renlund, Riihijärvi, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Rynänen, Saari, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Sarapää, Sasi, Savolainen, Seppänen, Skinari, Soininvaara, Stenius-Kaukonen, Särkijärvi, Taina, Tennilä, Turunen, Törnqvist, Uitto, Uosukainen, Urpilainen, Wahlström, Valli, Valo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Wes-

terlund, Vihriälä, Viljanen, Virolainen, Vistbacka, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Alaranta, Almgren, Fred, Hautala, Isohookana-Asunmaa, Jokinen, Kietäväinen, Kohijoki, Koistinen, Kokko, Laine, Lehtosaari, Mattila, Moilanen, Renko, Röntynen, Saapunki, Savela, Siuruainen, Tykkyläinen, Varpasuo, Väistö ja Väänänen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

E. Aho, Astala, Donner, Halonen, Hete-mäki-Olander, Ikonen, Jaakonsaari, Jokinemi, Jouppila, Kanerva, Kankaanniemi, Kasurinen, Kautto, Kuuskoski-Vikatmaa, Kärhä, Kääriäinen, M. Lahtinen, Laitinen, P. Leppänen, U. Leppänen, Louvo, Melin, Miettinen, Mäkelä, Mönkäre, Nieminen, Olila, Paasio, Paavilainen, Pesälä, Pokka, Puhakka, Puolanne, Puska, Pystynen, Sillanpää, Suominen, Säilynoja, Taxell, Tenhiälä, Tiuri, Tähkämaa, Viinanen, Vähäkangas ja Väyrynen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 24 ei-ääntä; poissa 45. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi työntekijäin eläkelain 12 §:n ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n sekä yrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 68

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 17

Suuren valiokunnan mietintö n:o 67

Puhemies: Toisessa käsittelyssä pääteyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Viime perjantaina pidetyssä täysis-

tunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Wahlströmin kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaista lausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi päätetään perustelulausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukonen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 41. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laiksi rikoslain muuttamisesta ja laeiksi eräiden siihen liittyvien rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittävien muiden lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 66/1988 vp.
Lakialoite n:o 46/1989 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 6
Suuren valiokunnan mietintö n:o 56

Puhemies: Toisessa käsittelyssä pääteyt, hallituksen esitykseen ja lakivaliokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. M. Lahtinen: Herra puhemies! Nyt kolmannessa käsittelyssä olevan rikoslain laajan uudistamispaketin yhteydessä on

noussut voimakkaasti esille pieni, mutta ei suinkaan vähäpätöinen yksityiskohta, verorikkomusten kriminalisoinnin laajentaminen.

On luonnollista, että tahallisesti ja hyötmistarkoituksessa veroja ja maksuja välttävien osalta verorikkomusten kriminalisointi toteutetaan. Hallituksen esityksen ehdottama uusi liikevaihtoveron maksuviivästymisen kriminalisointi kohdistuisi kuitenkin pääasiassa niihin yrittäjiin, joiden toiminnassa ei parhaalla tahdollakaan voi sanoa olevan rikosoikeudelliseen reaktioon oikeuttavaa moitittavuutta.

Liikevaihtoveroa suoritetaan tavaroitten ja palvelujen myynnistä kuukausittain katso-matta siihen, onko liikevaihtoverovelvollinen saanut maksun myynnistään vai ei. Käytännön kokemukseen perustuen voin kertoa, että monissa tapauksissa yrittäjä saa maksun myymistään hyödykkeistä viikkoja tai jopa kuukausia sen jälkeen, kun velvollisuus mak-saa vero on syntynyt. Varsinkaan pienyrityk-sissä ei ole ollenkaan harvinaista, että kun luovutettua tavaraa vastaavaa tuloa ei vielä ole tullut yrityksen kassaan, yrityksellä ei kerta kaikkiaan löydy rahaa veron suoritta-miseen.

Tällaisessa tapauksessa ei voi olla kysymys mistään laiminlyönnistä puhumattakaan halusta jättää vero suorittamatta. Liikevaihto-verotuksemme kehittyessä arvonnäkövero-järjestelmän suuntaan on tulossa jopa kymmeniätuhansia uusia verovelvollisia, jotka tulevat kohtaamaan mainitun ongelman. Jokainen maksukykyinen yrittäjä tietää, ettei lii-kevaihtoveron eikä muunkaan veron laiminlyönti kannata. Liikevaihtoverolle pe-rittävä veronnäköisyys, jäämämaksu, viivästys-korko ja usein lyhyissäkin viivästyksissä määrättävä veronkorotus muodostavat yhdessä vuosikoroksi muutettuina jopa satojen prosenttien seuraamuksen viivästyneelle ve-rolle.

Näin ollen rangaistussäännös hallituksen esityksen ja eduskunnassa hyväksytyn laajen-nuksen jälkeen kohdistuu pääasiassa niihin, joilta puuttuvat taloudelliset edellytykset ve-ron maksamiseen ajallaan. Tämä ei voi olla oikein. Kohtuuttomien lopputulosten ehkäi-semiseksi olisi kaikkein selvintä, ettei krimi-nalisointilaajennusta tehtäisi. Koska lain-muutos kuitenkin jo toisessa käsittelyssä hyväksyttiin, on olennaisen tärkeää, että rikosoikeudelliset seuraamukset eivät kohtaa

tilapäisesti maksuvalmiushäiriöitä potevia yrittäjiä, sillä mikäli näin kävisi, ei suomalainen oikeusjärjestys näiltä osin olisi Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen mukainen. On tärkeää, että hallitus seuraa lain soveltamista ja ryhtyy tarvittaessa muutostenpiteisiin.

Herra puhemies! Edellä sanotun perusteella ehdotan, että eduskunta lainmuutoksen hyväksyessään lausuisi perusteluissaan seuraavaa:

”Hyväksyessään rikoslain uudistamista koskevat lakiehdotukset eduskunta katsoo, että rikoslain 29 luvun 4 §:ssä tarkoitettuna maksukyvyttömyytenä pidetään esimerkiksi sellaista tilapäistä maksuvalmiuden häiriötä, jonka vallitessa verovelvollinen ei myymättä yritystoiminnan jatkuvuuden kannalta välttämätöntä omaisuutta tai laiminlyömättä palkanmaksuvelvoitettaan voi suoriutua veron maksusta. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa rikoslain 29 luvun 4 §:n soveltamista lainkäyttöviranomaisissa ja, mikäli kyseisen lainkohdan soveltamisessa ilmenee ilmeisiä kohtuuttomuuksia, ryhtyy tarvittaaviin toimenpiteisiin asianomaisen lainkohdan muuttamiseksi.”

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Niin kuin toisen käsittelyn yhteydessä ilmoitin, tulen kolmannessa käsittelyssä ehdottamaan sen tyyppistä lausumaa, jolla pyrittäisiin turvaamaan talousrikollisuutta tutkiville poliiseille riittäviä voimavaroja varsinkin nyt, kun rikoslain uudistus sai tämän muodon, joka sillä on. Ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan perustelulausuman:

”Eduskunta edellyttää, että rikoslain täytäntöönpanon mahdollistamiseksi hallitus ryhtyy toimenpiteisiin talousrikosten tutkinan tehostamiseksi perustamalla uusia ylitar kastajien ja tutkijoiden virkoja keskusrikospoliisiin.”

On selvää, että uusia poliisinvirkoja tullaan perustamaan, mutta jos ei tällaista erityistä lausumaa hyväksytä, niin ne virat perustetaan kaikki pampulinjalle ja se joukko, joka tutkii talousrikollisuutta, ei saa tarpeellisia voimavaroja. Sen takia toivoisin, että tämä lausuma voitaisiin hyväksyä eduskunnan kantana.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Tämä rikoslain 29 luvun 4 § tietyllä tavalla

pilaa koko hyvän lakiuudistuksen siinä mielessä, että sen paremmin edellisessä käsittelyssä hyväksytty vaihtoehto eli kompromissi kuin ns. Niinistön mallikaan ei ole parasta mahdollista lakitekstiä erityisesti siltä osin, että siinä jää epäselväksi maksukyvyttömyyden peruste, ja valitettavasti tämäkään ponsi, jonka toki hyväksymme ja joka on parempi kuin ei mitään, ei tietysti selvitä maksukyvyttömyyden perusteita.

Jos yrittäjällä on maksamatta tavaratoimitus, mikä merkitsee sitä, että sen maksamatta jättäminen pysäyttää tavaratoimitukset, tai kysymys on vekselistä tai jostakin tällaisesta, tällaisen maksun ja toisaalta liikevaihtoveron keskinäinen suhde ei tule selviämään myöskään tällä ponnella.

Sen sijaan tämän ponsiosuuden loppuosaa eli viimeinen lause, joka tarkoittaa sitä, että tarkoin seurataan tämän lain soveltamista käytäntöön ja että tarvittaessa ollaan valmiita tarttumaan lainmuutostoihin, mikäli tämän katsotaan johtavan mahdolltomuuksiin, on tässä erityisen hyvä kohta ja hyvinkin kannatettava. Joka tapauksessa kannatamme tätä pontta, ja tämän parempaa ei tässä tilanteessa toki olisi voinut saada. Halusin vain tuoda ilmi, että tämä asia ei nyt tätä virhelinjalle lähtenyt lain suuntausta sen paremmalti auta.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Kannatan ed. M. Lahtisen esittämää perustelulausumaehdotusta.

Olisi ollut toivottavaa, että tämä pykälä olisi hyväksytty lakivaliokunnan esittämässä muodossa, mutta tähän eivät poliittiset suhdanteet antaneet varaa. Nyt on vähintä, mitä hallituspuolueet voivat tehdä, se että ne hyväksyvät tämän ponnin.

Ehdotan lisäksi perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa rikoslakiuudistuksen vaikutuksia Suomen rikollisuustilanteeseen sekä yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen maassamme ja ryhtyy tarvittaessa toimiin säännösten tarkistamiseksi muutoksia vastaavasti.”

On oletettavaa, että tämän suuntaisia muutoksia yhteiskunnassamme tämän heikoksi jääneen lakiehdotuksen hyväksymisen johdosta tulee, ja sen takia on välttämätöntä, että hallitus avoimin silmin ja korvin seuraa tilanteen kehittymistä ja on valmis tarvittaaviin muutoksiin.

Ed. Anttila: Herra puhemies! Ed. M. Lahtinen esittäessään perustelulausuman totesi lopuksi, että olisi ollut parempi, ettei muutosta olisi tehty. Olen ed. M. Lahtisen kanssa tismalleen samaa mieltä ja ihmettelen, että jälleen kerran kokoomuksen eduskuntaryhmä on taipunut asian kohdalla. Holkerin kompromissi, joka käytännössä tietää sitä, että esitys hyväksytään hallituksen alkuperäisessä muodossa, tulee kriminalisoimaan myös liikevaihtoveron maksamattomuuden.

Tässä yhteydessä on pakko kysyä, mistä jatkossa saadaan ne lain perustelu- ja tulkintaohjeet, kun käytännössä esityksen mietinnössä olevat perusteet ovat aivan virheelliset, jos verrataan siihen, mitä eduskunta nyt käytännössä hyväksyy. Olisi mielestäni vähintään kohtuullista ollut palauttaa asia lakivaliokuntaan valmisteltavaksi ja tehdä lain perustelut mietinnössä vastaamaan sitä, mikä nyt tulee lain sisällön osalta hyväksytyksi. Eli teemme lainsäädäntöä, jossa mietinnön perustelut ovat ristiriidassa hyväksytyn lain kanssa.

Me kaikki tiedämme, kuinka hitaasti liikevaihtoveropalautuksia vastaavasti maksetaan. On jopa selviä näyttöjä siitä, että yli vuoden yrittäjä saa odottaa liikevaihtoveron palautusta. Siksi kysynkin, ketä, hyvät kansanedustajat, me täällä oikein edustamme. Edustammeko me valtiota vai edustammeko me yrittäjiä? Eikö nyt vähintään yhtä kohtuullista olisi ollut kriminalisoida se, että joutuu odottamaan yli vuoden yrittäjä liikevaihtoveron palautusta? Minusta tässä on kyllä todella kohtuuttomuus kysymyksessä. Me olemme yksinkertaisesti unohtaneet sen, että me täällä edustamme. Tasavertaisuuden nimissä pitäisi myös asettaa valtiolle tietyt ukaasit, että ne palautukset on nopeasti hoidettava.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Anttila väitti, että lakivaliokunnassa on hyväksytty hallituksen alkuperäinen muotoilu verorikkomuksen kohdalla, niin tämä ei alkuunkaan pidä paikkaansa. Päinvastoin lakivaliokunnassa on tehty hyvin pitkälle meneviä muutoksia nimenomaan tähän kohtaan.

Toiseksi hän väitti, että perustelut eivät vastaa tätä. Näin ei ole asianlaista.

Kolmanneksi, mitä tähän perustelulausumaan tulee, katsoisin, että ed. M. Lahtisen

ehdottama muoto ei tuo oikeastaan mitään uutta lakivaliokunnassa omaksumaani kantaa. On aivan selvää, että jos on kysymys tilapäisestä maksuvalmiuden häiriöstä, tämän tyyppiset häiriöt voidaan saada pois päiväjärjestyksestä neuvotteluilla, joita aina käydään tällaisissa tapauksissa veroviranomaisten ja yrittäjien kesken.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai nämä perustelut ovat sikäli ristiriidassa, että lakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 on selvästi se päätös, jonka valiokunta teki, ja se on perusteltu. Suuren valiokunnan mietinnössä tilanne on aivan toinen. Siellä ei ole perusteltu, mutta sen sijaan on palautettu sinne takaisin momentti, jonka lakivaliokunta poisti.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ne perustelut löytyvät tietenkin vastalauseesta, jossa valiokunnan vähemmistön kanta perusteellisesti motivoidaan.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Rikoslain osauudistuksen yhteydessä keskustelu on valitettavasti keskittynyt ainoastaan verorikkomuspykälään eli 29 luvun 4 §:ään, ja siitä minäkin ajattelin lyhyesti puhua.

Haluan ensinnäkin korostaa sitä, että kun tästä pykälästä keskustellaan, kyse ei ole taloudellisesta rikollisuudesta, vaan maksun laiminlyönnistä eli siitä, että tiettyä suoritusta ei toimiteta määräajassa, mutta ei siitä, että antaisi verottajalle virheellistä tietoa. Voidaan hyvin tässä yhteydessä kysyä, onko mitään erityistä syytä siihen, että valtion saatava asetettaisiin eri asemaan. Nimittäin täytyy muistaa se, että ensinnäkin valtiolla on suurempi taloudellinen kantokyky kuin muilla velkojilla velalliseen nähden. Myös valtiolla on selvästi keskimääräistä parempi ammattitaitoinen perintä saataviensa saamisen suhteen kuin muilla velkojilla, ja myös tällä hetkellä valtiolla on merkittävät tehosteet saataviensa perimiseksi: veronkorotukset ja myös etuoikeus konkurssitilanteissa.

Mielenkiintoista on ajatella, mihin tämä toisessa käsittelyssä aikaisemmin hyväksytty säännös, 29 luvun 4 §, tosiasiaassa johtaa. Täytyy oikeastaan muistaa, mikä on ollut historia tämän tyyppisillä rangaistussäännöksillä. Niiden tavoitteena on ollut toteut-

taa henkilökohtainen vastuu yhtiössä toimivan henkilön osalta eli lähinnä osakeyhtiössä ja osuuskunnassa, joissa henkilöillä ei ole henkilökohtaista vastuuta. Tällä tavalla rangaistussäännöksen kautta saada nämä henkilöt vastaamaan yhtiön ennakonpidätyksistä ja sosiaaliturvamaksuista. Käytännössä tuomioistuimissa näitä oikeudenkäyntejä on käyty pääasiassa nimenomaan konkurssitilanteitten seurauksena, eli kun ennakonpidätyksiä ei ole ennen konkurssia maksettu, ennakonpidätysmäärät on haettu yhtiön hallituksen jäseniltä, toimitusjohtajalta ja ehkä myös palkanmaksajalta.

Jos katsotaan, mitkä edellytykset lakivaliokunta on asettanut pykälän soveltamiselle, voidaan todeta, että ensimmäiseksi edellytetään, että syytteessä olevan henkilön täytyy hankkia hyötyä välttääkseen tuon maksun, ja se merkitsee sitä, että hänen tai jonkun muun pitäisi saada vastaava rahamäärä niin, että valtio sitä ei saa. Tällaisia tilanteita on kai aika vaikea osoittaa niissä tapauksissa, joissa yritys ei ole ajautunut konkurssiin ja rahaa jollakin tavalla ei ole yrityksen ulkopuolelle siirretty, eli näin on, sanoisin melko pitkälti, vain kavallustyyppisissä tilanteissa.

Toinen edellytys, joka on asetettu, on se, että edellytetään maksukyvyttömyyttä, joka tämänhetkisen tulkinnan mukaan merkitsee tilannetta noin 3—6 kuukautta ennen konkurssia. Eli juuri niissä tilanteissa, joissa ennakonpidätyksen osalta on tätä aikaisempaa rangaistussäännöstä sovellettu, tilanne johtaa siihen, että sitä ei enää voida täyttää maksukyvyttömyysvaatimuksen johdosta.

On vielä kolmas vaatimus: Mikäli laininlyönti viivytyksettä korjataan, rangaistus ei voi tulla kyseeseen. Luonnollista on se, että mikäli lääninveroviraston kanssa tehdään maksusuunnitelma, on aika vaikea kuvitella, että ryhdyttäisiin syytetoimenpiteisiin ja tuomittaisiin rangaistukseen.

Lopputuloksena, kun nämä takuut pykälässä on asetettu, sanoisin, että se johtaa tämän pykälän täydelliseen toimimattomuuteen eli siihen, että tosiasiaa ei menestyksellä voida vaatia rangaistusta yrittäjälle näissä tapauksissa, koska yrittäjä aina voi vedota, jos tuomioistuin jonkinlaista asianmukaista oikeudenkäyttöä tässä suhteessa soveltaa, sellaiseen perusteeseen, jolla rangaistavuus voidaan poistaa. Uskonkin, että tämä lainmuutos tosiasiaa tulee johtamaan

siihen, että verottaja perinnän osalta tulee menettämään melko merkittävän tehokeinon saatavien perimiseksi.

Mutta toivonkin, koska itse olen sitä mieltä, että mitään maksulaiminlyöntejä ei koskaan pitäisi säätää rangaistavaksi, se on periaatteellisesti väärin, toivon, että näin todellakin tosiasiaa tulee käymään ja se johtaa siihen, että havaitaan, että säännöstä jollain tavalla jatkossa on muutettava ja muutettava mielekkäämmäksi.

Ed. Paakkinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. M. Lahtisen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Kokoomus on valinnut tämän 29 luvun 4 §:n kohdalla mielenkiintoisen kaksoisstrategian. Oikeastaan kukaan ei puhu suoraan sen puolesta, että tämä pykälä pitäisi hyväksyä, mutta kuitenkin sitten, kun äänestys tapahtui, niin enemmistö äänesti tämän puolesta.

Ed. Sasille haluaisin todeta, että valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kävi kyllä aivan yksiselitteisesti ilmi, että mikäli on tilanne, että yrittäjällä on rahaa vain joko palkkoihin tai liikevaihtoveron maksamiseen ja hän sitten maksaakin palkat, hän tulee rangaistusuhan alaiseksi. Mielestäni tämä on väärin.

Tämä perustelulausuma, mikä nyt ollaan hyväksymässä, ei tule käytännössä vaikuttamaan mitään. Se ei tule parantamaan yrittäjien asemaa poliisikuulustelussa tai tuomioistuimissa. Se tulee ainoastaan rauhoittamaan kokoomuksen omaatuntoa. En ole milloinkaan vielä kuullut, että esimerkiksi tuomioistuinten päätöslauselmissa olisi viitattu eduskunnan ponteen tai perustelulausumaan, mutta jos kokoomus haluaa tällaisen ponnen nyt hyväksyä rauhoittaakseen omaa omaatuntoaan, niin se voi tämän politiikanteontavan vuoksi tehdä.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oikeustieteiden kandidaatti Jäätteenmäelle haluan todeta, että ainakin, kun itse opiskelin oikeustiedettä, todettiin opintojen yhteydessä hyvin keskeisenä periaatteenä se, että kun tuomioistuin tekee päätöstään, niin sen täytyy myös perehtyä siihen, mikä on lainsäätäjän tahto eli ns. lain ratio.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toteaisin vain ed. Jäätteenmäelle, että aika lailla kauan se keskustapuo- lueenkin roolin haku tässä kesti. Ei tämä ehkä ihan niin selvä kysymys ollut ed. Jäätteenmäelle, kuin hän nyt antaa ymmär- tää päätellen siitä, että keskustan ryhmä valiokunnassa äänesti tyhjää tässä asiassa. En tiedä, minkälaisen taktiikan valitsemista se sitten on.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Sasi totesi, kuinka oikeus tutkii asian tarkoin. Sillä ei ole mitään merkitystä, koska yrittäjä ehtii menettää kasvonsa jo sillä, että hän joutuu oikeuteen syytettynä rikoksesta. Se on jo niin paha asia yrittäjän maineelle, että oli se rikos sitten mikä tahansa, kun hän on kerran syytettynä rikoksesta, niin hänellä ei ole mitään mah- dollisuuksia enää toimia yrittäjänä. Tällainen voi hyvin tapahtua sellaisen yrittäjän elämä- sä, jolla on ohimeneviä maksuhäiriöitä eikä ole minkäänlaista hyödyn hankkimistarkoi- tusta eikä sellaista maksukyvyttömyyttä, jos- ta seurauksena olisi konkurssi. Mutta tämän kriminalisoinnin ansiosta hänellä on suuret mahdollisuudet joutua konkurssiin ja siten joutua lopettamaan koko yrittämistoimin- tansa, ja näin jälleen yksi veronmaksaja ja välillisesti työvoiman muodossa useita veron- maksajia tämä yhteiskunta menettää lyhyt- näköisellä lainsäädännöllään.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuo- ro): Herra puhemies! Ed. Niinistölle haluai- sin todeta, että keskustan kanta on kyllä ollut tässä hyvin johdonmukainen. Äänes- timme toisessa, ratkaisevassa käsittelyssä va- liokunnan enemmistön kannan puolesta. Sitä edellisessä käsittelyssä äänestimme tyhjää, ja se johtui yksinomaan siitä, että kun tätä asiaa oli puitu, niin keskustelun alla oli ollut kymmeniä kompromisseja, ja päätimme sil- loin, että me äänestämme vain lopullisessa muodossa, kun meille kerrotaan, mikä on lopullinen kompromissiesitys ja mikä on se lopullinen toinen esitys.

Ed. Almgren: Herra puhemies! Kanna- tan ed. Moilasan tekemää perustelulause- maehdotusta.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Kanna- tan ed. Seppäsen tekemää ehdotusta, ja

toteaisin vielä keskusteluun pari lausetta.

Täällä käydään kovaa debattia nyt siitä, mikä on linja. Onko edelleen tarpeen antaa veronmaksajien varoja valtion ja kuntien kautta huijata mahdollisimman paljon? Sitä- hän kokoomuksen osa siellä valiokunnassa niin kovasti on toivonut. Tästä on kysymys myös tuossa debattien vaihdossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. M. Lahtinen ed. Moilasan kannattamana ehdot- tanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Hyväk- syessään rikoslain uudistamista koskevat la- kiekdotukset eduskunta katsoo, että rikos- lain 29 luvun 4 §:ssä tarkoitettuna maksuky- vyttömyytenä pidetään esimerkiksi sellaista tilapäistä maksuvalmiuden häiriötä, jonka vallitessa verovelvollinen ei myymättä yritys- toiminnan jatkuvuuden kannalta välttämä- töntä omaisuutta tai laiminlyömättä palkan- maksuvelvoitettaan voi suoriutua veron maksusta. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa rikoslain 29 luvun 4 §:n soveltamista lainkäyttöviranomaisissa ja, mikäli kyseisen lainkohdan soveltamisessa ilmenee ilmeisiä kohtuuttomuuksia, ryhtyy tarvittaviin toi- menpiteisiin asianomaisen lainkohdan muut- tamiseksi.”

Ed. Seppänen on ed. Jokisen kannattama- na ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että rikoslain täytän- tönpanon mahdollistamiseksi hallitus ryh- tyy toimenpiteisiin talousrikosten tutkinnan tehostamiseksi perustamalla uusia ylitarkas- tajien ja tutkijoiden virkoja keskusrikospolii- siin.”

Ed. Moilanen on ed. Almgrenin kannatta- mana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa rikoslakiuudistuksen vaikutuksia Suomen ri- kollisuustilanteeseen sekä yleiseen järjestyk- seen ja turvallisuuteen maassamme ja ryhtyy tarvittaessa toimiin säännösten tarkistami- seksi muutoksia vastaavasti.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät 1. — 5., 7. — 28., 30. — 57. ja 59. — 66. lakiehdotus hyväksytään.

Toisessa käsittelyssä päätetyt, lakivaliokunnan hallituksen esitykseen sisältyvien 6., 29. ja 58. lakiehdotuksen sijasta ehdottamat 6., 29. ja 58. lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi päätetään perustelua koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. M. Lahtisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. M. Lahtisen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 14 jaa- ja 131 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 53. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt ed. M. Lahtisen ehdotuksen.

Äänestys ed. Seppäsen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 24 ei-ääntä; poissa 50. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Moilasen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Moilasen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 33 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 57. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laiksi rakennuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 135/1989 vp.

Lakialoitteet n:ot 137/1987 vp. ja 18

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11

Suuren valiokunnan mietintö n:o 65

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen ja lakialoitteeseen n:o 18 pohjautuva lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitykseen sisältyy hyvin mielenkiintoisia avoimuuden lisäysehdotuksia. Yksi sellainen on mm. kaavoituskatsauksen mukaan ottaminen. Perusteluissa aivan erityisesti tähdennetään, että tulee pyrkiä laajempaan tiedottamiseen kuin hallintomenettelylaki edellyttää. Jotta ehdotetulla kaavoituskatsauksella olisi myöskin käytännössä merkitystä, jotta se olisi enemmän kuin vain luettelo suunnitelluista kaavoitushankkeista, olisi oltava kansalaisella mahdollisuus saada julkituoduista hankkeista lähemmin tietoa. Tätä asiaa pohdiskeltiin valiokunnassa. Emme saaneet tahtomme läpi. Se johti vastalauseeseen, jonka perusteella ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin seuraavasti:

”Eduskunta pitää tärkeänä, että rakennuslain 125 §:n nojalla annettavaan asetukseen sisällytetään määräys siitä, että kunnan kaavoitusviranomaisen on vastattava kaavoituskatsauksesta esitettyihin näkemyksiin ja kysymyksiin kirjallisesti kysyjän niin halutessa sellaisen määrääjän kuluessa, että valitusaikaa kulloisessakin vireillä olevassa kaavoitushankkeessa on vähintään kaksi (2) viikkoa jäljellä.”

Tässä nimenomaan halutaan se mahdollisuus suoda, että voi konkreettisesti asiaan ottaa kantaa vielä viime vaiheessa.

Ed. Varpasuo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen ei vielä kään ymmärrä näköjään sitä, mitä kaavoituskatsaus kaiken kaikkiaan tarkoittaa. Kaavoituskatsauksen tarkoituksena on vähintään kerran vuodessa tehdä katsaus kunnassa

vireillä olevista, lähiaikoina tulevista ja valmistuvista kaava-asioista. Silloin ei voida ajatella, että se naulataan jonkin kaavan tiettyyn vaiheeseen, josta on olemassa muistutusten tai huomautusten teko aika. Toivoin, että ed. Pulliainen ennen kuin allekirjoittaa vastalauseensa perehtyisi hieman paremmin asetusluonnokseen, joka tähän pykälään liittyen on ollut valmiina.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on persoonallista keskustelua ed. Varpasuon kanssa tässä asiassa. Minä haluan aina nähdä myönteisenä, että hallituksen piirissä edes jossakin määrin pyritäisiin vilpittömästi johonkin tulokseen, jolla on jotakin käytännön merkitystä. Kunnallista neuvoa-antavaa kansanäänestystä koskevassa asiassa, tässä, ehkä lukemattomissa muissa asioissa aina ed. Varpasuo tai joku muu kokoomuslainen romuttaa kaikki toiveet laajemmasta demokratiasista, laajemmasta mahdollisuudesta vaikuttaa ja saada tietoa. Minä haluan uskoa myönteisesti, että hallituksen piirissä on ajateltu jotakin myönteistä ja että asetustekstiä voidaan muuttaa, kun lakiesitystä ei ole vielä lopullisesti hyväksytty eikä myöskään vahvistettu.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Rakennuslain uudistaminen on mennyt osuudistamiseksi. Hallituksen esityksellä n:o 135 on merkittävää antia juuri siinä, että kuntien kaavoitusta ja päätöksentekoa kevennetään, myös valvontaa rajataan sekä lisätään joustavuutta ja nopeutta kaavoitusta koskevaan päätöksentekoon. Ed. Pulliainen esille ottama kaavoituskatsaus on myös koettava selkeäksi tiedottamisen ja julkisuuden lisäämiseksi kaikkia kuntalaisia koskevassa maan käytössä ja kaavoituksessa. Sinänsä tämä on erittäin hyvä hallituksen avaus tältä osin. Meidän kannattaisi täällä ja yleensäkin kunnallishallinnossa korostaa myös kuntien aloitteellisuutta. Ei pelkästään lain voimalla pitäisi kunnallista demokratiaa ja julkisuutta laajentaa, vaan myös kuntien itsensä pitäisi osata ymmärtää niiden merkitys ja arvo.

Nykyisen lain mukaan asuntorakentamista koskevasta asema- tai rakennuskaavasta, kunnanvaltuuston hyväksyttyä kaavan ensi vaiheessa, kuntalainen voi valittaa lääninhallitukseen tai ympäristöministeriölle. Kysee-

seen tulevien valittajien määrä on varsin laaja. Varsinaisten asianosaisten lisäksi kuka tahansa kunnan jäsen voi valittaa asemaym. kaavasta.

Käsillä olevassa rakennuslain osauudistuksessa ei ole haluttu puuttua kunnan jäsenen perusvalitusoikeuteen, mutta toisaalta on kuitenkin koettu tarpeelliseksi ehkäistä valituksesta aiheutuvaa asuntorakentamisen viivästymistä. Ympäristöministeriön ja lääninhallituksen päätöksestä voidaan edelleen valittaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Asuntorakentamiseen oikeuttavasta asema-kaavasta tehdystä päätöksestä valittaminen hidastaa usein asuntorakentamisen aloittamista. Se voi luoda jopa useamman vuoden viipeen tässä suhteessa. Kokonaisuuden kannalta valituksen kohteena olevat asiat saattavat tietysti sinällään olla vähäisiä, mutta yhtä kaikki ne ovat sellaisia, että valitus ehkäisee asuntorakentamista.

Valiokunnan käsittelyssä asiaa pohdittiin ed. Kaliman tekemän asiaan puuttuvan laki-aloitteen pohjalta. Lakialoite kohdistui rakennuslain 138 §:n muuttamiseen ja kuului seuraavasti: "Asuntorakentamisen kannalta tai muutoin yhteiskunnallisesti merkittäväksi katsottavaa asemakaavaa tai rakennuskaavaa koskeva valitus on käsiteltävä kiireellisenä."

Asuntorakentamista koskevat kaavavalitukset ovat ympäristöministeriössä vireillä yleensä puolesta jopa kahteen vuoteen, ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsittely voi viedä jopa kolmekin vuotta. Näin ollen valitusasiakirjojen makaamisen vuoksi asuntorakentamisen aloittaminen valituksen johdosta voi viipyä tarpeettomasti useita vuosia. Tämä on kunnan asuntotuotannossa kielteisesti näkyvissä. Valitusinstansseilla, lääninhallituksilla, ympäristöministeriöllä ja korkeimmalla hallinto-oikeudella, joita kaikkia uusi rakennuslain pykälä Lex Kalima koskee, ei ole riittävästi tomeruutta käsitellä valituksia niiden yhteiskunnallisen merkityksen mukaisessa kiireellisyysjärjestyksessä. Kaavavalitusten viipymisen tietenkin aiheuttaa myös se, että ne ovat usein kaikkein hankalimpia käsitellä, se on myönnettävä. Puolestaan kuntien asunto-ohjelmilta on valitusten viipyessä ja asuntorakentamisen aloittamisen viivästyessä pudonnut pohja pois. Suunniteltuja asuntoja ei saadakaan työn alle asunto-ohjelmaan merkittyinä ajan-kohtina.

Ed. Kaliman lakialoitteen tarkoituksena on velvoittaa korkein hallinto-oikeus ja muut valitusinstanssit käsittelemään asuntorakentamista koskevat ja muut merkittävät kaavat kiireellisinä poiketen tavanomaisesta käsitteilyjärjestyksestä, eli että ne otetaan päällimmäisiksi valituspienojen pohjalta.

Valiokunta ja myös sosialidemokraatit yhtyvät ed. Kaliman aloitteeseen ja arvioon säädöksen tarpeellisuudesta juuri valituskäsittelyn nopeuttamiseksi. Arvioimme, että lopullisten päätösten antamista voitaisiin nopeuttaa jopa vuodesta kolmeen vuoteen. Tällä erityisesti on asuntotuotantoon myönteinen vaikutus Helsingissä ja maamme muissa suurissa kaupungeissa.

Eduskunnan ja eduskunnan laki- ja talousvaliokunnan asettuessa ed. Kaliman aloitteen taakse herätti kieltämättä ihmetystä ympäristöministeriön vastustus tähän kysymykseen. Valiokunnalle antamassaan lausunnossa ympäristöministeriö nimittäin katsoo, että valitukset käsitellään jo nykyisin mahdollisimman nopeasti. Edelleen ministeriö arvioi valittajan perusteettomasti hyötyvän valitusten nopeasta käsittelystä. Tämä herätti hivenen ihmetystä. Vaikka useissa laeissa jo nykyäänkin on hallintotuomioistuimelle asetettu velvollisuus kiirehtiä tärkeää asiaa koskevaa valitusta, niin ympäristöministeriö katsoo, ettei korkeimmalle hallinto-oikeudelle tulisi kiirehtimisvelvoitetta asettaa, vaikka juuri tällä valitusasteella ja instanssissa kaavavalitusasioiden viipyminen on ongelmallisinta, niin kuin on kentällä asuntopoliittisessa mielessä havaittu.

Herra puhemies! Nyt hyväksytyn lakialoitteen muuttuminen laiksi, mikä on melko harvinaista, on sinänsä myönteinen tapahtuma. Sitä voi verrata myös hiljattain käsiteltyyn valtakunnalliseen retkeilyalueeseen Teijon asiassa. Kyllähän toki eduskunnan valiokunnissa varsin paljon muutetaan myös hallituksen esitysten lakisisältöä ja pyritään niitä parantamaan. Tämä on myös liitettävä näihin myönteisiin tapahtumiin viime aikoina. Valiokunta on yksimielisesti ottanut lakialoitteen huomioon, ja tällä tavalla olemme parantaneet mielestämme hallituksen esitystä rakennuslain tältä osin muuttamiseksi.

Tässäkin on kieltämättä myönnettävä, että kyllähän yleensä julkisessa hallinnossa niin valtion kuin kuntapuolella päätöksenteon raja on siirtynyt varsin paljon virkamieshallinnon

puolelle. Tässäkin oli mielenkiintoista se, että ehkä ankarinta vastustusta asia sai lain valmistelleiden virkamiesten taholta. Useasti leimataan teknisesti epäkelvoiksi edustajien muutosityritykset, jos ei muita, asiallisia perusteluja löydetä. Toivotaan, että tällainen virkamiesten arvovalta-asenne ei näkyisi, vaan yhdessä eduskunnassa valmisteluun osallistuvien ministeriöiden ym. tahojen kanssa pyrkisimme todella tekemään myös rakennuslainsäädännöstä vatedeskin hyvää ja kansanvaltaa vahvistavaa lainsäädäntöä.

Ed. Varpasuo: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys sinänsä on erinomaisella tavalla kansanvaltaa vahvistava, niin kuin ed. Rajamäki loppusanoissaan totesi.

Omasta puolestani haluaisin erityisesti painottaa sitä valiokunnan kannanottoa, joka liittyy hallituksen esityksessä mainitsemattomaan asiaan, rakennuskieltojen liian pitkään jatkumiseen maassamme. Eräissä tapauksissa ne ovat jatkuneet jopa 30 vuotta.

Valiokunta on ottanut tässä kansalaisten kannalta erittäin myönteisen kannan ja edellyttää sitä, että hallitus ryhtyy kiireellisiin toimenpiteisiin, joilla rajoitetaan rakennuskieltojen enimmäisaikoja siten, etteivät rakennuskiellot muodostu kohtuuttoman pitkiksi. Tällaisena kannanottona on todettu nimenomaan se, että pituus voisi olla rajoitettu esimerkiksi viiteen vuoteen ja sitä voitaisiin jatkaa enintään viidellä vuodella. Tämä jos mikä on sinänsä kansalaisten puolella olemista ja sitä ajattelua, että kansalaisten omaisuuden käyttöä ei voida ylipitkillä rakennuskielloilla rajoittaa, vaan heidän oikeuksistaan on pidettävä kiinni ja niitä valvottava.

Totta kai siihen liittyy myös äsken mainittu kaavoituskatsaus, joka tietyllä tavalla erinomaisesti tukee jo hallintomenettelylain mukaan viranomaisille tullutta laajaa tiedotusvelvollisuutta. Tässä vain todetaan, miten se tässä tapahtuu.

Me itse asiassa ed. Pulliaisen kanssa olemme kyllä aivan eri linjoilla. Nyt on kysymys siitä, miten tämä käytännössä toteutetaan ja mikä on kunnallishallinnon käytäntö. Tässä kohdin näyttää siltä, että ed. Pulliaisella ei ole oikein selvää kuvaa itse käytännön tiedottamistapahtumista kunnissa.

Ed. Särkijärvi: Arvoisa puhemies! Uskon, että ed. Pulliaisella kyllä oli hyvä

tarkoitus tuossa esityksessään, mutta kuten ed. Varpasuo totesi, se ei kyllä ihan sovi siihen käytäntöön ja lainsäädäntöön, jonka mukaan normaalisti kaavoitus tapahtuu. Hallintomenettelylain mukaan nykyisinkin on kunnan kaavoitusviranomaisella tai oikeastaan kunnalla velvollisuus vastata siten kuin ed. Pulliaisen esityksessä sanotaan niille, jotka jotain haluavat asiasta tietää, myös muina aikoina kuin silloin, kun kaavoituskatsaus on vireillä. Katsaus sinänsä tulee normaalisti kuntien käsittelyyn nykyisessäkin prosessissa siitä syystä, että vuosittain joudutaan määrittelemään kaavoitusohjelma ja sen tavoitteet kunkin yksittäisen kaavan osalta.

Sen sijaan valitukset kaavoista osoitetaan vahvistavalle viranomaiselle. Tämän määrittely aikataulullisesti kiinni kaavoituskatsauksen esittämiseen tuntuu kovin hankalalta.

Yhdyn ed. Rajamäen käsitykseen myös siitä, että valitusten käsittely on nykyisellään tavattoman hidasta ja vie kohtuuttoman paljon siitä ajasta, joka kaavojen valmistamiseen nykyisin menee. Kun jokaiseen kaavaan joudutaan arvioimaan vuodesta kahdesta vuoteen ympäristöministeriön käsittelyä, kahdesta kolmeen vuoteen korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyä, niin toki tämä on paljon pitempi aika kuin itse kaavan laatiminen edellyttää.

Kaikkein kummallisinta on se, että ympäristöministeriössä viihtyvät hyvin vahvistettavina myös sellaiset kaavat, joista ei ole edes valitusta. Toista vuotta saattaa mennä tällaisissakin tapauksissa pelkästään kaavan vahvistamiseen sellaisena kuin sen kaikki osapuolet ovat hyväksyneet.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi minusta tuntui siltä, että ed. Särkijärvi äskeisessä puheenvuorossaan päätyy toteamaan, että varmuuden vuoksi täytyy kannattaa ed. Pulliaisen tekemää hyvää ehdotusta. Mutta sitten hän eksyi seikkailemaan sinne ja tänne ja lopuksi toteamaan, että itse asiassa kaikenlaiset kaavoitusasiat viipyvätkin aivan kohtuuttoman kauan, niin kuin asianlaita todellisuudessa on.

Ne asiantuntijat, joita me olemme käyttäneet tässä asiassa, ovat todenneet, että kun tämä uusi mahdollisuus on, kun on mahdollisuus nähdä, että ahaa, tämän laatuiset

hankkeet ovatkin vireillä, niin niihin liittyen saattaisi saada lisää sellaista olennaista tietoa, joka auttaa kansalaisen oikeuksien vaalimisessa myös valitusasioissa. Eli tässä kysymys on kansanvallan lisäämisestä.

Myönnän edustajille Varpasuo ja Särkijärvi sen, että tämä merkitsee vähän lisätöitä ja hankaluutta kaavoitusviranomaisille, mutta siitä heille maksetaan, että he tämän homman tekevät.

Ed. Särkijärvi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Korostan sitä, että nykyinen lainsäädäntö edellyttää jo tällaisten vastausten antamista. Ei tämä tuo yhtään mitään lisätöitä itse vastausten osalta. Ainoastaan tämä tuo sen vaikeuden, että jos nimenomaisesti halutaan kytkeä kaavoituskatsauksen julkistaminen ja vastausten antaminen siihen, että sillä hetkellä mikään siihen katsaukseen kuuluva kaava ei satu olemaan juuri kaupunginvaltuuston tai kunnanvaltuuston hyväksymänä nähtävillä tai muuten sitä valitusaikaa varten, joka tarvitaan ennen vahvistamista, niin tämä tuottaa aivan turhan byrokraattisen esteen sille, että jonain tiettynä päivänä, kun asiat muuten olisivat olleet valmiina, voitaisiin ne julkistaa ja asettaa kansalaisten kommentoitaviksi.

Ed. Sarapää: Herra puhemies! Kaavoitustilanteissa minun mielestäni maanomistajien asema on nimenomaan tietojen saannin osalta edelleen luvattoman heikko. Ed. Pulliaisen ehdotus minusta parantaisi kansalaisten tiedonsaantimahdollisuuksia, enkä voi ymmärtää perusteluita, mitä kokoomuksen taholta tässä asiassa on esitetty. Ne lähtevät virkamiehen näkökulmasta, että kansalaisille ei saisi antaa tietoa niistä asioista, jotka heitä koskevat.

Mitä tulee kaavoituskatsaukseen, niin tämän lainsäädännön jälkeen asetuksella tullaan määrittelemään se, mitä kaavoituskatsauksen tulee sisältää ja menettelytavat. Sen takia ed. Pulliaisen ehdotuksen hyväksyminen on varsin perusteltua, ja ilmoitan, että kannatan ed. Pulliaisen tekemää ehdotusta.

Mitä tulee kokonaisehdotukseen, minkä hallitus on tehnyt, niin keskustan ryhmällä oli eräitä varauksia, mutta sen jälkeen, kun mietintöön saatiin maininta rakennuskieltojen rajaamisesta ja toisaalta valitustien katkaiseminen rajattiin aika suppealle, me kat-

soimme voivamme hyväksyä ehdotuksen, koska tässä on kuntien ja järjestelmän kanalta erittäin paljon hyviä piirteitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pulliainen ed. Sarapään kannattamana ehdottanut vastalauseeseen sisältyvää perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen ja lakialoitteeseen n:o 18 pohjautuva lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen n:o 137/1987 vp. sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Pulliaisen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 53 ei-ääntä; poissa 59. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus tuotevastuulaiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 119/1989 vp.
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 63

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi asunto-olojen kehittämistä rahastosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 60
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 5
Suuren valiokunnan mietintö n:o 66

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Valtiontilintarkastajain kertomus Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnan tukemisesta

Ainoa käsittely
Mainittu kertomus (K n:o 3)
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelu:

Ed. Lahti-Nuuttila: Herra puhemies! Mietinnön painettuun tekstiin on pujahtanut pari painovirhettä. Toisen sivun oikealla palstalla neljännellä rivillä sanan ”liiketietoineen” pitää luonnollisesti olla ”liitetietoineen”. Vähämerkityksellinen on kolmannen sivun vasemman palstan toiseksi viimeisestä sanasta puuttuva s-kirjain.

Arvoisa puhemies! Olemme eduskunnassa jälleen eräässä välivaiheessa Wärtsilä Meri-

teollisuus Oy:n konkurssin synnyttämässä vyyhdessä. Suomen, jopa Pohjoismaiden suurimmaksi arvioitu vararikko kaikkine vakavine yksityiskohtineen kirkastuu vasta ehkä seuraavan eduskuntakauden aikana.

Eduskunta ei ole keskusrikospoliisi eikä oikeusistuimien, mutta valtiovarainvaliokunnan mielestä on jo monien johtopäätösten teon aika. Nyt esittelyssä ja käsittelyssä oleva valtiovarainvaliokunnan mietintö on eteenpäin katsova, parannusehdotuksia sisältävä, jotta tulevaisuudessa voitaisiin välttää sellaisia onnettomia seuraamuksia, joita on koettu Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnan tukemisesta valtion ja valtionenemmistöisten yhtiöiden varoin ja toimenpitein.

Mietinnön perustana oleva valtioneuvoston tilintarkastajain erillinen kertomus antaa hyvän, perusteellisen kuvan siitä, mitä todella tapahtui. Kertomuksessaan valtioneuvoston tilintarkastajat ovat esittäneet useita havaintoja, huomautuksia ja toimenpide-ehdotuksia, joihin valtiovarainvaliokunta omalta osaltaan yhtyy mietinnössään erikseen selostettavin kannanotoin.

Valtiovarainvaliokunta ei mietinnössään ota varsinaisesti kantaa niihin asioihin ja kysymyksiin, mitkä ovat eduskunnan oikeusasiamiehen käsiteltävinä ja hänen pyynnöstään keskusrikospoliisin tutkinnan kohteina. Muutamaa tällaista kysymystä kylläkin sivutaan. Oikeusasiamies on ilmoittanut myös käsittelevänsä virkamiesten esteellisyyskysymykset, ja perustuslakivaliokunta on selvittänyt esteellisyysääntelyn ajanmukaisuutta, eritoten siltä osin kuin kysymys on valtioneuvoston jäsenistä.

Valtiovarainvaliokunnan työtä rajasi myös se, että perustuslakivaliokunta on käsitellyt eräitä valtioneuvoston tilintarkastajain kertomuksessa selostettuja tai niitä sivuavia kysymyksiä mietinnössään n:o 4, jonka eduskunta on hyväksynyt. Syytä on myös todeta, että Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n perustamisen yhteydessä myönnettyt huomattavat veronhuojennukset perustuvat tarkoitusta varten erikseen eduskunnan säätämään lakiin vuonna 1986.

Valtiovarainvaliokunta ei mietinnössään käsittele niitä oikeudellisia kysymyksiä, jotka liittyvät yksityisoikeudellisen Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n syntyyn, toimintaan ja itse konkurssitapahtumaan. Ne tulevat esille konkurssipesän selvityksen yhteydessä ja eri

oikeusistuimien käsittelyssä sekä Suomessa että osin ilmeisesti myös joissakin muissakin maissa. Valiokunta kuitenkin lausuu käsityksiään tältäkin osin valtion ja sen viranomaisen toiminnasta.

Valtiovarainvaliokunnan käsittelyyn mietinnön valmisteli valiokunnan tarkastusjaosto. Noin kahden kuukauden aikana pidettiin noin 20 kokousta. Runsaan kirjallisen aineiston keralla kuultiin asiantuntijoina useita viranomaisstahoja ja mm. Keskuskauppakamaria, rahoittajapankkeja, telakkatoimintaa harjoittavia muita yhtiöitä sekä luonnollisesti Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n, Oy Wärtsilä Ab:n ja Valmet Oy:n edustajia.

Jälleen kerran työskentelyssään tarkastusjaosto pyrki yksimieliseen mietintöluonnokseen ja myös onnistui tässä tavoitteessaan. Samoin on koko valtiovarainvaliokunnan mietintö kaikilta osiltaan yksimielinen. Tätä sinänsä on mielestäni pidettävä erinomaisena asiana, ja se varmistanee mietinnössä tehtyjen ehdotusten ripeän valmistelun ja päätöksenteon.

Arvoisa puhemies! Mietintöön sisältyy toistakymmentä valiokunnan kannanottoa, joissa valiokunta perustellen edellyttää hallitukselta toimenpiteitä. Esittelen nämä kannanotot ja niihin johtaneet valtioneuvoston tilintarkastajain työn tulokset sekä valiokunnan näkemykset painetusta mietinnöstä tiivistäen.

Valtioneuvoston tilintarkastajat katsovat, että Wärtsilä Meriteollisuus Oy:stä annettu virallinen tilinpäätösinformaatio vuodelta 1988 oli yleisesti riittämätön sekä osin puutteellinen ja antoi harhaanjohtavan kuvan yhtiön tulevasta kehityksestä. Tilinpäätösinformaatio ja yhtiön toimivan johdon sidosryhmille esittämä informaatio olivat selvästi ristiriidassa toteutuneen kehityksen kanssa. Valtioneuvoston tilintarkastajien käsityksen mukaan emoyhtiön Oy Wärtsilä Ab:n ja Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n valtion virkamiehille antama ja 9.8.1989 solmitun rahoitussopimuksen valmistelujen ja solmimisen perustaksi otettu aineisto ei ollut ajan tasalla olevaa eikä riittävää ja johti väärään arviointiin katettava alijäämästä.

Valtioneuvoston tilintarkastajien mielestä tilanne, jossa tilintarkastaja vakuuttaa tilinpäätöksen laadituksi voi-massa olevien säännösten mukaisesti mutta jossa tilinpäätös ei kuitenkaan säännösten sallimissa puitteissa osoita yhtiön todellista tulosta eikä taloudellista asemaa ja

siihen liittyviä riskejä, on kestävä. Hyvää tilintarkastustapaa tulee valtiontilintarkastajien mielestä kehittää siten, että tilintarkastuksen keskeisenä tehtävänä on vakuuttaa, että tilinpäätös liitetietoineen antaa oikean kuvan tarkastetun yhtiön tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Valtiovarainvaliokunta yhtyy näihin näemyksiin ja toteaa, että tilinpäätöstä koskeva säännöstö, tilinpäätösmenettely yleensä ja tilinpäätöksen asiallinen sisältö olisi saatettava vastaamaan paremmin tosiasiallista tarvetta. Ehdottomana lähtökohtana valtiovarainvaliokunta pitää sitä, että tilintarkastustoiminta on aina luotettavaa. Kansalaisten luottamus tilintarkastustoiminnan asianmukaisuuteen on voitava palauttaa.

Hallituksen on ryhdyttävä toimenpiteisiin asiaa koskevien osakeyhtiölain, kirjanpitolain ja mahdollisesti muihin lakeihin sisältyvien säännösten saattamiseksi ajan tasalle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyiset säännökset kylläkin mahdollistavat luotettavan ja oikean tilinpäätöksen laatimisen mutta eivät käytännössä kaikissa tapauksissa johda siihen. Tältä osin on lainsäädäntö tehtävä ehdottomasti velvoittavaksi. Valtioneuvoston 12.4.1989 asettamalta komitealta odotamme tämän suuntaisia uudistusehdotuksia kirjanpitolainsäädäntöön, jonka avulla tilintarkastustoimintaa on pyrittävä myös muuten käytännössä tehostamaan.

Koska käsiteltävänä olevassa tapauksessa valtiolle aiheutunee taloudellista vastuuta, joka ainakin osittain voi välittömästi tai välillisesti aiheutua tilinpäätösten puutteista, valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän, voidaanko Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n tilintarkastajia vastaan esittää taloudellisia vastuuvaatimuksia. Valiokunta edellyttää, että hallitus muutenkin selvittää, miten tilintarkastajien tarkastustoimintaan liittyviä taloudellista vahingonkorvausvastuuta koskevia säännöksiä voitaisiin kehittää ja erityisesti täsmentää.

Tilintarkastuksesta sisältyvät nykyisin säännökset lähinnä osakeyhtiölakiin ja vähäisiä säännöksiä kirjanpitolakiin ja -asetukseen. Tilintarkastajan tulee hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa tarkastaa tilinpäätös ja kirjanpito sekä yhtiön hallinto. Tilintarkastuskertomuksen tulee sisältää lausunto siitä, onko tilinpäätös laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Osakeyhtiölaki sisältää myös säännöksiä tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta. Tässä lyhyesti mainittuina edellä perustellut kehittämiskohteet.

Valiokunta kiinnittää hallituksen huomion siihen, että eduskunta on viime vuosina useissa eri yhteyksissä edellyttänyt konkurssilainsäädännön uudistamista. Uudistamisen yhteydessä olisi harkittava eräiden muiden maiden tapaista järjestelmää, jossa ennen varsinaista konkurssia olisi säännelty välivaihe, jossa eri osapuolet voivat vielä yhdessä selvittää yhtiön toiminnan jatkumisen tosiasialliset edellytykset. Tällöin voitaisiin säilyttää taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneen yrityksen liiketoiminta ja samalla turvata velkojien asema. Tällainen menettely olisi vaihtoehto tavalliselle konkurssille.

Valtiontilintarkastajain kertomuksen antamisen jälkeen on eri tahoilla ryhdytty moniin kehittämistoimiin. Kun valtiontilintarkastajat esittävät selvitettäväksi, tulisiko yritysten tilintarkastajien auktorisointi ja valvonnan siirtää julkisen viranomaisen suoritettavaksi, Keskuskaupakamari asetti työryhmän selvittämään KHT- ja HTM-tilintarkastajajärjestelmän kehittämistarpeet.

Valtiovarainvaliokunta edellyttää hallituksen seuraavan tuon työryhmän työtä, ja mikäli työryhmän työ ei johda yleiseltä kannalta riittävän oikeusvarmuuden takaaviin tuloksiin, hallituksen on ryhdyttävä lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin tilintarkastustoiminnan nykyistä tehokkaamman julkisen valvonnan järjestämiseksi.

Valtiontilintarkastajien kannanotto valtion takauslaitosten toiminnasta on johtanut uudistustoimiin Valtiontakaukeskuksessa, mutta valtiovarainvaliokunta edellyttää hallituksen vielä erikseen selvittävän, voidaanko nykyistä Valtiontakaukeskuksen organisaatiota, organisaatiota koskevia säännöksiä ja sille annettuja ohjeita pitää ajan tasalla olevina.

Valtiontilintarkastajain kertomuksen mukaan Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n suurten tappioiden siirtyminen pääosin valtion vastattaviksi aiheutui siitä, että Vientitakuulaitos ja Valtiontakauslaitos olivat varomattomalla riskinotollaan takaamalla yhtiön laivojen rakennusaisakaisen rahoituksen ilman turvaavia vastavakuuksia siirtäneet tosiasiallisesti yhtiön toiminnan riskien pääosan valtion kannettavaksi.

Valtiontilintarkastajat toteavat edelleen, että valtio oli näiden laitosten mainitun päätöksenteon ja riskinoton seurauksena asetettu vaikeaan ja suuret taloudelliset menetykset synnyttävään tilanteeseen. Valtiovarainvaliokunta korostaa edellä selostettujen valtiontilintarkastajien näkemysten merkitystä ja katsoo, että Vientitakuulaitoksen ja Valtiontakauslaitoksen olisi tullut osoittaa toiminnassaan suurempaa huolellisuutta ja valtion edun huomioon ottamista. Tämä korostuu myös tulevaisuudessa, kun otetaan huomioon nykyisen Valtiontakaukeskuksen toiminnan laajuus.

Vientitakuiden kokonaisvastuu oli 31.12.1989 vientitakuiden osalta noin 31,6 miljardia markkaa, kun se oli vuoden 1988 lopussa noin 25,4 miljardia markkaa, ja valtion takausten osalta tuo vastuu oli noin 1,5 miljardia markkaa, kun se vuoden 1988 lopussa oli noin 0,7 miljardia markkaa. Valmistusaikaiset takuut on myönnetty ennen Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n konkurssia ilman vakuuksia. Konkurssin jälkeen on näiden osalta vakuuspolitiikkaa tiukennettu ja riskien hallintaa parannettu.

Valtiovarainvaliokunta katsoo, ettei niin suuria takauksia, kuin nyt on ollut kysymyksessä, olisi tullut aikaisemminkaan myöntää ilman riittäviä vakuuksia. Valiokunta edellyttää, että vastaisuudessa vaaditaan riittävät vakuudet. Valiokunta edellyttää lisäksi, että vastaavasti menetellään myös muun riskialttiin vientitoiminnan kuin laivanrakennusteollisuuden osalta. On näet pelättävissä, että lähivuosina mm. yhdentymiskehityksen myötä vastaavantapaisia pahoja ongelmia voi esiintyä muillakin toimialoilla. Käsityksemme mukaan näin menetellen ei vaaranneta vientitakuujärjestelmää viennin edistämisessä ja mm. työllisyydestä huolehtimisessa.

Valtiontilintarkastajat katsovat, että Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnan turvaamiseksi tehtyihin sopimuksiin olisi pitänyt liittää eduskuntaehto. Valtiovarainvaliokunta toteaa, että eduskuntaehdon käyttämisestä ei ole vakiintunutta käytäntöä eikä velvoittavia säännöksiä. Koska eduskuntaehto saattaisi olla tietyissä tapauksissa käyttökelpoinen ratkaisu, valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän pikaisesti, tulisiko vastaavanlaisiin sopimuksiin liittää eduskuntaehto tai järjestää muulla tavoin eduskunnan myötävaikutus tai jälkikäteen tapahtuva valvonta.

Jälkikäteiselle valvonnalle löytynee muitakin vaihtoehtoja kuin sen toteuttaminen jopa pitkällä aikavälillä valtion tulo- ja menoarvion käsittelyn yhteydessä. Valtiontilintarkastajien kannan mukaan esille tulleet asiahaarat ovat luonteeltaan sellaisia, että on perusteltua harkita valtion virkamieslain mahdollistamiin toimenpiteisiin ryhtymistä.

Lisäksi valtiontilintarkastajien mielestä tulisi erikseen harkita, onko tässä yhteydessä tullut esille sellaisia asiahaaroja, jotka voisivat antaa aihetta ryhtyä virkamies- ja muihin oikeudellisiin toimenpiteisiin. Valtiovarainvaliokunta toteaa, että edellä tarkoitettuja virkamiehin kohdistuvia toimia koskevat virkamieslain mukaiset säännökset, joten niistä päättäminen kuuluu tasavallan presidentin ja valtioneuvoston toimivaltaan, joten niihin ei mietinnössä oteta tarkemmin kantaa. Valiokunta kuitenkin toteaa, että virkamiesten tulee aina toimia siten, että sekä päättävät poliittiset tahot, eduskunta ja hallitus, että myös kansalaiset voivat heihin varauksettomasti luottaa. Erityisesti tämä korostuu, kun ovat kysymyksessä tuntuja valtiontaloudellisia vaikutuksia omaavat virkatoimet.

Valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän, ovatko virkamiehet tässä tapauksessa toimineet asianmukaisesti ja ovatko he antaneet valtioneuvoston jäsenille käsiteltävänä olevan tapahtumaketjun aikana riittävästi asianmukaista, oikeaa tietoa. Valtiovarainvaliokunta ehdottaa, että eduskunta päättäisi lähettää käsiteltävänä olevan mietinnön sekä käsiteltävänä olevan valtiontilintarkastajien antaman erilliskertomuksen hallitukselle niihin toimenpiteisiin ryhtymistä varten, joihin tehty muistutukset ja ehdotukset antavat aihetta, sekä kehottaa hallitusta antamaan eduskunnalle kertomuksen näistä toimenpiteistä.

Valtiovarainvaliokunnan käsityksen mukaan hallituksen on todella vakavasti otettava huomioon käsiteltävänä olevassa kertomuksessa esiin tuodut seikat. Valtiovarainvaliokunta jättää tällä esittelyllä mietintönsä eduskunnan viisaaseen harkintaan.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnan hyvän ja perusteellisen mietinnön jälkeen haluaisin kiinnittää huomion eräaseen mietinnön kohtaan. Valiokunta nimittäin ”edellyttää hallituksen selvittävän, voidaanko Wärtsilän Meriteollisuuden

tilintarkastajia vastaan esittää taloudellisia vastuuvaatimuksia". Tämä perustuu yhtiön tilintarkastajien antamaan väärään informaatioon yhtiön tilasta. Tilintarkastajat sanovat, että yhtiön tulos paranee, kun yhtiö ajautui kuitenkin välittömästi sen jälkeen konkurssiin alaiseksi ja myöhemmin konkurssiin.

Haluun kiinnittää huomiota siihen, että asianomainen KHT tilintarkastaja Eric Haglund on sangen työllistetty mies suomalaisessa tilintarkastustoiminnassa. Hänellä on Wärtsilän Meriteollisuus Oy:n lisäksi 138 muuta tilintarkastustehtävää suomalaisissa yrityksissä, jotka eivät ole mitenkään pieniä. Sen lisäksi monet näistä yhtiöistä ovat selälaisia, että niissä tilintarkastaja Haglund joutuu asettamaan vastakkain eri intressiryhmien etuja. Koska hän tunnetusti niin sanotun SYP-ryhmän tilintarkastaja myöskin, Ehrnroothien suvun henkilökohtainen tilintarkastaja, niin tässä tapauksessa hänen toimintansa valtion etujen vastaisesti saattaa tulla esille pohdittaessa asian jatkokäsittelyä.

Hän on saattanut toimia tavalla, jossa hän turvannut valtion kanssa ristiriidassa olevien intressien toteutumisen tässä yhteydessä. Ja niin valtio on saatu maksumieheksi sellaisissa asioissa, joissa aivan perusteltua olisi ollut, että SYP olisi saatu myöskin huomattavasti nykyistä suuremmalla panoksella mukaan maksajaksi, mikä sitten olisi saattanut myöskin vaarantaa koko Wärtsilä-yhtiössä toteutetun kaappauksen, jossa Wärtsilän omaisuus kaapattiin Lohjaan ja koko operaatio toteutettiin sen tyypillisillä suunnatuilla aneilla, että on perusteltua puhua erilaisista sisäpiiritiedon väärinkäyttämistä.

Eduskunnan pöytäkirjaan ei voida liittää papereita, mutta tässä tapauksessa haluaisin kuitenkin esittää luettelon tilintarkastaja Haglundin muista tilintarkastustehtävistä, jotta kävisi ilmi, että hän ei ole varmaankaan pystynyt sillä huolellisuudella ja varovaisuudella suorittamaan tilintarkastusta, mikä olisi vastannut valtion etua. Tämä lista osoittaa, että yksi ihminen ei voi, hänen ei ole mahdollista, suorittaa näin vaativia tehtäviä, niin että kaikki asiat tulisivat huomioiduksi. Tässä tapauksessa se johti virheeseen, jossa valtion maksuvelvollisuus tulee huomattavan suureksi. Eli tilintarkastaja Haglundilla on Wärtsilä Meriteollisuuden lisäksi ollut tilintarkastustehtäviä seuraavissa yhtiöissä:

ABB Atom Oy Ab, Agrofin Oy Ab, joka on Ehrnroothien yhtiöitä, A. Ahlström Osakeyhtiö, APC-Keskus Oy, Arabian eläkesäätiö, Asunto Oy Lielahdentie 10, Asunto Oy Perustie 19, Asiakasrahoitus Oy, Bullworker-myynti, Oy Cunhec Securities Ab, D-Shipping Ltd., Effoa-Finska Ångfartygs Ab, Effoa-koncernens pens. stiftelse för kontorspersonalen — Konttorihenkilökunnan eläkesäätiö — Eläke-Varma keskinäinen vakuutusyhtiö, 4P Europhan Suomi Oy,

Fabmer Oy Ab, Oy Karl Fazer Ab, Fazer Musik Ab, Musiikki Fazerin työntekijöiden yhteiseläkesäätiö, Musiikki Fazerin toimihenkilöiden yhteiseläkesäätiö, Fazerin musiikkisäätiö, Fazerin Musiikkikerho Oy, Oy Filektron Ab, Oy Finanglia Ferries Ltd., Finanssilaitos Oy, Finncarriers Oy Ab, Oy Finnish Stevedores Ab, Oy Finn-Leasing Ab, Finnlines Group Oy Ab, Finnlines Oy Ltd., Fiskars Oy Ab, Fromond Research & Consulting Oy Ab — Fromondhan on myös tuttu nimi Ehrnroothien yhteydestä — Oy Gyproc Ab,

Oy Hartwall Ab, Hartwall Invest Oy, Hartwall-Yhtiöt Oy, Oy Haveri Ab, Heliantus Oy, Oy Hercofinn Ab, Oy Hobby Hall Ab, Huoneistokeskus Oy, Teollisuusvakuutus, Institutum Romanum Finlandiae, Oy Investa Ab, Oy Investa-Trading Ab, Kemira Oy, Kemira Oy:n Säätiö, Kiinteistö Oy Teohypo, Kiinteistö Oy Vanhajämerä, Kymene Oy, Lerchen perheen muistorahasto, Levin Tuvat Oy, Liikepankkien ja Postipankki Oy:n vakuutusrahasto, Liikepankkien kassavakuutusyhdistys, Liikepankkien arvopostiyhdistys, Löfgrenien kulttuurirahasto, Löfgrenien tukirahasto, Mambo Oy Ab, Oy Mandatum Ab — SYPin yhtiö — Mannerheimin säätiö, Maj ja Tor Nesslingin säätiö, Oy Nokia Ab, Nokia Data Systems Oy, Pohjoismaiden Investointipankki, De Nottbeckin säätiö,

Opportune Ltd. Oy, Oy Optiomi Ab, Ovako Steel Oy Ab, Ovako Steel Ab Ruotissa, Oy Partek Ab, Jälleenvakuutus Oy Patria, Vahinkovakuutus Ab Patria, Oy Gustav Paulig Ab, Pohjoismaiden Yhdyspankkiiiriliike, Polaris Eläkesäätiö, Oy Pomi Ab, Pomi Trading Oy — molemmat ovat Yhdyspankkia lähellä — Pruna Oy Ab — kuulostaa Ehrnrootheilta — Oy Railship Ab, August Ramsayn säätiö, Oy Realinvest Ab,

Salora Oy, Sandoz Oy, Satamastevedoring

Oy, Oy Shell Ab, Oy Shell Ab:n Eläkesäätiö, Oy Sisu-Auto Ab, Oy Skanno Ab, Spontel Oy, Oy Stockmann Ab, Sumarum Oy Ab —kuulostaa Ehrnroothien yhtiöltä — Suomen Kiinteistörahoitus Oy, Suomen Kuonajaloste Oy, Suomen Luottokortti Oy, Suomen Optimeklarit Oy, Suomen Pankkiyhdistys, Suomen Teollisuusluotto Oy, Suomen Teollisuuspankki Oy, Suomen Unilever Oy, Suomen Vakuutus Oy, Suomen Yhdyspankin 125-vuotisjuhlasäätiö, Suomen Yhdyspankin Eläkesäätiö s.r., Suomen Yhdyspankin Kiinteistö- ja asunto-osayhtiöt, SYP-Arvopaperit Oy, Suomen Yhdyspankki Oy, UBF North America Inc., UBF Investor Service, UBF (Bahamas) Limited, SYP-Invest Oy, Maxi-SYP Oy, Suomen Yritysrahoitus Oy, Suorakauppa Oy,

Takava Oy Ab — kuulostaa Ehrnrootheilta — Tamfelt Oy Ab, Tamfelt Kiinteistöt Oy, Tikkurila Oy, Unimer Oy, Unitas Oy, Unitas Overseas Ltd., Unitas-Rahasto Oy, Kustannus Oy Valitut kirjavaliot, Oy Valitut Palat Ab, Marcus Wallenbergin Säätiö, Vessilä Oy Ab — kuulostaa Ehrnrootheilta — Virala Oy — kuulostaa Ehrnrootheilta — Woods Puhallin Oy, Wärtsilä Finance Oy Ab, Oy Wärtsilä Ab, Wärtsilän Eläkesäätiö, Wärtsilä Finance Ltd., Wärtsilän Keskinäinen Vakuutusyhtiö, Wärtsilä Meriteollisuus Oy, Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n Eläkesäätiö s.r., Wärtsilän Työntekijäin Eläkesäätiö s.r., Yhdyspörssi Oy, Yhdystieto Oy, Öljynpuristamo Oy, ÖP-Trading Oy, ÖP-Farmiapu Oy.

139 yhtiötä, joissa yksi ihminen toimii tilintarkastajana tai sellaisissa tehtävissä, että hän vaikuttaa tilintarkastuksiin. Tehtävä on mahdollon hoitaa. Sen perusteella tulee sitten tällainen kertomus, jossa valtion edustajat vetävät väärää johtopäätöksiä, jatkavat yhtiön rahoitusta tilanteessa, jossa rahoitukseen olisi pitänyt puuttua jo aikaisemmin, saavat aikaan vahinkoa valtiolle. Aivan lakien ja asetusten mukaista on, että tilintarkastajat tällaisessa tilanteessa asettaa vastuuseen väärästä tilintarkastusinformaatiosta. Tässä mielessä lukemalla tämän listan tilintarkastaja Haglundin muistakin tilintarkastustehtävistä asetun täydellisesti tukemaan sitä valiokunnan kantaa, että ”valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän, voidaanko Wärtsilä Meriteollisuuden tilintarkastajia vastaan esittää taloudellisia vastuuvaatimuksia”.

Ed. Mattila: Herra puhemies! Olemme käsittelemässä vuodeksi 1989 valittujen valtiontilintarkastajain Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnan tukemisesta annetun erityiskertomuksen pohjalta laadittua valtiovarainvaliokunnan mietintöä. Valtiovarainvaliokunta ja ennen muuta sen tarkastusjaosto ovat tehneet todella perusteellista työtä ja asian merkittävyyden ja laajuuden huomioon ottaen sittenkin hyvin nopeassa aikataulussa, mikä asian edelleenkehittelyn kannalta on ihan oikein. Oikeana on pidettävä myös sitä, että mietinnössä ei ole puuttunut erilliskertomuksen niihin kohtiin, jotka ovat eduskunnan oikeusasiamiehen toimesta erikseen selvitettyinä. Muilta osin mietinnössä on kaikkien perusteellisesti pääkysymyksiksi nousseisiin kannanottoihin.

Erilliskertomusta yleensä on pidettävä varsin harvinaisena toimenä ja tähän mennessä ainutkertaisena tapauksena. Ajankohtaiseksi tällainen erilliskertomus tulee vain todella mittasuhteiltaan merkittävän ja laajalti vaikuttavan asian johdosta, ja sellaiseksi on koettu käsiteltävänä oleva asiakokonaisuus.

Valmisteluvaiheiden osalta on syytä tässä yhteydessä todeta, kun eduskunnassa käyty kierros valmistelusta lähtien on nyt umpeutumassa, että valtiontilintarkastajat asettivat viime vuoden lokakuun 25 päivänä virkamiestyöryhmän laatimaan selvitystä Wärtsilä Meriteollisuuden toiminnan tukemisesta valtion ja valtioenemmistöisten osakeyhtiöiden varoin ja toimenpitein sekä sen laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta koskevista kysymyksistä.

Työryhmään kuului kolme virkamiestä valtiontilintarkastajain kansliasta, yksi valtiontalouden tarkastusviraston edustaja ja yksi eduskunnan oikeusasiamiehen nimeämä. Työryhmä koottiin pätevistä, kokeneista ja todella asiansa tuntevista tarkastustoiminnan asiantuntijoista. Tämän työryhmän selvitys valmistui viime helmikuun 27 päivänä. Tähän selvitykseen pohjaavana valmistui valtiontilintarkastajain erilliskertomus viime maaliskuun 22 päivän. Erilliskertomus kattaa Wärtsilä Meriteollisuuden perustamisvaiheista aina em. yhtiön konkurssiin ja 1.11.1989 tehtyyn uuteen rahoitussopimukseen rajatun aikavälin.

Puuttumatta tarkastusjaoston puheenjohtajan edellä esittämiin valtiovarainvaliokunnan kannanottoihin yksityiskohtaisemmin

korostan sitä, että erilliskertomus on koettu onneksi eduskunnan kannalta todella aiheelliseksi, samalla kun mietintö tukee valtioneilintarkastajain kannanottoja. Itse asia, Wärtsilä Meriteollisuuden konkurssi, ei ole kenellekään onneksi, ja toivottavaa on, että tämän kaltaisia tapahtumia ei enää jatkossa tulisi eteen. Ne näkemykset, kannanotot ja suuntaviivat, jotka tässä mietinnössä nyt esitetään, otettakoon opiksi vastaisen varalle.

Kuitenkin eduskuntakäsittelyn luulisi vihdoin osoittavan, että valtioneilintarkastajain ja sen asettaman virkamiestyöryhmän työ on koettu asialliseksi. Tarkastustyöhön on perustunut alusta alkaen olemassaolevaan aineistoon, jota valtioneilintarkastajat eivät ole tuottaneet, mutta aineistoon, joka on dokumentoitu koko tapahtumaketjun alusta lähtien.

Tähän aineistoon perustuvat kannanotot eivät ole mielipiteitä niin kuin julkisuudessa on yritetty väittää. Haluaisin myös todeta, että virkamiestyöryhmä, joka on koottu pätevästä alansa asiantuntijoista, on eräissä julkisuudessa esiintyneissä näkemyksissä haluttu leimata asiantuntemattomaksi, mutta sitä se ei ole. Tällä virkamiestyöryhmällä on ollut todella oikea ja asiantunteva tarkastusote.

Totuudenmukaisuudesta ja asiantuntemuksesta puhuu myös se, ettei tähän mennessä asiayhteydellä ole pystytty osoittamaan yhden yhtäkään valtioneilintarkastajain kannanottoa väärin perustein tehdyksi. Ymmärrän täysin erilliskertomusta kohtaan tulleen kritiikin, koska siinä on osoitettu selvääkin selvemmin viime kesän ja syksyn aikana valtion puolesta suoritettujen toimien epäkohdat.

Sen sijaan kritiikin esittäjien sanoisinko hämmästyttävästä asiantuntemattomuudesta parlamentaarista tarkastustyötä kohtaan on ilmennyt mielipiteitä, joilla on haluttu ohjata keskustelu metsästä yksittäisiin puihin eli asiasta, kokonaisuudesta, sivuraiteille. Tässä kritiikissä on käytetty jopa kieltä, missä on alitettu alimmillaankin oleva rima. Eduskunnan puolesta on syytä alleviivata sitä, että parlamentaarisen tarkastustoiminnan otetta ei ole syytä missään vaiheessa löysätä tästä eteenpäinkään. Eduskunnan tehtävänä on seurata hallituksen ja hallinnon toimia ja tähän kuuluu oleellisena osana kansanvaltaisen toimintansa.

Kuten tarkastusjaoston puheenjohtaja

edellä toi esille, onneksi on jotain korjausta saatu aikaiseksi. Sellaisesta osoituksena on, että kirjanpitolainsäädännön uudistaminen on saanut vauhtia, Keskuskauppakamari on ryhtynyt selvittämään ja uusimaan tilintarkastusjärjestelmäänsä ja Valtiontakuukeskus on uusiutunut organisaatiotaan ja täsmäntänyt takuupäätöstensä valmistelua. Lisäksi olemme Wärtsilä Meriteollisuuden konkurssipesän selvittelystä saaneet julkisuuteen tuoretta, ajankohtaista tietoa, mistä ilmenee koko tämän Pohjoismaiden suurimman konkurssipesän karmeus. Nämäkin jo osoittavat, että on aihetta todelliseen selvittelyyn niin kuin valtiovarainvaliokunta mietinnössään esittää. Tähän pohjaten sanoisin, että jos joku vieläkin väittää, että olisi valmis tekemään saman uudelleen ja samalla tavalla valtion toimien osalta, tämä on enemmänkin kuin hämmästyttävää.

Perustuslakivaliokunta on tänä vuonna antamassaan mietinnössä n:o 4 todennut selvitellessään Valmet Oy:n ja valtion kesken laadittua erillissopimusta mm. näin: "Päätöksessään suostua rahoitus sopimukseen valtioneuvoston jäsenet eivät saaneet oikeaa kuvaa valtion vastuusta, koska kyseistä erillissopimusta ei selostettu esittelyasiakirjoissa."

Valtiovarainvaliokunta toteaa osaltaan käsiteltävänä olevassa mietinnössään mm. seuraavaa: "Valiokunta kuitenkin toteaa, että virkamiesten tulee aina toimia siten, että sekä päättävät poliittiset tahot, eduskunta ja hallitus, että myös kansalaiset voivat heihin varauksettomasti luottaa. Erityisesti tämä korostuu, kun on kysymyksessä tuntuja valtionaloudellisia vaikutuksia omaavat virkatoimet. Valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän, ovatko virkamiehet tässä tapauksessa toimineet asianmukaisesti ja ovatko he antaneet valtioneuvoston jäsenille käsiteltävänä olevan tapahtumaketjun aikana riittävästi asianmukaista oikeaa tietoa."

Kun eduskunta nyt kahdessa eri mietinnössään esittää näinkin kouriintuntuva kritiikkiä, on hallituksen vuoro todella toimia ja katsoa, kuka tai mikä taho on vastuussa siitä, ettei valtioneuvosto ole saanut kaikkia tietoja tai ei ole saanut asianmukaista oikeaa tietoa. Hallintokulttuurimme on pahemman kerran rämettyneessä, ellei näihin kysymyksiin hallitukselta tule minkäänlaista reagointia.

Vuosien varrella olen tuon tuostakin joutunut hämmästelemään ministeriötason epäselvää vastuunkantoa yleisesti ajatellen. Poliittinen päätöksenteko ja virkamiesvastuu ovat joissakin tapauksissa valitettavalla tavalla hämärtyneet. Vastuun kantajaa ei tällaisesta luonnollisestikaan helposti ole löytymässä. Tämä on valitettavaa. Vastaavanlainen menettely ei tulisi kuuloonkaan esimerkiksi paljon parjatuissa keskusvirastoissamme. Sieltä on löydettävissä päätösten takaa aina vastuun kantaja. Ministeriötason päätöksentekojärjestelmää selkeytettäköön myös tämän valitettavan tapahtumaketjun opetuksena ja alkakoon se tämän mietinnön antaman osoitteen pohjalta.

Herra puhemies! Vaikka lopulliset rahalliset vastuut selviävät tästä konkurssista vasta vuosien kuluttua monien oikeusprosessien jälkeen, ovat monet eduskunnan piirissä jo tehdyt selvitykset osoittamassa, kuten tarkastusjaoston puheenjohtajakin edellä toi esille, että hallitukselta odotetaan nyt toimenpiteitä. Näihin on hallituksemme puututtava mahdollisimman pian, jotta hallintomme uskottavuus kansalaisten ja eduskunnan silmissä saadaan korjatuksi. Tätä asiaa ei voida jättää ajan hoidettavaksi.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Nyt ainoassa käsittelyssä oleva valtiontilintarkastajien kertomus Wärtsilä Meriteollisuuden toiminnan tukemisesta on työllistänyt valtiovarainvaliokunnan tarkastusjaoston tämän kevään aikana, ja epäilemättä voi todeta, että täältä katsottuna ed. Kettusen vasemalla puolella, hänestä itsestään katsoen oikealla puolella oleva paperiaineisto vastannee suurin piirtein sitä dokumenttiaineistoa, joka tarkastusjaostolla oli käytettävissä, kun saimme perustuslakivaliokunnasta kaikki paperit, jotka siellä olivat, ja tarkastusjaostossa asiantuntijakuulemisen yhteydessä kertyi tavattoman paljon aineistoa, joten tietysti meidän messuun siitä riittäisi aineksia.

Valiokunnan puheenjohtaja esitteli perusteellisesti yksimielisen mietinnön, jonka saimme tarkastusjaostossa ja valiokunnassa aikaan. Se on arvo sinänsä, mutta erityisen arvokas se on tässä tapauksessa, kun näin laajaa merkitystä omaavassa asiassa valiokunta on päätenyt yksimieliseen mietintöön.

Valtiovarainvaliokunta on käsitellyt omalta osaltaan valtiontilintarkastajien erityisker-

tomuksen Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnan tukemisesta. Valiokunta on siis keskittynyt mietinnössään pääasiassa vain niihin kysymyksiin, jotka eivät suoranaisesti ole tällä hetkellä poliisitutkinnan alaisia. Valiokunnan tehtävä on kuitenkin pohtia tehtyjä ratkaisuja valtiontalouden tarkoituksenmukaisen hoidon kannalta, joten mitään suoranaista estettä ei olisi ollut laajentaa käsittelyä myös mietinnön alussa lueteltuihin, poliisiin tutkittaviin oleviin asioihin, tällaisia kun ovat mm. ensimmäinen kohta, tappiolliseksi tiedetyn toiminnan tukeminen, samoin viides kohta, elokuun 1989 rahoitusopimuksen puutteet, sekä mahdollisesti muut tässä mietinnössä kahdeksassa kohdassa mainitut asiat.

Jaostossa tästä hyvin pitkään keskusteltiin ja todettiin, että saattaa olla tarkoituksenmukaista eduskunnan kannalta se, että eduskunta ei ota näihin asioihin kantaa nyt, kun poliisitutkinta asiasta on kesken. Se saattaisi vaikeuttaa jatkokäsittelyä ja mahdollisesti jopa syyttäjän mahdollisia syyteharkintatoimenpiteitä, kun perusselvitykset keskusrikospoliisin toimesta on aikaansaatu. Toivottavasti nämä selvitykset tulevat vielä tämän kesän aikana niin, että todella tiedämme, mihin toimiin syyttäväviranomaisen mahdollisten rikkeitten ja virheitten osalta asianomaisten henkilöitten kohdalla aikanaan ryhtyy.

Haluaisin valiokunnan tarkastusjaoston jäsenenä tässä yhteydessä puuttua erääseen asian käsittelyn yksityiskohtaan. Kauppa- ja teollisuusministeriön teollisuusosasto toimitti salaiseksi merkityn muistion tarkastusjaostolle. Tässä muistiossa ministeriön korkeat virkamiehet selvällä suomen kielellä pyrkivät painostamaan tarkastusjaostoa, siis eduskuntaa, antamaan myönteisen arvion Wärtsilän Meriteollisuuden sotkuihin sotkeutuneiden virkamiesten toiminnasta. Tämän "lähenteilyn" kuitenkin tarkastusjaosto ja valiokunta torjuivat. Valiokunnan mietinnössä tätä koskien todetaan, kuten jo aikaisemmin ed. Lahti-Nuuttila ja ed. Mattila ovat mietinnöstä siteeranneet: "Valiokunta kuitenkin toteaa, että virkamiesten tulee aina toimia siten, että sekä päättävät poliittiset tahot, eduskunta ja hallitus, että myös kansalaiset voivat heihin varauksettomasti luottaa. Erityisesti tämä korostuu, kun on kysymyksessä tuntevia valtiontaloudellisia vaikutuksia

omaavat virkatoimet. Valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän, ovatko virkamiehet tässä tapauksessa toimineet" — alleviivaan — "asianmukaisesti ja ovatko he antaneet valtioneuvoston jäsenille käsiteltävänä olevan tapahtumaketjun aikana riittävästi asianmukaista oikeaa tietoa."

Edellä aikaisemmin mainitsemani kauppa- ja teollisuusministeriön asianomaisen osaston muistio päättyy muun ohella minun mielestäni hätkähdyttävään etten sanoisi jopa mafioso-tyyliin: "Myönteinen asennoituminen edistäisi virkamiesten tahtoa työskennellä vastaisuudessakin mahdollisimman tehokkaasti silloin, kun väistämättä eteen tulevia saman kaltaisia taloudellisia kysymyksiä joudutaan ratkomaan." Muistio jäänee historiaan eräänä lobbauksen esimerkinä, jota en ainakaan minä hevillä unohda. Tässä muistiossa ne virkamiehet, joiden toiminnan asianmukaisuutta nyt tutkitaan, uhkailevat Suomen kansan valitsemaa eduskuntaa.

Valtiovarainvaliokunta toteaa mietinnössä osittain myös vastauksena ed. Seppäsen ministerimuistutuskirjelmään, että Valtiontakaustalaitoksen toiminnassa on ollut heikkouksia. Valiokunta edellyttää hallituksen vielä erikseen selvittävän, voidaanko nykyistä Valtiontakuukeskuksen organisaatiota koskevia säännöksiä ja sille annettuja ohjeita pitää ajan tasalla olevina. Tähän liittyen valiokunta korostaa sitä näkemystä, jonka valtioneuvoston jäsenitarkastajat esittivät kertomuksessaan, että Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n suurten tappioiden siirtyminen pääosin valtion vastattaviksi aiheutui Vientitakuulaitoksen ja Valtiontakaustalaitoksen varomattomasta riskinotosta, kun ne takasivat yhtiön laivojen rakennusaikaisen rahoituksen ilman turvaavia vastavakuuksia.

Tällä menettelyllä valtion takauslaitokset siirsivät yhtiön toiminnan riskien pääosan valtion kannettavaksi. Valiokunta yhtyy tilintarkastajien näkemykseen siitä, että Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n toiminnan turvaamiseksi tehtyihin viimekesäisiin sopimuksiin olisi pitänyt liittää eduskuntaehto.

Valiokunnan mietinnön tekstissä puhutaan kaikista niistä sopimuksista, jotka liittyivät akordiluonteisiin järjestelyihin vuoden 1989 keväällä. Tällainen sopimus oli myös valtion edustajien ja Valmet Oy:n välinen erillispöytäkirja, jolla elokuun 1989 vastuunjako koskevasta sopimuksesta Valmetille aiheutu-

vat vastuut luvattiin siirtää lopullisesti valtion kannettaviksi ja jonka myös myöhemmin on väitetty saaneen hallituksen hyväksynnän.

Ministerien Suomisen ja Liikasen toiminta valtion lopullisen vastuun lihottamiseksi tälläkin tavalla osoitti huonoa hallintomenettelyä, kun he pyrkivät luomaan sellaisen järjestelyn, jossa myöhemmin asia olisi ilmoitusluonteisena hyväksytty eduskunnassa. Menettely on mielestäni törkeydessään vertaistaan vailla.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kantaa tähän "konnankoukkuun" on yksimielisen kielteinen. Valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän pikaisesti, tulisiko vastaavanlaisiin sopimuksiin liittää eduskuntaehto tai järjestää muulla tavalla eduskunnan myötävaikutus tai jälkikäteen tapahtuva valvonta. Näin olisi mielestäni pitänyt toimia jo viime kesänä, mutta on kysyttävä, miksi ei toimitettu. Siksi ei toimitettu, koska se olisi paljastanut valtion takauslaitosten toiminnan avuttomuuden ja ministeri Suomisen johtaman palokuntatoiminnan puutteet. Sillä pyrittiin peittämään tehtyjä virheitä pimittämällä tietoja olemassa olevista vastuujärjestelyistä.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Valiokuntakäsittelyssä ollut valtioneuvoston jäsenitarkastajien kertomus asiasta paljastaa sen, että Wärtsilä-ratkaisujen yhteydessä tehtiin monia virhearviointoja. Asioita käsiteltiin leväperäisesti ja osin yksipuolisesti. On siksi aivan välttämätöntä, että eduskunnan oikeusasiamiehelle ja hänen kauttaan keskusrikospolisille on jätetty tutkittavaksi koko joukko asioita. Eduskunnan olisi myös itse mahdotonta niitä käsitellä sillä perusteellisuudella, mikä on välttämätöntä asioiden lopullista selvittämistä ajatellen.

Kuten valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä ilmenee, ovat valtioneuvoston jäsenitarkastajat antaneet aiemmin asiallisen raportin koko vyyhdistä, ja tällä tavalla ne epäilyt, joita valtioneuvoston jäsenitarkastajiin on kohdistettu, ovat täysin aiheettomia. Tarkastusjaoon puheenjohtaja esitteli äsken varsin perusteellisesti valiokunnan mietinnön, mutta haluan kuitenkin nostaa sieltä kaksi asiaa esille ja kiinnittää huomiota nimenomaan sellaisiin seikkoihin, joista julkisuudessa ja kansalaisten keskuudessa paljon keskustellaan.

On toivottava, että tilintarkastajien kerto-

muksen ja valtiovarainvaliokunnan antaman lausunnon jälkeen Suomessa vihdoinkin otettaisiin uudelleen tarkastelun kohteeksi meidän tilintarkastuskäytäntömme ja täsmennettäisiin, mitä oikeastaan tarkoittaa käsite "hyvän tilintarkastustavan mukainen menettely". On nimittäin niin, että kansalaisten luottamus maamme tilintarkastajien luotettavuuteen on Wärtsilän yhteydessä viimeistään saanut aikamoisen kolauksen. Jos on niin, että nykyinen lainsäädäntö antaa mahdollisuuden tilintarkastajille olla tuomatta tarkastuksen yhteydessä esiin kaikkia seikkoja, tulee lainsäädäntöä ehdottomasti uudistaa. Tämän viittaa myös valiokunnan mietintö.

Wärtsilä Meriteollisuuden konkurssiuhan olisi pitänyt olla tilintarkastajien raporteissa aikaisemmin esillä. Kun kuitenkin Wärtsilän tarkastaneella tilintarkastajalla oli, kuten ed. Seppänen täällä ansiokkaasti jo kertoi, samanaikaisesti noin 140 firmaa tarkastettavanaan, voi vain ihmetellä, jos työ kaikilta osin on perusteellista ja asianmukaista.

Keskuskauppakamari on ilmoittanut jo aloittaneensa selvityksen tekemisen siitä, miten tilintarkastusjärjestelmää tullaan kehittämään ja voidaan muuttaa. Tähän on valtiollaan myös aiheellista puuttua, jotta muutos todella saataisiin aikaan, ja viime kädessä on harkittava julkisen kontrollielimen asettamista valvomaan tarkastustoimintaa, jos muita keinoja ei löydetä. Päättävöitteenä kuitenkin on pidettävä sitä, että tilintarkastuksessa täytyy tulla esille yrityksen toiminnan koko kuva ja tästä omistajien ja muiden asianomaisten tahojen on aina saatava ehdottomasti luotettava tieto. Millä tavalla tieto kulloinkin raportoidaan, on erikseen mietittävä ja harkittava.

Oma lukunsa on Valtiontakauslaitoksen toiminta. Valtiontakauslaitos on niin ikään ryhtynyt uusimaan organisaatiotaan takuupäätösten valmisteluprosessin selkeyttämiseksi. Tämä on aikaisemminkin ollut ongelmallinen.

Asiantuntijakuuleminen valiokunnissa antoi selvästi aiheen tukea valtiontilintarkastajien näkemystä siitä, että sekä Vientitakuulaitoksen että Valtiontakauslaitoksen olisi tullut osoittaa suurempaa huolellisuutta ja valtion edun huomioon ottamista. Toistamiseen Wärtsilän kaltaisia suuria virhearviointoja ei tule sallia tapahtuvan. Myös konkurssilainsäädännön uudistamiseen olisi siten lo-

pultakin päästävä, ja kuten aikaisemmin on todettu, tästähän on eduskunnassa lausuttu monta kertaa, mutta mitään ei vielä ole tapahtunut.

Wärtsilä Meriteollisuuden konkurssitapahtumaketjun yhteydessä kansan oikeustaju on sotinut jyrkästi myös virkamiesten menettelyä vastaan. Ristiriita on voimakas. Kansalaisten on vaikea uskoa, ettei miljarditappioista ole kukaan poliittisesti tai virkansa perusteella vastuussa. Moni kansalainen kokee nykyään joutuvansa kärsimään mitättömistä rikkeistä. Nyt kun on syntynyt miljardien tappiot, kukaan ei näytä olevan vastuussa mistään, ja kun kaiken lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiehet pyytävät ymmärrystä jopa eduskunnalta ja toteavat kaiken tulleen eteen niin yllättäen, ei voi muuta kuin ihmetellä, että kaikki saa tapahtua eikä mitään muutosta menoon ole tullut.

Tämä yllätys ei kuitenkaan esimerkiksi KTM:n virkamiehille ole voinut olla totuus, sillä Wärtsilä Meriteollisuuden taloudellinen asema ja sen heikkeneminen näyttää olleen alusta lähtien asianomaisten tiedossa. Jo uuden yhtiön perustamisessa tehtiin Wärtsilä Meriteollisuuden tulevaisuuteen kielteisesti vaikuttavia ratkaisuja.

Valiokunnan kannanotto, että virkamiesten tulee aina toimia siten, että sekä päättävät poliittiset tahot eduskunta ja hallitus että myös kansalaiset voivat heihin varauksettomasti luottaa, välittää sen viestin, että kansalaisten luottamus maan virkamieskunnan kykyyn jossain määrin horjuu. Tästä ei pääse mihinkään.

On vaikea käsittää, miksei kauppa- ja teollisuusministeriöllä olisi ollut tapahtumain kulusta ja ennen kaikkea tapahtumaketjun syistä täysin kattavaa kokonaiskuvaa hyvissä ajoin, tai jos ei sellaista jostain syystä kuitenkaan olisi ollut, niin miksi sitä ei sitten haettu.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, Wärtsilä-tapahtumat ovat opettavainen tarina myös eduskunnalle, jonka tulisi päästä jollakin tavoilla ennakoimaan kyseiset suur-tappiot. Muun muassa eduskuntaehdon käyttö tulee tässä yhteydessä pohdittavaksi. Tapaus osoittaa myös sen, ettei lainsäädännöllä ole tehty vielä kaikkea voitavaa Wärtsilä Meriteollisuuden kaltaisten tapausten ehkäisemiseksi.

Itse haluan myös kaiken tämän jälkeen lopuksi painottaa, arvoisa puhemies, että hallituksen tulee ryhtyä viipymättä tässä kertomuksessa edellytettyihin toimenpiteisiin. Näen, että tämä on ainoa tapa, jolla poistetaan vahvat ja varmasti aiheellisesti epäluulot lopullisesti ja päästään seesteisemmille vesille.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Eduskunta on jälleen kerran saanut käsiteltäväkseen Wärtsilä Meriteollisuutta koskevan kysymyksen, toivottavasti tällä kertaa viimeisen kerran ja päätepiste voidaan asettaa eduskunnan osalta sen jälkeen, kun valtiovarainvaliokunnan mietintö on loppuun käsitelty.

Itse valtiontilintarkastajien kertomuksesta annettu mietintö ei sisällä mitään kovin järkevää asiaa, ja ehkä kaikkein mielenkiintoisimmat asiat on rajattu mietinnön ulkopuolelle, mikä sinänsä on oikein. Oikeuskanslerihan tutkii tällä hetkellä virkamiesten menettelyä kaikkein mielenkiintoisimpien asioiden osalta, ja on täysin selvää, että eduskunnan ei tule antaa ohjeita tai omia käsityksiään poliisitutkintaa ja tuomioistuineläytöstä varten.

Mitä myöskin tulee eräisiin esitettyihin vaatimuksiin eräitten virkamiesten erottamisesta, tältä osin asia kuuluu tasavallan presidentille. Hän ottaa ja erottaa virkamiehet, ja eduskunta tältä osin ei halua sotkeutua tällaisiin kysymyksiin.

Mielenkiintoista on se, että tässä asiassa eduskunta ottaa kerrankin positiivisesti kantaa Wärtsilä Meriteollisuus -kysymykseen ja miettii, mihinkä johtopäätöksiin koko asian pitäisi antaa aiheita.

Mielestäni selvästi kaikkein merkittävin lausumista, jotka valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on, on kehoitus konkurssilainsäädännön uudistamiseen. Konkurssilainsäädäntö on sata vuotta vanha. Sitä on vaadittu useampaan otteeseen uudistettavaksi. Asiaa on pitkään valmisteltu, mutta lakiesitystä eduskuntaan ei vielä ole saatu. Tämä asia mm. osoittaa varsin hyvin sen, kuinka vanhentunut konkurssilainsäädäntö meillä on.

Jos ajattelemme taloudellisen toiminnan vaihteita, niin siinä tilanteessa, jossa esimerkiksi tilintarkastajat toteavat, että yrityksellä on vaikeuksia, on olemassa konkurssiuhka, mitä yritykselle tuolloin tapahtuu? Markkinoilla aiheutuu tiettyä epäuskottavuutta, ti-

laajat eivät enää välttämättä uskalla sijoittaa tilauksia tuohon yritykseen, työntekijät pyrkivät ulosmittaamaan sen, mikä on mahdollista ulosmitata, ja rahoituksen hankinnassa yritykselle syntyy vaikeuksia. Juuri näin kävi mm. Wärtsilä Meriteollisuus -tapauksessa syksyllä 1989. Toisin sanoen, kun markkinoille tulee tieto, että yritys ehkä ei menesty, se helposti johtaa siihen, että yrityksen toiminta käy mahdottomaksi kustannusten kasvun kautta, ja tätä kautta yritys ajautuu konkurssiin.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä viitataan ei suoraan sanoen, mutta asiallisesti kyllä Yhdysvalloissa käytössä olevaan konkurssimenettelyyn, jossa niin kutsutun 11 luvun nojalla yritys voidaan asettaa tuomioistuimen alaisuuteen, valvontaan, ja sille annetaan neljä kuukautta aikaa uudelleenorganisointia ja katsota, onko sillä mahdollisuuksia tulla uudella omistusrakenteella tai joillakin muilla tavoilla, esimerkiksi velkojen anteeksiannolla, tämän jälkeen toimeen.

Jos tämän tyyppiseen järjestelmään päästään, se on erittäin asianmukainen ja edullinen työntekijöille. On todennäköistä se, että uudelleenorganisoinnilla useissa tapauksissa konkurssin sijasta voidaan yrityksen toiminta tervehdyttää ja työpaikat myöskin säilyttää. Mutta tämä on myöskin varmasti, uskoisin useissa tapauksissa, velkojille edullista, koska tosiasiaa konkurssi realisoituneen merkitsee helposti sitä, että velkojatkin saavat konkurssimenettelyn kautta vähemmän saatavistaan, kuin tapauksessa, jossa yritys kuitenkin voi tavalla tai toisella jatkaa toimintaansa.

Jos ajattelemme tilintarkastusinformaatiota, on uskottavampaa, että yrityksen johdon ei enää tarvitse, jos tällainen konkurssilainsäädännön muutos tulee, pelätä niin paljon sitä, että yrityksestä annetaan kielteisiä tietoja sen oman organisaation, tilintarkastajien, kautta julkisuuteen, mikä haittaisi merkittäväällä tavalla sen toimintaa.

Toivonkin, että meillä mahdollisimman pikaisesti hyvin vakavasti selvitetäisiin, millä edellytyksillä Suomessa voitaisiin Yhdysvaltain konkurssilainsäädännön 11 lukua soveltaa ja tuoda se suomalaiseen käytäntöön.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä myöskin viitataan siihen, että tilintarkastajien taloudellista vastuuta koskevia säännöksiä tulisi täsmentää. Tilanne on se, että

tietysti yleisen vahingonkorvauslainsäädännön puitteissa tänä päivänäkin voidaan todeta, että tilintarkastajilla on taloudellinen vastuu. Totuus kuitenkin on se, että tämän tyyppisiä tapauksia ei liene esiintynyt oikeudenkäynneissä tähän mennessä ainakaan merkittävässä määrin.

Tärkeätä olisi se, että pyrittäisiin antamaan tietyt selvät pelisäännöt, niin että tiedettäisiin entistä paremmin, millä perusteella tilintarkastaja joutuu taloudelliseen vastuuseen, ja myöskin sitten, millä tavalla vahingonkorvauksen määrä lasketaan mahdollisimman suuren oikeusvarmuuden turvaavalla tavalla.

On kovasti puhuttu siitä, että tilintarkastajien valvontamenettelyä tulisi kehittää. Mikä ettei? Näinkin pitäisi menetellä, mutta jos todella halutaan tilintarkastusmenettelyä kehittää entistä varovaisempaan, oikeudenmukaisempaan suuntaan, niin uskon, että taloudellisten seuraamusten mahdolliseksi tekeminen merkitsisi paljon huomattavampaa tehoutta kuin jonkinlainen byrokraattinen valvonta.

Eräässä asiassa valtiovarainvaliokunnan mietinnössä esitetystä näkemyksestä poiketaan valtioneuvoston tilintarkastajien kertomuksesta. Nimittäin valtioneuvoston tilintarkastajat toteavat: "Valtioneuvoston tilintarkastajien mielestä kaupparekisterilaitoksen suorittama yritysten tilintarkastajien auktorisointi ja valvonta ei takaa tarpeellisessa määrin tilintarkastajien riippumattomuutta. Valtioneuvoston tilintarkastajat katsovat, että valtiolta on pääsääntöisesti eri etu- ja sidosryhmistä riippumaton, joten tilintarkastajien auktorisointi ja valvonta sen suorittamana lisäisivät yritysten tilintarkastajien riippumattomuutta ja siten tilintarkastuksen luotettavuutta."

Omassa mietinnössään valtiovarainvaliokunta viittaa siihen, että Keskuskaupparekisteri on aloittanut oman selvityksensä 4.4.1990 kehittämistarpeitten kartoittamiseksi. Toimikunnan määräaika päättyy 22.9.1990. Valiokunta lähteekin siitä, että ensin seurataan työryhmän työskentelyä ja katsotaan, pääseekö se toteuttamiskelpoiseen ehdotuksiin, ja vasta siinä tapauksessa, että se ei pääsisi tällaisiin ehdotuksiin, mietitään muita keinoja, joista eräänä vaihtoehtona on tarkempi julkinen kontrolli.

Haluan kuitenkin tässä yhteydessä painottaa sitä, että jo tänä päivänä tilintarkastuk-

seen sisältyy julkista kontrollia siten, että Keskuskaupparekisterin tilintarkastusjärjestelmässä tilintarkastajalautakunnan jäsenistä kaksi ja heidän varamiehensä ovat kaupparekisterin teollisuusministeriön nimeämiä ja tilintarkastajalautakunnan päätöksestä voidaan valittua siten, että ylin muutoksenhakuelin on kaupparekisterin ja teollisuusministeriön alainen tilintarkastajajärjestelmän valvontalautakunta. Eli meillä tosiasiallisesti on jo julkista kontrollia. Mutta pidän erittäin hyvänä Keskuskaupparekisterin sisäistä omaa järjestelmää, koska se on saanut kerättyä tilintarkastuksen parhaat ammattilaiset tässä maassa yhteen. Uskon, että tällaisella oman ammattikunnan hyvällä ja asiantuntevalla piirillä on selvästi paljon paremmin toimintaa ohjaava vaikutus kuin jonkin ehkä kokemattomankin virkamiehen työpöytänsä ääressä suorittamalla valvonnalla.

Täällä on myös vaadittu sitä, että käsitettä "hyvä tilintarkastustapa" tulisi täsmentää. Kaikissa kehittyneissä maissa on kirjanpitolainsäädäntö, ja kaikissa näissä maissa ainakin minun tietämäni mukaan puhutaan hyvästä kirjanpitolavasta tai hyvästä tilintarkastustavasta. Totuus on se, että on aika vaikea mennä antamaan täsmällisiä ohjeita niin kauan kuin kirjanpidossa meillä on arvostuseriä, joitten osalta voidaan arvioida, mikä on oikea vähennyksen määrä ja mikä ei. Jos nämä jollakin perusteella määrätään tietyiksi määriksi, niin tässä tapauksessa tietyt voidaan tarkastaa, onko toimittu juuri näitten osittaisten määrien tai markkamäärien puitteissa. Mutta silloin kun harkintavaltaa jää, niin aina voidaan erilaisia kantoja suuntaan tai toiseen puolustaa.

Voidaan sanoa, että tilintarkastajien kertomus on herättänyt myös ammattipiirien taholta aika paljon kritiikkiä. Sanoisin, että kaikkea sitä, mitä valtioneuvoston tilintarkastajat ovat lausuneet, ei voida pitää ehdottomana ja oikeana totuutena. Jo tämä sinänsä osoittaa sen, että tilintarkastus ei ole kovin helppoa. Ehdotonta ja oikeata totuutta tosiasiallisesti ei ole olemassa eikä sitä voida lainsäädännöllä hyvää tilintarkastustapaa täsmentämällä yksinkertaisesti määritellä.

Ed. Seppänen on täällä puhunut Wärtsilän kaappauksesta ja todennut, että tässä jokin suomalainen perhe olisi hankkinut jotakin epäoikeutettua etuutta itselleen. Täytyy todeta tähän vain lyhyesti se, että Wärtsilän

fuusion, kun se nyt edelleen fuusioituu, syyt ehkä ovat jossakin muualla kuin tällaisessa valtapelissä. Sellainen henkilö, joka seuraa, mitä markkinoilla tapahtuu, voi varmasti melko helposti tulla siihen tulokseen, että sen jälkeen kun Wärtsilä Meriteollisuus teki konkurssin, myös itse emoyhtiön Wärtsilän maine oli kärsinyt erittäin voimakkaan kolauksen, jolla oli toki jossain määrin merkitystä yhtiön tilauskannalle ja toiminnoille, mutta erityisesti myös sen arvonannolle rahoitusmarkkinoilla. On hyvin helppo kuvitella, että Wärtsilällä ei ollut jatkossa enää mahdollisuuksia saada yhtä edullisilla lainoilla rahoitusta kuin aikaisemmin tämän konkurssitapauksen jälkeen. Luulisin, että tässä on se todellinen syy, miksi Wärtsilä on joutunut miettimään olemassaoloaan ja sitä, missä muodossa se jatkossa harjoittaa toimintaansa, eikä Seppäsen mainitsemista perusteista.

Vielä haluan todeta sen, että täällä on voimakkaasti arvosteltu Valtiontakuukeräyksen tai sen edeltäjien toimintaa. On totta, että varsin varomattomasti aikoinaan on toimittu, kun on annettu valtiontakauksia Wärtsilä Meriteollisuudelle ja sen tilauksille. Haluan näitä toimenpiteitä lainkaan puolustelematta ja niitä mielestäni oikein voimakkaasti arvioiden kuitenkin tuoda esille sen, että silloin kun jokin taho antaa takauksen, jo itse takauksen luonteeseen sisältyy riski. Se tarkoittaa sitä, että takaaja ottaa riskin siitä, että jos jokin menee pieleen, se on valmis jollakin summalla korvaamaan aiheutuneita tappioita.

On täysin selvää, ettei Valtiontakuukeräykselle voida muodostaa sellaista järjestelmää, jossa sen antamiin takauksiin ei koskaan sisältyisi minkäänlaista riskiä, koska silloinhan tällaista laitosta ei lainkaan tarvittaisi. Mutta on selvää, että jonkinlaisia kohtuullisia asianmukaisia vakuuksia toki aina on edellytettävä, kun takuita annetaan. Luulen, että nyt on löydetty vihdoin sellainen oikea linja, jolla voidaan edetä niin, että kohtuuttomia ja asiattomia tappioita ei pääse syntymään, joita tosiasiaassa toki tässä tapauksessa on syntynyt.

Herra puhemies! Lopuksi vain haluan todeta sen, että Wärtsilän tapauksen pitäisi osoittaa yksi asia. Tärkeätä on se, että valtio pysyisi mahdollisimman pitkälti erillään yksityisestä yritystoiminnasta. Ensinnäkin kun on kuultu kertomuksia siitä, miten näistä

asioista neuvoteltiin, mitä tapahtui, niin täytyy todeta, että valtion hallinnollinen koneisto ja organisaatio ei koskaan pysy yksityisten yritysten kelkassa ja vauhdissa mukana. Tosiasiaksi on myös osoittautunut se, että vastuusuhteissa on ollut jonkinlaisia ongelmia. Ei aina ole tiedetty myöskään sitä, mitä asioita on käsitelty ja kuinka pitkälti neuvotteluissa on edetty tietyissä vaiheissa. Tämä on aiheuttanut merkittävää sekavuutta asioiden käsittelyssä valtion puolella.

Voi sanoa, että virkamiehillä ehkä on jonkinlaista ammattitaidon puutetta kysymyksissä, jotka varsin yleisesti kuitenkin esiintyvät yksityisessä yritystoiminnassa. Tietysti perusongelmaksi tässä tapauksessa on myös tullut se, että toisaalta sanotaan, että rahaa ei saisi laittaa yhtiöön, ei saisi syntyä tappioita, mutta toisaalta taas vaaditaan, että rahaa täytyisi laittaa yhtiöön siitä syystä, että työpaikat voitaisiin säilyttää.

Sanoisin, että tietysti eduskuntakin joskus voisi vähän miettiä omia kannanottojaan ja niitten johdonmukaisuutta. Jos niitä ajatellaan, niin voidaan todeta, että tuo johdonmukaisuus eduskunnastakin aika usein puuttuu.

Herra puhemies! Toivon, että tällainen tapaus ei enää toistu ja valtio pysyisi mahdollisimman pitkään erillään tulevaisuudessa yksityisestä yritystoiminnasta.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En oikein ymmärtänyt ed. Sasin filosofointia hyvästä tilintarkastustavasta. Hän pohti, mikä on oikea totuus. Sitä tietysti voi pohtiakin, mutta asiantuntijoiden kuulemisen yhteydessä, kuten äsken puheenvuorossani totesin, tuli esille se, että ilmeisesti tilintarkastuksessa ei moneen vuoteen ollut annettu riittävää tietoa, siis tosiasiallisia faktoja, joita kuitenkin olisi pitänyt antaa, jotta oikea kuva Wärtsilä Meriteollisuuden taloudellisesta asemasta olisi saatu. Viittaan mm. tässä PSP:n, SYPin ja valtionkin asianomaisten virkamiesten asiantuntijalausuntoihin, jotka vetosivat nimenomaan tilintarkastuslausuntoihin ja totesivat, ettei näissä olekaan kerrottu sitä, mitä niissä olisi pitänyt kertoa. Eihän voi näin olla, että hyvän tilintarkastustavan mukainen kertomus voi olla tavallaan totuudenvastainen, ed. Sasi. Minusta tässä ei oikein ole aihetta puolustella tapahtunutta ja sitä

menettelyä, joka Wärtsilä Meriteollisuudessa on ollut käytäntönä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Niin kuin ed. Sasi totesi, niin takaukseen liittyy aina riski. Sanotaan sillä tavalla, että takaa miestä, maksa velat. Näinhän se on. Se on itsestään selvä asia. Vakuuksiinkin voi sisältyä väärinarviointia. En ole tarkoin tutkinut, miten Valtiontaukauslaitos vastatakuut määrittelee, mutta haluan mennä kolmanteen kohtaan eli virkamiehen osuuteen.

Ongelma on siinä, että kun Suomessa poliittisella tasolla virkamiehiä vaaditaan vastuuseen, tulee hyvin nopeasti esille ilmiö taitamattomuus, ei varomattomuuskaan, vaan taitamattomuus, johon myös ed. Sasi viittasi sanoen, että valtion virkamies ei voi olla niin taitava kuin yksityisessä yritysälä-mässä oleva henkilö arvioimaan asioita, jos nyt oikein tämän asian käsitin.

Wärtsilä-asiassakin nähdään tämä. Tullaan näkemään varmasti tulevaisuudessa. Kun etsitään poliittisten virkamiesten taholta vastuuhenkilöitä, niitä ei tule löytymään. Jos joku joutuu niin vahvasti ahdinkoon, että siitä ei pääse rajoittimien ohi millään, niin silloin tulee poliittisessa kentässä käsite taitamattomuus esille, ja katsotaan, että ottaen huomioon näin ja noin kyseisen henkilön toiminta ei ole rangaistavaa. Poliittinen virkamies luiskahtaa aina tavalla tai toisella pois vastuusta. Se on ongelma erityisesti juuri suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhdyn monessa kohdin ed. Sasin erittäin hyvän puheenvuoron kannanottoihin ja näkemyksiin. Muun muassa konkurssilainsäädännön uudistaminen on todella sellainen asia, johon tulisi saada vauhtia. Sitä on vaadittu ja edellytetty eduskunnassa aina 70—80-luvun taitteesta lähtien.

Mutta siinä suhteessa hiukan olen poikkeavalla linjalla ed. Sasin kanssa, kun hän puuttui hyvään tilintarkastustapaan ja mainosti Keskuskauppakamarin tilintarkastusjärjestelmää. Tämä toki antaa ja on antanut aihetta valtioneuvoston tilintarkastajille ja näköjään valtiovarainvaliokunnallekin pysähtyä kysymykseen tarkemmin.

Otetaanpa esille vaikka yksi tapaus. Viime tammikuun puolivälissä Keskuskauppaka-

marin tilintarkastuslautakunta antoi kahdesta Wärtsilä Meriteollisuuden tilintarkastuksesta, jotka olivat vastakkaisia näkemyksiltään, kummastakin samanlaisen lausunnon äänestyspäätöksellä, jonka mukaan molemmissa oli noudatettu hyvää tilintarkastustapaa eikä kumpikaan antanut aihetta KHT-tilintarkastussääntöjen mukaisiin rangaistus-toimenpiteisiin. Kyllä tällainen herättää varmasti kysymyksiä, eikö ole aihetta todella pohtia ja selvittää, mitkä ovat hyvän tilintarkastustavan käytäntöön vaikuttavat tunnusmerkit. Tässä suhteessa katson, että kritiikki myös Keskuskauppakamarin suuntaan on todella ollut aiheellista, ja olen iloinen, että siellä myös kritiikkiin on ruvettu vastaamaan.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan todeta kuten ed. Aittoniemi sen, että se käsitys, minkä itse asian käsittelystä sain, oli se, että kukaan virkamies ei tahallaan ole syyllistynyt mihinkään, mikä olisi pyritty valtion etuja vahingoittamaan, mutta selvää ammattitaidon puutetta tietyiltä osin tietyillä virkamiehillä on esiintynyt. Tietysti voidaan sitten kysyä sitä, millä tavalla näihin vastataan, tehostetulla koulutuksella vai jollakin muulla toiminnalla.

Mitä tulee hyvän tilintarkastustavan oikeellisuuteen, niin mielestäni juuri Keskuskauppakamarin lausunto osoittaa, ettei niissä lähdetty siitä, että olisi todettu, että oli noudatettu hyvää tilintarkastustapaa, vaan tosiasia on se, että niissä lähdettiin siitä, että ei ollut jätetty noudattamatta hyvää tilintarkastustapaa sillä tavalla, että sen tulisi antaa aihetta rangaistustoimenpiteisiin. Tämäkin osoittaa sen, että kun melkein ketä tahansa tilintarkastajaa pyydetään arvioimaan Wärtsilä Meriteollisuuden historiaa ja tapausta, melkein aina saadaan erilaisia vastauksia, vaikka kyseessä olisivat Suomen parhaat ammattilaiset, mikä osoittaa sen, kuinka vaikeata näitten asioiden arvioiminen kaiken kaikkiaan on, koska kyse on harkinnasta.

Otetaan esimerkiksi vaikka nämä tilinpäätökset. Käsitkseni mukaan päinvastoin kuin ed. Isohookana-Asunmaa sanoi on keskusteltu lähinnä vuoden 1988 lopullisesta tilinpäätöksestä ja vuoden 1989 välitilinpäätöksestä ja niissä esiintyneistä ongelmista. Tietysti on aika vaikeata sanoa se, missä määrin tulee kirjata etukäteen laivoista mahdollisesti

aiheutuvia tappioita. Otetaan esimerkiksi vuosi 1989, jolloin mm. Suomen markka revalvoitiin, jolla on suhteellisen suuri merkitys laivojen toimittamisen kannattavuuden kannalta. Tietenkään näitä ei voida ottaa etukäteen huomioon, mutta jälkikäteen todetaan, että olisikin tietysti pitänyt arvioida, että jotakin tämmöistä voi tapahtua. Maailma muuttuu, ja sen arvioiminen kirjanpidossa etukäteen on kauhean vaikeata.

Ed. Laine: Herra puhemies! Eduskunnalla itsellään ei ole oikein puhtaat jauhot pussissa siinä tapahtumasarjassa, jonka seurauksia nyt pohditaan. Wärtsilä Meriteollisuuden toimintapolitiikasta olen lukuisten muiden edustajien ohella tässä salissa puhunut vuodesta 1986 alkaen ja myös hallituksen ja eduskunnan roolista konkurssiin johtaneessa tapahtumasarjassa enkä sen vuoksi nyt ala tästä aiheesta tämän enempää sanoa. Kiinnitän huomiota vain kahteen asiaan.

Kun valtiovarainvaliokunta puhuu mietinnössään tilintarkastajien vastuusta mielestäni aivan oikealla tavalla, haluan kiinnittää huomiota siihen, että tässä yhteydessä ei näy tulleen esille sellainen kysymys kuin tilintarkastajien vaitiolovelvollisuuden soveltaminen tilanteessa, jossa viranomaisille ja päättäjille annetaan virheellisiä tietoja. Jos näitä tilintarkastussääntöjä nyt todella ryhdytään uusimaan ja korjaamaan, mielestäni tällainen seikka tulisi ottaa huomioon.

Wärtsilä Meriteollisuuden tapauksessahan oli kysymys myös siitä, että tilintarkastaja katsoi vaitiolovelvollisuuden aiheuttaneen sen, ettei voi kaikesta kertoa. Tämä osaltaan ainakin välillisesti oli vaikuttamassa siihen, että päättäjillä, viranomaisilla, oli virheellinen käsitys niin kuin näissä mietinnöissä ja myös valtiontilintarkastajien kertomuksessa todetaan.

Toinen näkökohta, jota haluaisin korostaa, on eduskuntaehto. On erinomaisen hyvä asia mielestäni valtiovarainvaliokunnan esitys siitä, että eduskuntaehto sovellettaisiin. Mutta tästä vain tulee mieleen, eikö olisi myös paikallaan pohtia sellaista kysymystä kuin valtioneuvoston ehdon asettamista. Tämä tulee nimenomaan mieleen sen johdosta, että osa Wärtsilä Meriteollisuuteen liittyvistä asioista oli sellaisia — jo esimerkiksi fuusioratkaisuun liittyneet eräät asiat — joita ei päätetty eduskunnassa, vaan joista päätök-

sen teki valtioneuvosto. Jos on halua vaalia valtion etua, yhteiskunnan etua, esimerkiksi sellaista väärinpelua tai sellaisia virheitä, konkurssia vastaan, mitkä nyt ovat tulleet päiväjärjestykseen ja pohdinnan kohteeksi, niin silloinhan voisi olla hyvä asia, että valtioneuvostolla olisi myös velvoite asettaa sellaisia ehtoja tai käyttää sitä mahdollisuutta.

Tässä nyt vain ajattelen esimerkiksi sitä tilannetta, että kun tuo 700 miljoonan verohelpotus aikanaan myönnettiin ja sitä koskeva sopimus valtioneuvoston kanssa tehtiin ja valtioneuvoston pöytäkirjaan kirjattiin, oliko siellä nyt kuusi tai seitsemän kohtaa, niin silloin olisi nimenomaan pitänyt edellyttää, että verohelpotuksen saaja myös huolehtii työllisyydestä, työntekijöiden, toimihenkilöiden työllistämistä, mutta tämä ehtohan jäi toteuttamatta.

Herra puhemies! Minä kannatan valtiovarainvaliokunnan mietinnössä tehtyjä ehdotuksia. Erityisesti myös haluaisin korostaa konkurssilainsäädännön uudistamisen tarvetta, jota eräässä suullisessa eduskuntakyselyssä tässä salissa hiljattain peräsin, mutta silloin saamani vastaus osoitti, ettei tässä välittömästi ole mitään kuitenkaan hallituksen toimesta tapahtumassa.

Ed. Ahonen: Herra puhemies! Ed. Laine äskeisessä puheenvuorossaan esitti viisauden parasta lajia, nimittäin jälkiviisautta, kun hän palasi vuoden 1986 tapahtumiin, jolloin Wärtsilä Meriteollisuus muodostettiin eduskunnan säätämän diffuusiolain perusteella.

Olen joutunut muistelemaan viimeisten kuukausien aikana ja kaivamaan esiin lukuisia puheenvuoroja, joita tuolloin käytettiin. Muiden muassa ed. Laine hyvin usein puhui siitä, että oli tapahtumassa verokaappaus suuromistajille. Kuitenkin koko tuon vuoden 1986 operaation keskeisenä taustana oli se, että ellei sitä olisi tehty, meillä olisi ollut hyvin nopeasti käsillä kaksi konkurssia, sekä Valmetin että Wärtsilän. Tämä on myös tullut aivan kiistatta esiin taustoja selvittäessä, joihin emme ihan riittävän syvälle minun mielestäni kyenneet menemään selvittelyssä. Mutta itse asiassa mitään uutta rahaa siinä ei syntynyt, vaan kun kaksi yritystä löi hynttyynsä yhteen, siitä olisi seurannut, kun se luovutettiin uudelle, vero-

seuraamuksia, ellei niitä olisi anteeksi annettu. Elikkä se jäi tavallaan välineinä, tarvikkeina ja muina tämmöisinä varauksina, varastoina jne. Wärtsilä Meriteollisuuden omaisuuteen, ei se sieltä mihinkään lähtenyt. Kyllä ed. Laine tämän hyvin tietää.

Mutta voi sanoa, että taitamattomuutta, varomattomuutta, hyväuskoisuutta, harkitsemattomuutta, jääviyttä — nämä olivat sellaisia määritelmiä, jotka aika usein tulivat kahden kuukauden hyvin intensiivisen työrypeaman aikana vastaan, kun tätä valtavaa aineistokasaa kävimme läpi ja myös kuulumme lukuisan joukon asiantuntijoita. Elikkä varsin lyhyessä ajassa tarkastajat joutuivat tekemään sängen mittavan työn, ja nuo asiat olivat sellaisia, jotka hyvin selkeästi sieltä tulivat vastaan.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Kehotan puhujaa siirtymään puhujakorokkeelle.

Puhuja (korokkeelta): Herra puhemies! Tarkastusjaosto ei kuitenkaan työtä tehdessään pyrkinyt ottamaan ei sen kummemmin poliisin kuin tuomarin roolia eikä myöskään jakamaan poliittisia tuomioita, vaan me pyrimme kaiken käytettävissä olevan tiedon ja aineiston pohjalta löytämään ja paikantamaan heikkouksia itse järjestelmässä, lainsäädännössä, menettelytavoissa ja myös siinä systeemissä, jonka piirissä koko tapahtumaketju oli tapahtunut siltä osin, kuin se koskee valtion kontrolloitavissa olevia elimiä sekä myöskin lainsäädäntöä. Puutteita ja korjattavaa löytyi todella paljon. Siitä osoituksena on hyvin tiiviiseen muotoon kirjoitettu valtiovarainvaliokunnan mietintö, jossa on monta hyvin laajavaikutteista ja merkittävää pontta ja korjausehdotusta.

Toivoisi, että tämä Wärtsilä Marinen tapaus jäisi meidän teollisuushistoriamme ainoaksi. Toivon, että nämä karneat opetukset, jotka tästä seurasivat niin taloudellisessa mielessä kuin myös inhimillisesti ajatellen, johtavat korjaukseen. Monessa työntekijäperheessä lukuisa määrä ihmisiä joutui tapauksen seurauksena vaihtamaan kokonaan alaa, hankkimaan uuden ammatin, ja hyvin moni edelleenkin on siinä tilanteessa, että taloudellista tasapainoa niiden menetysten johdosta ei ole omaan talouteensa voinut saada, jotka tämän seurauksena syntyivät.

Minä toivon, että valtiovarainvaliokunnan mietintö ja siihen liittyvät ponnet herättävät hallituksessa vilpittömän halun ryhtyä nopeasti sellaisiin kehittämistoimenpiteisiin, joita tässä edellytetään.

Eräässä puheenvuorossa muistaakseni ed. Mattila tai joku muu aikaisemmin sanoi, että kansalaisten luottamus mm. tilintarkastusjärjestelmään on kokenut erittäin vakavan kolauksen. Samoin kansalaisten luottamus valtion viranomaisten, hallituksen ja jopa eduskunnankin päätöksiin tältä osin on kokenut melkoisen arvovaltamenetyksen, ja sen luottamuksen palauttaminen edellyttää, että tästä asiasta pitää seurata myös konkreettisia muutostoimia.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olin hämmästynyt kyllä ed. Ahosen puheenvuoron ensimmäisestä kaksiminuuttisesta. Ed. Ahosen puheenvuorohan perustui siihen käsitykseen, että fuusion johdosta annettu verohelpotus koitui silloin Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n hyväksi. Jos todella näin olisi tapahtunut, minäkin voisin sellaista jälkiviisautta ja kritiikkiä harjoittaa, että saatoin olla väärässä, kun vastustin sitä. Mutta nythän on käynyt päivänselvästi ilmi, että tuosta verohelpotuksesta ei hyötynyt Wärtsilä Meriteollisuus, vaan Wärtsilän emoyhtiö, joka ei millään lailla edistänyt laivanrakennustoiminnan kehittämistä, telakatoiminnan jatkamista.

Nyt olen entistäkin varmempi siitä, että olikin oikein ainakin yrittää estää sellaisen rahan meneminen Wärtsilän emoyhtiölle, joka on sitä sitten käyttänyt, ellen nyt sanoisi keinottelutarkoituksiin, niin kuitenkin kokonaan muihin tarkoituksiin kuin laivanrakennustoiminnan edistämiseen.

Ed. Ahonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jotenkin tuntuu siltä, että ed. Laine ei ole kovin hyvin perehtynyt siihen, mitä tapahtui. (Ed. Laine: Ei taida olla Ahonen sen paremmin!) Minusta tuntuu, että ed. Ahonen on perehtynyt tähän asiaan. — Nimittäin se 700 miljoonaa, joka lailla annettiin diffuusion seurauksena, jakautui ensinnäkin 560 miljoonaa — 240 miljoonaa suoraan Wärtsilän ja Valmetin kesken, kun muodostettiin Wärtsilä Meriteollisuus ja Valmet Paperikoneet. Tilanne hoitui sillä tavalla, että sillä 700 miljoonalla, joka yhteensä

näille kahdelle yhtiölle annettiin verohelpoituksina, ne ostivat ne koneet, laitteet ja varastot, joilla ne pääsivät jatkamaan toimintaa. Ei siinä ollut mitään mystistä. Se meni aivan laillisesti ja oikealla tavalla. Eihän telakka olisi voinut toimia, ellei sillä olisi ollut laitteita, välineitä, varastoja, tarvikkeita jnp. Eikö näin?

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei noin, kuin ed. Ahonen selitti, ei missään tapauksessa tuolla tavalla. Minä yhdyn ed. Laineen näkemykseen siitä, että tämä verohelpotus meni emoyhtiöiden hyväksi. Emoyhtiöt saivat tässä tapauksessa tulouttaa ilman veroseuraamuksia tietyn määrän varauksiaan omissa tilinpäätöksissään omiin vapaisiin pääomiinsä. Sitä kautta emoyhtiöille ja tässä tapauksessa Wärtsilälle syntyi Suomen suurimmat vapaat omat pääomat, jotka käytännössä merkitsevät sellaista rahaa, josta periaatteessa on vero maksettu. Vapaita omia pääomia ei voi syntyä muuten kuin myyntivoitoista ja sellaista voitoista, joista on verot maksettu. Tässä tapauksessa pääyhtiö Wärtsilä sai siirtää vapaisiin omiin pääomiin rahaa, josta veroa ei ollut maksettu. Se on sitä rahaa, jota Wärtsilä — Lohja-fuusiossa nyt jaetaan Wärtsilän vanhoille osakkeenomistajille, eli sillä rahalla maksatetaan Lohjan suorittama Wärtsilän omaisuuden kaappaus.

Tässä mielessä nämä uudet yritykset saivat vain sellaista rahaa, joka annettiin niiden haltuun osakepääoman muodossa. Sillä osakepääomalla sitten ostettiin näitä kaluja. Tästä syntyy semmoinen mielikuva, että näillä tytäryhtiöillä, tässä tapauksessa Wärtsilä Meriteollisuudella, olisi ollut suuri oma pääoma. Mutta käytännössä sillä ei ollut omaa pääomaa juuri ollenkaan. Se oma pääoma oli koneita ja laitteita. Veronhuojennuksen saivat tässä tapauksessa emoyhtiöt eivätkä lainkaan tytäryhtiöt.

Ed. Ahonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt tässä jotenkin logiikka ei oikein pelaa. Nimittäin jos on näin, kuten ed. Seppänen ja ed. Laine yrittävät todistaa, olisi mielenkiintoista kuulla, mihinkä Valmet sen 240 miljoonaansa laittoi. Sehän palaisi valtiolle sitä kautta, jos tämä pitää paikkansa, mitä juuri sanottiin.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ahonen on nyt valitetavasti ihan väärillä jäljillä. Jos se menee Valmetille, niin eihän se valtiolle tule, vaan se on Valmetilla. Eihän meitä tässä tapauksessa, kun puhumme Wärtsilä Meriteollisuudesta, kiinnosta se, mitä Valmetissa on tapahtunut. Meitä kiinnostaa se, mitä Wärtsilä Meriteollisuuden ja sen pääyhtiön välillä on tapahtunut.

Ne summat, joista ed. Ahonen myöskin puhui, ovat vääriä. Kysymys on eräänlaisesta nettovaikutuksesta. Varausten siirtäminen emoyhtiöiden taseisiin olisi huomattavasti suurempi kuin niistä tuleva nettoverohyöty. Nettoverohyöty tässä tapauksessa oli siis se, mikä meni emoyhtiöiden hyväksi.

Minusta tuntuu, että ed. Ahonen ei ole nyt perehtynyt kaikkiin käsillä oleviin papereihin hinkaan tässä asiassa. Esimerkiksi perustulakivaliokunnan suorittamien kuulemisten yhteydessä lukuisat asiantuntijat sanoivat ja ovat jopa pöytäkirjoihin kirjanneet ja perustulakivaliokunta muistaakseni myöskin mientöönsä, että veroetu meni emoyhtiöiden hyväksi. Kuitenkin annettiin sellainen väärä kuva asioista, niin kuin se olisi mennyt tytäryhtiöiden hyväksi. Väärän kuvan antaminen tapahtui oman pääoman erien välityksellä.

Kaikki me teemme virheitä, ja toivoisin, että ed. Ahonen toteaisi tässä yhteydessä, että oli väärin antaa se hyöty emoyhtiölle, koska sitä kautta se meni ihan väärin tarkoituksiin.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ihan lyhyesti pariin kohtaan.

Minä en jaksa ymmärtää sitä, miten konkurssisäännön uudistaminen, uudistetaan se minkälaiseksi hyvänsä, olisi auttanut Wärtsilän tapauksessa ennalta ehkäisevästi. En saa sitä päähäni, en millään.

Toinen asia, ed. Mattila mainitsi tilintarkastustavasta ja sen luotettavuudesta. Keskuskauppakamarin hyväksymältä ja valvomalta tilintarkastajalta sai jopa 80-luvun alussa rikosjutussa sen tyyppisiä lausumia, mitä itse kukin halusi, kunhan maksoi hyvät hinnat niistä. Tampereellakin suuressa rikosjutussa, jossa Keskuskauppakamarin KHT-tilintarkastaja antoi lausunnon, se oli niin väkevä, että suuri juttu olisi saattanut keikahtaa kuinka päin hyvänsä, jos ei olisi tehty

niin ankaraa työtä, että olisi selvitetty, että KHT-tilintarkastajan antama lausunto oli älyllistä epärehellisyyttä, niin kuin silloin aikoinaan sanottiin.

Kun asiasta valitettiin Keskuskauppakamarille, niin monien mutkien, kuukausien ehkä vuoden kuluttua, kyseinen henkilö sai kyllä huomautuksen Keskuskauppakamarilta. Mielestäni se oli liian vähän, koska kyseinen lausunto olisi saattanut kääntää tuon oikeusjutun miten tahansa.

Minä en luota vähääkään tämän tyyppisiin tilintarkastussysteemeihin. Niistä todella tulee ihan täysin erilaisia näkemyksiä, juomia joka janoon, sen mukaan, kuinka vain tarvitaan. Aivan samalla tavalla, kun yliopiston professoreiltakin pyytää asiasta oikeustieteellisen lausunnon, se voidaan tehdä sillä tavalla, että se ei ole varsinaisesti väärin, mutta antaa väärän kuvan asiasta. Nämäkään eivät ole minkäänlaisessa vastuussa sen paremmin kuin Keskuskauppakamarin alaiset henkilöt.

Ed. Järvisalo-Kanerva: Herra puhemies! Täällä on puhuttu viisaita ja vähemmän viisaita — anteeksi ilmaisuni — siitä, mikä on hyvä tilintarkastustapa ja mikä on muuta. Minusta tässä asiassa on pitkällä tähtäyksellä ajateltuna myös toinen puoli. Jos kansanedustajat — kun täällä on rehellisyyden nimiin vannottu — myöntävät, mitä vuosien ja vuosikymmenten varrella on tapahtunut, toivon, että joku voi yhtyä näkemykseeni siitä, että valtionyhtiöt ylipäänsä ovat olleet vallankäyttöjärjestelmä, korkeimman tason päätöksentekijöitten hyväkseen käyttämä palkitsemisjärjestelmäkin ja samalla sijoituspaikkajärjestelmä. Siinä mielestäni on ollut ongelma.

Olemme turhan pitkään vannoneet vanhojen patruunoitten nimiin, turhan pitkään eläneet sen varassa, että suomalaista yritystoimintaa hoitavat perheyhtiöt, ja aivan turhan pitkään eläneet sitä elämää, joka on ollut vuosikymmenet vain vallankäyttö- tai palkitsemisjärjestelmä.

Muistaakseni 70-luvun puolivälissä meillä oli asiasta ensimmäinen keskustelu eduskunnan piirissä, tuskin sentään salissa. Ekonomisteja oli koolla, ja keskustelimme siitä, missä määrin meidän pitäisi ryhdistäytyä ja valita suomalaisiin yrityksiin ja valtionyhtiöihin ammattijohtajia. Esteitä oli, niin kuin varsin hyvin ainakin ed. Junnila tietää, että

esteitä on ollut, kun ”pojat on tarttenut paikkoja”. Keskustelu oli aika radikaaliakin siinä mielessä, että keskustelimme pitkään siitä, eikö suomalaisia valtionyhtiöitä pitäisi jakaa pienempiin ammattiyksiköihin niin, että osattaisiin hoitaa asioita niin kuin niitä hoitaa pitää.

Minusta nyt olisi aika keskustella siitä Euroopan yhdentymisen ollessa edessä ja tänään on puhuttu jos kuinka monta sanaa. Tästä huolimatta itse asiasta, joka on Wärtsilä Marinen taustana, ei ole puhuttu puolta sanaa. Se merkitsee kyllä sitä, että suomalainen bisnes ei kohta ole bisnestä.

Murheena oli 1970-luvulla Wärtsilänkin osalta, että lakkoja oli mielin ja määrin. Mutta kun taas olivat vaalit tulossa niin kuin nytkin ja sama into oli päässä niin kuin näyttää olevan nytkin, silloin oltiin lakkoilaisten kannalla. Nyt ollaan murheissaan siitä, että ihmiset jäävät työttömiksi. Se on suuri suru sinänsä. Mutta minusta eduskunnan pitäisi kyetä keskustelemaan asioista myös filosofisella tasolla ja tekemään ratkaisuja eikä vain räpättää.

Ed. Sasi toi esiin joitakin viisaita asioita siitä, mikä on mitäkin. Minä olen vakaasti sitä mieltä, että bisnes on bisnestä ja byrokratia on byrokratiaa. Jos ne jossakin vaiheessa voidaan valtionyhtiöiden osalta yhdistää, tehtäköön se. Minulla on sellainen käsitys, että jos tämän tasoinen keskustelu, joka nyt tästä asiasta on päivien mittaan käyty, on eduskunnan taso, byrokratian ja bisneksen yhdistäminen on koko lailla vaikeata.

Jos jollakulla virkamiehellä on satamäärin tilintarkastustehtäviä, ainakin edustajat Anttila, Linnainmaa ja minä tiedämme sen, että kun niitä kertyy kymmenenkin, siinä ihminen on kolme kuukautta poikki alkuvuodesta johonkin aikaan. Se ei ole minusta eduskunnan asia vaan niiden yhteisöjen asia, jotka nimittävät tarkastajia. Mikä sitten on hyvä tilintarkastustapa, kun ammattimiehet ovat hoitamassa ammattibisnestä ja kun siellä ovat ihmiset, joilla on aikaa perehtyä tilintarkastustehtäväänsä? Näitä ongelmia eduskunnalle ei tule, paitsi jos tulee näin ennen vaaleja.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Ed. Järvisalo-Kanerva kiinnitti puheenvuorossaan huomiota mietintöön liitettyyn tarkas-

telunäkökulmaan tilintarkastajan asemasta ja tehtävästä. Toki se saattaa olla mietinnössä painotetusti esillä, mutta minä myös korostan sitä, että näin on välttämätöntäkin, koska tilintarkastusmenettelyssä on tapahtunut sellaista asioiden kulkua ja menoa, jota ei voi pitää hyväksyttynä. On tapahtunut ikään kuin maan tavan mukaan, että tilintarkastajat sokeasti tekevät sitä, mitä yhtiön johto ja hallitus pyytävät tekemään.

Kun asiantuntijoiden kuulemisen yhteydessä kävi myös selvästi esille se, että Keskuskauppakamari oli suorittanut selvityksen viidessä konkurssiin menneessä tapauksessa käyden läpi jokaisen yhtiön viiden vuoden tilinpäätökset, mitään asiaan viittavaa niissä ei tullut esille, että näillä yhtiöillä olisi vaikeuksia ja konkurssi edessä. Jotakin on silloin pahasti pielessä, jos ammatti-ihmiset, tilintarkastajat, eivät kykene nykyisin voimassaolevien säädösten mukaan astumaan sen siteen yli, joka on olemassa yhtiön johdon ja tilintarkastajien välillä. Sen vuoksi mietinnössä on kiinnitetty tähän puoleen huomiota, että toisin täytyy toimia jatkossa.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ed. Järvisalo-Kanerva ymmärtääkseni puolusteli tilintarkastajia tässä tapauksessa. Kuitenkin tilintarkastajien taitamattoman menettelyn takia yhtiön tilasta annettiin väärä kuva, ja sen johdosta valtio on menettämässä useita satoja miljoonia markkoja, kenties miljardi markkaa rahaa, kun jatkettiin sellaisen yhtiön luotottamista, jossa tappiot olivat kasvamassa sietämättömiksi ja jossa oma pääoma oli siinä vaiheessa, kun rahoitusta vielä jatkettiin, jo syöty. Tilintarkastajat eivät olleet ammattimiehiä, ed. Järvisalo-Kanerva. Olen esittänyt täällä sitä paitsi — en tiedä, oliko edustaja silloin paikalla — luettelon siitä, miten tilintarkastaja Haglundilla oli 138 muuta tilintarkastustehtävää, joista lukuisa joukko suuria, Wärtsilä Meriteollisuuttakin suurempia yrityksiä. On teknisesti mahdollista, että yksi ihminen voisi olla ammattimies ja tutkia esimerkiksi yhden päivän aikana tällaisia asioita, niin kuin hänen on pakko tutkia, jos hän yksin 138 tilintarkastustehtävää suorittaa.

Sitten on vielä sellaisia asioita, joista tilintarkastajien edustajat sanovat, että tilintarkastaja on menetellyt taitamattomasti. Se oli mm., kun vuonna 1988 tilinpäätökseen kir-

jattiin saatavaksi Valmetin kiistämä saatava, yli 200 miljoonaa markkaa. Varovaisuusperiaatteiden mukaan sitä ei olisi saanut kirjata tulosta parantamaan. Tässä tapauksessa se paransi tulosta ja antoi sillä tavalla väärän kuvan yhtiön tilasta. Ei, ed. Järvisalo-Kanerva, tällaista tilintarkastajan tehtävän suorittamista pitäisi puolustaa. En ymmärrä, miten siinä on bisnes ja talous sekoitettu, jos tässä tunnetaan huolta miljardista markasta veronmaksajien rahoja ja vaaditaan, että myös tilintarkastajat tarvittaessa asetettaisiin vastuuseen aiheuttamastaan vahingosta. Se on bisnesmäinen suhtautumistapa asiaan.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Laaksonen niin kuin monet muutkin puheenvuoron käyttäneet ovat kritisoineet tilintarkastustoimintaa ja tilintarkastajien asiantuntemusta. Tilintarkastus on kuitenkin aina jälkikäteistoimintaa. Minua ainakin itseäni tässä keskustelussa häiritsee se, että kun tilintarkastus toimitetaan, silloin kaikki on jo tapahtunut, eletään mennyttä aikaa.

Minusta ydinkysymys on se, että yrityksen toimiva johto on reaaliajassa sekä kauppa- ja teollisuusministeriö, joka valvoo tätä toimintaa, on myös reaaliajassa. Tilintarkastustoiminta tapahtuu monesti puolitoista vuotta sen jälkeen, kun nämä ovat jo tapahtuneet. Tässä keskustelussa unohdetaan kokonaan se, että yritysjohtossa täytyy nämä asiat tiedostaa.

Ed. Järvisalo-Kanerva: Herra puhemies! Erään nyt tavallaan syytettyjen listalla olevan henkilön kanssa olen parin vuoden aikana käynyt keskusteluja siitä, mikä on suomalaisten yhtiöiden tila, suuryhtiöiden erityisesti ja valtionyhtiöiden erikseen. Täytyy sanoa, että tietoa on enemmän kuin tilintarkastajat kertovat.

Kun eduskunnassa käydään tällaista keskustelua, en halua huonosti tehtäviään hoitaneiden tilintarkastajien puolesta puhua. Väitän vain, että eivät kaikki eduskunnan jäsenet hallitse taseenlukukykyäkään niin, että voisivat edes itse arvioida, mistä on kysymys. Minusta asiat pitää suhteuttaa toinen toisiinsa ja pitää pitää suunsa silloin kiinni, kun huomaa itsekin erehtyneensä, eikä lähteä siitä poliittisesta mahdollisuudesta, joka nyt on nostaa mellakkaa. Tarkoitukseni ei ole puolustella ketään. Sanon

kuitenkin, että vielä enemmän, kun olen kuunnellut Euroopan integraatiokeskustelua, minulla on sellainen käsitys, että paitsi taaseenlukukykyä ei myöskään ole kansanedustajilla edellytyksiä tehdä vertailuja kansainvälisesti siitä, missä meillä Suomen teollisuudessa mennään.

Ed. Sasille, vaikkei hän ole paikallakaan, sanon kuitenkin sen verran, että yksi asia minusta on tärkeä ja se on se, että suomalaisilla yrityksillä on riskinottohalua ja -kykyä.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Toivoin, että ed. Järvisalo-Kanerva mainitsisi nimeltä ne kansanedustajat, joiden olisi tässä tapauksessa syytä hävetä tietojaan ja tilinpäätösten käsittelykykyä, että emme kaikki joutuisi epäilyksen alaisiksi tässä toiminnassa. Kiistan jyrkästi, että en osaisi lukea taseita siinä, missä puhujakin. Olen sitä mieltä, että on täysin perusteltua esittää kritiikkiä tässä tapauksessa tilintarkastajia kohtaan.

En voi myöskään hyväksyä ed. Anttilan esittämää näkemystä, jonka mukaan yritysjohto vain toimisi reaaliajassa ja tilintarkastajat eivät. Tilintarkastajat toimivat Wärtsilä Meriteollisuus -tapauksessa täysin reaaliajassa silloin, kun he tarkastivat vuoden 1988 tilinpäätöstä. He antoivat siitä kertomuksensa kolme neljä kuukautta myöhemmin. Heti sen jälkeen ilmestyi osavuosikatsaus ensimmäisen kolmanneksen perusteella, jonka perusteet myös tilintarkastajat olivat vahvistaneet. Se on jälkikäteen tapahtuvaa toimintaa. Mutta kun se antaa väärän kuvan yrityksestä, silloin kantavat tilintarkastajat vastuun siitä.

Minkä takia muuten hyväksytyn tilimiehen tuntipalkkaveloitussuositus on 550 markkaa ja KHT-tilintarkastajan melkein kaksinkertainen, jos ei ole mitään merkitystä sillä, että se ammattitaito, joka heillä on, saadaan täydellisesti käyttöön ulkopuolelle? Tilintarkastajat toimivat meitä ulkopuolisia varten. Yritysjohton näkökulmasta he ovat rasite, koska he saattavat ottaa erilaista kantaa kuin yritysjohto itse. Me olemme valittavasti, valtion edustajat ja kauppa- ja teollisuusministeriön edustajat, tässä tapauksessa harhaan johdettuja, ja tilintarkastajat vastatkoot siitä.

En ollenkaan suostu ymmärtämään sitä,

että kansanedustajat olisivat sellaisia ihmisiä, että heillä ei ole edellytyksiä arvioida tilintarkastajien toimintaa, kun valtiontilintarkastajat ja kaikki asianomaisetkin arvostelevat.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Herra puhemies! Olen ehdottomasti diletantti tilintarkastuksessa, mutta siitä huolimatta pidän käsittämättömänä sitä, että Wärtsilän yhteydessä ei haluta tunnustaa sitä, että tilintarkastuksessa on tapahtunut virheitä. Kaikki vakuuttavat asiantuntijat ovat myös ainakin tarkastusjaostossa olleet mielestäni sitä mieltä.

Esimerkiksi Keskuskauppakamarin lausunnoissa todetaan aivan suoraan kahdessaakin kohdassa, että vuoden 1988 tilintarkastuksen yhteydessä olisi pitänyt antaa yritysten toiminnasta enemmän luotettavaa informaatiota. Muistaakseni jossakin asiantuntijapaperissa viitattiin myös siihen, että voimassa oleva osakeyhtiölaki velvoittaa antamaan yhtiön taloudellisesta tilasta tiettyjä asioita raporteissa ulos. Näin Wärtsilän tapauksessa ei esimerkiksi juuri vuonna 1988 ole menetelty.

Koko tilinpäätösasiakirja silloin ei siis antanut riittävän selvää kuvaa yhtiön tulokehityksestä ja taloudellisesta tilasta eikä riittävän realistista kuvaa tulevista tappioriskeistä. Tämä on asiantuntijojen selvää tekstiä jaoston jäsenille. Tässä täytyy yhtyä täydellisesti ed. Seppäsen näkemyksiin. Itse olen vakuuttunut, että hyvän tilintarkastustavan mukaista tilintarkastusta ei aina näköjään noudateta.

Ed. Järvisalo-Kanerva: Herra puhemies! Minusta on erikoista, että kansanedustajan ajatusmaailma on eri paikoissa erilainen. Kun ollaan eduskuntatalon portailla vastaamassa Wärtsilän väelle, silloin ollaan yhtä mieltä, ja toista mieltä, kun puhutaan tilintarkastuksesta. Kolmantena haaveena on vielä ilmeisesti se, että yhtiö säilyisi. Hiukan vaikuttaa sellaiselta, että eivät ihan ole tasan kaikki pelut.

Tässä talossa on ollut tilintarkastusta monenlaista. Valitettavasti on niin, että minä nyt tällä hetkellä olen eduskunnan tilintarkastajien puheenjohtaja. Tilanne on hiukan omasta mielestäni — mutta muut arvioikoot

sen —parantunut Feiringin ajoista. Varma-
han ei voi koskaan tietenkään olla.

Ed. Seppäselä sanoisin vielä — sen verran
tuen hänen aktiivisuuttaan — että häntä olen
valmis suosittalemaan mihin tahansa valtion-
yhtiöön tilintarkastajaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi etuostolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 104/1989 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12

Toinen varapuhemies: Käsittelyn
pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mie-
tintö n:o 12.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskus-
telu myös päiväjärjestyksen 9) ja 10) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Junnila: Herra puhemies! Niin
hallituspuolueen kansanedustaja kuin olen-
kin en katso voivani hyväksyä nyt ensimmäi-
sessä käsittelyssä olevaa lunastuslakiesitystä.
On aihetta lyhyesti perustella, miksi en.

Ensinnäkin poliittisen johdonmukaisuuden
takia. Lunastuslaki ei ole suinkaan ensim-
mäistä kertaa eduskunnan käsiteltävänä.
Lain ensimmäinen versio oli täällä vuoden
1977 valtiopäivillä. Olin silloin myös niin
kuin nytkin kansanedustaja, silloin kuitenkin
oppositiipuolueen kansanedustaja. Äänestin
silloin lunastuslakia vastaan niin kuin muu-
ten äänesti koko silloinen eduskuntaryh-
mämmekin. On näin ollen luonnollista ja
loogista, että suhtautumiseni myös tähän
uuteen lunastuslakiin on samanlainen, siis
ei-hyväksyvä sitäkin suuremmalla syyllä, kun
tämä lakiesitys menee huomattavasti pitem-
mälle kuin silloin esillä ollut lunastuslaki.

Sanotaan tosin, että elämä ei ole loogista,
eikä varmasti olekaan, mutta kyllä toisaalta
on myös niin, että jos poliitikko ja poliittinen
puolue haluaa säilyttää uskottavuutensa, on
pyrittävä poliittisessa päätöksenteossa tiet-

tyyn johdonmukaisuuteen. (Ed. Anttila:
Hyvä!) — Tässä yhteydessä on, ed. Anttila,
syytä todeta se, että keskustapuolue, joka nyt
näyttää väkevästi vastustavan Holkerin sini-
punahallituksen lunastuslakiesitystä, oli 13
vuotta sitten hyväksymässä silloisen lunas-
tuslakiesityksen, mutta se olikin Martti Miet-
tusen johtaman keskustan puolueista kootun
hallituksen antama esitys.

Mutta kyllä ei-hyväksyvälle kannanotolle-
ni on toki muitakin perusteita kuin vain
vanha äänestyskäyttäytymiseni. Tämä lunas-
tuslakiesitys kaventaa tietyissä tapauksissa
yksityistä omistusoikeutta, ja sellaisena se on
nykyiseen aikaan sopimaton. Lunastuslaissa
on kysymys maan ns. ansiottoman arvonnousun
yhteiskunnan haltuun ottamisesta
tietyissä tapauksissa. Tämä on ainakin vuosisadan
vanha sosialistisen teorian ja politiikan opinkappale.
Se on eräs osa sitä sosialismin yleistä oppirakennelmaa,
jonka mukaan yksityinen omaisuus tai ainakin tuotantovälineitten
yksityinen omistus on otettava yhteiskunnan haltuun.

Mihin tämä oppirakennelma, sen järjestelmällinen
ja laaja-alainen käytäntöön soveltaminen, toisin sanoen
ns. reaaliosialismi, johtaa, siitä me olemme viime aikoina
saaneet runsaasti havainto-opetusta Itä-Euroopan
socialististen maiden kokemuksista. (Ed. Rajamäki:
Lunastuslaistako?) Nämä kokemukset ovat sellaisia,
että ns. kansandemokratiat ovat yksi toisensa jälkeen
luopumassa koko socialismista ja kulkeutumassa kohden
länsimaista demokratiaa ja markkinataloutta, jonka
eräs peruskivi on yksityisen omistusoikeuden
kunnioittaminen. Jopa itse socialismin kotimaassakin,
ts. Neuvostoliitossa, parhaillaan laaditaan suunnitelmia
valtionomisteisten teollisuuslaitosten yksityistämistä —
tosin ne ovat toistaiseksi vain suunnitelmia — samoin
kuin itsenäisten isäntämiesten palauttamisesta kolhoosien
ja sovhoosien pelloille.

Itä-Euroopassa on toisin sanoen parhaillaan
käynnissä erittäin suurisuuntainen yksityisen
omistusoikeuden ja omaisuuden kunnian ja arvonnousun
palauttaminen, rehabilitointi. Mutta samanaikaisesti
suomalainen politiikka tällaisine lakiesityksineen
näyttää nukkuvan kuin karhu talviuntaan autuaan
tietämättömänä siitä, mitä ympäröivässä maailmassa
parhaillaan tapahtuu.

Olen hyvin selvillä siitä — se lopuksi

todettakoon — että tämän lunastuslakiesityksen käytännöllinen merkitys ei ole suuren suuri. Tuo lunastuslain aikaisempi versio on jäänyt pitkälti käytäntöön soveltamatta. Sitä on sovellettu vain harvoissa tapauksissa, ja saattaa hyvin olla, että tämä uusi, pitemmälle menevä esitys kokee saman kohtalon. Mutta jos niin on, sillä ei toisaalta tule olemaan muuta kuin korkeintaan mini-marginaalinen merkitys asunnontuotannon kannalta, vaikka tätä lakia juuri tällä näkökohdalla on pyritty perustelemaan.

Asunnontuotannon vauhdittamiseksi olisi verrattomasti suurempi merkitys sillä, että vakuutusyhtiöitten kaltaiset suursijoittajat saataisiin jälleen kiinnostumaan asunnontuotannosta, erityisesti vuokra-asuntojen tuottamisesta. Mutta se edellyttäisi välttämättä vuokrasäännöstelyn poistamista ainakin uusilta rakennuksilta, ja siihen nykyinen hallitus valitettavasti ei ole yhtään sen paremmin kuin monilukuiset edeltäjänsäkään rohkaistunut menemään, joitakin merkityksellömiä eleitä lukuun ottamatta. Näyttää siltä, että suomalainen asuntopolitiikka, erityisesti vuokra-asuntojen tuotantopolitiikka, on toivottomalla tavalla joutunut luutuneitten poliittisten ennakkoluulojen elinkautisvangiksi.

Ed. Kalima (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En katso voivani miltään osin yhtyä ed. Junnilan näkökohtiin.

Todettakoon, että arvoa leikataan Yhdysvalloissa verotuksen avulla, sitä leikataan Länsi-Euroopan maissa nimenomaan tämän kaltaisella leikkurilla ja porvarillinen taloustiede on jo sata vuotta sitten ollut sitä mieltä, että maan ansioton arvonnousu on juuri sellaista loisarvonnousua, joka ei perustu työhön ja tuottavuuden lisääntymiseen. Todettakoon tässä, että tässä ei leikata sitä arvonnousua, joka aiheutuu omistajan omista toimenpiteistä tai yleisen hintatason muutoksista, vaan sitä, joka aiheutuu yhteiskunnan toimesta.

Lopulta mitä tulee vakuutusyhtiöiden sijoitustoimintaan, niin todettakoon, että osakespekulaation aikana niillä on ollut muita sijoituskohteita, jotka on arvioitu kannattavammiksi, mutta tilanne on muuttunut. En olisi lainkaan niin pessimistinen tässä suhteessa kuin ed. Junnilla.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Junnilla ystävälli-

sesti palautti mieleen 13 vuoden takaiset ajat, jotka ed. Junnilla ehkä paremmin muistaa kuin me myöhemmin eduskuntaan tulleet kansanedustajat aivan omakohtaisesti.

Maapaketti silloin säädettiin olosuhteissa, jotka varmasti ed. Junnilla hyvin muistaa. Minulla on kuitenkin sellainen käsitys, että keskustapuolue, joka silloin oli maapaketin säätämisen takana ja siihen sisältyvien yhteiskunnan pakkokeinojen tehostamisen kannalla, uskoi, että näiden uusien maapoliittisten lakien avulla maan ansioton arvonnousu saadaan leikattua ja yhteiskunnalle halpahintaista maata.

13 vuoden kehitys on osoittanut, että eivät nämä yhteiskunnan pakkokeinot ole ollekaan auttaneet. Ne kunnat, joissa eniten on maan tarvetta ollut, eivät ole välittäneet edes niitä käyttää. Viittaan esimerkiksi pääkaupunkiseutuun. Eikä rakennuttajia ole halutukaan panna kuriin. Sen sijaan ne kunnat, jotka ovat halunneet vapaaehtoisesti maapoliittikaansa edistää, ovat saaneet halpahintaista maata ilman näitä pakkokeinojakin.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisipa hyvä, jos Suur-Helsingin alueen asunnottomat yksinhuoltajat ja nuoretparit olisivat olleet kuulemassa tätä ylenkatseellista puhetta, jota Junnilla kohdisti hallitukseen, joka yrittää asuntopulaa alueelta poistaa.

En ihmettele, että Junnilla ei tunne myötätuntoa nuoria kohtaan, mutta pyytäisin muistuttaa, että myös eläkeläisiä on hyvin paljon ilman asuntoa ja he joutuvat sen vuoksi olemaan hoitolaitoksissa, keskussairaaloista mielisairaaloihin saakka, koska ei ole paikkaa, mihin muuttaa.

Kumpujen yöstä tuntui nousevan Junnilan puheenvuoro sikäli kuin oli kysymys sosialismista. Sosialismissahan on, kuten kristinuskossakin, kuten tiedän Junnilan hyvin tietävän, monta haaraa, tietä ja lahkoa. Yksi haara sosialismin tiestä, jonka profeettoja olivat Lenin ja Stalin, on mennyt konkursiin, mutta Junnilla puhuikin vastoin parempaa tietoaan. Hän tietää varsin hyvin, että täällä Länsi-Euroopassa on eräs demokraattinen suuntaus, johon ed. Kalima jo viittasi, jonka työskentelyn ansiosta mm. Länsi-Saksa on se mahtava, ja uskon Junnilankin ihailema, valtio, samoin kuin Pohjoismaat, joissa asuntopula on poistettu nimenomaan

tämän liikkeen taholta, jota allekirjoittanut edustaa.

Toinen varapuhemies: Huomautan ed. Vähänäkil, että tulee käyttää sanontaa "edustaja" Junnila, koska myös niin kuin "edustaja" Kalima, hän on "edustaja" Junnila.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli todella ilo kuunnella ed. Junnilan varsin selkeää puheenvuoroa ja perusteluja tälle asialle. Ed. Junnila totesi aivan oikein, että tämän vuonna 1977 hyväksytyn lainsäädännön merkitys ei ole ollut suuren suuri. Tämä johtuu yksinomaan siitä, että kun sillä on ollut mahdollisuus leikata kaavoituksen mukanaan tuoma arvonnousu ja kunnat kuitenkin käytännössä ovat pääsääntöisesti kaavoittaneet omistamaansa maata, ei ole siis syntynyt sellaista tilannetta, että sitä olisi käytännössä käytetty. Mutta sen sijaan puutun ajatukseen siitä, mikä on nyt säädettävän lainsäädännön käyttö. Voin vakuuttaa ed. Junnilalle, että sitä varmasti tullaan käyttämään ainakin niissä kunnissa, joissa on vasemmistoenemmistö.

Edelleen haluaisin peräänkuuluttaa sitä, että tämän lainsäädännön suurin ongelma on nimenomaan se, että tällä järjestelmällä, vaikka leikataan raakamaan hinnasta tietty arvonnousu pois, ei kuitenkaan voida sitä suoraan ohjata asuntojen hintoihin. Tässä kohdin on lainsäädännön suurin heikkous eli siis tällä järjestelmällä ei kuitenkaan voida taata suoraan sitä, että sama markkamäärä vähenee asuntoneliön hinnasta. Näin ei tule valitettavasti käymään.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Junnilan puheenvuoro osoitti, että kokoomuksestakin vielä löytyy tervettä talonpoikaishenkeä. Ed. Junnilan linjauksiin on helppo yhtyä ja todeta, että tällä lunastuslailla ei tule olemaan todellista vaikutusta asuntojen hintaan.

Kaiken lisäksi tämän hallituksen ehdotuksen valiokuntakäsittely on mielestäni suoritettu varsin kelpottomasti. Hallituksen esityksenä tuotiin lunastuslaki, joka oli valmisteltu oikeusministeriössä. Sen jälkeen syntyi ns. ympäristöministeriön neuvottelutulos, ja vain oikeusministeriön mallista on pyydetty perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokuntakäsittelyn yhteydessä esitimme, että myös ympäristöministeriön neuvottelutuloksesta pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto, mutta valiokunnalla oli niin kiire, että se päätti, ettei tällaista lausuntoa pyydetä. Minusta tämä neuvotteluratkaus sisältää sellaisia uusia, myös muita kuin omistusoikeuteen tai pakkolunastukseen liittyviä seikkoja, joiden osalta valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä ei ole lainkaan saatettu perustuslakivaliokunnan ratkaistavaksi, kuten esimerkiksi kuntien ja kuntalaisten eriarvoinen kohtelu. Minusta tältä osin tämän lunastuslain käsittelyn yhteydessä on tapahtunut kyllä vakavia laiminlyöntejä.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttilalle totean, että totta kai on tärkeitä, että kunnat ovat aloitteellisia, hankkivat raakamaa rakentamiseen, kaavoittavat sitä ja huolehtivat pitkällä tähtäimellä asuntotuotannon tarvitsemasta maa-alueesta. Sitä tekee mm. oma sos.dem.-johtoinen vasemmistoenemmistöinen kaupunkini, joka ei ole tarvinnut pakkolunastusta. Ongelma on se, että kepuenemmistöiset kunnat eivät ole kiinnostuneita ennakoimaan esimerkiksi maanhankintaa, ja yleensäkin porvarit katsovat, että asunontarvitsija väistyy ja hänet poljetaan maanomistajien etujen ajamisen jalkoihin.

Ed. Anttilalle on syytä toistaa, että laki- ja talousvaliokunnassa tämän lain ulkopuolelle jäänyt kokoomusjohtoinen Kouvola pyysi tähän lakiin mukaan. Kepu-johtoinen Kiihtelysvaara pyysi päästä tähän mukaan, eli loppujen lopuksi ehkä kannattaisi kysyä myös asunnon tarvitsijoista huolta kantavilta porvareilta kuntatasolta, mikä on todella se arkipäivä tänä päivänä.

On todella surkeata, että vielä tänä päivänä, kun puhutaan asuntopolitiikasta ja monista paineista EY:nkin mittakaavassa, meillä ollaan valmiita jättämään hoitamatta asuntopolitiikan kannalta keskeinen maapolitiikka. Toivottavasti tästä lähin voidaan laskea eri kaupungeissa kepulisiä joka neliölle.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla kyllä ed. Anttilan puheenvuoro. Se oli aika lähellä ed. Junnilan puheenvuoroa monessa-

kin mielessä. Kun tarkastellaan historiaa, miten tätä asiaa on edistetty aikaisemmin, niin kyllä on niin, että kokoomuksessa löytyi aika paljon edistyksellisiä ihmisiä näitä lakeja aikaisemmin tehtäessä ja ilman heitä ehkä ei olisi edetty sitäkään askelta, joka viimeksi edettiin tällä alueella.

Mutta kun valiokunta kävi Keski-Euroopassa, esimerkiksi Länsi-Saksassa me olimme tutustumassa näihin asioihin, ihmiset ihmetelivät tavattomasti suomalaista jälkeenjääneisyyttä maapolitiikassa niissä keskusteluissa, joita me heidän kanssaan kävimme. Minä luulen, että se käynti valaisi kyllä silloin juuri siellä mukana olleiden edustajien ajatuksia, ja niin me pääsimme askelen eteenpäin. Toivottavasti nyt tällä vuosikymmenellä, kun on jo menty yhden vuosikymmenen yli aikaisemmasta ratkaisusta, olisi sentään oltu vähän mukana kehityksessä. Näyttää hyvin tyrmäävältä tämä keskustelu.

Ed. Kalima (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttila on jankuttaen väittänyt, että raakamaan hinta ei vaikuta asumisen hintaan. Kun me kuitenkin tiedämme, että viimeisten 10 vuoden aikana asumisoikeusneliömetrin reaalihintaa on kaksinkertaistunut ja pääkaupunkiseudulla se lisää, jonka ed. Rajamäki mainitsi, on noin 2 500—3 000 markkaa, siis kymmenkertainen siihen, mitä asumisoikeusneliö maksaa muualla, niin ei voida perustella vakavasti tämän kaltaista väitettä.

Mitä tulee siihen, että tätä lakia ei ole käytetty, se johtuu siitä, että sitä ei ole tarvinnut käyttää, koska se on neuvotteluissa viimesijainen keino, johon mennään ainoastaan siinä tapauksessa, että ei päästä sopimukseen ja maa on pakko saada. Me totesimme, kun me kuulumme Rovaniemen ja Kouvolan edustajia, että he pitivät lakia näissä porvarillisenemmistöisissä kunnissa täysin välttämättömänä ja olisivat halunneet todellakin päästä tämän tehostetun leikkurin piiriin.

Ed. Sarapälle haluaisin todeta, että perustuslakivaliokunnan lausuntoa ei pyydetty sen takia, että laki muutoinkin säädetään perustuslain säätämisjärjestyksessä. Se jää lepäämään yli vaalien, ja vaalien jälkeen on sitten nähtävillä, mikä keskustan kanta tällöin on. Onko keskusta muuttamassa kantansa ja tulemassa asunnontarvitsijoita vas-

taan vai edelleenkin pitämässä kiinni yksilmäisesti ja itsepäisesti yksityisistä eduista?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hallitusryhmien keskuudessa tiedetään varsin hyvin se ongelma, joka syntyy siitä, millä tavoin arvonleikkauksen kautta leikattu hyöty voidaan kohdistaa asuntorakentamiseen ja yhdyskuntarakentamiseen. Tästä asiasta on tämänkin päivän kuluessa hallitusryhmien keskuudessa neuvoteltu kolmeen eri kertaan sen jälkeen, kun ed. Anttila pyysi tämän aikanaan pöydälle varataksaan hallitusryhmille neuvottelu-aikaa tätä varten. Me olemme käyttäneet tätä etsikko-aikaamme mahdollisimman hyvin.

Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä hyväksyessään tämän maapaketin eteenpäinviemisen hallituksen sisällä tehdyn kompromissiratkaisun mukaisesti asetti tiettyjä reunaehtoja, joista yksi oli nimenomaan se, että pitää luoda sellainen järjestelmä, jolla leikatusta arvonnoususta syntynyt hyöty pysytään kohdistamaan myös kovan rahan tuotannossa asuntojen hintaan. Aravapuolellahan asia on tietysti hoidossa. Uskon, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmien keskuudessa tämä on tarpeellisella tavalla tiedostettu ja myös saavutettu yksimielisyys siitä, millä tavoin asiassa tullaan etenemään, että tämä tavoite tulee toteutettua, joka on ainakin meidän ryhmämme taholta ollut tietty ehto.

Ed. Särkijärvi: Herra puhemies! Ensinnäkin ilmoitan olevani samaa mieltä ed. Junnilan kanssa siitä, että näiden lakien merkitys ei ole suuren suuri. On yllättävää, että näinkin paljon tunnetta on käytetty niiden käsittelyyn, kun järkeäkin olisi ollut tarjolla. (Ed. Jokinen: Nyt on järkeä kuultavana, vai?)

Etustolain osalta käsittääkseni suurin osa ongelmista on perustunut siihen, että alun perin aika laajaksi kirjoitettu laki muuttui silloin, kun sitä juristit tulkitsivat, huomattavasti rajoitetummaksi kuin eduskunta aikoinaan oli tarkoittanut. Tämä tulkintaero on aika tavallinen juuri maankäytön kysymyksissä. On olemassa juridinen tulkinta ja sitten on maankäytön suunnittelijan tai arkkitehdin tai kaavoittajan tulkinta, joka käsittelee asioita toiminnallisina kokonaisuuksina. Niinpä silloin, kun määritellään jokin

alue pääasiassa asuntoalueeksi tai muuksi yhdyskuntarakentamiseksi, maankäytön suunnittelija ajattelee kaikkia niitä alueita, jotka tarvitaan, jotta yhdyskunnasta tulisi toimiva. Tähän kuuluvat myös virkistysalueet. Juristi taas ajattelee, että tämä tarkoittaa katuja, kaavassa määriteltyjä puistoja ja kaavassa määriteltyjä rakennustontteja. Siksi on jouduttu tähän lainsäädäntötilanteeseen.

Täällä on myös sanottu, että etuosto saatetaan kohdistua maa- ja metsätalousmaahan. Jos tunnette yleiskaavoitusta ja asemakaavoitusta, niin tiedätte, että asemakaavoihin ei voi merkitä maa- ja metsätalousmaata. Yleiskaavoihin sen sijaan voi. Yleiskaavat ovat yleensä ajankohtasidonnaisia. Esimerkiksi tällä hetkellä tehdään kunnissa usein yleiskaavoja, jotka pyritään kiinnittämään vuoteen 2015 tai 2020. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että tuon päivämäärän jälkeen rakentaminen kunnassa loppuisi, jos se sattuu olemaan sellainen kunta, että sinne asukkaita riittää tulevaisuudessa. Niinpä tulevaisuuden reservialueet osoitetaan yleiskaavoissa maa- ja metsätalousalueina. Siihen ei ole olemassa muita päteviä kaavallisia merkintöjä. Voidaanhan sitä paitsi todeta aina maa- ja metsätalousalueiden myyntihinnasta, myydäänkö siinä todellakin maatalouden harjoittamiseen tarvittavaa maata siitä hinnasta, jonka maatalouden tuottoarvio kohtuullisesti sille jyvittäisi, vai onko kyseessä myös spekulatiivista arvon nostamista.

Tasapuolisuuskysymysten osalta yhdyin niihin puhuihin, joiden mielestä maatalousmaan hankinnan luvanvaraisuus tulisi poistaa, koska se ei tällä hetkellä täytä sitä tasapuolisuusedellytystä, jonka Suomessa tulisi kohdistua kansalaisiin.

Ed. Aittoniemi on aikaisemmissa puheenvuoroissaan ollut huolestunut siitä, että uusi lainsäädäntö antaisi mahdollisuuden hallinnolliseen kiusantekoon kuntatasolla. Nyt kuitenkin on niin, että jo nykyinen lainsäädäntö antaa aivan samat mahdollisuudet. Tässä yhteydessä ei poisteta mitään tasapuolisuusveloitetta eikä poisteta mitään valittamismahdollisuutta. Siten ne kokemukset, jotka ovat tähän mennessä saatuja, vastaavat todennäköisesti myös aika hyvin tulevaisuuden kehitystä.

Ed. Kokko ym. ovat pitäneet perustuslakikysymyksenä sitä, että nyt joitakin kuntia maapolitiikassa käsitellään eri tavalla kuin

muuta kuntia. Nyt kuitenkin on niin, että tämä ei ole mikään ennakkotapaus, vaan ennakkotapauksia olivat ne lait, jotka koskivat pääkaupunkiseudun asuntopolitiikkaa. Jos oikein muistan, niin keskustan eduskuntaryhmä ei pelkästään tukenut näitä lakeja, vaan oli itse asiassa aika innokaskin saamaan nämä lait voimaan. Tällöin ei ollut puhuttakaan siitä, että tällöin loukattaisiin kansalaisten tasa-arvoisuutta sen mukaan, missä kunnassa he sattuvat asumaan.

Muutenkin keskustan suhtautuminen etuostoon ja pakkolunastuksiin on ristiriitaista, koska täällä useat keskustan edustajat, mm. edustajat Renko ja Pokka, ovat valitelleet sitä, että pääkaupunkiseudulla on käytetty liian vähän pakkolunastusta ja etuosto-oikeutta, olisi tullut käyttää enemmän. Sitten toisaalta edustajat Kokko, Anttila ja Isohookana-Asunmaa ovat valitelleet sitä, että pakkolunastamisen käyttöä haluttaisiin lisätä. Eräs kansanedustaja on ollut kumpaakin mieltä tässä asiassa. Jos asia tuntuu epäkypsältä päätettäväksi, niin se tuskin on hallituspuolueiden ongelma niinkään kuin keskustan.

Tähän vielä voi lisätä sen, että jokin aika sitten keskusta esitti, että koko kehä III:n sisäpuolinen alue tulisi pakkolunastaa kunnille asuntotuotantoa varten. Siinä toki on paljon enemmän pakkolunastettavaa kuin näiden lakien mukaan koskaan tullaan käyttöön ottamaan.

Kunnan maanomistus voi todellisuudessa vaikuttaa maan hintatasoon vain, jos se on lähellä monopolitilannetta. Tällöin kunta pystyy itse päättämään siitä, mikä on vallitseva hintataso. Mutta tällaista tilannetta ei ole kovin mahdollista kuvitella millekään uudelle alueelle niiden kuntien lisäksi, joissa tällainen tilanne jo tällä hetkellä on olemassa. Ilmeisesti Kouvolaa on kaikkein selkein esimerkki kunnasta, jossa tämä voi toimia. Helsingissä se saattaisi voida toimia. Mutta tämäkään ei ole täysin ongelmaton tilanne. Sen sijaan esimerkiksi Espoossa on ollut jo alun perin lähtökohtaisesti suurin määrä erillisiä asuttuja kiinteistöjä koko maassa. Tällaisessa tilanteessa ei mitenkään ole kuviteltavissa, että kaupunki voisi saada maakauden markkinoilla määräävää asemaa.

Etuoistolain myönteisenä merkityksenä näen sen, että kunnan virkamiehen on hyvin hankala käytännössä neuvotella maakau-

poista. Hänen esimiehensä, tämän esimies, kaupunginhallitus ja viime kädessä valtuusto pääsee aina sanomaan, että jos olisit neuvotellut paremmin, olisit saanut halvemmalla. Sama ilmiö käy esiin myös eräästä vastalauseesta, joka näihin lakeihin on liitetty, koska siinä arvostellaan juuri viranomaisia, jotka ovat pyrkineet pitämään kunnan puolta ja hankkimaan mahdollisimman halvalla. Se ei koske enää pelkästään kunnan sisäisiä oloja, vaan myöskin eduskunnassa voidaan arvostelua esittää. Etuostotapauksessa joku toinen on sopinut todellisen markkinahinnat ja päätöksentekijälle jää vaihtoehdoksi vain joko päättää mennä väliin tai jättää ostamatta.

Arvonleikkauksen osalta on sama tulkin-tatilanne. Mikä osa arvonnoususta on kaavoituksesta johtuvaa? Alun perin laki on kirjoitettu siten, että sitä olisi hyvin voitu lähteä tulkitsemaan niin, että se koko yhdyskunnan muodostuminen ja kaikki siitä aiheutuva arvonnousu on sitä, mikä voidaan leikata lain nojalla. Mutta juristit ja tuomioistuimet menivät toiselle tulkintatielle alusta alkaen, jolloin myöhemminkään ei olisi ollut mahdollista soveltamalla muuttaa lain merkitystä.

Kiinteistön arvon voidaan nykyisin tieteellisestikin osoittaa koostuvan erilaisista tekijöistä, joista yksi toki on rakennusoikeus, mutta jossa erilaiset sijaintiin ja lähipalveluihin liittyvät tekijät ovat hyvin merkittäviä. Näistä pääosa määräytyy sen perusteella, että jokin alue on todella päätetty kaavoittaa ja sinne on voitu toteuttaa sekä julkiset että yksityiset palvelut sekä infrastruktuuri. (Ed. Juhantalo: Minkä maan tiedettä se on?) — Viittaan esimerkiksi tekniikan tohtori Veikko Kanervan väitöskirjaan, jossa tonttien hinnan määräytyminen on puettu matemaattiseen muotoon.

Edustajat Joenpalo, Anttila ja Aittoniemi ovat puheenvuoroissaan viitanneet suksessio-ongelmaan, joka todella on merkittävä. Siis jos kunta saa halvalla tonttimaata, kenelle hyöty siirtyy, kun kunta tämän maan luovuttaa? Yksinkertaisemmassa tapauksessa se toki siirtyy rakentajalle, jolle tämä luovutetaan. Vähän monimutkaisempaa on, että se saadaan siirtymään ensimmäiselle ostajalle, joka sitten realisoi sen tuota pikaa, ellei tätä jollain tavalla estetä. Estämismahdollisuuksia on tällä hetkellä oikeastaan vain yksi, ja se on sen tyyppisen tuotannon käyttäminen,

jota aravaomistusasumistuotanto on, eli siihen tulee myynti- ja hintarajoituksia, tai hitas-tuotanto. Vastaisuudessa myöskin asumisoikeusasunnot ovat tällaisia, joissa ensimmäinen ostajakaan ei saa hyväkseen maan hinnan alhaisuutta.

Kaikkein yksinkertaisin ja tiettyssä mielessä demokraattisin vaihtoehto on se, että kunta myy markkinahintaan tai luovuttaa markkinahintaan maan edelleen ja pitää itse rahat, jolloin ne tulevat tasapuolisesti kaikkien kuntalaisten eduksi.

Raakamaan hinnasta täällä on väitetty aivan oikein, että sen osuus on asuntorakentamisessa keskimäärin 2 prosenttia. Mutta jos tilastosta viitsii lukea edellisen rivin, niin huomaa, että tonttimaan osuus on 13 prosenttia keskimäärin. Nyt on tästä 13 prosentista aika pitkälti kiinni, se haluttaisiin leikata pois, koska se ei ole myöskään maanomistajan omista toimenpiteistä syntynyt.

Keskustan vastalauseessa on virheitä, jotka haluan virallisestikin oikoa. Siellä väitetään, että pääkaupunkiseudulla olisi nykyistä pakkolunastuslainsäädäntöä sovellettu ainoastaan pienten asuttujen tonttien omistajiin. Ensinnäkin ilmeisesti hinnaltaan kaikkein suurin lunastustapaus on sellainen, josta Espoon kaupunginvaltuusto viime vuonna teki päätöksen koskien erästä kiinteistösijoittajan hankkimaa aluetta Espoon Järvenperästä. Lunastushintaa ei ole vielä määritelty, koska ympäristöministeriöltä kesti melkein vuoden valmistella lunastuslupaa valtioneuvostolle ja siltä osin asia ei ole vielä lopullisessa päätöksessään. Edelleen kun vastalauseessa mainitaan Leppävaarassa sijainneet tontit, niin siellä ei pakkolunasteta yhtään sellaista tonttia, jolla omistaja asui. Niille lunastuksen kohteiksi tuleville tonteille, joilla on vuokralla asuva henkilö, on vuokralaisille osoitettu kaupungin vuokra-asunto menettävän asunnon tilalle. Tämän lisäksi on myös tontteja, joilla ei ole rakennusta tai rakennus on asumaton, jotka tulevat lunastuksen piiriin. Tässä yhteydessä tarkoitukseksi ei ole niinkään ollut arvonnousun leikkaaminen, vaan rakennuslain 52 a §:n mukainen alueen lunastaminen siitä syystä, että tämä mahdollistaa alueen yhtenäisen suunnittelun omistusrajoista riippumatta kuten laissa todetaan.

Täällä myös on puheenvuoroissa puututtu siihen, että Espoolla olisi 226 000 kerrosne-

liömetriä reservejä kaupungin vuokra-asuntotuotantoon. Tämä luku käsittää sopimuksissa olevat neliöt, joista suurinta osaa ei ole edes kaavoitettu. Mutta sen sijaan se on erinomainen esimerkki siitä, kuinka kaupungin on mahdollista saada aikaan aravalainoitettua tuotantoa ja asp-hintaista tuotantoa ilman, että se itse ensiksi ostaa maita. On mahdollista sopia maanomistajan kanssa siitä, että kaavoituksen jälkeen ohjataan tietty osuus tonteista tällaiseen rakentamiseen. Tuossa luvussa todella siis on myös omistus-aravatuotanto ja asp-hintainen rakentaminen, jotka myös ovat tällaisia sopimuksen piiriin otettuja kohteita.

Tällä tavalla kaupunki myös säästää ne korkomenot, jotka maanhankinnasta muuten syntyisi. Nimellishintahan kaksinkertaistuu nykyisellä korkotasolla viidessä vuodessa, ja jokuhan senkin aina maksaa.

Konkreettisena ehdotuksena lopuksi siitä, mikä voisi todella auttaa maapoliittisissa kysymyksissä, olisi sellaisen kunnallisen maapoolijärjestelmän luominen, johon maanomistajat, erityisesti rakentajat voisivat luovuttaa maansa, josta kunta jakaisi kaavoitettuja tontteja tasaiseen tahtiin, mikä on myös tärkeätä näiden rakennusliikkeiden tuotannon järkevän suunnittelun kannalta.

Ed. Röntynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Särkijärvi puhui tonttipolitiikasta ja kaavoituksesta, niin kylähän niin kaupungilla kuin kunnallakin on kaavoitusmonopoli. Se on voinut sopia maanomistajan kanssa ennen kaavoitusta, millä hinnalla tontit myydään ja tällä tavalla vaikuttaa myös tontin hintaan.

Kun ed. Särkijärvi puhui yleiskaavasta, niin se on yksi sellainen tekijä, joka varmasti myös on nostamassa tontin hintaa. Jos yleiskaavassa on joku alue varattu tiettyyn tarkoitukseen, esimerkiksi asumistarkoitukseen, niin silloin varmasti myös tontin hinta on erilainen kuin ennen sitä, kun yleiskaava on tehty.

Siinä mielessä tällaista ns. ansiotonta arvonnousua tuskin tapahtuu, jos kunta tai kaupunki on aktiivinen tonttipolitiikassaan. Ainakin niissä kunnissa kaikesta huolimatta, joissa on keskustaenemmistö, joista äsken sanottiin, että siellä on tontin hinta korkein, niin siellä on aivan riittävästi tonttimaata saatavana ja myös kohtuulliseen hintaan. Se

väite, että missä keskusta hallitsee, maa on kallista, ei pidä paikkansa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Särkijärven puheenvuoroa kuunnellessa tulee väkisin mieleen, että ed. Särkijärvi ei ilmeisesti ole ihan sisäistänyt, mistä tässä on kyse. Ed. Särkijärvi puhuu siitä, että tonttimaan hinnan osuus on 13 prosenttia. Mutta siihen ongelmatiikkaan tämä ei nimenomaan puutukaan. Tämä puuttuu raakamaan hintaan, jonka osuus on se vajaa 2 prosenttia. Jos kokoomus olisi tämän tiedostanut, niin tällaista lainsäädäntöä eduskunnan käsittelyssä ei olisi. Valitettavasti on näin.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Särkijärvi moitti puheenvuorossaan kovasti tuomioistuimia siitä, että ne ovat tulkinneet nykyisiä maapoliittisia pakolunastusoikeuksia kuntien kannalta ahtaasti. Käsittääkseni hänen arvostelunsa kohdistui pääasiassa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tuomioistuimet ovat ymmärtääkseni tulkinneet nykyisiä maapoliittisia pakolunastusoikeuksia niin, että on pystytty osoittamaan hankekohtaisesti yleisen tarpeen olemassaolo.

Sikäli kun ed. Särkijärven puheenvuorosta ymmärsin, hän tuntui olevan sitä mieltä, että riittää, kun yhteiskunta, siis kunta, ilmaisee periaatteellisen tahtonsa, että se aikoo kaavoittaa alueen, niin yleinen tarve alkaa välittömästi siitä.

Havaitsin ed. Särkijärven ja tuomioistuinten harjoittamassa tulkinnassa sikäli eron, että kyllä nykyinen tuomioistuinten linja, jossa yleinen tarve täytyy pystyä osoittamaan, on aika paljon lähempänä eurooppalaista oikeusturva-ajattelua yksityisten kansalaisten kannalta kuin ed. Särkijärven edustama linja. Mielestäni tätä linjaa, mitä nyt on noudatettu, on jatkossakin kyllä uusienkin lunastuslakien myötä pystyttävä noudattamaan. Sitä vaatii nimenomaan yksityisen kansalaisen turva.

Mutta ed. Särkijärvihän puheenvuoronsa alussa ilmoitti valaisevansa meitä järjellensä, joten olemme nyt kuulleet hänen kantojansa.

Ed. Juhantalo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Särkijärvi aloitti puheenvuoronsa sanomalla, että tällä lainsää-

dännöllä ei ole juuri mitään merkitystä, mutta hän haluaa nyt vielä järkimiehenä selittää, miksi tällainen tehdään.

Kun kuuntelin hänen puheenvuoroaan, niin voin vastata, että olisi syytä, että hän lukisi tämän lakiesityksen, koska selittelyt olivat aivan virheellisiä. Minä suosittelen, että ed. Särkijärvi lukee VTT:n tutkimuksen viime lokakuulta, jossa tämä problematiikka on sillä tavalla yksinkertaistettuna esitettynä, että hänkin ymmärtää sen. Se ei ole liian tieteellistä.

Siinä aivan tarkasti juuri selviää, että tässä on kyse raakamaan hinnan leikkaamisesta. Ed. Särkijärvi edustaa juuri Espoon kaupunkia, joka on tyyppiesimerkki tässäkin tutkimuksessa vetelän tonttipolitiikan edustajana. Kaupunki itse ei osta myynnissä olevia maita vaan antaa sijoittajien, gryndereiden ja muiden ostaa, tekee kaavoitussopimukset näiden ostajien kanssa. Ne, jotka ovat saaneet kaavoitettua itse kaupungin vetelyyden vuoksi, ovat saaneet itselleen rakennusoikeuden, ja se rakennusoikeus on se, jolla keinotellaan ja joka nostattaa asunnon hintaa. Tämä lainsäädäntö ei puutu lainkaan rakennusoikeudella pelaamiseen. Ed. Särkijärven ja Espoon pitäisi mennä itseensä. Miksi heidän asukkaansa suostuvat maksamaan vetelän kaupungin johdon vuoksi gryndereiden ja sijoittajien taskuun sen, mitä tällä väitetään nyt leikattavan?

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni ed. Särkijärvi käsitteli etuostolakiä varsin löysästi. Todetakoon nämä keskeiset periaatteet. Ensinnäkin etuosto-oikeuden osalta kaikki kaavalliset rajoitukset poistetaan. Toisaalta pinta-alat putoavat 6 000 neliömetristä 5 000 neliömetriin, ja sen jälkeen jos nämä edellytykset täytyvät lukuunottamatta sukulaisten välisiä kauppia, niin yhdyskuntarakentamista sekä virkistys- ja suojelutarkoituksia varten voidaan aina käyttää kunnan etuosto-oikeutta. Maalaiskunnissa tämä johtaa mahdolltomaan tilanteeseen sen takia, että haja-asutusalueella yleensä edellytetään 5 000 neliömetrin tonttia. Maanmittaustoimituksissa ei päästä tasalukuun, ja se merkitsee sitä, että kaikki omakotitontitkin tulevat kuntaan harkittavaksi: Käytetäänkö niihin etuosto-oikeusmenettelyä.

Mitä tulee mainintoihin siitä, että keskus-

tan vastalauseeseen sisältyy virheitä, tältäkin osin Särkijärven puheenvuoro oli varsin löyhä. Ne ovat aivan oikeita tietoja, ja esimerkiksi rakennusoikeuteen liittyvät numerot ovat Espoon kaupungin tilintarkastajien lukuja. Jos virheitä on, niin tilintarkastajat ovat antaneet julkisuuteen vääriä tietoja.

Espoossa on ongelmana se, että rakennusliikkeet ovat laiminlyöneet omaa velvollisuuttaan rakentaa. Niillä on aluerakennussopimuksia. Niitä on täytetty lähinnä kovan rahan rakentamisella ja valtion tuella tapahutuva rakentaminen on laiminlyöty. Tältäkin osin Espoon kaupunki on erittäin huonosti valvonut omia etujaan ja antanut rakennusliikkeitten tehdä taloudellisesti parhaan mahdollisen tuloksen.

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Maapakettilait — rakennuslaki, etuostolaki ja lunastuslaki — ovat nyt ensimmäisessä käsittelyssä, vaikka kokoomuksen edellisen ryhmäpuheenjohtaja Tapani Mörttinen loka-kuussa 1989 ilmoitti omassa Nykypäivä-lehdessään, että maapakettia ei tule. Maapaketti on tullut, ja se on ajettu jo tähän saakka hallituspuolueiden voimalla läpi eduskuntakäsittelyissä eikä edes kaikkia parlamentaariseen käytäntöön kuuluvia menettelytapoja ole noudatettu, koska lunastuslakiin tehtiin merkittävät muutokset valiokuntakäsittelyn aikana eikä asiantuntijoita enää näiden muutosten suhteen kuultu, kuten ed. Sarapää jo edellä esitti.

Keskustan esittämissä vastalauseissa osoitetaan vakuuttavasti, että näissä lakiesityksissä on paljon pahoja puutteita. Tämäntä-paisina niitä ei tulisikaan hyväksyä, vaan kaikki kolme lakiesitystä tulisi hylätä. Totesihan ed. Särkijärvin, että näillä laeilla on erittäin pieni merkitys, mutta kuitenkin ne vain täytyy nyt hallitusyhteistyön hintana läpi viedä. (Ed. Rajamäki: Miksi te niitä vastustatte, jos niillä ei ole merkitystä?)

Arvoisa puhemies! Lunastuslakia muutetaan hallituksen esityksen mukaan, jotta raakamaan hankintakustannuksien alentamisella voitaisiin laskea asuntojen hintoja. Tämä on sinänsä kaunis ja kannatettava tavoite. Keinot vain ovat tässäkin esityksessä tyypillisen sosialidemokraattiset. Yksityinen maanomistus ei sovellu sosialistiseen ajatteluun, joten siitä on mahdollisuuksien mukaan päästävä eroon.

Kuluttajapolitiikasta puhuminen on tässä yhteydessä harhaanjohtavaa, koska asuntojen kohtuuton hintataso ei johdu raakamaan hinnasta, kuten täällä jo moneen kertaan on todettu. Chister Bengsin sekä Pekka Korpin viimeaikaiset tutkimukset ovat vahvistaneet, ettei raakamaan hinnalla ole kuin parin prosentin vaikutus asunnon hintaan. Molemissa selvityksissä todetaan korko- ja talouspolitiikan olevan suurimmat syylliset asuntojen hintojen nousuun 1980-luvulla.

Maapakettiin kuuluvien lakien perusteluissa ei ole lainkaan analysoitu asuntokurjuuden todellisia aiheuttajia, jotka hallitus kyllä löytäisi katsomalla peiliin. On syytä muistaa, että asunnonvälittäjä saa jo noin 3–4 prosenttia välityspalkkiota ja omakotitaloissa valtionkin leimavero on 6 prosenttia. Vähämerkityksellinen ei ole myöskään tehotonmuus kunnallistekniikan rakentamisessa hintapaineita ajatellen.

Asuntojen hinnat eivät ole riippuvaisia todellisista tuotantokustannuksista, vaan ne määräytyvät markkinataloudessa kysynnän ja tarjonnan mukaan, kuten täällä on jo aikaisemmissa puheenvuoroissakin todettu. Useille alueille tullutta kysyntäpainetta ei raakamaan hinnan leikkaus muuta miksiäkään.

Demari on kirjoittanut 6.4.1990 kuvaavan artikkelin rakennusyhtiöiden toiminnasta. Artikkelissa todetaan, että rakennusyhtiöt lypsävät asunnoilla rahaa raadollisesti. Rakennusliikkeiden edustajat eivät itsekään kiistä tätä, vaan toteavat, että ainoa keino, jolla yhteiskunta voi ongelmaa säännellä, on kysynnän ja tarjonnan pitäminen tasapainossa.

Kilpailuviraston ylijohtaja on arvioinut, että pääkaupunkiseudulla asuntojen hinnoissa on pahimmillaan lähes puolet ilmaa. Lunastuslain muutos merkitsisi tulonsiirtoa pienomistajilta gryndereille. Tätäkö hallitus todella haluaa?

Pääkaupunkiseudulla on jo kokemuksia siitä, ettei lunastusta ja arvon leikkaamista ole sovellettu gryndereihin, vaan ainoastaan pienten asuttujen tonttien omistajiin. Keinotteluna ei voida pitää sitä, että ihminen on ostanut itselleen tontin ja rakentanut perheelleen talon, jossa he ovat asuneet vuosikymmeniä ja haluaisivat asua edelleen. Näihin ihmisiin on kuitenkin sovellettu lakia, jonka tarkoituksena on saada keinottelijat

kuriin. Pienomistajilla ei ole kytkentöjä kunnallispolitiikkaan eikä keinoja pitää puoliaan. Rakennusliikkeet kyllä huolehtivat siitä, että kunnan mahdollisuus hankkia edullista raakamaa ennemminkin lisää kuin vähentää heidän voittojaan.

Pienomistajiin ei tarvitse edes käyttää lunastusoikeutta. Yleensä riittää, että uhataan lunastuksella ja arvon leikkaamisella. Tällöin yksityinen ihminen painostuksen alla kypsyy ns. vapaaehtoiseen kauppaan, jonka ehdot vahvempi puoli on aina sanellut.

Arvoisa puhemies! Maapaketin huolestuttavin piirre on sen vähättelevä ja yliolkainen suhtautuminen omistusoikeuteen. Oikeustieteen tohtori Kauko Sipponen on valtiosääntöoikeuden asiantuntijana tarkastellut hallituksen maapakettia ja todennut viime syksynä kirjoittamassaan artikkelissa, että ehdotus maapaketiksi on yhteiskuntapoliittisena suunnitelmalla ala-arvoinen. Se kaventaa rajusti omaisuuden suoja.

Yksityinen omistusoikeus on Ranskan valankumouksesta lähtien kirjoitettu perusoikeuksien joukkoon. Se sisältyy ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen vuodelta 1948. Yhteiskuntajärjestelmien välisistä erimielisyyksistä johtuen sitä ei kuitenkaan otettu YK:n vuonna 1966 hyväksymään kansainväliseen sopimukseen taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä oikeuksista. Perusoikeuden suoja sisältyy kuitenkin Euroopan ihmisoikeussopimukseen, johon Suomi on liittynyt tultuaan Euroopan neuvoston jäseneksi.

Arvoisa puhemies! Yhteiskuntajärjestelmäänsä muuttavissa Itä-Euroopan maissa on tunnustettu yksityisen omistusoikeuden olevan kehityksen välttämätön ehto, kuten täällä myös ed. Junnila totesi. Sosialidemokratien kannan maapakettilaissa ymmärtää, ovathan he sosialisteja, mutta hämmästyttävää on, että kokoomus on valmis myymään länsimaisen markkinatalouden keskeisen periaatteen vain pysyäkseen hallituksessa.

Vuonna 1984 kirjoitti kansanedustaja Pentti Mäki-Hakola Pohjalainen-lehdessä seuraavaa: ”Kokoomuksella on päätökset säilyttää rakennuslaissa perusrakennusoikeus ja estää laaja-alaiset arvon leikkaukset eli sosialisoinnit. Sosialisti niitä vaatii kiivain äänenpainoin, keskustapuolue on jo ojentanut sille kätensä. Kiinnitä käsiraudat, kokoomus jää selän taakse. Näin se on.” (Ed.

Mäki-Hakola: Pistäkää pikkuisen oma-aloitteisuutta joukkoon!)

Todellisuudessa keskusta esti vuonna 1984 nykyisten kaltaisten maapakettilakien tulon eduskuntaan, mutta nyt kokoomus nielee sosialistien ohjelmat sellaisenaan. Holkerin hallitus pyrkii lisäämään kilpailua ja markkinavoimien vaikutusta kaikessa hinnanmuodostuksessa, mutta maapolitiikassa hallitus toimii juuri päinvastaisella tavalla. Se lisää säätelyä ja pakon linjaa. Eikö Suomen lain pitäisi edelleenkin pysyä länsimaisen oikeuden periaatteiden mukaisena? Rauhan aikana tulee pakkolunastuksen perustua yleiseen tarpeeseen ja vain täyttä korvausta vastaan. Näin se on!

Koska maapakettilakiesitykset eivät täyty yhteiskuntajärjestelmäämme tukevia perusvaatimuksia, tulisi nämä lait kolmannessa käsittelyssä hylätä.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälä käytti tässä samaa asiantuntijatahoa kuin maatalouspolitiikassa eli Maataloustuottajien Keskusliittoa, esitti kuitenkin pehmeämmin puheenvuoronsa kuin MTK:n lakimies laki- ja talousvaliokunnassa.

On todella tyypillistä sosialidemokraattista ajattelua se, että me katsomme, että ihmisten perusoikeuksiin kuuluu oikeus asua näillä leveysasteilla varsinkin ja että ne epäkohdat, mitä lapsiperheillä ja vähävaraisilla ihmisillä on asunnon hankinnassa ja kohtuuhintaisen asumisen järjestämisessä, ovat asioita, jotta tässä yhteiskunnassa tällä vuosikymmenellä pitäisi vakavasti ottaa huomioon varsinkin, kun ansiottoman arvonnousun leikkaaminen tapahtuu käypään täyteen arvoon. Ei tässä keneltäkään mitään maata ryöstetä, vaan yritetään sovittaa yhteiskunnallisia ja yksityisiä etuja.

Tältä osin suomalainen maanomistaja ei todella tarvitse YK:ta avuksi. Maanomistajien asema on, niin kuin täällä ed. Kalima ja eräät muutkin ovat aikaisemmin todenneet, muissa länsimaissa paljon heikompi kuin Suomessa.

Toinen asia on taas sitten, millä muulla tavalla meidän pitäisi lähestyä maa- ja asuntopolitiikan järjestämistä. Täällä on jo viitattu mm. siihen, että aikaisella maan hankinnalla ja kaavoituksella on turvattava myös järkevät asuntomaan luovutusehdot ja pyrit-

tävä, kuten ed. Aittoniemikin aikaisemmin totesi, varmistamaan hyvän maapolitiikan siirtyminen asunnontarvitsijan eduksi.

On valitettavaa, että tänä päivänä MTK ja keskustapuolue ovat sitä mieltä, että asuminen ei ole sellainen perusoikeus, jota tässä maassa tarvitsee hoitaa, vaan ylikorostunut omistamisen suoja ja maanomistus on se, mikä susien lailla edelleen vallitsee.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoroon on syytä todeta, että kaikki asuntopolitiikan avainpaikat Suomessa ovat olleet hyvin pitkään sosialidemokraattien hallussa. (Ed. Joenpalo: Paitsi maa ja raha!) Jos näillä laeilla todella pyrittäisiin vaikuttamaan asuntojen hintoihin, tulisi loogisuuden nimessä säätää myös olemassa olevien asuntojen ansiottoman arvonnousun leikkaamisesta. Nähtävästi myös sosialidemokraateilla on tällaisia asuntoja ja niitten ansiotonta arvonnousua niin paljon, että siihen ei edes Forssan kokouksen päätösten mukaan voida puuttua.

Sellainen säännöstelylaki, johon ed. Aittoniemi aikaisemmin viittasi ja josta nähtävästi ollaan ponsia tekemässä, johtaisi puolestaan ilman muuta asuntomarkkinoitten säännöstelytalouteen, jonka viimeisistä rippeistä nyt tunnetusti maailmassa ja myös Suomessa ollaan pyrkimässä eroon.

Tällaisten lakien säätäminen onkin selvä yritys häivyttää hallituksen täydellinen epäonnistuminen alue- ja talouspolitiikassa, mikä on todellinen syy asuntojen hintojen ja asumiskustannusten räjähdysmäiseen nousuun. Sen vaikutus raakamaan hintaan on moninkertainen, mutta hallituksen on syytä kantaa siitä täysi vastuu.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan ed. Saarelle todeta lyhyesti sen asian, että kun hän katsoi tietyn yhteiskunnallisen säätelyn mahdottomaksi, tai ei mahdottomaksi mutta kuitenkin kyseenalaiseksi, tapauksissa, joissa yhteiskunnan käsi ja koura on jollain tavalla mukana, niin kuin tulee olemaan silloin, kun rakennus rakennetaan maalle, jossa arvonleikkaus on suoritettu, niin sitähan tapahtuu tänä päivänä jo aravatuotannossa. Sehän on säänneltä tuotantoa, jossa yhteiskunta valvoo kustannuksia, eikä niissä grynderin käsi käy. Poliittisten puolueiden käsi vähän joskus käy,

mutta se on niin pientä, ettei se suurta vaikuta. Mutta siellä ei grynderin käsi pääse sillä tavalla käymään, jos näitä säännöksiä, jotka on säädetty, todella valvotaan, niin kuin aravatuotannossa tapahtuu.

Minä en ymmärrä, miksi ei voida valvoa myös kovan rahan tuotantoa silloin, kun se rakennetaan sellaiselle maalle, jonka arvon yhteiskunnan koura on leikannut. Se tapahtuu aivan samalla tavalla kuin aravatuotannossakin. Periaatteessa tietysti säännökset saattavat olla jossain määrin toisenlaisia. Tietysti siinä tulee vaikeuksia jatkossa, kun se vaihtaa omistajaa, ellei niin kuin aravakohteissa tiettyä valvontaa säilytettyyn pisteeseen sakka. Sillä tavalla tietysti voidaan kovan rahan tuotantoakin valvoa. Myönnän sen, että siinä vaiheessa tulee ongelmia, mutta alkuvaiheen valvonta ei ole mikään ongelma. Se voi tapahtua samoilla perusteilla kuin aravatuotannossa.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei ole mitään syytä moittia sitä, että yhteiskunta esimerkiksi aravajärjestelmien nojalla ja avulla pyrkii alentamaan asumiskustannusten hintaa. On päinvastoin moitittava sitä, että se ei tapahdu riittävän ponnekkaisesti. Toki yhteiskunta voisi, jos näkisi tarpeelliseksi, myös perustaa kaupan ja huolehtia siitä, että tavaraa olisi halvalla myytävänä. Mutta nyt onkin kysymys siitä tässä Aittoniemen mallissa, että lainsäädännöllä estettäisiin kauppiasta myymästä tavaraa sillä hinnalla, kuin hän haluaa. (Ed. Aittoniemi: Ei silloin, jos yhteiskunnan käsi on mukana!)

Tällaisen lainsäädännön ajaminen ja syntyminen minusta todella kristallisoi sen, että nyt politiikasta väistymässä olevan RKP:n puheenjohtajan Taxellin sanonta piti paikansa, että mikäli ei-sosialististen ryhmien yhteistyö on niin totaalisen heikkoa kuin se on tällä hetkellä, niin tilanne muodostuu sellaiseksi, että ryhmät joutuvat sitten vain kilpailemaan siitä, kuka nöyrympänä ryömiä sosialidemokraattien kaveriksi, heidän hallituskumppanikseen. Se täydellistää sosialidemokraattien vallan, niin että jopa tällaista lainsäädäntöä voidaan tuoda eduskuntaan.

Ed. Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Tämä maapakettilakien eduskuntakäsittely tuo jälleen kerran korostetusti esille suoma-

laisesta politiikasta ne puolet, joiden vuoksi kansalaiset jättävät vaaleissa äänestämättä. Maapaketti lisää kiistämättä yhteiskunnan holhousta ja juuri sellaista holhousta, jota muualla maailmassa pyritään tällä hetkellä hyvinkin voimakkaasti ja innokkaasti vähentämään. Toisaalta näillä laeilla rikotaan perustuslaissa Suomen kansalaisille taattuja perusoikeuksia tavalla, jota, väitän, Suomen kansan ei-sosialistinen enemmistö tuskin hyväksyy.

Tällainen lisääntynyt maapoliittinen sääteily voitaisiin varmasti aika kohtalaisestikin hyväksyä sekä eduskunnassa että uskoisin laajemminkin yhteiskunnassa, jos sääntelystä olisi todella apua asuntojen hintaan. Minä en nyt puutu enää siihen hintakeskusteluun, koska mielestäni äskeisissä puheenvuoroissa aika kiistatta viitattiin jo niihin asiantuntijaselvityksiin, joilla on pystytty osoittamaan asuntojen hintamekanismi.

On eri asia puhua keinottelusta raakamaan hinnalla ja keinottelusta rakennusoskeuksien hinnalla. Rakennusoskeuksilla keinotteluun ja pelaamiseenhan maapoliittinen paketti ei millään tavalla tule puuttumaan.

Käytännössä tässä käy niin, että asunontarvitsijat jäävät edelleen rakennuttajien, pankkien ja markkinavoimien armoille. Kyllä minusta tuntuu, että nyt kannattaisi meidän jokaisen katsoa hieman peiliin ja miettiä, voidaanko tällaisella maapoliittisella lainsäädännöllä kenenkään oman äänestäjäkunnan tuntoja hurmata.

Minä olen ed. Rajamäen puheenvuoroja jo useita kuunnellut ja jäänyt käsi sydämellä miettimään, että en tiennytäkään, että sosialidemokraattinen puolue on aivan noin pysähtyneessä tilassa. Käyttäkääpä, ed. Rajamäki, vielä lisää noita puheenvuoroja, niin rupean jopa uskomaan, että pysähtynyt mikä pysähtynyt, ainakin maapolitiikassa vähintään 1960-luvun juoksuautoihin. Silloin puhuttiin tuohon äänensävyyn innokkaasti yhteiskunnan holhouksen kaikkivoipaisuudesta. Uskoisin, että muilla yhteiskunnan alueilla kuin maapolitiikassa jopa SDP:nkin piirissä on joitakin, jotka ajattelevat jo toisin.

Näiden lakiesitysten eduskuntakäsittelyssä saamaan muotoon lähinnä perustuslakivaliokunnan jäsenenä puutun. Nythän tässä on käynyt niin, että lunastuslaki on eduskuntakäsittelyssä saanut aivan toisenlaisen sisällön kuin hallituksen esitykseen alun perin oli

kirjoitettu. Siihen on lisätty luettelo kunnista ja kaupungeista, joiden alueella maan hintaa on tarkoitus leikata uudella arvonnleikkurilla. Mihin nämä muutokset perustuvat? Valiokunnan jäsenten, siis laki- ja talousvaliokunnan jäsenten, ja asiantuntijoiden laajaan ja pohtivaan keskusteluun ja sen keskustelun ja pohtimisen jälkeen seuranneeseen viisaaseen harkintaan? Ei suinkaan, vaan hallituksen kammareissa tehtyyn sopimukseen, jonka valiokunnan enemmistö on mukisematta niellyt. Tätäkö on meidän useissa eduskuntakeskusteluissa peräänkuuluttamamme eduskunnan arvovallan lisääminen, että mukisematta niellään kaikki, mitä ylhäältä päin annetaan?

Neuvotteluratkaisuhan sisältää sellaisia uusia seikkoja, joiden vuoksi valiokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa keskustalaiset ovat edellyttäneet, että asia olisi pitänyt saattaa uudestaan perustuslakivaliokuntaan käsittelyyn. Nyt ed. Kalima kiirehti jo puuttumaan valiokunnan keskustalaisten vastalauseeseen, ja hän on huomauttanut, että kun lunastuslaki joka tapauksessa on perustuslaki, niin mitä sitä uutta käsittelyä enää vaatimaan.

Asian lopputuloksen kannalta varmasti asia ei muutu, perustuslaki mikä perustuslaki. Mutta nythän on niin, että perustuslakivaliokunnan tehtävä on aina eduskunnassa ymmärretty laaja-alaisemmaksi kuin sanoa ei, ei tai kyllä, kyllä sääätämisyjärjestyksen osalta. Perustuslakivaliokunnan tehtäviin on aina kuulunut aika laaja-alainen ja pohtiva tarkastelu, miten kansalaisten oikeusturva hallituksen esityksessä silloin, kun siitä perustuslakivaliokunnalta on lausunto pyydetty, on järjestetty. Yleensä, sanon nyt korostetusti: yleensä, nämä perustuslakivaliokunnan oikeusturvahuomautukset on otettu myöskin asianomaisessa erikoisvaliokunnassa hyvinkin tarkoin huomioon.

Nyt on jo eräässä puheenvuorossa viitattu siihen, että ennakkotapaus on jo perustuslakivaliokunnassa otettu, kun säädettiin pääkaupunkiseutua koskevia maapoliittisia erityislakeja. Kieltämättä pääkaupunkiseutua varten on tehty erityislaki, mutta silloin kun sitä eduskunnan perustuslakivaliokunnassa käsiteltiin, kyllä me perustuslakivaliokunnan jäsenet päädyimme siihen käsitykseen, että sen lain osalta pystyttiin myöskin osoittamaan aika painavia yleisen edun mukaisia tarpeita, joiden vuoksi laki piti tehdä.

Tähän lunastuslakiesitykseen laki- ja talousvaliokunnassa liitetty kuntaluettelohan ei perustu mihinkään perusteluihin. Se on vain sinne otettu, koska näin on sovittu. Enkä ole ollenkaan varma, että yleinen tarve voidaan osoittaa yhtä painavasti minkä tahansa näiden maalaiskuntien osalta, jotka siinä luettelossa ovat, ja voidaanko juuri tällä perusteella kansalaiset asettaa yhdenvertaisuuden suhteen erilaiseen asemaan. Tämä ainakin olisi vaatinut vähän perusteellisemman pohdinnan ja uuden lausunnon perustuslakivaliokunnalta. Vaikka lopputulos ei olisi muuttunut, niin se olisi ollut vähintään kohtuullista. Onhan kysymyksessä oikeastaan perustaltaan kokonaan erilainen esitys, kuin se, minkä osalta perustuslakivaliokunta oman pohdintansa ja laajan asiantuntijakierroksen on tehnyt.

Arvoisa rouva puhemies! Todella pahoillani olen siitä, että maapakettilaki tekee poikkeuksen, miten erityisvaliokunta on suhtautunut perustuslakivaliokunnan oikeusturva- ja muihin huomautuksiin. Nimittäin tässä nyt näyttää käyneen niin, kun luin valiokunnan mietinnöt, että perustuslakivaliokunnan yksimielisestikään tekemiä, juuri kansalaisten oikeusturvaan liittyviä huomautuksia ei laki- ja talousvaliokunnan enemmistö ole katsonut tarpeelliseksi ottaa huomioon, vaan ne on perustelematta siellä ohitettu.

Esimerkiksi etuosto-oikeuslain kohdalla valiokunnan enemmistö ei ole piitannut perustuslakivaliokunnan yksimielisestä kannanotosta. Perustuslakivaliokuntahan lausunnossaan katsoi, että etuosto-oikeuden laajentaminen hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla merkitsee ostajan ja myyjän sopimusvapauden poistamista tarpeettoman laajasti. Lausunnossa katsottiin, että kaupan osapuolten oikeusturvan kannalta on tarpeen, että lain soveltamisala alueellisesti tarkennetaan sitoen se esimerkiksi väestökeskusten väkilukuun tai yhdyskunnan nopeaan kasvun, noin esimerkinnomaisesti. Olen kyllä oikeastaan, kun luin valiokunnan mietintöä, kovin hämmästynyt ja pahoillani, koska ei näitä huomautuksia perustuslakivaliokuntaan yksimielisesti mitenkään harkitsematta ole tehnyt.

Olen edelleenkin, arvoisa rouva puhemies, sitä mieltä, että rakennuspoliittinen pakkolunastuslaki olisi tullut säätää perustuslain sääätämisyjärjestyksessä. Kun kunta saa yleiskaava-alueella pakkolunastusoikeudet ja vie-

lä aikaisemmasta käytännöstä poiketen ympäristöministeriön luvalla, on pakkolunastusoikeutta mahdollisuus soveltaa hyvinkin kansalaisten oikeustajua loukkaavalla tavalla. Tunnettujahan ovat esimerkit pääkaupunkiseudulta, vaikka ed. Särkijärvi niitä kovin vähätteli, joissa on käyty yksittäisten pienomistajien, jopa rintamaveteraanien kimp-puun.

Täällä on hyvin paljon puhuttu pääkaupunkiseudun erityislaeista. Nehän ovat itse asiassa aika huonoina esimerkkeinä siitä, kuinka vähän kunnat loppujen lopuksi piittaavat eduskunnan tekemistä laeista, joilla on pyritty maanhankintaa helpottamaan. Niitähän ei ole käsittäakseni juuri rakennusliikkeitä kohtaan käytetty. Pääkaupunkiseudun maapolitiittinen erityislainsäädäntö on valitettavana esimerkkinä siitä, että jos ei ole tahtoa, niin ei niistä keinoista ole apua, säädettiinpä niitä kuinka hyvässä tarkoituksessa hyvänsä. Sanon tämän senkin vuoksi, että keskusta on ollut aika innokkaasti puoltamassa pääkaupunkiseudulle erityislakeja. Saahan niitä puoltaa, mutta jos ei niitä käytetä niihin tahoihin, joihin niitä tarvitsisi käyttää, niin eipä siitä silloin paljon apua yksittäisille asunnontarvitsijoillekaan ole.

Meillä ylipäänsä näyttää puuttuvan politiikkojen puolella todellista tahtoa pyrkiä hankkimaan tietoa, mitkä sidonnaisuudet, edut ja muut syyt ylipäänsä vaikuttavat siihen, että kuntien päättäjät esimerkiksi juuri pääkaupunkiseudulla eivät halua käyttää edes niitä keinoja, joita nykyiset lait antavat asuntomaan hankkimiseen. Maaseutukuntien osalta tämä ei ole, niin kuin täällä keskusteluissa on todettu, mikään ongelma, koska siellä osataan vapaaehtoisestikin asiat hoitaa. Esimerkiksi minun kotikunnassani ei ole maapulaa, vaikka se on aika iso maalaiskunta ja väkirikaskin.

Uudetkaan maapolitiittiset lait eivät kuitenkaan takaa sitä, niin kuin täällä on puhuttu, että asunnon hinta halpenee, vaikka rakennuttaja saisi raakamaan halvemmalla. Rakennuttaja pääsee pelaamaan rakennusmaaoikeudellaan. Kun asunnontarvitsijat haluaisivat valtion halpakorkoisia lainoja, sen osalta hallitus ei kovin paljon ole toimia tehnyt.

Asuntopoliitikassa ylipäänsä olisi korkea aika tunnustaa se tosiasia, että raakamaan hinta on armottoman vanhanaikainen väline

asuntopoliitiikan kuntoon panemiseen. Paljon enemmän täytyy tehdä, jos aiotaan asuntoa toivovien nuorten ihmisten luottamus politiikkaan palauttaa.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tapaa muitakin kuin maata omistavia isäntiä, niin on todettava ed. Pokalle, että erityisesti ihmisten katkeruus ja äänestämättömyys tänä päivänä johtuu pettymyksestä ja suoranaisesta katkeruudesta nykyisten asunto-olojen järjestämiseen, perustoimeentuloturvaan ja moniin muihin arkielämän asioihin. Yleensä huonommassa asemassa olevat ihmiset ovat niitä, jotka katkeroituvat ja jättävät äänestämättä. Se on myös tutkittu asia.

Tässä suhteessa on aika erikoista, että ed. Pokka vastustaa yhtä asuntopoliittista parannusta sen takia, kun jotakin muita parannuksia on tekemättä. Toivon, että nimenomaan ihmisen perustarpeella asumisella keinoiteltuun muilta osin samoin kuin pankkien siltä osin epäkohtiin hän perustuslakivaliokunnassa osoittaa toimenpiteitä ja muutostarpeita perustuslain vastaisiin piirteisiin puuttuen.

Ed. Joenpalo: Arvoisa puhemies! Pari kommenttia aikaisempaan keskusteluun.

Mitä tulee ed. Junnilan puheenvuoroon, niin totean, että kunnioitukseni ikää kohtaan tekee sen, että en isommin hänen puheenvuoroonsa kajoa. Totean vain, että hänen vastustamansa vuokrasääntely on vallalla ja sitä käytetään periaatteessa kaikissa läntisissä maissa. Ranskassa, Pariisissa, luovuttiin vuokrasääntelystä jokunen aika sitten ja se merkitsi välittömästi vuokrien tuntuvaa nousua, mutta sen sijaan vuokra-asuntoja ei saatu tällä tavalla yhtään lisää. En usko, että se malli, joka maapaketin yhteydessä vuokrasääntelyn purkamiseen on hyväksytty, toisi vuokra-asuntoja niille alueille sen enempää kuin Ranskassakaan. Sen sijaan se on kyllä nostamassa vuokra-asuntojen hintaa.

Ed. Aittoniemen kommentteista on todettava, että harvoien ed. Aittoniemen näkemyksiin voi yhtyä, mutta tällä kertaa se on mahdollista.

Käsiteltävänä olevaan maapakettiin ei keskusta ole osoittanut missään vaiheessa sen paremmin ymmärrystä kuin antanut sille asiallista käsittelyäkään. Puheenvuoroissaan

keskusta on suorastaan vähätelty maanhan-kinnan tarpeellisuutta yhteiskunnan tarpei-siin. Samoin keskusta on korostanut voimak-kaasti maan hinnan osuuden vähäisyyttä rakentamiskustannuksissa. Keskustan edus-tajat ovat puhuneet tarkoituksellisesti vain raakamaan hinnasta, (Ed. Juhantalo: Niin kuin lakikin!) josta heidän tietonsa valtakun-nallisesti tarkasteltuna lienevät suunnilleen oikean suuntaisia, joskin niissäkin alueellinen tarkastelu muuttaa huomattavasti prosent-tiosuusia ja absoluuttisia lukuja.

Raakamaan hinta on vain osa totuutta. Maan hinnasta puhuttaessa on tarkasteltava jalostetun eli rakennuskelpoisen maan hintaa eli rakennusoikeuden hintaa. Asuntojen hin-nasta tontin osuus on 5—25 prosenttia. Suurten kaupunkien keskusta-alueilla osuus nousee korkeammaksi ja on koko ajan nou-ssussa.

Raakamaan jalostaminen yhdyskuntara-kentamisen tarpeisiin on monivaiheinen ta-pahtuma, joka houkuttelee useissa vaiheissa keinotteluluonteisia sijoittajia prosessiin mu-kaan. Tällaisilla omistajanvaihdoksilla, jotka eivät millään tavalla liity raakamaan jalos-tukseen, on useimmiten kielteinen vaikutus rakennusmaan markkinoihin, ja ne yleensä häiritsevät hallittua yhdyskuntien kehittämis-tä. Tästä syystä on välttämätöntä, että kun-nat voivat vaikuttaa myös suurin keinoin maan vaihdantaan ja maan hintaan.

Voimassa oleva lainsäädäntö on mahdol-listanut kohtuullisen maapolitiikan hoitami-sen suurimmassa osassa kuntia tähän asti. Mutta nyt näiden lakien keinot alkavat olla teholtaan heikkoja.

Hallituksen ns. maapaketissa maamme kunnille ollaan antamassa mahdollisuus käyttää tehostetumpia keinoja maapolitiik-kansa hoitamiseksi. Paineet maapoliittisen lainsäädännön kehittämiseksi ovat tulleet kunnista eikä esimerkiksi sosialidemokraatti-sesta puoluetoimistosta, kuten on väitetty, vaikka olemme näitä lakeja innolla eteenpäin viemässä, puhumattakaan, että mallit olisi otettu Euroopan itäisistä valtioista. Ennem-minkin malleja on otettu lännestä, kuten ed. Kalima puheenvuorossaan aivan oikein tote-si.

Tässä yhteydessä on taas kerran korostet-tava sitä, että maapaketin käyttöoikeus, pää-täntävalta, on vain kunnilla itsellään, jokai-sella kunnalla itsellään. Sitä ei ole valtioneu-

vostolla tai ympäristöministeriöllä, jota eri-tyisesti keskusta tuntuu kavahtavan. Välillä tuntuu jopa siltä, että kuullessaan sanan ympäristöministeriö Suomen keskusta pois-taa parabellumistaan varmistimen. (Ed. Ant-tila: On syytäkin!) — Saattaa olla.

Hallituksen esitykset on täällä moneen kertaan esitelty, ja niihin ei sen kummemmin kuin aivan joihinkin kohtiin. Hallituksen esitys n:o 104 ulottaa pääkaupunkiseudulle tähän asti säädetyn lain koskemaan koko maata. Siinähan lunastusmenettelyä yksin-kertaistetaan niin, että valtioneuvoston ase-mesta ympäristöministeriö voi myöntää lu-nastusluvan. Kuten jo ympäristöministeriön ja keskustan suhteista totesin, vastalauseesta henkii juuri tällainen varmistimenpoistamis-tunnelma.

Ympäristöministeriö voi myöntää yleisen tarpeen sitä vaatiessa kaupungille luvan lu-nastaa alueen, joka kaupunginvaltuuston hy-väksymässä yleiskaavassa on osoitettu asun-torakentamiseen tai siihen liittyvään yhdys-kuntarakentamiseen. Tähän alueeseen voi sisältyä myös virkistys- ja suojelualueita. Näin sanotaan valiokunnan korjaamassa tekstissä.

Hallituksen esityksellä tehostetaan kau-pungin rakentamattomien tai vajaan rakennet-tujen tonttien rakentamista. Mikäli tonttia ei ole rakennettu lain 52 §:n 1 momentin mu-kaisesti, kaupungilla on ilman erityistä lupaa oikeus lunastaa tontti. Oikein käytettynä tällä muutoksella kaupungille takaisinmak-sautuvat nykyistä nopeammin maan raken-tamiskelpoiseksi saattamisesta aiheutuneet kustannukset, kunnallistekniikka jne. Ne ovat suuruudeltaan erittäin merkittäviä. Täl-lä lailla rakentuisivat juuri ne tontit, joita ed. Sarapää puheenvuorossaan tarkasteli, grynderien omistamat rakentamattomat tyhjä tontit kaupungeissa ja kylissä.

Nämä lakiesitykset ja erityisesti hallituksen esitys n:o 157/1989 vp., jolla tietyin edelly-tyksin voidaan leikata maan ansiotonta ar-vonnousua, ovat saaneet keskustan ja sitä hallitsevan tai sen hallitseman — en ole aivan varma tästä suhteesta — MTK:n pil-lastumaan täydellisesti jopa niin, että asian-tuntijaksi valiokuntaan kutsuttu MTK:n edustaja käyttäytyi alle kaiken arvostelun.

Keskustan vastustukselle ei ole esitetty asiaperusteita erityisen runsaasti, kuten ed. Särkijärvi puheenvuorossaan tarkasti todisti.

Siitä osoituksena, siis tästä keskustan asiarusteiden puuttumattomuudesta, ovat toistuvasti täällä ja kentällä esitetyt kiihottavat ja mieliä nostattavat puheenvuorot. Puheet Itä-Euroopasta, sosialismista jne. osoittavat erinomaisesti sen, että asiaperusteita keskustalla ei todellakaan ole näiden lakien vastustamisessa. Ne osoittavat sen välinpitämättömyyden, jota keskusta tuntee kuntien maapolitiikan mahdollisuuksien parantamiseksi.

Kun keskustan edustajat ovat ottaneet itselleen oikeuden arvioida hallituksen esityksiä sosialistisesta lähtökohdasta, otan itselleni oikeuden arvioida Suomen keskustaa sen maakeinottelijoiden suosimisesta alkiolaisesta lähtökohdasta. Rohkenen epäillä, ettei alkiolaisuuteen, ei ainakaan oikeaoppiseen sellaiseen, sisälly maakeinottelun suosiminen.

Käydyssä keskustelussa on ollut mielenkiintoista havaita keskustan ja MTK:n edustajien huoli kokoomuksen kannatuksesta. Ei liene kovin yleistä, että oppositiopuolue kantaa huolta hallituspuolueen vaalimenestyksestä. Epäilen tämän huolen aitoutta varsinkin, kun tähän asti Suomen keskusta on enemmänkin iloinnut porvarillisen kilpailijansa kannatuksen laskusta kuin sitä surrut.

Me sosialidemokraatit tiedämme hyvin, että maapakettilla ei pelkästään ratkaista asuntopolitiikan ongelmia, emmekä me ole sellaista missään vaiheessa edes väittäneet. Sen sijaan me tiedämme, että tonttimaasta, kohtuuhintaisesta rakennusmaasta, on jo nyt pulaa ja tilanne on pahenemassa koko ajan. Me tiedämme erittäin hyvin niin kuin kaikki muutkin ilmeisesti, että maata tarvitaan rakentamiseen. Ei taloja voi laittaa pystyyn, ellei alla ole tonttia. Me tiedämme, mitä maan hinnalle on tapahtunut ja tapahtumassa.

Tampereen teknillisessä korkeakoulussa on valmistunut tutkimus nimeltään Talonrakennustuotannon kustannukset ja hinnat. Se on tutkimus n:o 1 vuodelta 1990. Se osoittaa, miten eri kustannustekijät ovat muuttuneet ja mikä on niiden osuus rakennuskustannuksista. Tutkimuksen mukaan rakennuskustannusten osuus asuntojen hinnoista riippuu tuotantomuodosta. Hintaaerot markkaa per neliö, ovat huomattavasti halvemmat valtion hinta- ja laatuvalvomassa tuotannossa laatuerojen vapaarahoitteisen ja aravatuotannon välillä ollessa täysin olemattomat.

Yhteiskunnan tukeman asuntotuotannon

hinnoista rakennuskustannukset muodostavat noin 95 prosenttia. Pääkaupunkiseudun ja Tampereen, jolla alueella tutkimus tehtiin, vapaarahoitteisessa asuntotuotannossa rakennuskustannusten osuus on noin 60–80 prosenttia asuntojen myyntihinnoista. Loppu on eriasteista kysynnän luomaa ilmaa.

Asuntojen hinnannousu on tapahtunut vapaarahoitteisen asuntotuotannon ja vanhojen asuntojen markkinoilla. Vuodesta 1979 vuoteen 1989 vapaarahoitteisten asuntojen hinnat ovat nousseet reaalisesti yli 70 prosenttia. Samaan aikaan rakennusten tuotantokustannukset ovat nousseet parantuneen laadun vuoksi 20–35 prosenttia. Tutkimuksen mukaan asuntojen hinnannousu on pääosin ohjautunut rakennusmaan hintaan, joka pääkaupunkiseudulla on noussut samana ajanjaksona reaalisesti yli 200 prosenttia.

Saman tutkimuksen mukaan rakentamisen kustannus- ja hintataso on jaettavissa kahteen erilliseen ilmiöön. Ensinnäkin asuntojen raju hinnannousu on tapahtunut parina viime vuonna rahamarkkinoiden vapautumisen laukaiseman kysynnän seurauksena. Toiseksi rakennuskustannusten nousu on jatkunut pitempään, eikä se johdu hintamekanismista vaan rakennusten laatu muutoksista, joiden kustannusvaikutuksia rakennusalan tuottavuuden hidas paraneminen ei ole kyennyt eliminoimaan.

Vajaa puolet hintojen noususta on selitettävissä rakennuskustannusten nousulla. Toinen puoli hinnannoususta on kanavoitunut rakennusoikeuden omistajille. Parina viime vuotena jopa 85 prosenttia asuntojen hinnannoususta on kanavoitunut suoraan rakennusoikeuden omistajille — tarkoittaa siis uustuotantoa.

Tutkijan päätelmä onkin, että asuntojen hintaongelmaa ei lyhyellä tähtämellä ratkaista rakennuskustannuksia alentamalla vaan tasapainottamalla asunto- ja maamarkkinoiden kysyntä- ja tarjontatilanne. Juuri tähän, siis maamarkkinoiden kysyntä- ja tarjontatilanteeseen, hallituksen maapakettilait tähtäävät.

En ole lainkaan tyytyväinen niihin vesityksiin, joita hallituksen esityksiin niiden antamisen jälkeen eduskunnassa on tehty. Varsinkin kuntalista, jossa lunastuksen yhteydessä tapahtuva arvonnousun leikkaus tulee mahdolliseksi vain osalle maamme kunnista, ei tunnu mitenkään perustellulta. Lain olisi

tullut käsittää koko maa. Tätä käsitystä vahvistavat eräitten kuntien edustajien puheenvuorot heidän ollessaan asiantuntijoina laki- ja talousvaliokunnassa.

En usko näiden lakien käytön muodostuvan kovin aktiiviseksi. Monimutkaiset poliittiset, pankki-, rakennusliike-, tuttavuus- ja sukulaisuustekijät vaikuttavat kuntatasolla näiden lakien käytössä. Tässäkin mielessä keskustan möykkääminen ja pelottelu tällä asialla on turhaa. Siitä huolimatta kuntien maanhankinnan mahdollisuuksia on parannettava. Edellytyksiä on lisättävä.

Maapaketti olisi ehdottomasti tarvinnut rinnalleen lain maan ostamisen luvanvaraisuudesta, ajatuksen, joka on esitetty ns. Ilaskiven paketissa.

Lunastusoikeus ja etusto-oikeus yhdessäkin ovat nykyisessä tilanteessa riittämättömiä, jotta maa-alueiden vaihdantaan, vaihdannan osapuoliin ja hintoihin sekä muihin vaihdannan ehtoihin voitaisiin tarpeellisessa määrin vaikuttaa.

Vuodesta 1979 lähtien on erityisellä lailla rajoitettu maa- ja metsätalousmaan hankintaa. Tämän lain tarkoituksena on ollut turvata maa- ja metsätalousmaan saanti kohtuulliseen hintaan maatalouden ja siihen liittyvien elinkeinojen harjoittamista varten. Lain mukaan maa- ja metsätalousmaan ostaminen edellyttää maatalouspiirin ja eräissä tapauksissa maatilahallituksen lupaa. Lupa voidaan evätä, jos maa on sopivasti käytettävissä maatilalain mukaisesti tilakoon suurentamiseen. Jos lupaa ei myönnetä, alue voidaan lunastaa kauppakirjassa mainitusta tai käyvän hinnan mukaisesta täydestä korvauksesta. Tämä laki on tyydyttävästi turvannut lisäämään saannin tilakoon suurentamiseen, ja sillä on ollut myös hintatason nousua hillitsevä vaikutus.

Vastaavanlainen järjestely maanhankinnassa antaisi kunnille uusia keinoja vaikuttaa maa-alueiden vaihdantaan. Maan ostamisen luvanvaraisuus antaisi kunnalle mahdollisuuden vaikuttaa markkinoihin myös ilman kunnan suoranaista väliintuloa. Kun kaupan osapuolet, kauppahinta tai muut kaupan ehdot eivät ole yleisten tavoitteiden kannalta tyydyttäviä, kunta voisi estää kaupan syntymisen. Lupamenettely antaisi kunnalle myös mahdollisuuden asettaa rakennuttajille ja rakentajille maanhankkijoina ehtoja maan tulevasta käytöstä esimerkiksi valtation osalai-

noittaman ja muun hintasäännellyn asuntotuotannon vähimmäismäärän turvaamiseksi. Tällainen lakiesitys on välttämätön, ja hallituksen on se kiireesti annettava eduskunnalle.

Maapaketin lisäksi on puututtava asuntokennoksen kysyntä- ja tarjontasuhteeseen. Aravatuo- tannon määrää on nostettava tuntuvasti, kuten monessa puheenvuorossa tämän asian yhteydessä on esitetty. Asuntotuotannon kokenaismäärän on oltava koko 90-luvun ajan 55 000—60 000 asunnon tasolla, josta hinta- ja laatuvalvottua tuotantoa on oltava vähintään 2/3. Asuntorahastosta on muodostettava erityinen asuntopankki, ja vuokra-asumisen arvostuksen on noustava omistusasumisen rinnalle.

Arvoisa puhemies! Maapaketti on merkittävä osa 1990-luvun asuntopolitiikan hoitamisesta. Lain vastustajat eivät ole tällä kertaa isänmaan asialla.

Ed. Ollila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Joenpalo syytti puheenvuorossaan keskustaa lähinnä siitä, että me olemme nähneet ympäristöministeriössä eräänlaisen mörön. Ainakin itselläni ja oman alueeni maanomistajilla on varsin konkreettinen kokemus ympäristöministeriön toiminnasta.

Vuoden 1985 tammikuun viimeisenä päivänä vähän ennen puoltayötä illalla poliisi kiikutti toimenpidekieltolappuja maanomistajille silloin, kun Torronsuo julistettiin toimenpidekieltoon. Tässä tilanteessa maanomistajat todella tunsivat itsensä rikollisiksi, vaikka eivät olleet tehneet minkään näköistä pahaa, kun poliisivoimin kuljetettiin toimenpidekielto heille tiedoksi. Tämä vain yhtenä esimerkkinä siitä, miten ympäristöministeriön toiminta on koettu, eli ympäristöministeriö omassa toiminnassaan ei ole pystynyt hyvään yhteistoimintaan maanomistajien kanssa niin kuin käytännössä pitäisi pystyä.

Edelleen ed. Joenpalo syytti keskustaa maakeinottelun suosimisesta. Tässä asiassa erityisesti pääkaupunkiseudulla, missä sosiaalidemokraatit ja kokoomus ovat valtapuolueita, saivat katsoa itseään peilistä, koska täällä, jos missä, voidaan kutsua maakeinot-

teluksi sitä, että täällä on kunnan toimesta aluerakentamissopimuksella annettu kaavoitus ja sen jälkeen mahdollisuus gryndereiden rakentaa ja grynderit ovat toki rakentaneet tiettyssä aikataulussa turvaten samalla, että maan hinta koko ajan nousee ja sitä kautta entistä enemmän tulee rahaa kirstuun. Eikö tämä, jos mikä, ole laillista kunnan harjoittamaa maakeinottelun suosimista? Tässä asiassa sosialidemokraatit ja kokoomus molemmat ovat olleet vallankahvassa.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keinottelua ei voi hyväksyä missään muodossa, ei edes silloin, kun kunta on sen harjoittajana. Kunnille on vuosikaudet ollut mahdollista hankkia asuntotuotantoon kohtuuhintaan pakkolunastuksen keinoin maata, mutta kunnat ovat laiminlyöneet tämän muotoisen ja muutenkin maanhankintansa, ja nyt sitten tämän laiminlyönnin korjaamiseksi säädetään laki, jossa pienet maanomistajat joutuvat vaikeuksiin ja pilkkahinnalla maan kunnalle antamaan.

Pankki- ja rakennussuhteet vaikuttavat niin, että tätä järjestelmää ei laajasti käytetä, totesi edellinen varsinaisen puheenvuoron käyttäjä. Tässä nimenomaan on se epäkohta, jonka lakipaketti tuo, eli pankkeilla, rakennusliikkeillä ja muillakin suurilla ja mahtavilla on suhteita, jotka johtavat siihen, että niiden kohdalla ei tätä uhkaa ole. Mutta sen sijaan pienellä ihmisellä, joka on säästäminen, yritteliäisyyden ja työnteon avulla hankkinut plänttinsä, uhka on. Sen on jo käytäntö osoittanut nyt, kun laki on ollut voimassa pääkaupunkiseudulla.

Kaiken lisäksi poliittisista tarkoituksenmukaisuussyistä laki säädetään virheellisessä järjestyksessä kahden lain osalta, kun se pitäisi säätää perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Onhan kyse omaisuuden turvaan puuttumisesta.

Ed. Kalima: Arvoisa puhemies! Haluaisin Helsingin osalta todeta, kun olen voinut kaupungin elimissä seurata tilannetta, että Helsingillä on vain vajaan vuoden asuntotuotantoon kaavoitettua tonttimaata ja koko ajan eletään kädestä suuhun. Tilanne on se, että yksikin suurta aluetta koskeva valitus saattaa romuttaa asuntotuotannon. Tilanne on edelleen se, että pääkaupunkiseudulla

eräiden tilastojen mukaan on noin 120 000 ahtaasti tai puutteellisesti asuvaa ja asunnottomia eri arvioiden mukaan 6 000 —9 000. Tämä on se yleinen tarve, joka oikeuttaa sen lainsäädännön täällä, josta me nyt puhumme.

Haluaisin ed. Anttilalle, joka on poistumassa, todeta, kun hän sanoo, että raakamaan hinta ei tule asunnonhankkijan hyväksi, että täällä on tarkoitus hyväksyä ponsi, jossa luovutusehdoilla pidetään huolta siitä sekä hitastuotannossa että aravatuotannossa, että tämä arvonleikkaaminen osoitetaan asunnonhankkijan hyväksi. Toisin sanoen tontti luovutetaan samalla hinnalla eteenpäin, jolla se on hankittu yhteiskunnan haltuun.

Jos nyt oltaisiin tekemässä hallintopäätöstä, jouduttaisiin pohtimaan sitä, jos olisimme kunnanvaltuustossa tai kunnanhallituksessa, onko sellaisia seikkoja, jotka tekevät eräät päätöksentekijät esteellisiksi. Olen tätä pohtinut. Mehän tiedämme, että edustaja ei voi periaatteessa juuri milloinkaan olla esteellinen. Tästä toki on joitakin poikkeuksia. Olen pohtinut, onko keskustassa sellainen tilanne, että ollaan niin paljon omistamassa maata, se koskee niin suoraan omia intressejä ja oman kannattajakunnan intressejä, että tämä olisi se syy, joka vaikuttaisi siihen minusta asunnontarvitsijoiden kannalta osin epäasialliseen arvosteluun, jota hallituksen esitys on saanut osakseen. Tätä minusta joudutaan pohtimaan.

Nimittäin keskusta ei ole tyytynyt pelkäämään arvostelemaan, vaan tätä lainsäädäntökokonaisuutta on koko ajan tehokkaasti jarrutettu. Meillä on ollut erinomaisia vaikeuksia käynnistää käsittely. Toki myönnän, että hallituksen piirissä ja hallituspuolueiden keskuudessakin näitä vaikeuksia on ollut, mutta me olemme niistä sopineet ja sen jälkeen sitten saaneet aikaan kokonaisuuden, joka täällä nyt ollaan viemässä läpi.

Täällä on useaan otteeseen todettu, että maan osuus ei ole merkittävä. Pahinta minusta on se, että valtiokiin on lähtenyt ikään kuin mukaan realisoimaan, ottamaan sen maksimaalisen hinnan, joka maasta on saatavissa. Tämä koskee Kivikon aluetta. Me jouduimme vaihtamaan 8 hehtaaria Kivikossa 700 hehtaariin Sipoossa. Kuvitelkaa tätä suhdetta ja sitä, että Helsinki olisi voinut tulevaisuuden sukupolvia varten säästää 700

hehtaaria. Minä esitin sitä koko ajan, olin kovin pettynyt siitä, että se asia, joka täällä tuli esiin, saatettiin siihen suuntaan, mutta tämä kuvaa tilannetta tonttimaan kohdalta. Me elämme kädestä suuhun, ja silloin täytyy ymmärtää, että sekään lainsäädäntö, joka nyt kompromissin tuloksena on aikaansaatu, ei näytä pääkaupunkiseudulla riittävän.

Täällä on väitetty, että lunastuslakia on käytetty pienomistajiin nähden. Sehän ei pidä paikkaansa, vaan siinä tapauksessa, johon ensinnä ed. Kokko viittasi, Helsinki sopi näiden tontinomistajien kanssa. Kysymys oli alueesta, joka tulee kerrostalorakentamiseen. Kiintoisaa oli tietysti se, että henkilö, jota asiantuntijana kuultiin, teki vapaaehtoisen kaupan. Hän ei koskaan valio-kunnassa ilmoittanut, minkä kauppahinnan hän sai.

Nyt kun käsitellään näitä lakeja, on syytä huomata, että etuosto-oikeutta sääntelevä lainsäädäntö ei kajoa myyjän oikeuspiiriin, ainakaan taloudellisesti. Toki siinä voi olla kyse siitä, että myyjä ei kaikissa oloissa voi valita sopimuskumppaniaan, mutta varsin kiintoisaa on se, että kun tuohon lainsäädäntöön sisältyy lain kiertämistä koskeva 21 a §, jossa pyritään nimenomaan spekulantit ja lainkiertäjät sulkemaan ulos, niin myös tätä säännöstä, keskusta vastustaa, säännöstä joka on täysin välttämätön, jotta etuosto-oikeuslainsäädäntö ylipäätään voisi toimia. Minusta tuntuu varsin oudolta, että tällaista säännöstä, joka on rinnastettavissa verotuslain 56 §:ään yleisyytensä kannalta, sitäkin vastustetaan.

Täällä on todettu jo, että se kuntalista, jota hallitus esittää, on sikäli poikkeuksellinen, että meillä ilmeisesti on koko joukko kuntia tässä maassa, jotka omilla päätöksillään olisivat halunneet tulla mukaan tehostetun leikkurin käyttämiseen. Tämä estettiin. Hallituspuolueiden välisissä neuvotteluissa tämä vaihtoehto oli esillä, mutta siitä ei päästy sopimukseen. Erityisesti, aivan kuten ed. Rajamäki totesi, sekä Kouvolan että Rovaniemen kaupunki totesivat, että heille olisi kovin tärkeätä, että tätä lainsäädäntöä voitaisiin soveltaa varsinkin, kun kuntaliitokset eivät näytä ratkaisevan niitä ongelmia, joita siellä on.

Mitä tulee kysymykseen etuostolain käyttämisestä, niin sekään ei ole ongelmattonta. Me olemme joutuneet Helsingissä lyömään

lukkoon tietyn hintarajan. Silloin kun maan hinta ylittää 150 markkaa neliömetriltä, yleensä etuosto-oikeuden käyttämisestä on luovuttu, koska on katsottu, että kaupungin taloudelliset voimavarat eivät korkeammalle ulotu. Siis tämäkin on eräs asia, ja kiintoisaa on juuri tuo 21 a §:n soveltaminen. Nimittäin jos hinta simuloidusti kirjoitetaan korkeammaksi, silloin ollaan sellaisessa tilanteessa — jos näyttöä ei voida esittää, kuten yleensä asianlaita on — että etuosto-oikeuden käyttäminen karkaa kunnan käsistä.

Ed. Aittoniemi jossain toisessa yhteydessä arvosteli tämän 21 a §:n yleisluonteisuutta, mutta haluaisin ed. Aittoniemelle todeta, että lakiteknisesti on ainoa mahdollisuus kirjoittaa, niin kuin se on kirjoitettu, koska tällainen yleislauseke ei toimi yksityiskohtaisempana, ja siihen sisältyvät myös sen tulkin- taongelmat. Sinne on kirjoitettu ilmaisu ”ilmeisesti”, jolla tarkoitetaan sitä, että ei tarvitse täysin varmaa näyttöä esittää siitä, että on pyritty kiertämään kunnan mahdollisuutta käyttää etuosto-oikeuttaan. Mutta uskon, että tämä näytön esittäminen useissa tapauksissa on vaikeaa, ja epäilen, että kunnat eivät hevillä lähde prosesseihin saadakseen käyttää etuosto-oikeutta, koska juuri näyttökynnys on ongelmallinen.

Me käsitelimme myös etuosto-oikeuslain suhdetta maanhankintaoikeuslakiin. Me kuulumme asiantuntijoita, ja useamman asiantuntijan kanta, joka myös minusta selvästi tuli esiin, oli se, että etuosto-oikeuslaki on ensisijainen yhteiskunnallisena lakina. Me kirjasimme tämän valiokunnan mietintöön, ja minusta tämä perustelukirjaus on paikallaan. Etuosto-oikeuden tulee syrjäyttää maanhankintaoikeuslaki.

Mitä tulee hallituksen esitykseen, joka koskee lunastusperusteiden laventamista, voidaan todeta, että tässähän ulotetaan ne lunastusperusteet, jotka ovat olleet voimassa pääkaupunkiseudulla, koko maahan. Lain tulua hyväksytyksi kunta voi saada luvan lunastaa alueen, joka valtuuston hyväksymässä yleiskaavassa on osoitettu asuntorakentamiseen tai siihen liittyen yhdyskuntarakentamiseen. Kuten ed. Joenpalo totesi, tähän alueeseen voisi sisältyä myös virkistys- ja suoja-alue.

Myös tämä laki käsitellään tavallisena lakina, ja olen kovasti ihmeissäni varsinkin ed. Moilasen kannanotosta siitä, että tämä

pitäisi säätää perustuslain säätämisyjärjestyksessä varsinkin, kun me kirjassimme lain 53 §:n 4 momenttiin ilmaisun yleisestä tarpeesta, jonka näyttäminen pääkaupunkiseudulla ja asutuskeskuksissa mielestäni on aika ongelmatonta. Tämän ilmaisun kirjaaminen säännökseen oli sikäli helppoa, että korkeimman hallinto-oikeuden edustaja sanoi, että vaikka sitä ei kirjattaisikaan säännökseen, niin korkein hallinto-oikeus viran puolesta tutkii, ovatko hallitusmuodon 6 §:n 3 momentissa mainitut edellytykset voimassa.

Tämäkin kohta oli kompromissi, ja se saatiin aikaan pitkän harkinnan jälkeen. Toki me sitten kirjassimme valiokunnan mietintöön myös sen, että pääkaupunkiseudulla yleisen tarpeen olemassaolo on tunnettua. Se on notorinen tosiseikka, ja se tietysti toivon mukaan vaikuttaa sitten tulkintatilanteisiin, mikäli niitä tulee.

Haluaisin lausua vielä jonkin sanan hallituksen esityksestä n:o 157/1989 vp. eli lunastuslain 31 §:n muuttamisesta ja kommentoida asiaa, joka täällä on tullut esiinkin. Nimittäin Suomen keskustan edustajat tekivät valiokunnassa ehdotuksen, että me olisimme uudestaan kuulleet perustuslakivaliokuntaa asiassa, ja he viittasivat yhdenvertaisuusnäkökohtaan. Tältä osin voidaan todeta, että kaikissa niissä tapauksissa, joissa yleinen tarve on olemassa, ei yhdenvertaisuuden kannalta näyttäisi olevan ongelmia. Itse en voinut käsittää, mitä uusia seikkoja olisi tässä voitu esittää tai saatu aikaan sellaista, joka olisi olennaisella tavalla vaikuttanut lain käsittelyyn. Mielestäni ed. Pokka ei esittänyt yhtään asiallista perustetta sille, miksi uusi lausunto olisi pitänyt hankkia.

Täällä on myös väitetty, että kuntaluettelo on sattumanvarainen, epäoikeudenmukainen ja kaikkea muuta. Voidaan todeta, että kuntaluettelon laatiminen perustui kahteen kriteeriin: asutuskeskuksen suuruuteen, edellytettiin noin 60 000 asukasta, ja voimakkaaseen aluekeskuskasvuun. Tietysti aina voidaan rajanvedossa sanoa, että raja on väärällä puolella, mutta näyttäisi siltä, että tässä tapauksessa on jäänyt pois lukuisia sellaisia kuntia, joissa leikkuri olisi tarvittu, pikemmin kuin niin, että kuntia olisi otettu liikaa.

Lopuksi haluaisin keskustalta kysyä, kun keskusta on aikaisemminkin ollut säätämässä maapolittisia lakeja: Onko nyt kysymys siitä, että rakennetaan sellaista yhteistyön

estettä, joka jatkossa saattaa nousta hyvin merkitykselliseksi?

Ed. Juhantalo: Arvoisa puhemies! En tiedä, mihin yhteistyöhön ed. Kalima viittasi, mutta hän ainakin toimi ansiokkaasti, ettei yhteistyö toimisi keskustan ja sosialidemokraattien välillä. (Ed. Knuuttila: Toimi se aikaisemmin!) — Niin, ja toimii vielä myöhemminkin.

Minun täytyy vielä ed. Särkijärvelle uudelleen kertoa eräitä keskeisiä periaatteita, kun hän kysyi, mitä tutkimusta siteerasin. Sekä kokoomuksella että sosialidemokraateilla näyttää olevan suuri ja mieluinen taipumus puhua sellaisesta asiasisällöstä ja sellaisista ihanteista, joista ei ole sanaakaan tässä lainsäädännössä, josta on kyse.

Kun VTT teki tutkimuksen aluerakentamisesta — luulin, että se oli ed. Särkijärven tiedossa eikä se nyt ole mukanani, luin sen viime syksynä — pääkaupunkiseudulla siinä aivan yksioikoisesti ja selvästi tulivat esille ne keskeiset periaatteet, joista nytkin on kyse. Suomen keskusta haluaa monipuolisia toimia sen vuoksi, että asumiskustannustaso Suomessa saataisiin alemmaksi. Mutta kun hallitus on lähtenyt tekemään sellaisen lakipaketin, joka kohdistuu raakamaassa tapahtuvaan ns. ansiottoman arvonnousun leikkaukseen, niin tutkimus, jota varmasti keskustalaiset eivät olleet tekemässä, osoitti että raakamaan osuus on 1 — 2 prosenttia, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa sanottu.

En ymmärrä myöskään ed. Kaliman poilemista kielenkäyttöä, jossa tiedemies sekoittaa politiikan ja täsmälliset termit, kun hän sanoo, että tässä on tarkoitus, että tontti annetaan rakentajalle samalla hinnalla, jolla yhteiskunta on sen lunastanut. Ei tässä mitään tontteja lunasteta.

Yhteiskunta nimenomaan pääkaupunkiseudulla on ollut vetelä, ja te kunnallismiehet ja -naiset, jotka täällä olette olleet erityisesti sosialidemokraattien ja kokoomuksen edustajina, ette ole kyenneet ostamaan kuntien asukkaiden asumista varten maata, vaan olette nöyristellen antaneet tämän oikeuden rakennusliikkeille Haka, Polar, Puolimatka ja mitä niitä on, jotka ovat ostaneet satoja hehtaareja maata. Teidän ainoa rohkeutenne on ollut sopia gryndereiden kanssa, millä tavoilla siihen pistetään kaava päälle, tämä

rasteriividakko. (Ed. Knuuttila: Missä niin on tapahtunut?) Sen jälkeen, kun te olette kaavoittaneet yksityisen maan, tähän rasterikkoon on tullut rakennusoikeus ja se rakennusoikeus maksaa asunnon hinnasta 20—25 prosenttia. Sitä ei leikata yhdessäkään esillä olevista laeista.

Rakennusoikeuden antaminen yksityiselle grynderille on teidän kunnallispoliitikkojen vetelyyttä ja saamattomuutta. Miksi te ette osta maata? Meillä Suomessa on lainsäädäntöä, meillä on erittäin monipuolinen pakkolunastuslainsäädäntö, meillä on pitkään ollut etuostolainsäädäntö, meillä on yhteiskunnalla monopoli kaavoittamiseen, meillä on yhteiskunnalla oikeus antaa rakennuskehottus ja siitä johtuvat seuraamukset. Ei näitä toteuteta täällä.

Sen sijaan kun hallituksen erittäin epäonistuneen talouspolitiikan ansiosta taloudellinen tilanne ylikuumentuu Suomessa niin, että asuntojen hinnat asunnon ostajien murheeksi hyppäävät ylöspäin, aina silloin, kun tällainen tilanne on ollut, erityisesti vasemmistolla, sosialidemokraateilla, on ollut taipumus politisoida tilanne, löytää syylliseksi maanomistaja. Olen Töölössä asunut muistaakseni viitisen vuotta, ja pari vuotta sitten boksini hinta pomppasi kaksinkertaiseksi. Ed. Kalima, en nähnyt yhtäkään tonttia lähi- mailla myytävänä tai maata vapaana. Ei minkäänlainen maanhinnan leikkaus Töölössä vaikuttanut boksini hintaan. Olenkin nyt sanonut, että teillä, arvoisat hallituskumppanit, on nyt suuri syy kiireesti saada tämä lainsäädäntö läpi, ennen kuin asuntojen hinnat ovat pudonneet lähtötasolleen, että voisitte osoittaa, että tällä se on saatu aikaiseksi, vahingoksi niille, jotka ovat täällä ostaneet kalliilla hinnoilla. Asuntojen hinnat elävät omaa elämäänsä, ja tämä 1 — 2 prosentin osuus ei siihen mitään vaikuta.

Hallituksen taholta maapakettia on kehitetty asuntopoliittiseksi ratkaisuksi. Käsittelyssä olevalla lainsäädännöllä ei saavuteta kuitenkaan niitä tavoitteita, joilla lainsäädäntöä perustellaan. Tämä on hallituksenkin tiedossa.

Kuten meillä sekä puolue-elimet että eduskuntaryhmä 2 — 3 vuotta sitten aktiivisesti osoittivat, Suomen keskusta on valmis erityisesti pääkaupunkiseudulla moniin teitakin yllättäviin, radikaaleihin toimenpiteisiin, jos niiden toimenpiteiden ansiosta saadaan hyö-

tyä asuntojen hintojen alentamiseksi. Me olemme olleet mukana esittämässä hyvin voimakkaita toimenpiteitä, mutta olemme voineet havaita, että niitä ei käytetä.

Kun ed. Kalima murhemielin puhuu pahasta valtiosta, niin kuka on Suomessa valtiompi kuin sosialidemokraatit ja Suomen hallitus? On se onnetonta, että tänne pitää tulla valittamaan kepulaisnyhkytyksen välillä, että on vielä toinenkin, mutta se on vain pienempi ja huonompi vastustaja, Suomen valtio. Käyttäkää edes Suomen valtiota kohtaan oikeuttanne täällä Helsingissä. Jos Helsingissä on vuoden varasto rakentamiseen tontteja, ei se ole eduskunnan, ei se ole Suomen keskustan eikä Suomen hallituksen vika. (Ed. Hietala: Ei se ole demarienkaan vika!) Se on niiden ihmisten vika, jotka ovat valittuina kaupungin elimiin, valtuustoon viime kädessä. Miksi te ette käytä niitä lakeja, joita minä luettelin ja joita Suomessa on nippu? Helsingissä on raakamaata saatavissa, kun pakkolunastetaan. Mutta samanlaisia vätystelyä on myös pääkaupunkiseudun valtuutetuissa. Täällä vetäydytään virkamiesten ja neuvottelijoiden selän taakse. Puuttuu rohkeus ratkaista asioita. Nämä asiat halutaan politisoida, tuoda eduskuntaan, löytää mörköjä sieltä täältä silloin, kun omat kynnet ovat liian tylsät.

Valiokuntakäsittelyssä ehdotettu 58 kunnan alueella tehostettu hinnan leikkaus asetaisi maanomistajat eriarvoiseen asemaan asuinkunnasta riippuen. Pelättävissä on tällöinkin, että hintaa leikattaisiin erityisesti pienmaanomistajilta tapahtuvissa lunastuksissa. Tätä tukee se seikka, että pääkaupunkiseudun aluerakentajat ovat viime vuosikymmeninä saaneet kunnilta rahallisia korvauksia kaavoituksen aiheuttamasta arvон laskusta eli siitä, että kunnat ovat kaavoittaneet aluerakentajien hallussa olevia maita pienemmällä rakennustehokkuudella kuin alkuperäisessä sopimuksessa oli määriteltä. Suurilla rakennusliikkeillä on voimakkaat sidonnaisuudet kuntiin sekä tehokkaat koneistot ja keinot, joiden turvin ne pystyvät etunsa valvomaan. Odotammekin mielenkiinnolla sitä tilannetta, missä tehostettua maan arvонleikkausta sovelletaan hallituksen ilmoittaman tarkoituksen mukaisesti suureen rakennusliikkeeseen. Epäilen, että sellaista tilannetta ei helposti tule vastaan.

Täällä on viitattu Helsingin alueen pien-

tontinomistajiin. Minäkin katselin ihmetellen kaupungin neuvottelijoiden julkisia esiintymisiä. Pientontinomistajia pidettiin kaupungin vastapuolena, ei suinkaan kaupungin asukkaina. Ei ole ihme, että hyvin hiljaisiin ääniin pientontinomistaja neuvottelutilaisuudesta poistuu, kun vastassa on vaatimaton eläkeläinen ja kaupungin koko organisaatio. Vastakumppanit eivät ole tasapuolisia, ja kaupunkikin pitää asukastaan vastapuolena.

Hallitus on joutunut mm. keskustan vaatimusten johdosta hieman lieventämään lunastuslakia. Hallituksen sisäisen neuvotteluratkaisun mukaisesti maan arvonnousun tehostettu leikkaaminen voisi tapahtua koko maan sijasta 58 kunnassa, kuten olemme monesti joutuneet toteamaan ja tiedämme. Syntyneen kuntaluettelon oikeudellisia perusteita ei ole selvitetty. Kuntaluettelo on ainakin osaksi hatusta vedetty. Olemme vain voineet julkisuudessa seurata keskustelua, miten eräät hallituksen jäsenet olisivat tässä tilanteessa halunneet poistaa heille läheisiä alueita eli ovat myöntäneet lainsäädännön sisällön epäonnistuneeksi. Lisäksi kuntien nykyinen maanomistus on selvittämättä.

Keskusta katsoo, että myös hallituksen sisäisenä neuvotteluratkaisuna syntyneen lainmuutoksen osalta olisi ollut tarpeen pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto. Viitataan tältä osin ed. Pokan erittäin hyvään ja asiantuntevaan puheenvuoroon, jossa hän selvitti perustuslakivaliokunnassa tehtyjä päätöksiä ja niiden perusteita.

Hallituksen olisi tullut käyttää positiivisia ja todellisia keinoja asuntojen hintojen alentamiseksi. Mikäli maan hintaan haluttaisiin vaikuttaa, olisi mm. pysyvillä myyntivoittoverotusta koskevilla helpotuksilla mahdollista edesauttaa kuntien maanhankintaa. Samalla on syytä todeta, että suuruudeltaan raakamaan osuudella asuntojen hintaan vaikuttavia tekijöitä on jopa asuntojen juoksevilla kuluissa. Valtion leimaverot nostavat asunto-osakkeen hintaa 1,6 prosenttia joka kerran, kun asunto vaihtaa omistajaa, ja kuten tiedämme, kiinteistön prosentti on huomattavasti suurempi. Saman verran kertyy valtiolle asuntolainan leimaveroja. Hallitus ei silti ole kyennyt toteuttamaan edes keskustan aloitetta ensiasunnon leimaveropaudesta. Lisäksi epävakaa korot saattavat lyhyessä ajassa nostaa asunnon hintaa hyvinkin paljon.

Haluan siis vielä muistuttaa siitä, että Suomen keskusta on valmis sellaisiin toimenpiteisiin hallituksen ja varmasti muiden oppositioryhmienkin kanssa, jotka todellisuudessa vaikuttavat alentavasti asuntojen hintoihin, jotka Suomessa ovat aivan liian korkeita. Mutta me emme voi muuta kuin kertoa tosiasiat tämän laatuudesta poliittisesta näytelmästä, jossa hallituksen epäonnistuneen talouspolitiikan vuoksi halutaan perusmaanomistaja syntypukiksi asuntojen hintojen nousuun erityisesti pääkaupunkiseudulla ja kaupungeissa. Se ei ole oikeaan osunut, ja on selvästi näytettävissä toteen, miten virheellistä ja yksipuolista tämän laatuinen politiikka on.

Muistutan myös mieliin, että keskusta oli valmis ja aktiivisesti sopimassa sosialidemokraattien, erityisesti sosialidemokraattisen ympäristöministerin, kanssa uusista avauksista rakennusjärjestelmissä, kun me teimme eduskunnassa asumisoikeusjärjestelmää koskevan sopimuksen, jota kokoomus innokkaasti ja voimakkaasti vastusti. Tämä osoittaa sitä, että keskusta on osa nykyaikaa, osa nykyaikaista Suomea. Me olemme valmiit sellaisiin järjestelmiin, joissa halvalla löydetään asuntoja ja pienellä rahalla asunnonomistaja pääsee omaan taikka vuokrahuoneistoon kiinni.

Ed. Särkijärvi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Juhantalon esimerkki Töölön huoneistosta oli ihan hyvä, koska se kertoo siitä, että kaupungissa, jossa kaupunki omistaa asunnoista suurimman osan verrattuna muihin kaupunkeihin Suomessa, ei tämä omistus vaikuta asunnon hintaan lainkaan. Sama koskee tietysti myös maanomistuksen vaikutusta hintoihin. Siten se kritiikki, joka samassa puheenvuorossa kohdittui kaupunkeihin, jotka eivät muka maata hanki, oikeastaan tuli tätä kautta osoitetuksi virheelliseksi.

Toki vien Espoon valtuuston keskustaryhmälle terveiset siitä, että täällä on kutsuttu veteliksi sellaisia poliitikkoja, jotka eivät halua käyttää pakkolunastusta, koska he eivät todellakaan ole olleet veteliä näissä kysymyksissä, vaan hyvin aktiivisesti vastaamaan.

Edelleen raakamaan arvonnoususta on toki huomattava, että tontin arvo ei suinkaan synny yhtenä yönä, vaan raakamaan

alkuperäiseen arvoon tulee hintaa lisää sitä mukaa kuin lähestytään hetkeä, jolloin kyseessä on kaavoitettu tontti. Nyt tähän kohtaan, tähän väliin, tähän nousuunhan nämä lait pyrkivät vaikuttamaan. (Ed. Kokko: Siihen väliin, vai? — Ed. Juhantalo: Ei vaikuta!) — Kyllä se vaikuttaa. Jos me täällä käsittelisimme lakia, jossa määriteltäisiin, että raakamaan lunastushinta on 2 prosenttia asuntoneliön arvosta, niin tuskin se menisi läpi ainakaan keskustan ryhmässä, vaikka keskustan puheenvuoroissa on todettu, että 2 prosenttia on se oikea, todellinen maksimihinta.

Edelleen on muistutettava siitä, että alue-rakentamisen osuus asuntotuotannossa ei suinkaan ole kovin suuri ainakaan Espoossa, todennäköisesti ei myöskään Vantaalla.

Ed. Malm: Fru talman, puhemies! Det är intressant att åhöra den debatt som har förts här i dag och jag kommer inte att tillföra debatten mycket då det gäller sakinnehållet. Däremot tycker jag att det finns skäl att på basen av den här debatten litet återföra minnet till 1970-talet och den debatt som då fördes kring markpolitiken och marklagstiftningen.

Jag håller med dem som säger att marklagarna inte kommer att bidra till en sänkning av bostadskostnaderna. För det här behövs det alldeles klart andra åtgärder. Jag tycker att det är bekymmersamt i den här lagstiftningen lika väl som i många andra lagstiftningsfrågor att lagarna stiftas utgående från situationen i Helsingforsregionen eller i andra storstadsregioner. Jag tror inte att vi med en marklagstiftning om råmarkspriset kan förändra det faktum att man i min hemkommun betalar under 5 000 mark per kvadratmeter för bostäderna, då det i Helsingforsregionen och i andra storstadsregioner skall betalas tre till fyra gånger mera. För det här behövs det alldeles klart andra åtgärder, om vi vill sänka bostadskostnaderna.

Jag tror personligen att en av de väsentligaste åtgärderna skulle vara att regeringen och riksdagen skulle försöka ändra strömmen då det gäller befolkningsflyttningen, försöka få ut människor till regionerna, där det är billigare att bo, där det finns billigare bostäder och där det dessutom finns service.

Jag hör till de få här i plenisalen just nu

som var med på 1970-talet, när det förra markpaketet godkändes. Då använde samlingspartisterna exakt samma argument som centern använder i dag. Då fanns det i centern det s.k. svarta dussinet och till det tillkom två från annat regeringsparti som gick emot de då föreslagna marklagarna. Resten av centern och svenska riksdagsgruppen röstade för godkännande av lagarna. I dag kan man väl knappast räkna med eller uppbbringa ett dussin i samlingspartiet som går emot de här lagarna. Jag tror att de två kommer att finnas kvar i de nuvarande regeringspartierna och hela centern går vad jag kan förstå emot de nu föreliggande lagförslagen.

Inställningen till markpaketet förefaller att till avsevärda delar bygga på respektive partiers ställning i politiken. Inget av de större borgerliga partierna har så rent mjöl i påsen att man kan slå sig för bröstet. Jag tror att det skulle finnas skäl att ställa sig litet mera ödmjuk inför problemen och mindre politisera frågan, också om jag har en personlig uppfattning om de här lagarna och nödvändigheten av dem.

On mielenkiintoista kuunnella tätä keskustelua. Olemme samaa mieltä niiden kanssa, jotka sanovat, etteivät maalait tule alentamaan asumiskustannuksia. Siihen tarvitaan muita toimenpiteitä.

Kuulun niihin harvoin tällä hetkellä istuntosalissa läsnä oleviin, jotka olivat mukana 70-luvulla, kun edellinen maapaketti hyväksyttiin. Tuolloin kokoomuslaiset käyttivät samoja argumentteja, joita keskustalaiset käyttävät nyt tai tänään. Tuolloin oli musta tusina plus kaksi hallituspuolueissa, jotka vastustivat pakettia, loput keskustasta ja ruotsalaisesta eduskuntaryhmästä äänestivät paketin puolesta. Nykyään kokoomuksesta tuskin löytyy tusinaa, jotka asettuisivat pakettia vastaan. Luulen, että nämä plus kaksi ovat kuitenkin jäljellä ja koko keskusta nähtävästi vastustaa pakettia.

Suhtautuminen maapakettiin vaikuttaa merkittävältä osin perustuvan kunkin puolueen asemaan politiikassa. Millään suurista porvaripuolueista ei ole niin puhtaita jauhoja pussissa, että niillä olisi syytä lyödä itseään rintaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

9) Ehdotus laiksi rakennuslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 103/1989 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

10) Ehdotus laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 157/1989 vp.
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 14

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

11) Ehdotukset laiksi ammatillisesta aikuis- koulutuskeskuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 12
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4.

Asian käsittelyn yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 12) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Viime vuosina on suomalaista perusturvajärjestelmää parannettu monin osin niin työelämän kuin koulutuspolitiikan osa-alueilla. Mahdollisuuden tähän kehitystyöhön on antanut maassamme taloudellinen kasvu, mutta ennen kaikkea istuvan hallituksen toimenpiteet ja työskentely näissä asioissa.

Otan varoittavaksi vertailukohdaksi Englannin nykyisen hallituksen päätökset, joilla on ohjattu valtion rahoituksia viime vuosina yksityisille sektoreille ja näin heikennetty tavallisten kansalaisten sosiaali- ja koulutuspalveluja. Me Suomessa haluamme jatkaa nykyistä linjaa turvaamalla sosiaali- ja työvoimapolitiittiset palvelut kaikille väestöryhmille. On valitettavaa, että meillä on kuitenkin vielä eräissä asioissa puutteita, jotka tulisi pikaisesti saada korjattua.

Käsitlemme tänään hallituksen esitystä n:o 20 työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta. Tässä yhteydessä haluaisin ottaa esille työttömyyskassojen yhteistyöjärjestön esitykset koskien tätä lakiesitystä. Työttömyyskassojen yhteistyöjärjestö pitää hallituksen esitystä yleisesti ottaen erityisen onnistuneena, mutta joitakin huomautuksia heillä kuitenkin on ollut. Haluan ottaa esille eräitä esimerkkejä.

Ensinnäkin rahoitus ja hallintokorvaukset. Nykyisen työttömyyskassojen maksaman työttömyyspäivärahan rahoittavat valtio, työnantajat ja työttömyyskassojen jäsenet. Valtion rahoitusosuus on tällä hetkellä 48 prosenttia, työnantajien 47 ja vakuutettujen 5 prosenttia. Työttömyyskassat saavat valtiolta ja työnantajilta hallintokorvauksena yhtäläisin osuuksin yhteensä 0,7 prosenttia maksettujen päivärahojen määrästä ja kaksinkertaista peruspäivärahaa vastaavan summan kutakin alkavaa sataa jäsentä kohden. Vuoden 1989 osalta kassojen saama kulukorvaus on päivärahoista 13,4 miljoonaa markkaa ja jäsenmäärän mukaan lisäksi 3,1 miljoonaa markkaa. Kassojen 113,7 miljoonan markan hallintokuluista kulukorvaus kattaa 14,7 prosenttia.

Hallituksen esityksessä perustuki, lapsikoroitukset, ansiotuen perusosa ja erityistuki sekä ylläpitokorvaukset ehdotetaan maksettavaksi valtion varoista työministeriön pääluokasta. Ansiotuen rahoituksesta säädettäisiin työttömyyskassalaissa. Käytännössä rahoitusvastuu jakautuisi työministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kesken. Rahoitusjärjestelmän yksinkertaistamiseksi rahoitus tulisi jatkossa keskittää työministeriölle.

Esityksen mukaan kassoille maksettaisiin hallintokulukorvauksena valtion varoista 0,35 prosenttia. Opintososiaalisista etuuksista toisin kuin työttömyysturvassa työnantajien tukimaksu rajattaisiin vain ansiotuen ansio-osaan ja se olisi 0,35 prosenttia maksetuista ansio-osista. Työnantajan osuus ei siten kohdistuisi kassan maksamaan ansiotuen perusosaan, lapsikoroitukseen, erityistukseen eikä ylläpitokorvaukseen. Myös jäsenmäärän perusturvakorvaus, jota maksetaan työttömyysturvassa, jäisi pois.

Työttömyyskassat ovat edellyttäneet, että hallintokuluihin kohdistuva valtionosuus ja keskuskassan tukimaksu olisivat yhteensä 0,7 prosenttia työttömyyskassan maksamista opintososiaalisista etuuksista. Valtaosaa Suomen palkansaajista välillisesti edustava Työttömyyskassojen yhteistyöjärjestö on lähettänyt eduskunnan sosiaalivaliokunnalle oman kannanoton, jossa he ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että kassojen hallinnollinen työ lisääntyy, mutta kasvavien hallintokulujen osa on vähäinen ja sitä ei korvattaisi. Edellä mainitsemani johdosta toivoisin, että hallitus antaisi pikaisesti uuden lakiesityksen, jolla korjattaisiin tämä epäkohta tulevan budjetin yhteydessä lisäten 30 §:ään 3 momentin kohtaan esimerkiksi seuraava säännös:

”Työttömyyskassalle aiheutuviin hallintokuluihin kohdistuvana valtionosuutena maksetaan 0,35 prosenttia kassan viimeksi kuluneen kalenterivuoden aikana maksamista opintososiaalisista etuuksista. Työttömyyskassojen keskuskassa maksaa työttömyyskassalle hallintokuluihin kohdistuvana tukimaksuna 0,35 prosenttia kassan viimeksi kuluneen kalenterivuoden aikana maksamista sosiaalisista etuuksista.”

Tämä olisi erittäin tärkeä korjaus, ja on valitettavaa, että pykäläesitys tuli sivistysvaliokuntaan viime vaiheessa, minkä johdosta

emme voineet tehdä asiaan tämän lain käsittelyn yhteydessä pykäläkorjausta, joten uskon siihen, mitä työministeriö on luvannut, että saamme pikaisesti tulevan budjettikäsittelyn yhteydessä asiaan liittyvän lakiesityksen ja edellä mainitsemani korjaukset. Arvoisa puhemies! Tällä pykälämuutoksella voitaisiin turvata työttömien koulutus, kuten hallitus on esityksessään tarkoittanutkin.

Mitä tulee sosiaali- ja terveysministeriön rooliin, esityksen 3 §:n mukaan lain toimeenpanoa johtaa ja valvoo sekä kehittää ylimpänä viranomaisena työministeriö. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö antaa 33 §:n nojalla yleiset määräykset opintososiaalisten etuuksien myöntämis- ja maksamismenettelystä etuuksien maksajille. Ministeriöiden käytännön työnjako ja yhteistyömuodot ja erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön osuus eivät ilmene riittävän selkeästi lakiesityksestä ja sen perusteluista. Tämän johdosta toivoisin myös, että kun hallitus antaa uuden esityksen koskien 30 ja 32 §:n muuttamista, myös sosiaali- ja terveysministeriön ja työministeriön hallinnolliset ja toimivaltakysymykset voitaisiin samalla selkeyttää.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista. Nykyiset lähinnä työllisyyskoulutusta antavat ammatilliset kurssikeskukset muuttuvat ammatilliseksi aikuiskoulutuskeskuksiksi. Näillä tulisi olemaan varsin suuri toimintavapaus. Tässä on kyseessä erittäin iso muutos, joka koskee 42:ta koulutusta antavaa yksikköä. Näillä on oikeus lainmuutoksen jälkeen päättää koulutuksensa ja myös muun toimintansa hinnoittelusta. Koulutuksen ylläpitäjälle voidaan myös myöntää valtionavustusta aikuiskoulutuskeskuksen perustamiskustannuksiin.

Pidän hallituksen esitystä varsin tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena, vaikka samaan hengenvetoon täytyykin todeta, että siirtyminen ammatillisessa aikuiskoulutuksessa kysynnän ohjaamaan koulutustarjontaan onkin merkittävä muutos, näin sekä koulutuspalvelujen tuottajan että koulutuspalveluja hankkivien tahojen kannalta.

Uuteen järjestelmään siirtyminen aiheuttaa aika paljon epävarmuustekijöitä, joten on tärkeää, ja tähän myös sivistysvaliokunta on mietinnössään päätenyt, järjestää uudistuk-

sen tarkka seuranta. Mielestäni siinä tulee ottaa huomioon mm. se, palveleeko aikuiskoulutuskeskusten koulutustarjonta riittävän laajasti eri väestöryhmien koulutustarpeita ja ovatko esimerkiksi eri oppilaitosmuotojen ja erikokoisten oppilaitosten keskinäiset toimintaedellytykset oikeudenmukaiset.

Peräisin myös sitä seurannalta, ostetaanko koulutusta koulutus- ja työvoimapolitiisiin tavoitteisiin nähden tarkoituksenmukaisesti ja turvataanko järjestelmässä myös jatkossa työttömien työnhakijoiden tarvitsemat koulutuspalvelut. Pitäisin tärkeänä, että työvoimapolitiittinen koulutus kohdentuu tarkoituksenmukaisesti eri väestöryhmien ja työhallinnon asiakasryhmiin.

Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokuntaa keskusteltiin varsin paljon ja pitkään perustettavien aikuiskoulutuskeskusten hallinto, nykyisessä työllisyyskoulutuslaissa kun on säädetty, että ammattikurssikeskusten johtokunnissa tulee olla mm. työnantajien ja työntekijöiden edustus. Hallituksen alkuperäisessä esityksessä ei ollut vastaavaa ehdotusta aikuiskoulutuskeskusten johtokuntien kokoonpanoksi.

Kuitenkin, niin kuin totesin, varsin perinpohjaisen keskustelun jälkeen valiokunta on päättänyt toteamaan, että työmarkkinajärjestöjen edustuksesta ammatillisten kurssikeskusten johtokunnissa on hyviä kokemuksia ja niiden asiantuntemusta tulisi käyttää myös tulevien aikuiskoulutuskeskusten hallinnossa. Valiokunta onkin katsonut, että asetuksella tulee säätää edustavimpien työmarkkinajärjestöjen edustuksesta aikuiskoulutuskeskusten johtokunnissa, ja päättänyt ehdottamaan sen vuoksi muutosta lakiehdotuksen 6 §:ään. Käytännössä muutos tullee tarkoittamaan sitä, että myös tulevaisuudessa edustavimmilla työmarkkinajärjestöillä eli SAK:lla ja STK:lla on edustus aikuiskoulutuskeskuksissa.

Sivistysvaliokunta teki myös erään toisen aika merkittävän muutoksen hallituksen esitykseen. Se koski erityisavustuksia. Hallituksen esityksen mukaan aikuiskoulutuskeskus voi saada erityisavustusta vain erityisen kalliisiin hankintoihin. Kuitenkin päädyimme esittämään erityisavustusta myös muihin kuin laite- ja kalustohankintoihin, koska moderneilla aikuiskoulutuskeskuksilla on myös mittavia ja tärkeitä muita kehitys- ja tutkimushankkeita. Tämän johdosta sivistys-

valiokunta teki lisäyksen ensimmäisen lakiehdotuksen 11 §:ään.

Arvoisa puhemies! Kuten puheenvuoroni alussa totesin, lainmuutos tulee merkitsemään varsin suurta muuttamista aikuiskoulutuskeskusten arkipäivässä. Erityistä huolta on koulutuskeskuksissa kannettu siitä, miten turvata opettajien, koulutushenkilöstön, työpidemmällä aikajänteellä kuin vain muuttaman kuukauden tiedolla siitä, minkä tyyppistä koulutusta mahdollisesti tullaan tarvitsemaan ja näiltä ostamaan. Mielestäni työhallinnon olisikin tultava ulos kuorestaan ja tehtävä koulutuskeskusten kanssa 2—3 vuoden ostosopimuksia, joissa sovittaisiin määrällisistä tavoitteista, ei kuitenkaan vielä sisällöllisistä koulutuksen asioista, koska näen, että lain perusajatus juuri on joustavuus, mutta näen, että tietyn perussuuntautumisen tulee olla tiedossa. Esittämiäni huolia tukee myös kentän, ainakin osan, huoli jatkosta.

Niinpä lopuksi vielä totean lain muutoksen seurannan tärkeyden, jotta tarkasti voitaisiin seurata näitä ongelmakysymyksiä ja mikäli epäkohtia ilmenee, olisi valmiutta tehdä nopeasti muutoksia havaittujen epäkohtien korjaamiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

12) Ehdotus laiksi työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 20
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

13) Ehdotukset laiksi tieliikennelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 8

Lakialoite n:o 6

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä oleva hallituksen esitys n:o 8 laiksi tieliikennelain muuttamisesta sisältää yleisperustelujen mukaan kolme uudistusta. Ensinnäkin ajokorttijärjestelmää ja siihen liittyviä menettelyjä selkeytetään. Toiseksi seuraamusjärjestelmää ja siihen liittyviä menettelyjä ilmoitetaan selkeytettävän ja lisäksi otetaan käyttöön vain yksi ajo-oikeuteen kohdistuva seuraamus, joka voidaan määrätä myös ehdollisena. Kolmanneksi poliisin oikeutta puuttua ajo-oikeuteen yksittäisten liikennenerikosten perusteella laajennetaan.

Ajokorttijärjestelmän osalta ei valiokuntakäsittelyssä ilmennyt ongelmia tai erimielisyyksiä. Uudistuksen jälkeen ajokortti luovutettaisiin katsastustoimipaikalta hyväksytysti suoritetun kuljettajatutkinnon jälkeen. Muutos liittyy käyttöön otettavaan liikennetietojärjestelmään.

Liikennevaliokunta piti hallituksen esityksen liikenneturvaa parantavia tavoitteita sinänsä hyvinä ja kannatettavina. Liikenneturvallisuus on viime aikoina heikentynyt, ja viime vuoden noin 750:ta kuolonuhria on pidettävä kohtuuttoman suurena määränä. Jotain on siis tehtävä, vaikka mitään helppoa ja yksinkertaista keinoa tilanteen korjaamiseksi ei enää ole olemassa. Erityisen ongelmallista onkin se, että kaikkein vaarallisimmat kaaharit eivät piittaa kielloista ja rajoituksista.

Vaikka hallituksen hyvät tavoitteet ymmärrettiin, liikennevaliokunnassa vallitsi laaja yksimielisyys siitä, ettei hallituksen esitystä voida sellaisenaan hyväksyä. Liikennevalvonnan tehokkuustavoitteen on oltava tasapainossa kansalaisten oikeusturvavaatimusten kanssa. Ajokielto koetaan usein ankarana seuraamuksena kuin varsinainen rangaistus. Tämän vuoksi on huolehdittava siitä, että tämänkin lain osalta toteutuu vanha tuomarin ohje, jonka mukaan se, mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei saa olla myöskään laki.

Sen varmistamiseksi, ettei kansalaisten oikeusturvaa tällä lailla vaarannettaisi, kuten oikeusministeriö lausunnossaan epäili, liikennevaliokunta pyysi lakiesityksestä lakivaliokunnan lausunnon.

Hallituksen esityksen mukaan ajokiellon perusteista säädettäisiin tieliikennelain 75 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan kuljettaja on määrättävä ajokieltoon, jos hänen todetaan syyllistyneen törkeään liikenteen vaarantamiseen, rattijuopumukseen, törkeään rattijuopumukseen tahi huumaantuneena ajamiseen. Esityksen perustelujen mukaan momentti vastaisi muuten nykyistä säännöstä ajokieltoon määräämisen perusteista, mutta ajokiellon määrääminen ei enää riippuisi rangaistukseen tuomitsemisesta. Koska ajokielto on rangaistukseen verrattava seuraamus, tulee ajokiellon tuomitsemiseen soveltaa samoja periaatteita, joita sovelletaan rangaistukseen tuomitsemisessa.

Hallituksen esityksen mukainen ratkaisu estäisi kokonaan ajokiellon tuomitsematta jättämisen niissäkin tapauksissa, joissa rikoksenteijä jätetään teostaan rangaistukseen tuomitsematta. Lakivaliokunta katsoo lausunnossaan, että tämä ratkaisu on liian ehdoton. Tämän vuoksi liikennevaliokunta käsittelyssään lisäsi ajokiellon määräämistä koskevaan 78 §:ään momentin, jossa ajokielto voidaan jättää määräämättä, mikäli kuljettajaa ei tuomita teostaan rangaistukseen.

Hallituksen esityksen ongelmallisin kohta on kuitenkin poliisin toimivallan laajentaminen. Esityksessä annettaisiin poliisille mahdollisuus määrätä ajokielto yhden liikennetrikomuksen perusteella. Ehdotetun tieliikennelain 75 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan ajo-oikeuden haltija voidaan määrätä ajokieltoon, jos hän on moottorikäyttöistä ajoneuvoa kuljettaessaan syyllistynyt muu-

hun kuin tämän lain 1 momentissa tarkoitettuun tämän lain nojalla rangaistavaan tekkoon, joka osoittaa vakavaa piittaamattomuutta liikenneturvallisuutta kohtaan. Mainituksa 1 momentissahan on säädetty ajokielon määräämisestä törkeään liikenteen vaarantamiseen, rattijuopumukseen tai törkeään sellaiseen tai huumautuneena ajamiseen syyllistyneenä.

Lakiehdotuksen sellaisenaan hyväksymisen myötä syntyisi tilanne, jossa olisi päällekkäin kaksi erilaista menettelyä väliaikaiseen ajokieltoon määräämiselle. Ensinnäkin 75 §:n 1 momentin tarkoittamissa tapauksissa — törkeä liikenteen vaarantaminen, rattijuopumus tai törkeä rattijuopumus tahi huumautuneena ajaminen — siis törkeän liikenne rikkomuksen tunnusmerkistön täytävissä tapauksissa poliisi voisi ja voi jo nykyisen käytännön mukaan ottaa ajokortin haltuunsa ja peruuttaa ajoluvan oikeuskäsittelyyn saakka.

Nykyisessä menettelyssä esimerkiksi ylinopeuksissa mainittu törkeän liikenne rikkomuksen tunnusmerkistö täyttyy 50 kilometrin nopeuden ylityksestä tahi kolmesta vuoden aikana tapahtuneesta ylinopeus rikkomuksesta. Nyt siis luotaisiin toinen rinnakkainen menettely, jossa poliisi voisi törkeää liikenne rikkomusta lievemmissä tapauksissa, joiksi perusteluissa määritellään esimerkiksi väistämisvelvollisuuden noudattamatta jättäminen, ohituskiellon rikkominen, poliisin pysäytysmerkin noudattamatta jättäminen ja sallitun nopeuden ylittäminen vähintään 30 kilometrillä, määrätä ajoneuvon kuljettaja ajokieltoon yhden rikkomuksen perusteella enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Ajokiellon osalta olisi siis mahdollista joutua asiallisesti ottaen lievemmästä teosta törkeää tekoa ankarampaan rangaistukseen. Tämä mahdollisuus vielä korostuisi sillä, että lakiehdotuksen mukaan valitustie poliisin menettelystä olisi lääninoikeuteen. Oikeusministeriön esittämien tilastojen mukaan lääninoikeuden päätösten aikaviive on sellainen, että useimmissa tapauksissa ajokielto olisi ehtinyt kulua loppuun ennen lääninoikeuden päätöksen syntymistä.

Lakivaliokunta totesikin antamassaan lausunnossa, että ehdotus on tältä osin tarpeeton. Jo nykyisin on mahdollista tuomita ajokieltoon törkeästä liikenteen vaarantamisesta. Siten säännös lakivaliokunnan mukaan

vain siirtää päätösvaltaa ajokiellon määräämisessä tuomioistuimelta poliisille.

Kuten edellä totesin, liikennevaliokunnassa vallitsi laaja yksimielisyys paljolti lakivaliokunnan lausuntoon perustuen siitä, ettei lakiesitystä voida sellaisenaan hyväksyä. Valiokunnassa etsittiinkin sellaista ratkaisua, jolla 75 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan poliisin määräämä ajokielto saatettaisiin rikkomukseen syyllistyneen ajoneuvon kuljettajan niin halutessa alioikeuden ratkaistavaksi sen sijaan, että siitä hallituksen esityksessä olisi voinut valittaa lääninoikeuteen. Tällöin poliisin tulisi viivytyksettä palauttaa ajokortti saatuaan tiedon asian saattamisesta alioikeuden käsittelyyn. Tämä rakennelma onkin valiokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen pohjana.

Suoritetussa äänestyksessä valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan pitänyt valmisteltua muutosta tarkoituksen mukaisena, siis sitä muutosta, johon vastalause perustuu. Valiokunnan enemmistö piti ratkaisua epäonnistuneena monestakin syystä.

Ensinnäkin, vaikka esitetty muutos parantaisi ajoneuvon kuljettajan oikeusturvaa, se kuitenkin toisi käytäntöön ajokiellon määräämiseen kaksi rinnakkaista järjestelmää, joiden perusteet lain perustelujen mukaan olisivat niin lähellä toisiaan ja vaikeasti erotettavissa, että ne käytännössä toisivat todennäköisesti aikamoisia epäselvyyksiä ja tulkintavaikeuksia.

Toiseksi se lisäisi tarpeettomia oikeudenkäyntejä ja antaisi mahdollisuuden oikeusturvan väärinkäyttöön. Esimerkiksi kuljettaja, joka haluaa kesälomansa ajan ajella autollaan, voisi siirtää ajokiellon itselleen sopivampaan ajankohtaan vain ilmoittamalla tyytymättömyytensä poliisin ratkaisuun. Poliisin arvovaltaa ei käsitykseni mukaan ainkaan lisää tilanne, jossa poliisin eilen ajokieltoon määräämä kuljettaja jo tänään voisi huristella häntä vastaan autollaan aivan laillisesti. Tuntuukin aika ristiriitaiselta rakentaa järjestelmä, jolla toisaalta siirretään ratkaisuvaltaa tuomioistuimelta poliisille ja toisaalta poliisilta takaisin tuomioistuimelle ja lisätään tällä tavalla tuomioistuinten jutturuuhkaa.

Suoritetussa äänestyksessä valiokunnan enemmistö päätyikin siihen, että mainittu 75 §:n 2 momentin 3 kohta, johon ajokiellon määräämisen rinnakkaisjärjestelmä perus-

tuu, poistettaisiin laista. Piittaamattomaan ja vastuuttomaan liikennekäyttäytymiseen voidaan nykyistä tehokkaammin ja yksinkertaisemmin puuttua esimerkiksi alentamalla törkeän liikenne rikkomuksen tunnusmerkistöä.

Yksimielinen valiokunta oli siitä, että lainsäädäntötoimenpiteiden ohella tarvitaan valvonnan lisäämistä ja tehostamista. Tutkimusten mukaan kiinnijäämisriskin lisääntyminen vaikuttaa kuljettajan käyttäytymiseen enemmän kuin rangaistuksen ankaruus. Koulutuksella ja valistuksella on pyrittävä vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen ja liikennekulttuurin kehittymiseen.

Arvoisa puhemies! Liikennevaliokunnan mietintö on sangen mielenkiintoinen. Ei nimittäin ole kovinkaan tavanomaista, että valiokunnan mietintöön liitetystä vastalauseesta on yhdeksän allekirjoittajaa. (Ed. Knuuttila: Enemmistö!) Säännösten mukaan tämä on mahdollista, koska osa valiokunnan jäsenistä katsoi muut tehtävät valiokunnan kokousta tärkeämmiksi osallistuen ratkaisevaan käsittelyyn vain osittain.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Eduskunnan pitäisi ilmeisesti päästä mitä pikimmin kesälomalle, koska se on viime aikoina tehnyt erinomaisen huonoja lakiratkaisuja monessakin valiokunnassa kuten lakivaliokunnassa ja ilmeisesti vaikeuksia on tällä hetkellä liikennevaliokunnassa, johon vaikuttaa taas lakivaliokunnan lausunto, jossa on eriävä mielipiteeni siitä syystä, että lakivaliokunnassa ei mielestäni oikein käsitetty näitä ongelmia. Oli tietysti vain minun mielipiteeni, että lausunto oli perusteeton.

Puhutaan liikennekurin jatkuvasta höltymisestä. Minä en tiedä, onko liikennekuri höltynyt. Sehän olisi mahdottoman höltynyt, jos se vain jatkuvasti kymmenet vuodet höltyisi, vaan se on ollut samanlaista jo vuosikaudet. Ihmiset, siis me kaikki, niin Knuuttila, jos Knuuttilalla on ajokortti, tai Saari taikka Aittoniemi ajelemme tuolla tiellä holtittomasti kukin aina vuorollamme, ja toiset sitten ihmettelevät, että kyllä tämä on ihan kamalaa peliä, kun ajetaan noin holtittomasti.

Siitä huolimatta että meillä kauhistellaan liikennekurin höltymistä, niin kun tulee se aika, jolloin pitäisi tehdä jotakin sellaista lainsäädäntöä, jota kautta saataisiin liiken-

nettä jollakin tavalla kuriin, silloin on hurskastelun vuoro. Puhutaan ihmisoikeuksista, oikeusturvasta jne., jotka ovat tärkeitä asioita, mutta yliväritetysti ja perusteettomasti. Niin on tässäkin asiassa.

Tämä 75 §:n 2 momentin 3 kohta, jos nyt oikein muistan, perustuu näkemykseni mukaan sellaisiin liikenne rikkomuksiin, jotka muuten täyttävät törkeän liikenteen vaarantamisen tunnusmerkistön, mutta joissa ei synny konkreettista vaaraa. Toisin sanoen onnekkait olosuhteet vaikuttavat sen, että ei ole sellaista vaarassa olevaa vastapuolta, joka täyttäisi tämän törkeän liikenteen vaarantamisen tunnusmerkistön.

Kun katselemme liikenteessä sellaisia henkilöitä, jotka vastamäessä ajelevat keltaisen viivan toista puolta, ylös saakka huristelevat, mutta sieltä ei tulekaan ketään, siinä ei synny konkreettista vaaraa, koska kenenkään henki ei siinä vaarannu, mutta siitä huolimatta me kauhistelemme tuota ajajaa. Tällaisen kuljettajan ajokorttiin pitäisi pystyä puuttumaan välittömästi eli ottamaan kortti poliisin haltuun ja sen jälkeen viemään asiasta ratkaisu sille poliisiviranomaiselle, joka on sen oikeutettu tekemään.

Tällä lainsäädännöksellä, mikäli se olisi toteutettu hallituksen alkuperäisen yksimielisen esityksen mukaisesti, olisi ollut kaksi hyvää puolta.

Ensinnäkin sillä olisi ollut erinomaisen suuri ennalta ehkäisevä merkitys sellaisiin kuljettajiin nähden, jotka liikenteessä monta kertaa ihan urheiluhenkisästi ja kuolemaa halveksien harrastavat tällaista leikkiä, tietynlaista venäläistä rulettia.

Toisekseen on otettava huomioon se, että nimenomaan poliisi tien päällä ja nimenomaan liikenteen valvontaan tottunut poliisi on se, jonka silmä näkee subjektiiviselta puolelta ajatellen sen abstraktin vaaran, mikä siinä syntyy, kun joku ajelee esimerkiksi keltaisten viivojen vasenta puolta mäenrintettä ylös, vaikka sieltä ei kukaan sattuisi tulemaankaan.

Liikenneministeriö on tarkoittanut antaa juuri mahdollisuuden poliisille puuttua tämän tyyppisiin tilanteisiin siten, että rangaistus tietyllä tavalla olisi tässä ja nyt, kylläkin sitten ylemmän poliisiviranomaisen ratkaisemana, ja tätä kautta myös oikeusturva olisi toteutettu.

Minua ihmetyttää se, että poliisin objek-

tiivisuutta tien päällä yhä edelleen arvostellaan ja epäillään. En tiedä, johtuuko se siitä, että on tuollaisista Mikkelin tapauksia, joissa tuomioistuin on antanut päätöksen asiasta ja katsonut, että poliisi ei ole toiminut virheellisesti. Kun jotkut kunniankipeät asianajajat soittavat suutaan ja arvostelevat tuomioistuimen päätöksiä ja tämä sallitaan ja tätä oikein viljellään lehdistössä, yleisön mieleen todella tulee se, että poliisi on täysi — en nyt ihan viitsi sanoa — mikä, mutta kuitenkin, ja poliisiin ei voi missään luottaa, vaan poliisi haluaa juuri tehdä vääryyttä, on se sitten missä poliisitoimessa hyvänsä, tien päällä, missä hyvänsä.

Tämä on väärä suhtautuminen kansalaisilta, koska poliisille on kuitenkin annettu tietyt tehtävät yhteiskunnassa, myös liikenteen valvominen. Siihen pitää luottaa niin kauan, kunnes havaitaan, että se ei ole luottamuksen arvoinen, ja sellainen poliisi myös pitää poistaa poliisin työstä.

Rouva puhemies! Ilmeisesti tästä hallituksen esityksestä nyt tullaan joka tapauksessa luopumaan ja lopputuloksena tulee ehkä olemaan kompromissi, jossa poliisilla on mahdollisuus ottaa ajokortti pois tämän 75 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaisesti, mutta siitä tulee silloin oikeus valittaa tuomioistuimeen.

Aivan niin kuin ed. Saari kansanmiehen näkemyksellä näki nämä ongelmat, ne ovat juuri ne — en muista, sanoiko hän juuri tällä tavalla. On aivan varmaa, että jokaisessa tapauksessa, jossa poliisi ottaa pois tämän pykälän perusteella ajokortin ja vie sen nimismiehelle tai sille päällystöön kuuluvalla henkilölle, joka asian sitten ratkaisee, tapahtuu säännönmukaisesti kaikissa tapauksissa, koska pienellä toimella kyseinen henkilö saa heti ajokorttinsa takaisin, että hän jatkaa ajamistaan. Ja vaikka ei olisikaan tärkeätä näyttää juuri sille konstaapeli Koukulle ne näänsä seuraavana päivänä, joka tulee vastaan, että katsopas, veli, kun tässä ajellaan, niin joka tapauksessa nämä kaikki asiat tulevat tämän jälkeen tuomioistuimen käsiteltäväksi ja lisäävät entisestään tuomioistui-
mien käsittelyruuhkia.

Jos laki olisi tällainen kuin se ehkä kompromissina tulee eli on oikeus valittaa tuomioistuimeen ja tuomioistuin joutuisi ottamaan asian käsiteltäväkseen tietyssä määräajassa ja ajokorttia ei valituksesta huolimatta

annettaisi takaisin, silloin tämä lainsäädännös olisi varsin hyvä. Esteenä on kuitenkin se niin kuin tiedämme, kun olemme tätä lakia säädelleet, kuinka paljon tuomioistuinten ruuhkaa on lisätty nimenomaan määräaikaissäädöksillä, joissa täytyy tietyn määräajan kuluessa juttu ottaa käsiteltäväksi. Tuomioistuinta ei voida nykyresursseilla enää rasittaa tällaisilla asioilla, joissa esimerkiksi ajokortin pois ottamista koskeva asia tulisi ratkaista kahdessa viikossa sen jälkeen, kun valitus on tuomioistuimeen jätetty. Mutta jos näin voitaisiin tehdä ja ajokorttia ei valituksesta huolimatta annettaisi takaisin, silloin tämä pykälä olisi minun mielestäni erinomaisen hyvä. Mutta nyt tähän jää tämä ongelma, jonka ed. Saari mainitsi, ja se ei ole hyväksi. Hyvän tarkoituksen, hyvän asian pilaa yksi ainoa asia.

Jos tähän lisätään vielä kaiken maailman ponsiesityksiä, niin kuin todennäköisesti tullaan tekemään hyvässä tarkoituksessa tietysti, niin ne saattavat vielä lisätä sitä sekaanusta, joka tällaiseen pykälään liittyy.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan kuten ed. Aittoniemi kansanomaiseen tapaansa totesi, kolmesta esityksestä, joita on valiokunnassa käsitelty, myös minun mielestäni kompromissi on kaikkein huonoin ja sekavin vaihtoehto.

Ed. Aittoniemi peräänkuulutti lainsäädäntöä, joka tehoaa, ja voisinkin sanoa, että eduskunnassakin on ollut sellaisia asioita, joissa mielelläni olisin yhtynyt ed. Aittoniemen näkemyksiin. Mutta tässä asiassa olen aavistuksen verran toista mieltä johtuen siitä, että liikenteessä rangaistukset eurooppalaisen mittapuun mukaan nyt jo ovat Suomessa varsin kovia.

Ed. Aittoniemi toi esille myös muutamia esimerkkejä, jotka osoittavat vakavaa piittaamattomuutta liikenteessä, mm. keltaisen viivan ylittäminen vastamäessä. Olen aivan samaa mieltä, että tämä on hyvin ongelmallinen kohta. Näitä tapauksia voitaisiin mielestäni lisätä törkeän rikkomuksen alaisuuteen.

Rangaistuksista sen verran vielä sanon, että missään muussa lainsäädännössä rangaistuksilla ei ole todettu ennalta ehkäisevää vaikutusta, varsinkin jos kiinni jäämisen vaara on olematon, niin kuin liikenteen valvonassa tällä hetkellä on.

Ed. Fred: Arvoisa puhemies! Tieliikennelain nyt eduskunnan käsiteltävänä oleva muuttaminen on kokonaisuudessaan laaja ja hyvin merkityksellinen lakiehdotus, joka sisältää monia uudistuksia ja parannuksia. Yleisesti keskustelu siitä on kuitenkin rajoittunut 75 §:n ajokieltoon määräämisen perusteiden pohtimiseen.

Lain perusajatuksena on huoli liikenneturvallisuuden heikkenemisestä. Kansalaisten liikenteessä osoittaman tottelemattomuuden, kurittomuuden ja piittaamattomuuden vuoksi poliisille esitetään lisävaltuuksia. Uudet valtuudet tai mitkään lainsäädäntötoimet eivät kuitenkaan yksinään riitä, ellei sääntöjen noudattamista valvota. Valvontaa tulee erityisesti tehostaa, koska sillä eli käytännössä kiinnijäämisriskillä on liikennekäyttäytymiseen ennalta ehkäisevä vaikutus.

Lisäksi valvonnan tehostaminen on huomattavan nopea tapa vaikuttaa liikennekäyttäytymiseen. Valvontaa ei ole lisätty liikenteen lisääntymistä vastaavalla tavalla. Liikkuva poliisi on vapautettava toisarvoisista tehtävistä, ja sille on annettava tarkoituksenmukaiset voimavarat tehtäviensä hoitamiseen. (Ed. Aittoniemi: Kaunis ajatus!)

Herra puhemies! Valvontakaan ei riitä, vaan lisäämällä tiedotusta ja valistusta on pyrittävä edistämään asenteiden muuttamista oikeaan suuntaan. Liikenneasenteiden on parannuttava, sillä liikkuminen jossakin määrin on välttämätöntä, mutta riskit ja onnettomuudet ovat tarpeettomia. Todellisuudessa tilanne teillämme on se, että perusturvallisuus on järkkynyt. Erityisesti ohitus- ja kohtaamisonnettomuudet ovat lisääntyneet. Ylinopeus on myös usein onnettomuuskuvassa mukana.

Liikennekuolemien osalta olemme pudonneet kauas pohjoismaisesta kehityksestä. Esimerkiksi vuonna 1989 kuoli Suomessa 150 henkeä miljoonaa asukasta kohti, kun Ruotsissa vastaava luku on pitkään ollut alle 100 ja Norjassa jopa alle 90. Olosuhteet ovat hyvin verrattavissa keskenään. Liikenneturvallisuuden tavoitteiden saavuttaminen merkitsisi arvioiden mukaan kolmen, jopa neljän miljardin markan säästöä yhteiskunnalle, kun koko vuotuinen menetys liikenneonnettomuuksissa on kahdeksisen miljardia markkaa.

Valiokunta poisti äänin 8—7 laista kohdan, jolla poliisille olisi annettu mahdollisuus

määrätä kuljettaja ajokieltoon myös yhdestä teosta, joka osoittaa vakavaa piittaamattomuutta liikenneturvallisuudesta olematta silti luettavissa törkeäksi liikenteen vaarantamiseksi. Tällaisia tekoja voisivat olla esimerkiksi liikennesääntöjen mukaisen väistämisvelvollisuuden noudattamatta jättäminen, ohituskieillon rikkominen, poliisin pysähtymismerkin noudattamatta jättäminen ja suurimman sallitun nopeuden ylittäminen enemmän kuin 30 kilometriä tunnissa. Yhdeksän liikennevaliokunnan jäsentä oli kuitenkin vastalauseessa kohdan säilyttämisen kannalla. Toivon, että vastalauseen mukainen kanta tulee eduskunnan päätökseksi. Ilmeisesti suuressa valiokunnassa lakiesitys tulee korjatuksi vastalauseen mukaiseksi.

Valiokunta korosti mietinnössään, että ajokieltoon määräämistä ei tule käyttää tapauksissa, joissa suurimman sallitun ajonopeuden ylitys on ilmeisesti johtunut tilapäisestä huomaamattomuudesta. Tällainen tilanne voi valiokunnan käsityksen mukaan syntyä erityisesti silloin, kun suurin sallittu nopeus esimerkiksi tietyön vuoksi tai taajamaan tultaessa alenee yhdellä kertaa 30 kilometriä tunnissa.

Valiokunta katsoi, että myös muissa lakiehdotuksen perusteluissa mainituissa esimerkkitalauksissa tulee ottaa huomioon tekoon liittyvät olosuhteet ja selvittää sääntöjen rikkomisen syynä mahdollisesti oleva huomaamattomuus. Valiokunta otti myös huomioon lakivaliokunnan lausunnon oikeusturvasta ja säati sitä varten erityisen 80 a §:n. Kuljettajan oikeusturvan parantamiseksi valiokunta ehdotti uutta pykälää, jonka mukaan poliisin määräämään ajokieltoon tyytymätön voisi saattaa asian yleisen alioikeuden ratkaistavaksi. Poliisin tulisi palauttaa ajokortti viivytyksettä saatuaan tiedon asian saattamisesta oikeuden käsiteltäväksi.

Eräs erityinen ongelmaryhmä liikenteessä ovat toistuvasti alkoholin vaikutuksen alaisina ajavat kuljettajat. Alkoholi on monelle ihmiselle vakava ongelma, eikä sitä pitäisi vähätellä sen enempää liikenteessä kuin muillakaan elämän alueilla. Siten on ikävää, että valiokunta ei ottanut edes käsiteltäväksi liikenneoikeuden tähtäävää lakialoitetta. Erityisen ikävää se on tällä hetkellä, kun sekä liikenneministeri että sosiaaliministeri ovat jo ottaneet myönteisen kannan promillerajan laskemiseen ja yleinen mielipide on myös

myönteinen asialle lehdistön kielteisestä asennoitumisesta huolimatta. Promillerajan tarkistamista on harkittava tähtäimenä täysraittius kaikessa liikenteessä. Niiden rattijuoppojen osalta, jotka uusivat rikoksensa, olisi harkittava myös ajoneuvon hyllyttämistä määräaikaaisesti tai kokonaan.

Esimerkit, joita viime aikoina olemme saaneet nähdä mm. Turun seudulla, varoitavat meitä. Ei ole oikein, että alle 15-vuotiaat hurjastelevat toistuvasti humalassa ja vaarantavat kanssaihminen turvallisuuden. Yhteiskunnan on suojeltava itseään sellaisilta, jotka toistuvasti suhtautuvat leikkien tähän kysymykseen.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan lyhyesti muutama kommentti ed. Fredin puheenvuorosta.

Hän vertasi Suomen ja Ruotsin tilastollisia lukuja liikenteessä. Tulee aina muistaa, että Ruotsissa autokanta on huomattavasti paljon parempi kuin meillä Suomessa ja sillä on todettu olevan melkoinen merkitys liikenneturvallisuuteen.

Lisäksi hän totesi uusissa määritelmissä, että tilapäinen huomaamattomuus täytyy liikennerikkomuksissa ottaa huomioon, mutta oikeusministeriön asiantuntijalausunnossa nimenomaan tämän tyyppistä lainsäädäntöä pidetään varsin huonona johtuen siitä, että laki tulee koskettamaan hyvin monia suomalaisia ja lain pitää olla silloin hyvin selkeä, jotta kaikki tietävät, mistä on kysymys.

Lopuksi ed. Fred toi esille myös viime aikoina paljon puhetta herättäneet promillerajat. Näkisinkin, että lakiehdotus, jos se nyt menee niin kuin valiokunta on esittänyt läpi sellaisenaan, voitaisiin kesällä muotoilla uuteen uskoon, jolloin varmasti saataisiin liikennerikkomukset kokonaisuudessaan uuteen käsittelyyn, sekä sakkojärjestelmä että promillerajat ja mahdollisesti käsiteltävään lakiesitykseen liittyvät asiat.

Ed. Fred (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä ihmettelen joittenkuitten ja erityisesti ed. Rauramon intoa laimentaa lakiesitystä. Mielestäni liikennevaliokunnan edustajien tulisi päinvastaisesti korostaa liikenneturvallisuutta, samanaikaisesti myös kansalaisten oikeusturvaa, eikä lähteä yleisen mielipiteen perään. Holtittomasti ajetaan eikä liikenneturvallisuuden heikkenemistä

haluta saattaa kuriin ja siten ennalta ehkäisevää vaikutusta luoda. Olisi erittäin suuri ennalta ehkäisevä vaikutus, jos esitys eduskunnassa hyväksyttäisiin kompromissin mukaisesti.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rauramolla on väärä kuva Ruotsin liikenneturvallisuuspolitiikasta. Ei siellä itsestään ole tuloksiin päästy, vaan jo 1970-luvun alussa silloinen liikenneministeri Palme käynnisti aktiivisen liikenneturvallisuustyön siirryttäessä vasemmanpuoleisesta liikenteestä oikeanpuoleiseen ja otettiin liikenteen nopeusrajoitukset käyttöön. Siitä seurauksena siellä päästiin todella mittaviin tuloksiin. Sieltä otettiin myös oppia Suomeen, ja 1970-luvulla me puolitimme vaikeasti loukkaantuneiden ja liikennekuolemien määrän.

Myös aivan viime aikoina, muutama vuosi sitten, meillä sekä Ruotsissa että Suomessa oli kielteinen kehitys, mutta siellä sosiaalidemokraattiset liikenneministerit ovat ryhtyneet tehokkaisiin liikenneturvallisuustoimenpiteisiin. He eivät kyselleet hurjastelua harastavien autoilijoiden mielipidettä, vaan ratkaisut perustuivat tieteellisiin tutkimuksiin, ja tulokset näkyvät. Tätä odotetaan myös Suomen päättäjiltä, että otamme tieteelliset tutkimukset huomioon ja ryhdymme toimenpiteisiin, jotka purevat, emmekä kysele niiltä, jotka haluavat hurjastella teiden päällä.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Fredille toteaisin, että valiokunnassa käyneistä asiantuntijoista varsin moni oli sitä mieltä, että jos emme pysty järjestämään valvontaa kunnolla, niin tämän tyyppiset uudet säännökset lisäävät entisestään piittaamattomuutta liikenteessä. En ole missään vaiheessa väittänyt tai tuonut esille sitä, ettei tarvittaisi myös uusia toimenpiteitä, mutta nämä toimenpiteet, jotka nyt olemme tekemässä, eivät ole mielestäni oikeita.

Ed. Knuuttilalle toteaisin vain, että totesin, että on yksi osa siitä, että Ruotsissa on parempi tilanne liikenneonnettomuuksien suhteen kuin Suomessa, että siellä on myös selvästi parempi autokanta. Sitä ei ed. Knuuttilakaan voine kieltää. (Ed. Knuuttila: Se ei vaikuta asiaan!)

Ed. Kohijoki: Herra puhemies! Tässä keskustelussa on tullut esille kovin mielen-

kiintoisia piirteitä, osa yllättäviä ja osa sellaisia, joita olen voinut kyllä odottaakin.

Kirjoitetun tekstin ulkopuolella totean aluksi, että merkillinen, kummallinen poliisin pelko tämänkin asian yhteydessä on tullut esille. Aikuiset miehet pelkäävät poliisia. Puhutaan ja jahkaillaan, voiko poliisille antaa tällaisia valtuuksia kuin tässä hallituksen esityksessä siinä kohdassa, kun puhutaan vakavaa piittaamattomuutta osoittavasta käyttäytymisestä, lakiesityksen 75 §:n 2 momentin 3 kohta.

Hyvät ystävät, ei poliisi ole pyytämässä näitä valtuuksia. Poliisi kokee sen velvollisuudekseen, jos tällainen laki täällä, niin kuin toivon, aikaansaadaan. Kyllä poliisi tulee toimeen, mutta tässä on kysymys kansalaisista, ihmisten turvallisuudesta, ihmisten terveydestä, ihmisten hengestä. Hallitus on kiinnittänyt huomiota liikenneturvallisuuden eli ihmisten turvallisuuden heikkenemiseen tieliikenteessä. Tästä on kysymys. Kun puhutaan pelkästään liikenneturvallisuudesta, se voi jäädä helposti joillekuille epämääräiseksi käsitteeksi, mutta kun sanotaan ihmisten turvallisuus liikenteessä, sen pitäisi koskettaa jokaista, ja siitä on kysymys. Sitä tulisi voida lisätä.

On turha täällä laverrella sitä, että valvontaa on lisättävä. Lisää nyt valvontaa. Milläs sitä lisäät, kun ei ole väkeä. Sekin vähäinen väki, mikä on, aiottiin kohdentaa välillä vähän eri tavalla. Onneksi se asia nyt on järjestyksessä.

Tällä lakiesityksellä halutaan puuttua nopeasti siihen, että vakavaa piittaamattomuutta osoittava käyttäytyminen saataisiin pois. Yksikin liikennekuolema, yksikin liikenteessä vammautuminen on liikaa. Suuntaus on kääntynyt nyt tuohon suuntaan, josta liian vähän tosin on puhuttu. Liikennekuolemat jo vähimmillään olivat muutama vuosi sitten 550:ssä. Se on siitä noussut 750:een ja liikenteessä vammautuneiden määrä viime vuonna jo miltei 13 000:een. Muistuttaisin, että yksikin on aina liikaa, ja siihen vähentämiseen juuri pyritään tällä lakiesityksellä.

Se on kaunis sana, oikeusturva. Minä kannatan tuota sanaa ja vaadin, että oikeusturva säilyy. Suomen poliisi on kansainvälisesti korkeatasoinen poliisi. Sanoisin tämän keskustelun perusteella, että meillä on parempi poliisi kuin ansaitsisimme. Ei sillä ole suinkaan tarvetta eikä halua ylittää valtuuk-

siaan. Se tekee juuri niin kuin täällä käsketään eli niin kuin me lait ja säännökset säädämme ja määrämme. Ellemme halua antaa tässä laissa tarkoitettuja velvollisuuksia poliisille, poliisi tyytyy siihen ja tekee niillä valtuuksilla, mitkä ovat olemassa, mutta ne on katsottu riittämättömiksi, ja se on aivan oikea johtopäätös.

Turhaa on tähän yhteyteen kytkeä myös sitä epäkohtaa, jonka myönnän epäkohdaksi. Puhutaan, että meillä on kansainvälisesti arvioiden hyvin rankat seuraamukset liikenerikkomuksista. Poliisin taholta on esitetty, että muutettaisiin päiväsakon raha-arvon määräytymisperustetta. Kun se nyt on bruttoansion mukaan, muutettaisiin sitä järkevään suuntaan. Poliisi itse on tätä esittänyt. Eikö tämänkin pitäisi kertoa, että jotakin inhimillisiä piirteitä sentään poliisin toiminta tässä maassa muistuttaa, vaikka täällä sitä ei näy uskottavan.

Täytyisi olla tietoa myös, kun puhutaan autokannan laadusta. Suomen autokanta on varsin hyvä laadultaan, niin kuin se on naapurimaassa, joka sanottiin esimerkkinä. Mutta vakavien liikenneonnettomuuksien tapauksessa vain 5 prosenttia kuolemankolareista aiheutuu ajoneuvon teknisen kunnon puutteellisuudesta, vain 5 prosenttia. Toinen 5 prosenttia aiheutuu liikenneolosuhteista, liikenneympäristöstä, ja 90 prosenttia vakavista turmista aiheutuu inhimillisestä tekijästä eli ihmisen, kuljettajan, toiminnasta, kun on kysymys moottoriajoneuvoliikenteestä.

Kysyttiin: Onko liikennekuri höltynyt? Nyt tulee vastaus: Liikennekuri on höltynyt, niin kuin hallitus esityksessään myös toteaa. Miten sen todistat, kysytään. Todistan sen niin, että aikaisemmin vakavissa liikenneonnettomuustapauksissa liikennetilanne oli riistysajo. Ristysajo on nyt pudonnut kolmanneksi ja kaikkein suurin ryhmä, missä sattuu vakavia liikenneonnettomuuksia, ovat kohtaamis- ja ohittamistilanteet. Se on suurin ryhmä, missä tapahtuu kuolemankolareita. Toisella sijalla ovat yksittäiskolarit, tieltä suistumiset, ei siis ollenkaan toista osapuolta. Kolmannella sijalla vasta ovat ristysajotilanteet. Eikö tämä kerro jotakin, kun äsken sanoin, että tässä se muutos on tapahtunut. Ristysajotilanteet ennen, nyt ne ovat kolmannella sijalla. Ja ensimmäisellä sijalla, kertaan vielä, ovat ohitus- ja kohtaamistilan-

teet, toisella sijalla tieltä suistumiset, yksittäiskolarit.

Hölytyneeseen kuriin hallituksen taholla on pohdittu ja esitetty, että poliisilla olisi velvollisuus puuttua ajo-oikeuteen jo yhden teon perusteella, kun nykyisin vaaditaan kolme, ellei ole kysymyksessä törkeäksi liikenteen vaarantamiseksi luokiteltu tapahtuma. Jos ei mitään nyt tehdä, on hyvin suuri vaara, että vakavaa piittaamattomuutta osoittava käyttäytyminen lisääntyy entisestäänkin. On ollut julkisesti tiedossa, että tällaista esitystä valmistellaan. Jos sitten voidaankin ilmoittaa, ettei sitä sääntöä tulutkaan, niin siitä vain.

Täytyy huomata myös, että liikennettä valvova harvalukuinen poliisi on saanut käyttöönsä teknisiä apuneuvoja. Siellä on kamerat, siellä on videolaitteet, joilla pystytään kuvaamaan sekä nopeuksia että muita liikennetilanteita. Siellä pystytään yhden miehen partiossakin kuvaamaan liikennetilanteita juuri sen vuoksi, että on nämä apuvälineet. Pystytään kuvaamaan liikennetilanteet, vaaralliset ohitukset, nopeuksia kuvataan, otetaan videolle ja ne pystytään esittämään. Myös rikoksesta epäillyn oikeusturvasta voidaan varmistua tämän avulla.

Siis pieni orastava itu meillä on, pieni määrä liikenteen valvontaa ja se tapahtuu korkealla ammattitaidolla ja erittäin hyvällä kalustolla. Meidän tulisi pystyä antamaan kuva siitä, että valvontaa on paljon enemmän, kuin sitä on tosiasiallisesti. Poliisi pyrkii antamaan sen käsityksen ihmisille, että valvontaa on enemmän kuin mihin todellisuudessa pystytään, mutta se on valvontaktiikkaa. Hyvä on meidän ainakin itse kunkin olla siitä tietoisia.

Suomessa on ajokortillisia ihmisiä tällä kertaa noin 2 650 000. Se on suuri joukko, mutta se on myös kirjava joukko. Tuohon määrään sisältyy kymmenintuhansin täysin sopimattomia kansalaisia ajokortin omistajiksi ja ajoneuvon kuljettajiksi, täysin sopimattomia. Tämä saattaa kuulostaa kummalliselta. Tosi se on ainakin. Ei ole minkäänlaista karsintaa silloin, kun ihminen haluaa saada ajokortin ja täyttää tietyt vähäiset vaatimukset. Ei siinä mitään karsintaa ole. Ei ole soveltuvuuskoetta. Ei ajotutkinto ole mikään soveltuvuuskoe. Sillä mitataan vain ne tietyt vähäiset minimivaatimukset. Jos ajokortin saanti siirtyy muutamalla viikolla

jonkin reputuksen takia, ei sekään ole mikään karsinta, kortti tulee.

Kyllä meillä karsintasysteemikin on ja se myös toimii. Tänäänkin karsitaan ja karsituu ja huomenna me luemme sanomalehdistä karsinnan tulokset. Se karsinta on kalseata. Emme tahtoisii siinä ainakaan omiemme olevan mukana. Kaiketi on niin, että vasta sitten, kun se koskettaa lähempää, ollaan kyllä huutamassa poliisia apuun, jopa valvontaa halutaan ja vaikka sellaista pykälääkin, joka nyt haluttaisiin sieltä poistaa tai sen pykälän yhden momentin eräs kohta. Tämä kaiketi kuuluu siihen ihmisen raadollisuuteen.

Kun puhun "karsinnoista", tarkoitan vakavia onnettomuuksia, joita sattuu tänään ja joista me huomenna luemme — jos luemme — korkeintaan otsikon, jos se ei läheltä kosketa. Siellä on useimmiten syynä juuri vakava piittaamattomuus eli väärä asennoituminen. Väärä asennoituminen on se inhimillinen tekijä, niin kuin sanonta kuuluu, josta aiheutuu vakavia turmia. Eli näihin meidän pitäisi voida puuttua ennakolta antamalla poliisille lain tarkoittama velvollisuus puuttua niihin tapahtumiin ennakolta, päästä vaikuttamaan kansalaisiin ennen kuin onnettomuus tapahtuu. Vaarantamisiahan tapahtuu suunnattomasti enemmän kuin onnettomuuksia. Ei meitäkään täällä olisi näin paljon kuin nyt on, vaikka ei meitä monta olekaan, jos aina vaarantamisesta olisi onnettomuus seurauksena.

Tämä saattaa kuulostaa teistä vakavalta tekstiltä, mutta pääsen vasta alkuun. Edessäni vilkkuu valo. Lopetan tässä vaiheessa. Tämä on alustuksen alku.

Miksi näin puhun, senkin voin sanoa: puhun kokemuksesta. Ennen nykyisiä tehtäviäni ehdin olla lähes 20 vuotta kuoleman-kolarien tutkijalautakunnan puheenjohtajana omassa kotimaakunnassani. Tutkijalautakuntaan kuului lisäksi lääkäri, autoinsinööri ja tiensinööri, ja meidän tehtävämme oli tutkia kuolemankolarit ja se, mistä syistä ne johtuivat. Tämän kokemuksen perusteella puhun. Kokemusta kertyi yli 1 000 tutkittua kuolemankolaria tapahtumapaikalta lähtien. Kuolleitten määrä oli yli 1 000, vammautuneiden moninkertainen. Ajattelen, että jos en minä tätä täällä julista, niin kivet huutavat.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja, ed. Saari kertoi hal-

lituksen esityksen n:o 8 vaiheet valiokunnassa jo varsin tarkkaan, joten siitä ei sen enempää.

On itsestään selvää, että tieliikenteen rikkomuksiin tulee puuttua nykyistä tehokkaammin. En henkilökohtaisesti kuitenkaan pitänyt hallituksen alkuperäistä esitystä hyvänä. Tapaukset, joissa poliisi nykyään voi puuttua vakavaan liikenteen vaarantamiseen, ovat riittäviä. Tätä mieltä oli myös lakivaliokunta antamassaan lausunnossa. Lakivaliokunta tosin esitti lausunnossaan ehdotuksia, mitkä sopisivat mahdollisesti uuden esityksen pohjaksi, mutta ne eivät tässä tapauksessa kelvanneet edes kompromissiksi.

Sen lisäksi, että lakivaliokunta suhtautui varauksellisesti hallituksen esitykseen n:o 8, oikeusministeriön lainvalmisteluosasto tyrmäsi hallituksen esityksen lähes täydellisesti. Se lienee aika harvinaista. Oikeusministeriön lausunnosta suora lainaus, sen toimenpide-ehdotuksesta: ”Luovutaan esityksestä ajokiellon määräämisestä yhden liikenne-rikkomuksen perusteella” eli kyseisestä kohdasta hallituksen esityksessä, tieliikennelain 75 §:n 2 momentin 3 kohta. Oikeusministeriön lainvalmisteluosasto esitti aivan yksioikoisesti tämän kohdan poistamista.

Lakivaliokunnan ja oikeusministeriön lausuntojen mukaiseen ratkaisuun päätyi myös liikennevaliokunta. Liikennevaliokunta korostaa valvonnan merkitystä. Ilman riittävää valvontaa on turha luoda uutta lainsäädäntöä, koska kiinni jäämisen riski on edellytys suotuisten vaikutusten aikaan saamiseksi. Nytkin poliisit valittavat, että heidän valvontaresurssinsa eivät riitä. Säännösten lisääminen johtaisi todennäköisesti siihen, että maanteiden todelliset kaaharit pääsisivät entistä vähäisemmällä valvonnalla.

Herra puhemies! Näkisin, että tämä hallituksen esitys tulisi hyväksyä valiokunnan kannan mukaisesti. Kesän aikana liikenneministeriössä voitaisiin valmistella uusi esitys, jossa arvioitaisiin liikenteen rangaistusmääräykset kokonaisuudessaan uudestaan ottaen huomioon liikenteen nykyiset sakkorangaistukset. Huomiota olisi kiinnitettävä myös liikenteen valvontaan unohtamatta koulutusta ja asennekasvatusta jo peruskoulussa.

Ed. Nordman: Puhemies, talman! Det är ett sorgligt faktum att trafiksäkerheten har försämrats de senaste åren. Antalet

olyckor och dödsfall har ökat avsevärt och även om vi vet att trafiken växer och kommer att växa fortsättningsvis måste målsättningen vara att minska antalet olyckor. Alltför många människor dör på vägarna i vårt land i dag. Framför allt körs det för hårt och hänsynslöst, det är en starkt bidragande orsak till olyckorna.

Herra puhemies! Liikenteessä kuolleiden määrä väheni kylläkin tämän vuoden neljän ensimmäisen kuukauden aikana viime vuoteen verrattuna 172:sta 143:een. Koska onnettomuuksien määrä ja henkilövahingot kuitenkin lisääntyivät, ei ole syytä tehdä johtopäätöksiä tämän kuolleisuustilaston perusteella tässä vaiheessa. Se olisi liian optimistinen johtopäätös.

Hallitus on siis ehdottanut mahdollisuuksien lisäämistä ajokortin poisottamiseen mm. ylinopeustapauksissa. Olen vastustanut tätä eräässä kohdassa liikennevaliokunnassa, vaikka olenkin ehdottomasti sitä mieltä, että välinpitämättömyys liikenneturvallisuudesta vaatii toimia. Miksi olen käyttäytynyt sittenkin näin?

Lakivaliokunnan kantaan yhtyen katson, että ehdotus on liian radikaali. Se perustuu minusta liialliseen uskoon siihen, että lainsäädäntö ja sanktiot ratkaisevat ongelmat, ja poikkeaa kansalaisten normaalisti nauttimasta oikeusturvasta. Ilman liikenne-rikkomuksen perusteella annettavan ajokiellon perusteiden täsmentämistä ja valitusoikeuden käyttöönottoa soveltaminen olisi äärimmäisen vaikeaa. Tällainen täydentäminen, jota nyt peräänkuulutan, merkitsee puolestaan, että suuri osa alkuperäisestä tarkoituksesta, joka on ennen kaikkea nopea kiinnijoutuminen ja vähäinen byrokratia, menetettäisiin.

Kantani valiokunnassa perustuu edelleen siihen, että hallituksen esityksellä tavoiteltavat tarkoitukset voidaan saavuttaa nykyisellä lainsäädännöllä. Jos säännöksiä sovelletaan nyt liian kapea-alaisesti, käytäntöä tulee muuttaa. Suurimpana puutteena on kaikesta huolimatta liikenteen puutteellinen valvonta. Tehokkaammalla valvonnalla säästettäisiin useampia henkiä kuin nyt ehdotetulla muutoksella. Tätä tarvittaisiin myös, kun otetaan huomioon, että rattijuoppojen määrä on jälleen kasvussa.

Uudet määräykset ilman valvontaan annettavia lisäresursseja tuodittavat vastuulliset

viranomaiset väärin toiveisiin lainkuuliaisuudesta ja toisten huomioon ottamisesta liikenteessä.

Herra puhemies! Tässä tilanteessa uuden esityksen antaminen lakivaliokunnan ja liikennevaliokunnan käsittelyn pohjalta olisi-kin paras ratkaisu minun mielestäni. Tämä perustuu myös käsitykseen, jota mm. ed. Aittoniemi on täällä edustanut. Hyvä lainsäädäntötyö edellyttää hyvää valmistelua. Poliittinen kompromissi tässä vaiheessa jotta helposti sellaiseen tulokseen, joka itse asiassa ei tyydytä ketään.

Talman! I den här situationen anser jag att en ny proposition borde utarbetas på basen av behandlingen i lagutskottet och trafikutskottet. En politisk kompromiss i det här skedet leder lätt till ett resultat som sist och slutligen inte tillfredsställer någon part.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edellisen puheenvuoron käyttäjän puheessa valitettavasti ilmeni ajatus: vaaditaan toimia, mutta vastustetaan toimia. Siis toisaalta vaaditaan toimia, mutta sitten kun toimia suunnitellaan ja niitä yritetään lainsäädännöllä kehittää, vastustetaan niitä. Kaikella kunnioituksella näkemystä kohtaan, minkä kansanedustaja täällä esitti.

Mitä tulee sanktiopuoleen ajokortin pois ottamisessa, niin jos mennään ajatuksessa vähän pidemmälle, koska siihen liittyy eräässä vaiheessa mahdollisuus uuteen ajotutkintoon määräämiseenkin, niin silloin kyllä minä näkisin, että tämä sanktio on puoleksi turvaamistoimenpide ja ehkä puoleksi rangaistuksen luonteinen. Mutta jos pidemmälle katsotaan asiaa, se on turvaamistoimenpide, jonka avulla henkilö otetaan liikenteestä pois ja eräissä tapauksissa voidaan jopa määrätä uuteen ajotutkintoon, sikäli kuin katsotaan tarpeelliseksi ja sikäli kuin oikein muistan.

Edellinen puhuja mainitsi tehokkaammas- ta valvonnasta. Sitähän me olemme täällä aina sanoneet, että pitäisi tehokkaammin valvoa, mutta siihen ei ole mahdollisuuksia. Poliisin resurssit vähenevät jatkuvasti. Ei se, että liikkuvan poliisin kurkulta on veitsi otettu pois ja sanottu, että te saatte elää, liikkuvan poliisin resursseja lisännyt. Liikkuva poliisi ei ole saanut yhtään lisää resursseja ja jatkaa edelleen juoppojen kuskaamista niin kuin tähänkin saakka. Ei sen tehoa ja

ammattitaitoa ole vedetty maanteille. Me puhumme täällä vain valvonnan tehostamisesta, mutta koskaan ei tapahdu mitään silloin, kun budjettia hiotaan valtioneuvoston juhlahuoneistossa.

Ed. Fred (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edustajat Nordman ja Rauramo vetosivat lakivaliokunnan lausuntoon. Mutta meidän on muistettava, ettei lakivaliokunta ole asiantuntijavalioikunta liikennekysymyksissä. Nimenomaan liikennevaliokunta on asiantuntijavalioikunta. On muistettava myös, että tätä lakiehdotusta on valmisteltu pitkään liikenneministeriön toimesta ja tautalla on ollut komitea, jossa on mukana mm. Liikenneturva, siis liikenneasioista koostuva asiantuntijajoukko.

Se, että oikeusministeriö ja lakivaliokunta saattavat teoreettikkoina antaa tällaisia lake- teknilisiä esityksiä, ei merkitse sitä, ettei liikennekysymyksissä, jotka ovat käytännön kysymyksiä, voitaisi kuitenkin käytännöllisesti näitä asioita ratkaista. Siksi minä kyllä kannatan liikenneministeriön esittämiä näkemyksiä.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti ed. Fredille. Olen samaa mieltä, etten kaikissa asioissa näitä lakikikkailijoita aina ymmärrä, mutta lakivaliokunta kuitenkin lausunnossaan liikennevaliokunnalle aika yksioikoisesti toteaa seuraavaa: "Valiokunnan käsityksen mukaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisten mahdollisuuksien ajokiellon tuomitsemiseen yhden liikenne rikkomuksen perusteella pitäisi olla riittäviä." Minä en kovin paljon selvemmin sitä suomen kielellä osaisi sanoa.

Ed. Nordman (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemen kommenttipuheenvuoron johdosta sopii kysyä, miksi emme lähde ajamaan lisää resursseja poliisille tällaisen kapean rangaistusmuutoksen sijaan.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Ed. Nordmanin puheenvuoroon, kun hän piti kompromissia huonompana kuin muita ratkaisuja, haluaisin kertoa, että kun nykyinen tieliikennelaki säädettiin viime vuosikymmenen alussa, niin valiokunnassa tehtiin laaja kompromissi ja liikennevaliokunnan yksimie-

lisen ehdotuksen pohjalta tuo laki säädettiin, tehtiin vain yksi muutos; täällä isossa salissa ja suuressa valiokunnassa poistettiin täyden raittiuden periaate, josta silloin liikennevaliokunta oli yksimielinen. Nyt jäin liikennevaliokunnassa tässä kysymyksessä yksin. Tässä on kyllä kielteinen muutos.

Kun me käsittelemme tätä asiaa, niin kuten ed. Kohijoki toi hyvin esille, kysymys on suuresta terveystaloudellisesta asiasta sen vuoksi, että meillä liikenneturvallisuus on kehittynyt 80-luvulla niin huonosti. 550 liikennekuolemasta luku nousi viime vuoden tasolla 750:een, 200 liikennekuoleman lisäys. Samanaikaisesti vakavasti loukkaantuneiden määrä nousi 9 000:sta 13 000:een, ja niin kuin täällä tuotiin esille, yksikin vakava loukkaantuminen puhumattakaan liikennekuolemasta on liikaa, jos se voidaan kohutuullisilla toimenpiteillä estää.

Tähän valiokunnan mietintöön liittyy vastalause, jonka on allekirjoittanut, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja toi esille, yhdeksän valiokunnan jäsentä eli enemmistö, joka kuitenkin äänestystä suoritettaessa ei ollut kokonaan paikalla, ja siitä johtuen enemmistön kanta on jäänyt valiokunnassa vähemmistöön.

Lisäksi tämä vastalause, jonka takana on tosiasiallinen liikennevaliokunnan enemmistö, on valmisteltu oikeusministeriön ja liikenneministeriön virkamiesten toimesta, ja se on myös saanut ministerin taholta poliittisen hyväksymisen. Siten toivon, että jatkokäsittelyssä tämä voi tulla myös käsittelyn pohjaksi suuressa valiokunnassa ja kompromissina tulla hyväksytyksi myös lopullisesti eduskunnassa.

Haluun vielä todeta, että tämä on yksi ja taitaa olla ensimmäinen toimenpide, joka on tuotu eduskuntaan hallituksen hyväksymästä ja laajasti julkistamasta liikenneturvallisuusohjelmasta. Jos eduskunta asettuu poikkitehoin tässä asiassa näennäisten syiden perusteella, niin ei sillä voi olla kuin yksi vaikutus. Yleisessä asenteessa se merkitään luvaksi jatkaa sitä piittaamattomuutta, joka on selvästi nähtävissä teillä jokaisen meidän toimesta, jotka liikumme liikenteessä mukana.

Liikenneturvallisuuden tehostamiseksihan tarvitaan monia muitakin toimenpiteitä. Yksi niistä oli esillä ja on ollut tässä keskustelusakin, liikenteen valvonta ja siten kiinnijäämisriskin lisääminen. Tällä kohtaa liikenne-

valiokunta oli yksimielinen, ja tämä nimenomaan edellyttäisi taloudellisia resursseja liikennevalvontaan. Muutenhan sitä ei voida tehostaa kuin vain marginaalisesti.

Lisäksi haluaisin todeta, että ne ehdotukset, että tämä jätettäisiin syksyyn, merkitsevät sitä, että tulee mahdollisesti muutamia kymmeniä lisäliikennekuolemia kesän ja syksyn aikana sekä loukkaantumisia vastaavasti vielä runsaammin. Jos me olemme vastuullisia kansanedustajia, niin me emme jätä tätä lepäämään eduskuntaan, vaan niin kuin hallituksen toimesta on toivottu, viemme sen nopeasti nyt keväällä läpi.

Jos osoittautuisi olevan joitakin virheitä, kyllä niitäkin joskus eduskunnalle tulee, vaikka vilpittömästi teemme työtä, niin lainsäädäntöön voidaan aina palata. Kuitenkin paljon liikennelainsäädäntöön osallistuneena en näe tässä kyllä sen kummempaa riskiä kuin jossakin aikaisemmassa lainsäädännössä. Pykälä on kirjoitettu ihan normaalien tieliikennelain periaatteiden mukaisesti. Lisäksi haluan todeta, että eduskunnassa näyttää olevan valmiutta ainakin ennakkokeskustelujen perusteella myös antaa vielä lausuman muodossa lisää ohjeita siten, että oikeusturva voidaan taata vastalauseettakin paremmin. Tästä seikastahan liikennevaliokuntakin on ollut täysin yksimielinen, tavasta on tämä kiista muodostunut, joka on johtanut tähän vastalauseeseen ja äänestykseen, josta täällä on kerrottu.

Lopuksi muutama huomautus täällä esitettyjen väitteiden johdosta. Ensiksi mitä tulee valitusoikeuden sallimiseen tuomioistuimeen läänioikeuden sijaan, niin tämä on kyllä aika loogisesti perusteltu sen vuoksi, että aina kun piittaamattomuus tulee esille, siitä rangaistaan rangaistusvaatimuksella eli sakolla, ja jos asianomainen on tyytymätön, niin se menee tuomioistuimeen. On aivan loogista, että myös silloin ajokortin väliaikainen peruuttaminen on samassa instanssissa käsittelyssä valituksen johdosta kuin itse rangaistuskin. Päinvastainen kyllä käsittääkseen on kaikkia oikeusperiaatteita vastaan ja myös oikeusturvan periaatetta vastaan.

Lisäksi täällä on tuotu esille se, että tässä on liikaa kiinnitetty huomiota oikeusturvaan. Minä olisin kyllä monien puhujien kanssa siitä yhtä mieltä, että huomaamattomuudesta ja tahattomuudesta tapahtuvat rikkeet pitää voida poistaa ankarien seuraamusten listalta.

Lakiehdotuksen 108 a §:n muutoksen mukaan sisäministeriön tulee antaa ohjeet poliisiviranomaiselle, miten tätä käytännössä sovelletaan. Tällä seikalla ja näillä toimenpiteillä voidaan varmistaa, että tämä myös toteutuu, että muutos kohdennetaan todella vain piittaamattomuuteen, niihin esimerkitapauksiin, mitä tässäkin esimerkiksi keltaisten viivojen väärällä puolella ajosta huonoissa näkyvyysolosuhteissa on tuotu esille mm. ed. Kohijoen toimesta.

En minä usko, että liikennevaliokunnassa sittenkään poliiseja kohtaan niin kauhean kielteisistä suhtautumisesta on, mutta me jokainen tiedämme, että kun on satoja ja tuhansia tapauksia ja kaikki väittävät olevansa syyttömiä, niin kyllähän poliisitkin jonkin verran tien päällä turtuvat, eikä aina sitten kuunnella niitäkään asiallisia vastaväitteitä, joissa on perusteita ja joissa vilpittömästi esitetään niitä syitä, mitä varten tapahtui jokin rike tahattomasti eikä siihen ole liittynyt mitään piittaamattomuutta. Tämä on hyvin ymmärrettävää arkipäivän työssä, ei vain poliisitoimessa vaan kaikkialla muutenkin. Tämä on syy, että näinkin tapahtuu, ja kun ohjeita ei ole voinut poliisille edes antaa aikaisemman lainsäädännön perusteella, niin koulutuskin ja käytännön toiminnan ohjeet ovat olleet puutteellisia, ja niihinkin tämän lainmuutoksen perusteella on mahdollisuus saada parannus.

Näen, että tätä asiaa on suurenneltu ja turhaan kiristettykin. Tässä voidaan tehdä ihan asiallinen muutos, ja niin toivon, että tämä johtaa myös näkyviin tuloksiin liikenneturvallisuuden kohdalla.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Vielä aivan lyhyesti tämän keskustelun päätteeksi toteaisin vain sen, että kun ed. Knuuttila on mahdollisesti huomenna tuomassa tähän lain lisäksi vielä ponsiesitystä, niin se minusta viimeistään todistaa sen, että tämä lakiesitys ei ole ed. Knuuttilankaan mielestä riittävän selkeä.

Ed. Knuuttila: Arvoisa puhemies! Ne seikat, jotka minunkin taholtani aiheuttavat muutospaineita vielä tässäkin vaiheessa, johtuvat siitä, että mietintö tehtiin todella kiiressä liikennevaliokunnassa. Eivät valiokunnan mietintöön eivätkä vastalauseeseen tulleet kirjatuksi kaikki ne perustelut, joista

valiokunta, niin ymmärrän, oli herttaisen yksimielinen. Nyt olemme neuvotelleet, että puute voidaan korjata käsittelyn myöhemmässä vaiheessa, ja minä uskon, että silloin yksimielisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

14) Ehdotukset laiksi asumisoikeusasunnoista ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 59

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 6

Puhemies: Käsittelyn pohjana on toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

Ed. Fred: Herra puhemies! Asuntopoliitikassa on pitkästä aikaa näkyvissä uutta ajattelutapaa, kun eduskunnassa on käsiteltävänä laki asumisoikeusasunnoista. Käytännössä laki merkitsee uuden vaihtoehdon syntymistä vuokra- ja omistusasuntojen välimaastoon. Esityksen tarkoituksena on, että asuntoa tarvitseva pääsisi pienellä pääomalla turvallisen asumisoikeuden tarjoavaan asuntoon. Asunnon koosta ja sijainnista riippuen alle 30-vuotiaat nuoret ja avioparit saisivat oman asunnon 50 000—150 000 markan pääomalla.

Hallituksen esityksessä asukkaan oma pääoma olisi enimmillään 15 prosenttia, mutta koska kyseessä on vain asumisoikeus, näkemykseni on, että rajaa tulisi alentaa 10 prosenttiin. Valtio tosin myöntää lainaa aina 90 prosenttiin asti. Asumisoikeusasuntoon sijoittava saa pääomalleen rakennuskustannusindeksiä vastaavan tuoton.

Asumisoikeusasunnon myönteisenä puolelta on pienen pääomatarpeen lisäksi se, että jokainen voi tuntea asunnon omakseen. Asuntoon sijoittaminen herättää asukkaassa myös vastuullisuutta. Asunnon ja ehkäpä koko taloyhteisön vaaliminen luo viihtyisyyttä aivan toisella tavalla kuin vuokratasari-

meissa. Asumisoikeusasunnon omistaja voi jopa tehdä viihtyvyyttä ja mukavuutta lisääviä parannuksia asunnossaan. Lisäksi asumismuoto on omistusasumisen tapaan turvallinen ja hän saa myös tekemistään parannuksista korvauksen.

On tärkeää, että asumisoikeusasuntoja rakennuttavien yhdistysten jäseniksi voidaan hyväksyä asuntoon pyrkivien henkilöiden ja kunnan lisäksi myös yleishyödyllisiä yhteisöjä. Toisen lakivaliokunnan vieraillessa Kanadassa selvisi yleishyödyllisten yhteisöjen ja hyväntekeväisyysjärjestöjen suuri osuus erityisesti sosiaalisessa asuntotuotannossa, jota ne rahoittivat merkittävästi toiminnallaan. Tällainen toiminta puuttuu toistaiseksi Suomesta, vaikka varmaa on, että tällaisia puuhaimisia ja lahjoittajia löytyisi myös omasta maastamme.

Myös kirkko ja kristilliset yhteisöt voisivat varmasti viedä omalta osaltaan asuntotilannetta eteenpäin osallistumalla omistusoikeusasuntojen rakennuttamiseen, kun niille nyt suodaan tähän mahdollisuus.

Kantani on, että jokaisella tulee olla oikeus kohtuutasoiseen ja kohtuuhintaiseen asuntoon. Se on perusoikeus, jonka toteuttamisesta yhteiskunta on vastuussa. Tähän asti asuntopolitiikkamme on painottunut omistusasumisen tukemiseen. Sitä on edesauttanut mm. asuntolainojen korkojen verovähennysoikeus. Vapaarahoitteiset vuokra-asunnot ovat tunnetuista syistä vähentyneet, miltei hävinneet maastamme viime vuosikymmeninä. Asumisoikeusasunnot tuovat suureen tarpeeseen parannusta ja tervetulleen vaihtoehdon.

Herra puhemies! Tulevaisuudessa yhteiskunnan on kehitettävä asumisoikeusasumisen muotoja niin, että valittavana on tämän nyt varsin lähellä vuokra-asumista olevan asumisoikeuden lisäksi lähempänä omistusasumista oleva asumisoikeuden muoto, ehkä 30–70 prosentin omapääomaosuudella niille, jotka sitä haluavat. Samalla luonnollisesti säästyisi valtion lainavaroja.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Viimeisen vuoden aikana on suomalaisessa asuntopolitiikassa tapahtunut enemmän kuin aikoihin, ja toivottavasti ne teot, joita eduskunnassa on tehty ja tullaan tekemään, rakentavat sellaista perustusta suomalaiseen asuntopolitiikkaan, joka vie meidät pois siitä vaih-

toehdottomuudesta, missä tähän saakka olemme olleet.

Ilman muuta on selvää, että keskeisin asuntopoliittinen teko tältä eduskunnalta on ollut asuntorahaston perustaminen. Asuntorahaston kauttahan kuntien vuokra-asuntotuotanto on saanut aivan uudenlaisen tai entistä paremman pohjan. Nimenomaan yhtenäislainajärjestelmän avulla on vuokra-asuntotuotanto voitu saada kestävämmälle pohjalle. Tällä hetkellä syy vuokra-asuntojen rakentamatta jättämiseen ei ole se, ettei valtiolta tulisi rahaa, vaan se, etteivät kunnat ole halunneet rakentaa. Yhtenä syynä on mainittu nimenomaan tonttien puute.

Kun asuntorahastolakia viime talven alussa tehtiin, oli eduskunta silloin jo sitä mieltä, että asuntorahaston tulee saada oikeus pysyvään rahaan, pitkiin lainoihin, laskemalla mm. liikkeelle asunto-obligaatioita, ja tuo lakihan on saanut viimeisen käsittelynsä tänään eduskunnassa.

Mielestäni asuntorahastoa kehittämällä Suomessa olisi päästävä sellaiseen tilanteeseen, että yhä suurempi osa asuntotuotannosta rahoitetaan asuntorahaston kautta. Sen merkitys on nimenomaan siinä, että saadaan korkovaihtelultaan tasaisempaa rahaa asuntotuotantoon, mutta myös niin, että kun yhä suurempi osa asuntotuotannosta rahoitetaan asuntorahaston kautta, mahdollisuus sosiaaliseen harkintaan ja tukeen kasvaa. Silloin tietysti tulee uudelleen harkittavasti, mikä merkitys korkojen verovähennysoikeudella on, jos asunnontarvitsijat voivat saada pitkiä lainoja asuntorahaston kautta ja valtio voi vaikuttaa koron tasoon. Tämä on mielestäni huomattavasti oikeudenmukaisempi tapa tukea asumista kuin nykyinen järjestelmä.

Asuntorahaston yksi rahoituskohde tulevat olemaan myös tämän lakiesityksen kohdalla esillä olevat asumisoikeusasunnot. Asumisoikeusasunnot onkin vaihtoehto hyvin polarisoituneelle suomalaiselle asuntopolitiikalle ja asumiskulttuurille, sille, että vaihtoehtoja on ollut tasan kaksi: rajoittuneet vuokra-asuntomarkkinat ja ylihinnoitellut omistusasunnot.

Käsittelyssä oleva esitys laiksi asumisoikeusasunnoista luo pohjan uudelle asumismuodolle ja toivottavasti myös uudelle suomalaiselle asumiskulttuurille. Laki nykyisessä muodossaan on kuitenkin vielä varsin puutteellinen ja tarvitsee tuekseen jatkovalmiste-

lua. Erityistä selkeyttä vaatii se, miten järjestelmä tulee toimimaan. Tästä syystä valio-kunta varsin yksimielisesti kirjoitti mietin-töönsä joukon ponsia, joiden tavoitteena on ohjata asian jatkovalmistelua.

Tärkein ja periaatteellisin ponsista on, että hallitus velvoitetaan toteuttamaan jatkoval-mistelu niin, että asumisoikeusjärjestelmän perustana ovat asumisoikeusyhdistykset, jot-ka vastaisivat asumisoikeusasuntojen hallin-nasta. Ajatuksena tässä on ennen muuta asukasdemokratian ja asukkaiden osallistu-mismahdollisuuksien kehittäminen osana asumisen kulttuuria, sellaisen asumisen jär-jestelmän luominen, jonka kehittäminen pe-rustuu melkoisilta osin myös asunnontarvit-sijoiden aktiivisuuteen.

On jo nähtävissä se, että ongelmaksi tulee asuntojen rakentamisen vitkaus. Tänä vuon-na rakennettaneen 500 asuntoa ja jatkossa-kin vain noin 2 000 asuntoa vuodessa. Onkin selvää, että vauhtia on lisättävä, mikäli tämä asumismuoto ihmisiä tulee kiinnostamaan. Hyvän ja reilun kokoisen asuntokannan saa-minen suhteellisen nopeasti on tärkeää myös järjestelmän joustavan toiminnan kannalta. Tähän asumismuotoon mukaan tulleiden ih-misten on päästävä vaihtamaan asuntoa joustavasti ja asumisoikeusasunnosta toiseen riippumatta paikkakunnasta.

Oikeusministeriö on toukokuun lopussa asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on pohtia sitä, minkälaisia lainsäädäntötoimia tarvitaan, jotta asumisoikeusyhdistyksiä voi-taisiin perustaa hallitsemaan asumisoikeusa-suntoja. Ne 500 asuntoa, jotka siis rakennet-taneen tänä vuonna tai joiden rakentaminen ainakin aloitettaneen tänä vuonna, on saatava joustavasti siirrettyä valittuun järjestelmään. Ei ole mitään syytä pitää yllä rinnakkain kahta toimivaa asumisoikeusjärjestelmää.

Asumisen suomalainen ongelma, joka on todettu jo useampaan kertaan eri yhteyksissä, on se, että meiltä puuttuvat kohtuuhintaiset asuntomarkkinat. Onkin pidettävä huoli siitä, että nimenomaan uusi järjestelmä, asumisoi-keusasunnot, tulee täyttämään tätä aukkoa. Tässä kunnilta vaaditaan erityisesti aktiivi-suutta maapolitiikassa, sillä jos näiden asun-tojen rakennuttajat joutuvat turvautumaan markkinahintaiseen maahan, ei kohtuuhintai-suutta saavuteta. Aivan samoin on pidettävä huoli siitä, että näille asunnoille taataan asuntorahaston kautta alikorkoinen raha.

Asumisoikeusasunnot eivät kuitenkaan vielä vuosiin ole ratkaisu määrälliseen asun-to-ongelmaan. Tästä syystä on kuntia velvoi-tettava rakentamaan vuokra-asuntoja. Myös-kään asumisoikeusasunnot eivät saa viedä kiintiöitä vuokra-asunnoilta. Kokonaan toi-nen asia on, miten tulevaisuudessa asuminen järjestetään. On luonnollisesti mahdollista, että nykyiset vuokra-asuntalat voivat muut-taa hallintonsa asumisoikeusasuntotaloiksi, mikäli asukkaat niin edellyttävät tai halua-vat. Siihen ei pitäisi asettaa esteitä, mutta tämä tulee luonnollisesti eteen vasta silloin, kun vuokra-asuntoja on tarvetta vastaavasti.

Arvoisa puhemies! Asumisoikeusasuntojen rakentamisella halutaan helpottaa nimen-omaan nuorten ja nuorten perheiden mahdo-tonta asuntotilannetta. Tästä syystä valiokun-ta on ensi vaiheessa rajannut hakijat vain alle 30-vuotiaisiin. Rajausta on tarkoitettu todella-kin järjestelmän alkuvaiheeseen, jotta vähien asuntojen jakamiseen ei liittyisi täysin koh-tuuttomia odotuksia. Tulevaisuudessa asu-misoikeusasuntojen hakijoilta ei valiokunnan käsityksen mukaan tule edellyttää enempää ikä- kuin tulorajojakaan, vaan asumisoikeu-den hakemisen tulee perustua asunnontarvit-sijain aktiivisuuteen ja asunnon saamisen jonotukseen, jossa jononumero määräytyy sen mukaan, milloin hakemus on jätetty.

Ed. Pietikäinen: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva esitys laiksi asumis-oikeusasunnoista on asuntopoliittisesti, aina-kin periaatteessa, suurin teko hallitukselta ja eduskunnalta sitten aravajärjestelmän luomi-sen. Asuntopoliittikkamme on hyvin pitkälle ollut vaihtoehtottomuuden politiikkaa, jossa on toisaalta yritetty tukea omistusasumista ja toisaalta luoda resursseja ja tukea vuokra-asumiselle.

Niin sanottu kolmas tie, asumisoikeusasun-not tai asunto-osuuskunnat, ovat Suomesta puuttuneet, ja aikaisemmat asunto-osuuskun-takokeilut 1960- ja 1970-luvuilta ovat epäon-nistuneet epäyhtenäisen käytännön vuoksi sekä lainsäädännön ja tuen puutteessa.

Asumisoikeuteen perustuva asumismuoto on Pohjoismaissa hyvin yleinen ja suosittu. Muun muassa Ruotsissa asuntokannasta muodostuu 70 prosenttia asumisoikeusasun-noista. Sen ajatuksena on olla ns. kolmas tie omistusasumisen ja vuokra-asumisen väliltä. Siinä yhdistyvät vuokra-asumisen kohtuulli-

set pääomakustannukset — tavoitteena tulee olla jatkossa 10 prosentin sijoitusosuus, jota asumisoikeusasuntoon pyrkivältä vaaditaan — ja omistusasumisen varmuus ja vaikutusmahdollisuus. Asumisoikeuden asuntomuotona tulee pohjautua asukkaiden omistukseen ja hallintaan, joko yhdistys- tai osuuskuntapohjalta. Suomen mallissa näyttää taloudellisen yhdistyksen malli toimivan kaikkein parhaiten.

Kun näitä periaatteita ajatellaan, niin täytyy olla hiukan pettynyt hallituksen esitykseen, mikä käy kyllä ilmi valiokuntakäsittelystäkin. Se ei vastaa sen työryhmän ajatusta, joka valmisti lakiesitystä asumisoikeusasunnoista. Se on sisällöllisesti sekava. Asukkaiden omistus-, hallinta- ja päättäntävaltaa on käsitelty hyvin ohuesti, jos ollenkaan. Hallitukselta olisi voinut edellyttää asumisoikeusyhdistyksiä koskevan lainsäädännön antamista samanaikaisesti kun käsitellään lakiesitystä asumisoikeusasunnoista.

Valiokunta on kirjannut mietintöönsä tärkeimmät periaatteet, joille asumisoikeusasumisen tulisi jatkossa rakentua ja joihin tämän lakiesityksen puutteellisuuden osalta tulisi tehdä lisävalmistelutyötä. Ensimmäisenä ja tärkeimpänä ovat asukkaiden vaikutusmahdollisuudet. Valiokunta edellyttää, että hallitus pikaisesti valmistelee säännöshdotukset, joilla turvataan asumisoikeusasunnoissa asuville vuokratilojen asukkaita paremmat vaikutusmahdollisuudet sekä rakennuttamiseksi asumisvaiheessa. On tärkeää, että vaikutusmahdollisuudet omaan asumiseen alkavat jo kohteen, asunnon, rakentamisvaiheessa.

Valiokunta myös kiinnittää huomion siihen ongelmaan, että säätäämme lakia asumisoikeusasunnoista ilman lakiehdotusta tai lakia asumisoikeusyhdistyksistä, saattaa tulla ongelmia niiden kohteiden osalta, joiden rakentaminen aloitetaan tämän lakiesityksen pohjalta. Valiokunta huomauttaa siksi, että sellaisten hankkeiden lainoituspäätöksissä, jotka lainoitetaan ennen asukkaiden itsehallinnosta ja asukasoyhdistyksistä säättämistä, tulee varmistaa, että tuleva lainsäädäntö koskee myös niitä eli että myös niillä asukkailla, jotka muuttavat tämän lain perusteella rakennettaviin kohteisiin, tulee olla jatkossa sama omistus-, hallinta- ja päättäntäoikeus kuin asumisoikeusyhdistyspohjalla rakennetuissa kohteissa.

Mielestäni on enemmän kuin toivottavaa,

on välttämätöntä, että hallitus saattaa eduskunnan käsiteltäväksi vielä tällä vaalikaudella lain asumisoikeusyhdistyksistä. Ilman sitä ajatus asumisoikeusasunnoista on puutteellinen, torso. Valiokunta on edellyttänyt pikaisesti tämän lakiluonnoksen antamista eduskunnalle ja sitä, että järjestelmää valmisteltaessa otetaan huomioon pohjoismaiset mallit ja kokemukset niistä.

Olennaista asumisoikeusasumisessa on se, että se on todellinen vaihtoehto omistus- ja vuokra-asumiselle ja että se on joustava ja avoin. Näiden periaatteiden kanssa yhteensopivat hyvin huonosti ikä- tai tulorajat tai se, että asukkaita valittaisiin erilaisten kriteerien tarve-, alue- tai muiden kriteerien pohjalta. Tämän vuoksi jatkossa, kuten valiokunta on edellyttänyt, tulee järjestelmästä luoda sellainen yleinen asumisvaihtoehto, jossa ikä- ja tulorajat tullaan poistamaan. Tästä pykäläkohdasta, tulisiko ikärajan olla 30 tai 35 vuotta, äänestettiin valiokunnassa. Viisi vuotta sinänsä ei varmasti järjestelmän onnistumista tai onnistumattomuutta ratkaise. Kaikki rajat ovat ihmisen elämäntilanteeseen nähden keinotekoisia, ja aina on niitä henkilöitä, jotka joutuvat kohtuuttomasti hiukan rajan toiselle tai toiselle puolen. Siksi itse olisin pitänyt järkevämpänä ja mielekkäämpänä ikärajan pitämistä jo alusta lähtien 35 vuotena.

Valiokunta on myös kiinnittänyt huomiota hallituksen esityksen perusteluihin, joissa todetaan, että jatkossa, kun asumisoikeusjärjestelmästä luotaisiin yleinen asumisvaihtoehto, tulisi sen alikorkoisuutta harkita. Tähän harkintaan valiokunta on suhtautunut hyvin kielteisesti. Asuntopolitiikkaa ei voi eikä sitä tule tehdä lyhyellä jännteellä. Tulevilla asukkailla tulee olla varmuus siitä, että asumismenot eivät asumisen aikana asuntolainojen korkojen nousujen johdosta muodostu olennaisesti korkeammiksi kuin heillä on ollut mahdollisuus järjestelmään tullessaan ennakoita. Niinpä valiokunta edellyttää ja pitää välttämättömänä, että asuntolainojen alikorkoisuus säilyy myös järjestelmää laajennettaessa, jotta asumisoikeusasuntojärjestelmästä voisi muodostua kohtuuhintainen asumisvaihtoehto.

Tärkeänä edellytyksenä ja velvoituksena valiokunta myös korostaa, että asumisoikeusasuntojen rakentaminen ei saa vähentää valtion lainoittamien vuokra-asuntojen tuo-

tantomääriä, vaan asumisoikeusasuntojen lainoitusta varten on varattava erillinen myöntämisvaltuus, ja että asunto-oikeusasuntojen tuotantomäärää on selkeästi vuosittain korotettava järjestelmään osoitettua kiinnostusta vastaavasti.

On olennaista, että jo alkuvaiheessa hyvin ripeässä tahdissa päästään riittävään asuntokantaan niin, että asukkaille voidaan taata mahdollisuus muuttaa toiseen kohteeseen, toiseen asumisoikeusasuntoon, jotta voitaisiin välttää esimerkiksi hitas-asuntojen yhteydessä esiintyneet asukkaiden pettymykset ja kritiikit, kun uutta kohdetta ei aina ole ollut välttämättä löydettävissä.

Pidän olennaisena, että asumisoikeusjärjestelmää jatkossa kehitettäessä lähdetään selkeästi yhden järjestelmän pohjalta, joka perustuu asumisoikeusyhdistyksiin ja asukkaiden omistukseen ja hallintaan. Tämän perusteena on se, että tulee joka tapauksessa vaatimaan vuosia, ennen kuin saadaan riittävä kanta maan laajuisesti asumisoikeusasuntoja, ja jotta asukkaiden oikeusturva säilyy. Mitä useampia järjestelmiä meillä on, sitä vaikeampaa asukkaan on muuttaa järjestelmästä toiseen, jos oma säästöosuus, vastikkeet tai oman sijoitetun pääoman indeksit tai muut ehdot vaihtelevat. Jotta ei luotaisi tällaisia epävarmuustekijöitä ja jotta asukkaiden tasavertainen kohtelu mahdollistuu, on tärkeää, että jatkossa lähdetään yhden yhtenäisen järjestelmän pohjalta.

On tärkeää, että asumisoikeusyhdistyksiä perustettaessa muodostetaan myös valtakunnallinen yhdistys, joka vastaa valtakunnallisen jonon ylläpitämisestä, jolla taataan asukkaiden mahdollisuus siirtyä myös paikkakunnalta toiselle ja lukea näin ainakin osittain hyväkseen siinä vaiheessa tehty säästäminen tai jonottaminen.

Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että kaikesta huolimatta alku asumisoikeusjärjestelmälle on saatu aikaiseksi. Odotan ja uskon, että hallitus kykenee lunastamaan siihen kohdistuvat kansalaisten odotukset asuntopolitiikan tehostamisesta ja asumisoikeusasumisen luomisesta todelliseksi kolmanneksi vaihtoehdoksi maamme asuntopolitiikassa pelkän kynnysrahallisen vuokra-asumisen sijasta.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Olisin kernaasti samaa mieltä erityisesti ed. Myllerin

valoisien näkemysten suhteen asumisoikeusjärjestelmästä, jota myös edustamani ryhmä on hyvin voimakkaasti ajanut eteenpäin. Kuitenkin alku on vaatimaton, 500 asuntoa, kun lasketaan, että jonossa olijoita mahdollisesti olisi 130 000. Mutta alku on aina hankalaa, eikä tätä toki sillä perusteella voida arvostella. Kysymys on kuitenkin siitä, että jos asumisoikeusjärjestelmän varat vähentävät niitä varoja, jotka ovat käytettävissä esimerkiksi aravavuokratalotuotoon ja aravaomistus-tuotoon, niin silloin se on varojen siirtämistä taskusta toiseen.

Yhden asian haluaisin todeta, ja tämä koskee rakentamisyhdistyksiä. Kun valtiokunnan mietinnössä luodetaan tulevaisuutta, on alkuperäisestä versiosta otettu pois ns. yleishyödylliset rakennuttajayhtiöt, jotka toimivat poliittisella perusteella, ja tämä on korvattu sillä, että rakentamisyhdistykseen voisivat kuulua yleishyödylliset yhteisöt ja kunnat. Tämä ”yleishyödyllinen yhteisö” on hiukan kyllä harhauttava. Se voi jopa tarkoittaa rakennuttajayhtiöitäkin. Kuitenkin on tärkeää, että nämä eivät ole kahmimassa niitä rahoja, joita tässä järjestelmässä pyörii. Olen kuullut, että eräät poliittisella pohjalla toimivat rakennuttajayhtiöt, ”yleishyödylliset”, niin kuin sanotaan, jossakin Kärsmäen — Limingan suunnassa kahmivat jo itselleen tontteja päästäkseen rahajaolle tässä systeemissä.

Mutta tämän valiokunnan ottaman kannan, jossa oli vilpiton tarkoitus, että yleishyödylliset rakennuttajayhtiöt tavallaan pudotetaan pois tästä, pitää olla myös tarkoituksenmukainen tulevaisuudessa ja nimenomaan sen, että nämä rakennuttajayhdistykset tulevat huolehtimaan rakennuttamisesta eivätkä poliittiset yhtiöt.

Ed. Saastamoinen: Herra puhemies! Asunto-oikeusasuntolainsäädäntö sai virikkeen noin vuosi sitten. Kun asuntokysymys kytkeytyy myös tulopoliittisiin neuvotteluihin, olikin sitten kiireesti annettava hallituksen esitys asumisoikeusasuntolaista. Sinänsä hyvä asia, mutta kiire näkyy epäilemättä tästä hallituksen esityksestä.

Tavoitteet asumisoikeusasuntolaissa ovat tavoittelemisen arvoiset: Asuntoon tahi asumiseen kiinni pienellä pääomalla, edullisesti kiinni omaan asuntoon. Tavoitteena myös asukaskohtaisuus, asukasdemokratia, yhtenä

tavoitteena säästäminen, säästämisen edistäminen ja sitten tärkeä tavoite: vaihdon mahdollisuus esimerkiksi perheolosuhteiden tahi asumispaikan muuttuessa.

Tämän lain osalta voidaan sanoa, että odotukset ovat ilman muuta ylimitoitettut. Kun alkuvaiheessa voidaan tuottaa 500—2 000 asuntoa ja kun odottajia tahikka halukkaita ilmeisesti on useita satojatuhansia, parisataatuhatta vähintään, niin tämä tietenkin vaikeuttaa asiaa.

Asukasvalinta on myös ongelmallinen. Mikä tulee olemaan oikeudenmukainen jo-
notussysteemi, sitä ei vielä ole voitu oikein tarkkaan minun mielestäni selvittää.

Ikärajasta olen sitä mieltä, että hallituksen esityksessä alun pitäen esitetty 35 vuotta olisi ollut parempi kuin valiokuntakäsittelyssä tul-
lut ratkaisu 30 vuotta.

Mallina tässä asumisoikeusasuntolainsäädännössä on ollut, kuten jo on todettu, ruotsalainen asumismuoto. Valiokuntakäsittelyssä asiantuntijat vakuuttivat, että Ruot-
sin mallin virheet on eliminoitu käsittelyn alaisena olevassa mallissa.

Mielestäni käsittelyssä oleva hallituksen esitys on joka tapauksessa päänavaus. Asu-
misasia on tässä maassa viime vuosikymme-
ninä päästetty niin rempalleen, että kaikki
pyrkimykset sen kohentamiseksi ovat tarpeel-
lisia. Pelkään kuitenkin tässäkin herra byrok-
ratiusta. Toivottavasti pelkoni on turha.

Pidän tärkeänä sitä, että asumisoikeusasun-
tojen lainoitus ei saa vähentää aravavuokra-
asuntojen tuotantoa. Myös varsinaiset ara-
vaomistusasunnot ovat mielestäni jatkossakin
hyvä suomalainen perheasuntomuoto.

Toivottavasti asumisoikeusasuntoasia to-
dellakin muodostuu varteenotettavaksi vaih-
toehdoksi, mutta kehittelemistä tässä asiassa
vielä on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely ju-
listetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suu-
reen valiokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuk-
sen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan

**15) Hallituksen esitys n:o 74 laiksi aluevai-
hdistusta Suomen valtion ja Helsingin kaupun-
gin välillä**

**16) Hallituksen esitys n:o 75 laiksi erään
Helsingin kaupungissa sijaitsevan asuinkiin-
teistön myymisestä Rakennustoimisto A. Puo-
limatka Oy:lle**

sosiaalivaliokuntaan

**17) Hallituksen esitys n:o 77 työ sopimuslain
muuttamisesta**

perustuslakivaliokuntaan

**18) Ed. Donnerin lakialoite n:o 37 laiksi
valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n kumoamisesta**

valtiovarainvaliokuntaan

**19) Ed. Donnerin lakialoite n:o 38 laiksi
investointivarausten 9 §:n muuttamisesta**

toiseen lakivaliokuntaan

**20) Ed. Donnerin lakialoite n:o 39 laiksi
video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastami-
sesta annetun lain muuttamisesta**

sosiaalivaliokuntaan

**21) Ed. Hietalan ym. lakialoite n:o 42 laiksi
työntekijäin eläkelain 1 §:n muuttamisesta**

**22) Ed. Laaksosen lakialoite n:o 43 laiksi
vuodelta 1991 toimitettavassa valtionvero-
tuksessa sovellettavista veroasteikoista ja
veroprosenteista ja laiksi perintö- ja lahja-
verolain muuttamisesta**

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Hallituksen ministerien taholta on viime viikkoina ja kuukausina julkisuudessa kovasti väitely siitä, minkälaisia vero- ja tulopoliittisia ratkaisuja vuodelle 1991 tultaisiin tekemään. Keskustelussa, ainakin mitä julkisuuteen tulee, on asia tavallaan hämärretty koskemaan kahta asiaa.

Toinen on se, mikä tulee olemaan marginaaliveron ylin prosentti, onko siitä sovittu vai eikö ole sovittu. Tuntuu kovin epämääräiseltä myös ammattiyhdistysliikkeen piirissä, oliko tämä jo kytketty tämän vuoden veroratkaisuun ja tuloatkaisuun. Kokoomushan näyttää pitävän kiinni siitä, että marginaaliveron yläraja olisi 39 prosenttia.

Samalla lailla käydään kiistelyä siitä, mikä tulisi olla valtion tuloverotuksessa verotettavan tulon alaraja. Julkisuudessa on ehdotettu, että se tulisi olla 50 000, ja puolestaan ministeri Louekoski on omina käsityksinään esittänyt aivan viime päivinä, että näin korkeaan valtion tuloveron alarajaan ei voitaisi mennä ja että se automaattisesti johtaa siihen, että tuleva muu veroratkaisu johtaa suurituloisten verotuksen hyötymiseen. Asiaa ei välttämättä tietysti tarvitse olla näin eikä näin yksinkertainen. Kysymyshän on siitä, minkälainen progressio rakennetaan sen jälkeen, jos päädytään siihen, että verotettavan tulon alaraja on mainittu 50 000.

Lakialoitteen tarkoituksena on ollut se, että voitaisiin verokeskustelua hieman laajentaa edellä mainituista syistä. Tietysti toisaalta voi olla se tilanne syksyllä edessä, että hallitushan voi yllättää eduskunnan ja itsensä antamalla nykyisin voimassa olevasta verotaulukosta huomattavastikin poikkeavat veroehdotukset eli esimerkiksi Ruotsin malli saattaa tulla kysymykseen. Mutta kun en oikein usko, lakialoitteen rinnastuksena on käytetty tämän vuoden verotaulukon perusteita ja sitä jakoa, joka taulukossa on, ja siitä lähtökohdasta on perusteet kirjoitettu. Toisin sanoen lakialoite lähtee siitä, että 4 000 markan kuukausitulosta ei valtionveroa kannet-

taisi, ja tähän asettautuisi noin 50 000 markan rajaan.

Sen sijaan progression kautta ehdotetaan huomattavasti nykyistä kiristävämpää linjaa, joka merkitsee sitä, että suurituloiset myös todella osallistuisivat veron maksuun eikä niin kuin hallituksen linjana on ollut jatkuvasti alentaa suurituloisten veroja. Hallitus on viime eduskuntavaaleista alkaneen kautensa aikana alentanut rikkaiden maksamaa varallisuusveroa eikä aiokaan säätää varallisuusveroa yhtiöille.

Hallituksen peruslähdekohta, joka edellyttää olemassa olevien tulo- ja varallisuussuhteiden säilyttämistä, on jo sinänsä yhteiskunnallisesti epäoikeudenmukainen. Se hyväksyy nykyisen tulonjakopolitiikan, jota verotuksen kautta myös toteutetaan.

Lisäksi hallitus on toteuttanut liikevaihtoveron pysyvän korottamisen 1 prosenttiyksiköllä. Se ja suurituloisten verotuksen keventäminen lisäävät yhteiskunnallista epäoikeudenmukaisuutta. Hallitus on luopunut yhteiskunnallisesta yhteisvastuusta ja pyrki myksestä tasa-arvoon.

Yhteiskunnan rikkauten lisääntyessä markkinavoimat jakavat alituisesti tuloja ja varallisuutta uudelleen. Oikeudenmukainen verotus pyrki yhteiskunnan vähävaraisten ja yksinomaan palkkatuloillaan elävien työntekijöiden sekä toimihenkilöiden käytettävissä olevien tulojen lisäämiseen pääomatulojen ja varallisuusverotusta kiristämällä.

Hallituksen menceillään olevan kokonaisverouudistuksen keskeisenä toimenä on marginaaliverojen alentaminen, kuten puheenvuoroni alussa totesin. Hallitus kiinnittää huomiota tuloverotuksen progressiivisuutta kuvaavaan marginaaliveroprosenttiin siksi, ettei puhuttaisi siitä, paljonko kukin maksaa veroja ja paljonko kullakin on veronmaksukykyä. Alentaessaan ylempiä marginaaliveroprosentteja huomattavasti hallitus tosiasiallisesti haluaa suurituloisten tuloveron tuntuvaa alentamista. Tuhannen suurituloisimman verotuksessa tämä merkitsee kymmenientuhansien markkojen veronalennusta eli alennusta, joka vastaa monen pienituloisen vuoden palkkaa.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että hallitus veropoliittisilla linjauksillaan, menneillä ja tulevilla suunnitelmillaan tähtää tietynlaisen keppi- ja porkkanalinjan jatkamiseen. Erityisesti se tarjoaa keppiä pienitu-

loisille ja porkkanaa suurituloisille. Edelleen hallituksen toimenpiteet on jaksotettu niin, että on ehdotuksia, jotka mahdollisesti toteutetaan tämän vuoden aikana, kuten lähdeveroratkaisu, ja taas toisaalta on hallitukselle kiusallisia asioita, jotka pyritään siirtämään vaalien jälkeen. Tällaisia ovat mm. suunnitelmat kiinteistöveron toteuttamisesta.

Kiinteistövero uhkaa viedä verotuksen yhä kauemmaksi todellisesta maksukyvyistä. Muutosvastarinnan pienentämiseksi vero on tarkoitettu saattaa asuinkiinteistöjen osalta voimaan asteittain, ja yllätyksen voi tuoda myös kiinteistöjen verotusarvojen nostaminen, joka on ainoa kiinteistöveroon merkittävästi vaikuttava mutta samalla merkittävältä osin verovelvollisen maksukyvyistä riippumaton seikka.

Herra puhemies! Mitä lähdeverokaavailuihin tulee, joita aivan tämän päivän lehdissä on pohdiskeltu, haluan niistä myös muuttaman ajatuksen sanoa. Tämän päivän lehdissä on kerrottu, että hallitus aikoo tuoda lähiaikoina eduskunnalle ehdotuksen lähdeverosta, ja niin olen ymmärtänyt, että tästä asiasta ministeri Louekoski periaatteessa on pankkipiirien kanssa päässyt yhteisymmärrykseen ja tällainen ehdotus aiotaan tuoda.

Mielestäni se linjoitus, joka on päivän lehdistä ollut luettavissa, tähtää siihen, että hallitus tällä esityksellä aikoo ostaa suurituloisten ääniä tulevaisuudessa eduskuntavaaleissa. Jos, edelleen lehtitietojen mukaan, kaavailtua lähdeveroehdotusta rinnastaa Oecd-maiden lähdeverojärjestelmiin, nehän poikkeavat tavattoman paljon siitä, mitä Suomeen aiotaan. Lehtitiedon mukaan Oecd-maissa lähdevero olisi tällä hetkellä noin 25–30 prosenttia.

Aika mielenkiintoiseksi tekee asian se, että EY-komissio omalta osaltaan pyrki yhteiseen ja yhtenäiseen 15 prosentin lähdeveroon mutta joutui vetämään tämän esityksen pois, kun keskeiset Oecd-maat eivät voineet hyväksyä näin alhaista rajaa. Näyttääkin siltä, että Suomessa toteutetaan Turkin lähdeveromalliratkaisu, jonne on tämä Suomeenkin kaavailtu 10 prosentin lähdeveroraja tulossa. Tästä syystä suurituloisimmat, paljon varallisuutta ja säästöjä omaavat henkilöt tulevat todella rajusti hyötymään ja vastaavasti kaikkein pienituloisimmatkin säästöjä omaavat ihmiset joutuvat maksamaan lähdeveroa. Tämä ei voi olla oikeata politiikkaa.

Kun EY-maat perustelivat kielteistä kantansa yhteiselle 15 prosentin lähdeverolle, lähtökohtana oli kaksi keskeistä periaatetta, ensinnäkin näiden maiden verotulojen väheneminen ja toisena erittäin painavana syynä sen aiheuttamat tulonjakoon liittyvät vaikutukset. Mielestäni tulonjakoon liittyvät vaikutukset tätä järjestelmää ajatellen tulisi ottaa perusteelliseen tarkasteluun, ettei tapahdu niin kuin on pienin askelin tapahtunut, että veropolitiikkaa välineenä käyttäen tulo- ja varallisuuseroja on maassamme tavattomasti viime vuosina lisätty myös verotuksen keinoin.

Herra puhemies! Kuten mainitsin, saattaa olla tilanne niin, että hallitus yllättää itsensä ja eduskunnan antamalla tämän vuoden verotuksesta selvästi poikkeavan verotaulukon. Jo tässä yhteydessä voin ilmoittaa sen, että mikäli näin tapahtuu, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on silloin valmis tekemään myös hallituksen esityksen rinnalle oman vaihtoehtoisen lakiesityksensä.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Yritän oikaista pahimmat ed. Laaksosen tekemät virheet. Ensinnäkin hallitus ei enää tällä hetkellä suunnittele sitä, että ensi vuoden alusta saatettaisiin voimaan kiinteistövero. Asiaa selvittää edelleen. Pelkona oli se, että kiinteistöverotuksen taso verrattuna nykyiseen katumaksuun, asuntotulon verotukseen, manttaalimaksuun ja kiinteistön harkintaveroon, jotka olisivat poistuneet, olisi kiristynyt, ja tästä syystä ensi vuoden alusta kiinteistöveroa ei tule.

Mitä tulee lähdeveroon, Oecd:ssä on eräistä tuloista, lähinnä työtuloista, lähdevero, joka on tasolla 25–30 prosenttia. Mitä sen sijaan tulee Oecd:n kahdenkertaisen verotuksen ehkäisemistä koskeviin sopimuksiin, talletuksista ei yleensä lähdeverossa peritä veroa lainkaan eli prosentti on siis nolla.

Mitä tulee Euroopan yhteisöön, siellä pyrittiin saamaan aikaan direktiivi, jonka mukaisesti lähdevero talletuksista olisi ollut 10 prosenttia. Sitä vastusti Luxemburg, koska se haluaa pitää yllä järjestelmää, jossa Luxemburgiin kannattaa tallettaa rahoja. Tämä oli ainoa peruste, oma intressi, mistä syystä päätöstä ei saatu aikaan. Saksassa koetettiin toteuttaa 10 prosentin lähdevero. Kansalaiset olivat sitä mieltä, että se on liian ankaraa verotusta, ja neljän kuukauden jälkeen halli-

tus joutui perumaan jo hyväksytyn lähdeverolain.

Vielä ed. Laaksolelle täytyy todeta, että lähdevero ei ole sinänsä lievä veromuoto. Totuus on se, että kaikki ovat yksimielisiä siitä, että lähdeveron tulee kohdistua vain reaalikorkoon. Jos tallettaja saa 9 prosenttia talletukselleen ja inflaatio on 7 prosenttia, todellista reaalikorkoa on 2 prosenttia ja 10 prosentin lähdevero merkitsee 50 prosentin verokantaa reaalikorkoon.

Herra puhemies! Lopuksi haluan todeta, että SKDL:n malli merkitsee sitä, että jo 75 000:n tuloilla noin puolet lisätuloista maksetaan veroa. Hallitus pyrkii siihen, että tämä raja olisi 150 000:ssa lähitulevaisuudessa eli toivottavasti ensi vuonna.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Ed. Sasi lähinnä hallituksen näkökulmasta esitti mielipiteitä. Totean täydennykseksi seuraavaa:

Kun myös kuuntelin tarkasti ed. Laaksoa — ja se käy myös ilmi lakialoitteen perusteista — siellä tuodaan esille liikevaihtoveron korotus yhtenä mallina edessä olevien veronalennusten rahoittamiseksi. Haluan tässä yhteydessä todeta, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on verokannanotossaan selvästi todennut, että liikevaihtoveron korotusta ei tältä osin tulla hyväksymään.

Samaten, johtuen hallitusyhteistyön logiikasta, että joudutaan yhdistämään kokoomuksen ja sosialidemokraattien verokantoja, me olemme edellyttäneet, että yhteiskunnan pienituloisille palkansaajille ja myös eläkeläisille tulee osoittaa selvät tulonsiirrot, jotka ovat vastapainona mahdollisille marginaali-erojen tuntuville alennuksille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

huomenna kello 12 pidettävään täysistuntoon

23) Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 (A n:o 6)

24) Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 (A n:o 7)

seuraavaan täysistuntoon

25) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 (HE n:o 70)

26) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23 (HE n:o 24)

27) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24 (HE n:o 51)

28) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6 (HE n:o 44)

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 22.

Täysistunto lopetetaan kello 21.44.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola